

# **PROGRAM NAUCZANIA**

**religii  
rzymskokatolickiej  
w przedszkolach  
i szkołach**



Komisja Wychowania Katolickiego  
Konferencji Episkopatu Polski

# **PROGRAM NAUCZANIA**

## **religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach**

Dokument przyjęty podczas posiedzenia  
Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski  
w Częstochowie 19 września 2018 roku.



**Redakcja wydawnicza:**

Aleksandra Bałoniak

**Korekta:**

Grażyna Jeżewska

**Skład i łamanie:**

Tomasz Mstowski

**Projekt okładki:**

Amadeusz Targoński

ISBN: 978-83-8131-046-8 (książka)

ISBN: 978-83-8131-050-5 (e-book)

© **Konferencja Episkopatu Polski**, 2018 (SEP - D/2.7.2 -12)

© **Edycja Świętego Pawła**, 2019

ul. Św. Pawła 13/15 • 42-221 Częstochowa

tel. 34.362.06.89 • fax 34.362.09.89

www.edycja.com.pl • e-mail: edycja@edycja.com.pl

**Dystrybucja:**

Centrum Logistyczne Edycji Świętego Pawła

ul. Hutnicza 46 • 42-263 Wrzosowa k. Częstochowy

tel. 34.366.15.50 • fax 34.370.83.74

e-mail: dystrybucja@edycja.com.pl

**Księgarnia internetowa:**

www.edycja.pl

# Spis treści

Wprowadzenie .....	9
--------------------	---

## **Przedszkole Wprowadzenie w życie religijne**

### **Spotykam Jezusa – Program nr AZ-0-01/18**

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	13
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	13
Dzieci trzyletnie, <i>Poznaję Jezusa – Pan Jezus jest moim Przyjacielem</i> .....	14
Dzieci czteroletnie, <i>Wierzę Jezusowi – Pan Jezus jest Bogiem</i> .....	18
Dzieci pięcioletnie, <i>Ufam Jezusowi – Pan Jezus jest Zbawicielem</i> .....	23
Dzieci sześcioletnie, <i>Kocham Jezusa – Pan Jezus Nauczycielem</i> .....	28
Korelacja z wychowaniem przedszkolnym .....	33
Wskazania do realizacji programu .....	33
Współpraca środowisk wychowawczych .....	34
a. Rodzina .....	34
b. Parafia .....	35
Tematyka spotkań z rodzicami w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii .....	35

## **Klasy I-IV szkoły podstawowej**

### **Katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii**

#### **Zaproszeni na ucztę z Jezusem – Program nr AZ-1-01/18**

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	39
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	39
Klasa I szkoły podstawowej, <i>Bóg naszym Ojcem</i> .....	41
Wskazania do realizacji programu .....	49
Klasa II szkoły podstawowej, <i>Bóg daje nam swego Syna – Jezusa</i> .....	51
Wskazania do realizacji programu .....	59
Klasa III szkoły podstawowej, <i>Jezus przychodzi do nas</i> .....	61
Wskazania do realizacji programu .....	68
Klasa IV szkoły podstawowej, <i>Chcę żyć z Jezusem</i> .....	70
Wskazania do realizacji programu .....	77
Współpraca środowisk wychowawczych .....	78
a. Rodzina .....	78
Tematyka spotkań z rodzicami .....	80
b. Parafia .....	80
Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii .....	81

## **Klasy V-VIII szkoły podstawowej**

### **Katecheza mistagogiczna, wprowadzająca w historię zbawienia**

#### **Bóg kocha i zbawia człowieka – Program nr AZ-2-01/18**

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	85
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	85

Klasa V szkoły podstawowej, <i>Bóg poszukuje człowieka</i> .....	87
Wskazania do realizacji programu .....	102
Klasa VI szkoły podstawowej, <i>Jezus Chrystus nas zbawia</i> .....	104
Wskazania do realizacji programu .....	116
Klasa VII szkoły podstawowej, <i>Bóg wskazuje nam drogę</i> .....	118
Wskazania do realizacji programu .....	135
Klasa VIII szkoły podstawowej, <i>Mocą Ducha Świętego przemieniamy świat</i> .....	137
Wskazania do realizacji programu .....	152
Współpraca środowisk wychowawczych .....	154
a. Rodzina .....	154
Tematyka spotkań z rodzicami .....	154
b. Parafia .....	155
Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii .....	156

### **Szkoła ponadpodstawowa – liceum Katecheza tożsamości chrześcijańskiej**

#### **Z Bogiem w dorosłe życie** – Program AZ-3-01/18

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	159
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	159
Klasa I liceum, <i>W poszukiwaniu wolności</i> .....	161
Wskazania do realizacji programu .....	173
Klasa II liceum, <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> .....	176
Wskazania do realizacji programu .....	187
Klasa III liceum, <i>W poszukiwaniu nadziei</i> .....	189
Wskazania do realizacji programu .....	202
Klasa IV liceum, <i>W poszukiwaniu miłości</i> .....	205
Wskazania do realizacji programu .....	215

### **Szkoła ponadpodstawowa – technikum Katecheza tożsamości chrześcijańskiej**

#### **Z Bogiem w dorosłe życie** – Program nr AZ-4-01/18

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	221
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	221
Klasa I technikum, <i>W poszukiwaniu wolności</i> .....	223
Wskazania do realizacji programu .....	236
Klasa II technikum, <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> .....	238
Wskazania do realizacji programu .....	249
Klasa III technikum, <i>W poszukiwaniu nadziei</i> .....	251
Wskazania do realizacji programu .....	257
Klasa IV technikum, <i>W poszukiwaniu miejsca w świecie</i> .....	259
Wskazania do realizacji programu .....	267
Klasa V technikum, <i>W poszukiwaniu miłości</i> .....	270
Wskazania do realizacji programu .....	280

### **Szkoła ponadpodstawowa – branżowa I stopnia Katecheza tożsamości chrześcijańskiej**

#### **Ku dorosłości** – Program nr AZ-5-01/18

Charakterystyka etapu edukacyjnego .....	285
Cele katechetyczne – wymagania ogólne .....	285
Klasa I szkoła branżowa I stopnia, <i>W poszukiwaniu dojrzałej wiary</i> .....	287
Wskazania do realizacji programu .....	297

Klasa II szkoła branżowa I stopnia, <i>W poszukiwaniu nadziei</i> .....	300
Wskazania do realizacji programu .....	311
Klasa III szkoła branżowa I stopnia, <i>W poszukiwaniu miłości</i> .....	314
Wskazania do realizacji programu .....	325

### **Szkoła ponadpodstawowa – branżowa II stopnia *Katecheza tożsamości chrześcijańskiej***

#### **Z *Bogiem w dorosłym życiu* – Program nr AZ-5-01/18**

Klasa I-II szkoła branżowa II stopnia, <i>Z Bogiem w dorosłym życiu</i> .....	331
Wskazania do realizacji programu .....	340
Współpraca środowisk wychowawczych .....	343
a. Rodzina .....	343
b. Parafia .....	343

### **Duszpasterstwo katechetyczne w parafii dla młodzieży ze szkół ponadpodstawowych**

- Cztery Ewangelie i etapy dojrzewania chrześcijańskiego według C.M. Martiniego..... 347
- Cztery Ewangelie jako cztery etapy formacji chrześcijańskiej .....
- Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – liceum .....
- Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – technikum. .... 351
- Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – szkoła branżowa. .... 352
- \* Uchwała Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie obowiązywania *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* i programów nauczania religii oraz oceny podręczników .....
- \* Recenzja podręcznika do nauczania religii .....
- \* Instrukcja dla Autorów podręczników metodycznych do konstruowania narzędzi pomiaru dydaktycznego efektów nauczania religii w szkole .....





# Wprowadzenie

Niniejszy program nauczania religii jest w pełni zgodny z założeniami zawartymi w dokumencie *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 9 czerwca 2018 roku i jest ich konkretyzacją. Posługuje się terminologią respektującą standardy szkolne, wytyczne Kościoła powszechnego dotyczące katechezy, jak i polską tradycję katechetyczną (ich bliższe objaśnienie zawiera *Podstawa programowa* oraz *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*). Adresatami programu są autorzy podręczników powstających z inicjatywy Komisji Wychowania Katolickiego Episkopatu Polski lub podejmujący trud tworzenia programów z własnej inicjatywy. Program ma stanowić pomoc dla tworzących programy w ramach diecezji lub programy autorskie, a także dla katechetów praktyków zamierzających adaptować niniejszy program do potrzeb edukacyjnych szkoły, w której pracują.

Dokument odzwierciedla podział na okresy zgodne ze szkolnymi etapami edukacyjnymi oraz okresami rozwojowymi ucznia. Stosownie do tych potrzeb na każdym z trzech etapów szkolnych realizowana jest integralność treści nauczania. Założeniami tematycznymi dla poszczególnych etapów są:

- w przedszkolu – *Wprowadzenie w życie religijne*, opatrzone tytułem *Spotykam Jezusa*;
- w klasach I–IV szkoły podstawowej – *Katecheza inicjacji w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii*, zatytułowana: *Zaproszeni na ucztę z Panem Jezusem*;
- w klasach V–VIII szkoły podstawowej – *Katecheza mistagogiczna, wprowadzająca w historię zbawienia*, opatrzona tytułem: *Bóg kocha i zbawia człowieka*;
- w klasach szkół ponadpodstawowych – *Katecheza tożsamości chrześcijańskiej*, zatytułowana: *Z Bogiem w dorosłe życie* (liceum oraz technikum), *Ku dorosłości* (szkoła branżowa I stopnia), *Z Bogiem w dorosłym życiu* (szkoła branżowa II stopnia).

Każdą z części programu otwiera wprowadzenie do etapu prezentujące wizję jego zamierzeń, uzasadniające odpowiadający mu tytuł, podział materiału na poszczególne klasy oraz dział dotyczący współpracy środowisk wychowawczych (parafii i rodziny). Program dla klas zawiera następujące elementy składowe:

- tytuł roku;
- wstęp;
- bloki tematyczne, a w każdym z nich: cele katechetyczne, treści, wymagania, korelację z edukacją szkolną;
- wskazania do realizacji programu.

Pierwszoplanowym miejscem katechezy jest parafia (por. CT 67), która stanowi też uprzywilejowane środowisko katechezy przygotowującej do przyjmowania sakramentów. Aby więc nauczanie religii w szkole nie stało się tylko jednym z przedmiotów, wymaga ono uzupełnienia o parafialne duszpasterstwo katechetyczne dzieci i młodzieży. Spotkania winny trwać przez cały etap edukacyjny, być organizowane raz w miesiącu i mieć charakter formacyjno-liturgiczny. W zakończeniu programu dla poszczególnego etapu edukacyjnego zamieszczono propozycję tematyki spotkań.

Niniejszy program zakłada przystąpienie ucznia do sakramentu pokuty i pojednania w klasie III szkoły podstawowej, do sakramentu bierzmowania najwcześniej w klasie VIII szkoły podstawowej, zaś przygotowanie do dorosłości chrześcijańskiej w szkołach ponadpodstawowych. Przygotowanie do sakramentów przewidziane jest w ramach nauczania religii w szkole oraz katechezy parafialnej, z uwzględnieniem zwyczajów Kościoła partykularnego.

# PRZEDSZKOLE

*Wprowadzenie w życie religijne*

---

Tytuł programu: ***Spotykam Jezusa***

**Program nr AZ-0-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Dzieci trzyletnie – *Poznaję Jezusa – Pan Jezus jest moim Przyjacielem*

Dzieci czteroletnie – *Wierzę Jezusowi – Pan Jezus jest Bogiem*

Dzieci pięcioletnie – *Ufam Jezusowi – Pan Jezus jest Zbawicielem*

Dzieci sześćioletnie – *Kocham Jezusa – Pan Jezus Nauczycielem*

## **Charakterystyka etapu edukacyjnego**

Katecheza na tym etapie życia dziecka zmierza do wyposażenia go w wiedzę i umiejętności, które umożliwią mu odkrywanie Osoby Jezusa Chrystusa jako Syna Bożego i Przyjaciela wszystkich ludzi poprzez kształtowanie postawy zaufania. Program nauczania religii w przedszkolu oparty jest na strukturze roku liturgicznego. Wykorzystuje doświadczenia związane z poznawaniem głównych wydarzeń z życia Jezusa Chrystusa i ich świętowaniem w roku liturgicznym. Program zakłada, że w każdym roku edukacji w przedszkolu wykorzystywane będą te same opowiadania biblijne i te same święta roku liturgicznego. Za takim korzystaniem z nich przemawia naturalna potrzeba dziecka powracania do znanych wydarzeń. Na poszczególnych etapach wychowania przedszkolnego są one przekazywane z różnym poziomem uszczegółowienia i interpretacji, w zależności od możliwości rozwojowych dziecka, i opisane w zakładanych osiągnięciach.

Celem katechezy dzieci przedszkolnych jest ukazanie Osoby Jezusa – Syna Bożego i Przyjaciela wszystkich ludzi poprzez: poznawanie wybranych wydarzeń z życia Pana Jezusa opowiadanych w Ewangeliach i świętowanych w roku liturgicznym, odkrywanie związków pomiędzy świętowaniem zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym i życiem ludzi oraz wprowadzanie w świętowanie zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym w rodzinie, parafii i przedszkolu.

## **Cele katechetyczne – wymagania ogólne**

Katecheza na etapie przedszkola wprowadza w relację z osobowym Bogiem i wynikające z niej konsekwencje dla życia chrześcijańskiego. Czerpie z Pisma Świętego i liturgii Kościoła w celu kształtowania podstaw wiary w Boga, który w Jezusie Chrystusie – Synu Bożym objawia miłość do ludzi. Wspomaga w budowaniu zaufania do osobowego Boga. Kształtuje relacje z Bogiem i ludźmi oparte na przykazaniu miłości Boga i bliźniego.

- 1) **Odkrywanie tajemnicy osobowego Boga objawiającego ludziom swoją miłość.** Pomoc w odkrywaniu Pisma Świętego jako słowa Pana Boga skierowanego do ludzi. Ukazanie Boga objawiającego swoją miłość do ludzi poprzez stworzenie i odkupienie.
- 2) **Ukazanie Jezusa Chrystusa – Syna Bożego zrodzonego z Maryi.** Zapoznanie z Osobą Jezusa Chrystusa, który przychodzi do ludzi, naucza, uświęca i zbawia. Ukazanie roli Maryi w dziele zbawienia.
- 3) **Zapoznanie z najważniejszymi wydarzeniami z życia Jezusa Chrystusa świętowanymi w roku liturgicznym.** Świętowanie zbawczych wydarzeń w rodzinie, wspólnocie Kościoła i przedszkolu.
- 4) **Kształtowanie miłości do Boga i opartej na niej relacji z ludźmi.** Zapoznanie z przykazaniem miłości Boga i bliźniego. Ukazanie świętych jako przyjaciół Pana Boga.

# Dzieci trzyletnie

## *Poznaję Jezusa – Pan Jezus jest moim Przyjacielem*

- W grupie dzieci trzyletnich odkrywamy Osobę Jezusa Chrystusa w oparciu o:
  - teksty biblijne: Pan Jezus i dzieci (Mk 10,13-16), Zacheusz (Łk 19,1-10), Powołanie pierwszych uczniów (Mk 1,16-20), Zwiastowanie (Łk 1,26-36), Narodzenie Pana Jezusa (Łk 2,1-7), Pokłon pasterzy (Łk 2,8-21), Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu (Łk 22,39-46), Śmierć Pana Jezusa (Łk 23,44-49), Pogrzeb Pana Jezusa (Łk 23,50-56), Zmartwychwstanie Pana Jezusa (Łk 24,1-12), Wniebowstąpienie Pana Jezusa (Łk 24,49-53);
  - liturgię: Wszystkich Świętych, Dnia Zadusznego, Adwentu, Bożego Narodzenia, nabożeństwa drogi krzyżowej, Środy Popielcowej, Wielkiego Piątku, święcenia pokarmów, Zmartwychwstania Pańskiego, Wniebowstąpienia Pańskiego oraz Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa.
- Ukazujemy możliwości spotykania się z Panem Jezusem, Przyjacielem ludzi, w słowie Bożym i świętowaniu zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym.
- Struktura programu oparta jest na kanwie roku liturgicznego przyporządkowanego do czasu roku szkolnego.

## **1. Ludzie spotykają się z Panem Jezusem**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, że Pan Jezus spotykając się z ludźmi, okazuje im swoją przyjaźń;
- ukazanie znaczenia spotkań Pana Jezusa z dziećmi;
- zapoznanie z wybranymi postaciami świętych;
- ukazanie uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego jako świętowania spotkania z Panem Jezusem;
- uwrażliwienie na potrzebę dziękowania za możliwość spotykania się z Panem Jezusem.

### **Treści**

- Pan Jezus jest przyjacielem wszystkich ludzi (A.1, E.1).
- Święci i zmarli są przyjaciółmi Pana Jezusa (A.2, A.4, A.5).

### **Wymagania**

Dziecko:

- kojarzy i wymienia poznane postaci biblijne (A.1.1);
- opowiada, dlaczego Pan Jezus spotyka się z ludźmi (A.1.3);
- wymienia lub wskazuje na ilustracji poznanych świętych (A.5.1, C.1.2);

- określa, po jakich zachowaniach można poznać świętego (F.1.1);
- wymienia zmarłych ze swojej rodziny (D.1.1).

### **Postawy**

Dziecko:

- modli się za zmarłych ze swojej rodziny (A.1.a, D.1.b, D.1.c);
- wyraża radość ze spotkania z Panem Jezusem (A.1.b, A.5.a).

## **2. Pan Jezus rodzi się w Betlejem**

### **Cele katechetyczne:**

- zapoznanie z biblijnymi opowiadaniem o zwiastowaniu i narodzeniu Pana Jezusa;
- ukazanie czasu Adwentu jako przygotowania do świętowania narodzin Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia świętowania Bożego Narodzenia.

### **Treści**

- Maryja Matką Pana Jezusa (A.2, A.3).
- Narodzenie Pana Jezusa w Betlejem (A.2, A.4).
- Przygotowanie do świętowania narodzin Pana Jezusa (A.2, B.1).
- Świętowanie narodzenia Pana Jezusa (A.2, A.3, B.1, D.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- wymienia imię Matki Pana Jezusa (A.1.1, C.1.2);
- kojarzy nazwę miasta, w którym narodził się Pan Jezus (A.1.1);
- wymienia lub wskazuje osoby, które spotykają się z Panem Jezusem w Betlejem (A.1.3, F.1.1);
- opowiada, jak ludzie przygotowują się na świętowanie narodzenia Pana Jezusa (B.1.2, E.1.1);
- opowiada o świętowaniu Bożego Narodzenia (B.1.1, D.1.1).

### **Postawy**

Dziecko:

- wyraża radość z narodzin Pana Jezusa (A.1.a, A.1.b, A.5.a, B.1.a, B.1.b, C.1.b, C.1.c, D.1.a, F.1.a).

## **3. Pan Jezus umiera na krzyżu**

### **Cele katechetyczne:**

- przybliżenie biblijnych opisów męki i śmierci Pana Jezusa;

- ukazanie drogi krzyżowej jako nabożeństwa wdzięczności za mękę i śmierć Pana Jezusa na krzyżu;
- ukazanie symbolu popiołu jako znaku towarzyszenia Panu Jezusowi podczas męki i śmierci na krzyżu;
- ukazanie krzyża jako znaku miłości Pana Jezusa;
- dawanie możliwości do wyrażania wdzięczności Panu Jezusowi za mękę i śmierć na krzyżu.

### **Treści**

- Pan Jezus cierpi i umiera na krzyżu za wszystkich ludzi (A.1, A.2, A.3).
- Dziękujemy Panu Jezusowi za mękę i śmierć na krzyżu (B.1, C.1, E.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- wymienia lub wskazuje osoby występujące w biblijnych opowiadaniach o męce i śmierci Pana Jezusa (A.1.1, B.1.1);
- wymienia lub wskazuje osoby wspomniane podczas nabożeństwa drogi krzyżowej (A.1.3, A.5.1, B.1.2, B.1.4, C.1.1);
- podejmuje próby wykonania znaku krzyża (D.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie czynią znak krzyża (B.1.3, F.1.1);
- wyjaśnia znaczenie symbolu popiołu (A.1.3, B.1.1, B.1.3, B.1.4).

### **Postawy**

Dziecko:

- towarzyszy Panu Jezusowi w wydarzeniach drogi krzyżowej (A.1.a, A.1.b, A.5.b, B.1.a, B.1.b, C.1.a, C.1.b, C.1.c, D.1.a, D.1.b, E.1.a);
- dziękuje Panu Jezusowi za Jego mękę i śmierć na krzyżu (D.1.e, F.1.f).

## **4. Pan Jezus zmartwychwstaje**

### **Cele katechetyczne:**

- zapoznanie z biblijnym opowiadaniem o pustym grobie;
- ukazanie zwyczajów związanych ze świętami wielkanocnymi jako wyrazu wdzięczności Panu Jezusowi zmartwychwstałemu;
- ukazanie zwyczajów związanych ze świętami wielkanocnymi jako wyrazu radości ze zmartwychwstania Pana Jezusa;
- budzenie radości z prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa.

### **Treści**

- Ludzie spotykają się z Panem Jezusem zmartwychwstałym (A.1, A.2, A.3, A.4, B.1).
- Dziękujemy za zmartwychwstanie Pana Jezusa (A.1, C.1, D.1, E.2, F.1).
- Świętujemy zmartwychwstanie Pana Jezusa (A.4, B.1, D.1, E.2, F.2).



## **Wymagania**

Dziecko:

- wymienia lub wskazuje osoby, które opowiadają o pustym grobie (A.1.1, A.5.1, C.1.2);
- opowiada o zwyczajach związanych ze świętowaniem Wielkanocy (A.1.3, B.1.1, B.1.2, B.1.3, D.1.1);
- opowiada, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa świętują Wielkanoc (B.1.3);
- wyraża radość ze zmartwychwstania Pana Jezusa (A.1.3, A.2.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża wdzięczność za zmartwychwstanie Pana Jezusa (A.1.a, A.1.b, A.5.a, B.1.a, B.1.b, C.1.c, D.1.c);
- wyraża radość ze zmartwychwstania Pana Jezusa (F.1.a).

# **5. Pan Jezus pozostaje z ludźmi**

## **Cele katechetyczne:**

- zapoznanie z wydarzeniem wniebowstąpienia Pana Jezusa;
- ukazanie Biblii jako znaku obecności Pana Jezusa wśród swoich przyjaciół;
- zapoznanie z obchodami uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa;
- dawanie okazji do wyrażania wdzięczności za obecność Pana Jezusa wśród Jego przyjaciół;
- stwarzanie możliwości słuchania dobrej nowiny o Panu Jezusie.

## **Treści**

- Pan Jezus zmartwychwstały wstępuje do nieba (A.1, B.1, C.2, E.1, F.1).
- Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pana Jezusa (A.1, A.2, C.2, D.1, E.2).
- Biblia dobrą nowiną o Panu Jezusie (A.2, B.1, C.2).

## **Wymagania**

Dziecko:

- opowiada lub wskazuje na ilustracji wydarzenie wniebowstąpienia Pana Jezusa (A.1.1, B.1.1);
- opowiada, jak przyjaciele Pana Jezusa wyrażają radość z Jego obecności (B.1.4);
- opowiada o procesji Bożego Ciała (D.1.1);
- wymienia znaki, poprzez które ludzie wyznają wiarę w Pana Jezusa podczas procesji Bożego Ciała (B.1.2, B.1.4, D.1.1, F.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża radość z obecności Pana Jezusa wśród ludzi (A.1.a, A.1.b, A.5.a, A.5.b, B.1.a, B.1.b, C.1.c, D.1.a, D.1.b, D.1.c);
- szanuje księgę Pisma Świętego (C.1.b, C.1.c, C.2.a).

# Dzieci czteroletnie

## *Wierzę Jezusowi – Pan Jezus jest Bogiem*

---

- W grupie dzieci czteroletnich odkrywamy Osobę Jezusa Chrystusa – Syna Bożego w oparciu o:
  - teksty biblijne: Pan Jezus i dzieci (Mk 10,13-16), Zacheusz (Łk 19,1-10), Powołanie pierwszych uczniów (Mk 1,16-20), Zwiastowanie (Łk 1,26-36), Narodzenie Pana Jezusa (Łk 2,1-7), Pokłon pasterzy (Łk 2,8-21), Pokłon Mędrców (Mt 2,1-12), Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu (Łk 22,39-46), Śmierć Pana Jezusa (Łk 23,44-49), Pogrzeb Pana Jezusa (Łk 23,50-56), Zmartwychwstanie Pana Jezusa (Łk 24,1-12), Wniebowstąpienie Pana Jezusa (Łk 24,49-53);
  - liturgię: Wszystkich Świętych, Dnia Zadusznego, Adwentu, Bożego Narodzenia, Objawienia Pańskiego, nabożeństwa drogi krzyżowej, Środy Popielcowej, Wielkiego Piątku, święcenia pokarmów, Zmartwychwstania Pańskiego, Wniebowstąpienia Pańskiego oraz Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa.
- Ukazujemy możliwości spotykania się z Panem Jezusem – Synem Bożym w słowie Bożym i świętowaniu zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym.
- Struktura programu oparta jest na kanwie roku liturgicznego przyporządkowanego do czasu roku szkolnego.

## **1. Ludzie spotykają się z Panem Jezusem**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, że Pan Jezus jest Bogiem wszystkich ludzi;
- ukazanie, że spotkania ludzi z Panem Jezusem wymagają wiary;
- ukazanie, w jaki sposób święci wyznają wiarę w Pana Jezusa;
- ukazanie Mszy św. jako świętowania spotkania z Panem Jezusem;
- ukazanie uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego jako możliwości wyznawania wiary w Pana Jezusa;
- stwarzanie możliwości do indywidualnego i wspólnotowego wyznania wiary w Pana Jezusa.

### **Treści**

- Wiara warunkiem przyjaźni z Panem Jezusem (A.1, A.2, A.3).
- Wiara świętych i zmarłych znakiem przyjaźni z Panem Jezusem (A.4, A.5, B.1, D.1, E.2, F.1).

## **Wymagania**

Dziecko:

- opowiada o spotkaniu Pana Jezusa z dziećmi (A.1.1, A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego Pan Jezus chce, żeby ludzie się z Nim spotykali (A.1.1, A.2.1);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie spotykają się z Panem Jezusem (F.1.1);
- wymienia poznanych świętych (A.5.1);
- opowiada, jak święci wyznają wiarę w Pana Jezusa (C.1.2);
- wymienia zmarłych ze swojej rodziny (D.1.2);
- wyraża radość ze spotkania z Panem Jezusem (E.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- modli się za zmarłych ze swojej rodziny (A.5.b, B.1.5, C.1.b, D.1.a, D.1.b, E.1.a);
- wyznaje wiarę w Pana Jezusa, który jest Bogiem (A.1.a, C.1.d).

# **2. Pan Jezus rodzi się w Betlejem**

## **Cele katechetyczne:**

- ukazanie wiary Maryi;
- ukazanie wiary ludzi przychodzących na spotkanie z Panem Jezusem w Betlejem;
- ukazanie Adwentu jako czasu oczekiwania z Maryją na świętowanie narodzin Pana Jezusa;
- ukazanie, że świętowanie Bożego Narodzenia wymaga wiary;
- ukazanie Mszy św. jako spotkania z Panem Jezusem, który narodził się w Betlejem;
- budzenie wiary, że Pan Jezus narodził się w Betlejem jest Zbawicielem.

## **Treści**

- Zwiastowanie narodzenia Pana Jezusa (A.2, A.3, A.4, B.1, C.2).
- Ludzie spotykają się z Panem Jezusem w Betlejem (A.1, A.2, A.3, A.4, B.1, C.1, D.1, F.1).
- Z Maryją oczekujemy narodzin Pana Jezusa (A.3, A.4, A.5, B.1, C.1, D.1, E.1, E.2).
- Świętowanie narodzenia Pana Jezusa wymaga wiary (B.1, E.1, F.1).

## **Wymagania**

Dziecko:

- wymienia osoby występujące w opowiadaniu o zwiastowaniu (A.1.1);
- opowiada, jak Maryja oczekiwała na narodzenie Pana Jezusa (C.1.2);
- opowiada, jak Maryja pomaga ludziom w przygotowaniu do świętowania narodzin Pana Jezusa (C.1.2);
- opowiada o narodzeniu Pana Jezusa w Betlejem (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego Pan Jezus narodził się w Betlejem (A.1.3, B.1.2, F.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie świętują Boże Narodzenie (B.1.1);

- opowiada, jak ludzie przygotowują się na świętowanie narodzin Pana Jezusa (B.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie gromadzą się na Mszy św. w uroczystość Bożego Narodzenia (B.1.2, B.1.4, F.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża wiarę w Pana Jezusa Zbawiciela (A.1.a, B.1.a, B.1.b, D.1.c);
- wyznaje radość z narodzin Pana Jezusa (A.1.b, A.5.a, C.1.c, D.1.a, D.1.b, F.1.a).

## **3. Pan Jezus umiera na krzyżu**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie znaczenia męki i śmierci Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia wiary w towarzyszeniu Panu Jezusowi w Jego męce i śmierci na krzyżu;
- ukazanie drogi krzyżowej jako nabożeństwa towarzyszenia Panu Jezusowi;
- ukazanie znaczenia wiary podczas przyjmowania popiołu;
- ukazanie krzyża jako znaku wiary w Pana Jezusa Zbawiciela;
- dawanie możliwości do wyrażania wiary w Zbawiciela, który cierpiat i umarł na krzyżu.

### **Treści**

- Zbawiciel umiera na krzyżu (A.1, A.3, B.1, C.1, C.2, D.1, E.1, E.2).
- Wierzmy, że Pan Jezus przez śmierć na krzyżu zbawia wszystkich ludzi (A.1, A.2, A.5, B.1, C.2, E.1, E.2, F.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- opowiada o spotkaniach ludzi z Panem Jezusem podczas drogi krzyżowej (A.1.1);
- wyjaśnia, że Pan Jezus umiera na krzyżu, aby zbawić wszystkich ludzi (E.1.1, F.1.1);
- wyjaśnia, że dla towarzyszenia Panu Jezusowi podczas drogi krzyżowej konieczna jest wiara (A.5.1);
- spotyka się z Panem Jezusem na wybranych stacjach drogi krzyżowej (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego przyjmowanie popiołu w Środę Popielcową wymaga wiary (B.1.1);
- wymienia dzień tygodnia, w którym przyjaciele Pana Jezusa przyjmują popiół (D.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa starannie wykonują znak krzyża (B.1.4);
- poprawnie wykonuje znak krzyża (B.1.2, D.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyznaje wiarę, że Pan Jezus, który umiera na krzyżu, jest Zbawicielem (A.1.a);
- spotyka się z Panem Jezusem na wybranych stacjach drogi krzyżowej (A.1.b, B.1.a, B.1.b, D.1.a).

## 4. Pan Jezus zmartwychwstaje

### Cele katechetyczne:

- ukazanie znaczenia wiary w zmartwychwstanie Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia wiary w odkrywaniu prawdy o pustym grobie;
- ukazanie niedzielnej Mszy św. jako spotkania z Panem Jezusem zmartwychwstałym;
- ukazanie niedzieli jako dnia zmartwychwstania Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia wiary w rozumieniu zwyczajów związanych ze świętami wielkanocnymi;
- budzenie wiary w Pana Jezusa zmartwychwstałego.

### Treści

- Wiara warunkiem spotkania z Panem Jezusem zmartwychwstałym (A.1, A.2, A.5, B.1, C.1, C.2).
- Niedziela pamiątką zmartwychwstania Pana Jezusa (A.2, A.5, B.1, C.1, C.2, E.1, F.1).
- Udział we Mszy św. wyrazem wiary w Pana Jezusa zmartwychwstałego (B.1, D.1, F.1).

### Wymagania

Dziecko:

- opisuje zachowanie kobiet przy pustym grobie (A.1.1);
- wyjaśnia znaczenie wiary dla rozumienia zwyczajów związanych ze świętowaniem Wielkanocy (A.5.1, B.1.1, A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego dla świętowania Wielkanocy potrzebna jest wiara (A.1.1, A.1.3, A.2.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa gromadzą się na Mszy św. w niedzielę (A.1.3, B.1.4, D.1.1, E.1.1, F.1.1);
- nazywa dzień zmartwychwstania Pana Jezusa (B.1.1);
- wymienia sposoby wyznawania wiary w zmartwychwstanie Pana Jezusa podczas Mszy św. (B.1.2, D.1.1, E.1.1, F.1.1).

### Postawy

Dziecko:

- wyraża wiarę w Pana Jezusa zmartwychwstałego (A.1.a, C.1.c);
- wyraża radość z możliwości spotkania się z Panem Jezusem na Mszy św. (A.1.b, A.5.a, B.1.a, B.1.b, D.1.b, D.1.c).

## 5. Pan Jezus pozostaje z ludźmi

### Cele katechetyczne:

- ukazanie znaczenia wiary we wniebowstąpienie Pana Jezusa;
- ukazanie Biblii jako listu Pana Boga do ludzi;
- ukazanie znaczenia wiary w świętowaniu uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa;

- dawanie okazji do wyrażania wiary w obecność Pana Jezusa pośród ludzi;
- stwarzanie możliwości słuchania dobrej nowiny o Panu Jezusie i odpowiadania na nią z wiarą.

### **Treści**

- Wiara warunkiem spotkania z Panem Jezusem zmartwychwstałym podczas Mszy św. (A.1, A.2, A.5, B.1, C.1, C.2, D.1, E.2).
- Biblia listem Pana Boga do ludzi (A.2, B.1, C.2, E.1, F.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- wyjaśnia, co znaczy wniebowstąpienie (A.1.1);
- wymienia, jak przyjaciele Pana Jezusa wyrażają wiarę w Jego obecność (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego Biblię możemy nazwać listem Pana Boga do ludzi (A.1.3);
- wyjaśnia, co dla przyjaciół Pana Jezusa znaczy to, że Biblia jest listem Pana Boga do ludzi (F.1.1);
- wyjaśnia, jak przyjaciele Pana Jezusa wyrażają wiarę podczas procesji Bożego Ciała (E.1.1, F.1.1).

### **Postawy**

Dziecko:

- wyraża wiarę w obecność Pana Jezusa wśród ludzi (A.1.a, A.5.a, A.5.b, B.1.a, B.1.b).

# Dzieci pięcioletnie

## *Ufam Jezusowi – Pan Jezus jest Zbawicielem*

- W grupie dzieci pięcioletnich odkrywamy Osobę Jezusa Chrystusa – Syna Bożego w oparciu o:
  - teksty biblijne: Całe stworzenie wielbi Boga (Dn 3,57-88), Pan Jezus i dzieci (Mk 10,13-16), Zacheusz (Łk 19,1-10), Powołanie pierwszych uczniów (Mk 1,16-20), Zwiastowanie (Łk 1,26-36), Narodzenie Pana Jezusa (Łk 2,1-7), Pokłon pasterzy (Łk 2,8-21), Pokłon Mędrców (Mt 2,1-12), Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu (Łk 22,39-46), Śmierć Pana Jezusa (Łk 23,44-49), Pogrzeb Pana Jezusa (Łk 23,50-56), Zmartwychwstanie Pana Jezusa (Łk 24,1-12), Wniebowstąpienie Pana Jezusa (Łk 24,49-53);
  - liturgię: Wszystkich Świętych, Dnia Zadusznego, Adwentu, Bożego Narodzenia, Objawienia Pańskiego, nabożeństwa drogi krzyżowej, Środy Popielcowej, Wielkiego Piątku, święcenia pokarmów, Zmartwychwstania Pańskiego, Wniebowstąpienia Pańskiego oraz Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa.
- Ukazujemy możliwości spotykania się z Panem Jezusem – Zbawicielem w słowie Bożym i świętowaniu zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym.
- Struktura programu oparta jest na kanwie roku liturgicznego przyporządkowanego do czasu roku szkolnego.

## **1. Ludzie spotykają się z Panem Jezusem**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, że ludzie spotykają się z Panem Jezusem, bo Mu ufają;
- ukazanie piękna świata jako daru Pana Boga dla ludzi;
- ukazanie, w jaki sposób święci wyrażają zaufanie Panu Jezusowi;
- ukazanie uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego jako święta zaufania Panu Jezusowi;
- stwarzanie możliwości do indywidualnego i wspólnotowego okazania zaufania Panu Jezusowi.

### **Treści**

- Świat stworzony miejscem i sposobem wielbienia Pana Boga (A.1, A.4, C.1, D.1, E.1).
- Zaufanie warunkiem przyjaźni z Panem Jezusem (C.2, D.1, E.2, F.1).
- Święci uczą zaufania Panu Jezusowi (A.3, A.4, A.5, B.1, C.1, D.1, F.1).

## **Wymagania**

Dziecko:

- opowiada o spotkaniu Pana Jezusa z ludźmi (A.1.1);
- opowiada, jak biblijne postaci okazują zaufanie Panu Jezusowi (A.5.1);
- wymienia poznanych świętych (C.1.2);
- opowiada, jak święci okazują zaufanie Panu Jezusowi (E.1.1);
- wyjaśnia, że świat i aniołowie są darem Pana Boga dla ludzi (A.1.2, A.4);
- dziękuje Panu Bogu za piękno stworzonego świata (E.1.1, F.1.1);
- wymienia zmarłych ze swojej rodziny (C.1.2);
- wyjaśnia, dlaczego modlimy się za zmarłych (D.1.1, D.1.2).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża nadzieję na spotkanie z Panem Jezusem (B.1.a, D.1.b, D.1.c);
- wyraża podziw dla piękna świata (A.1.b, D.1.a).

## **2. Pan Jezus rodzi się w Betlejem**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie zwiastowania jako zapowiedzi przyjścia Pana Jezusa do ludzi;
- ukazanie narodzenia Pana Jezusa jako wypełnienia tęsknoty ludzi za Zbawicielem;
- ukazanie znaczenia zaufania w przygotowaniu do świętowania narodzin Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia zaufania w świętowaniu Bożego Narodzenia;
- ukazanie uczestnictwa we Mszy św. jako wyrazu zaufania Panu Jezusowi, który urodził się w Betlejem;
- budzenie zaufania do Pana Jezusa Zbawiciela.

### **Treści**

- Oczekiwanie na narodzenie Pana Jezusa (A.2, A.3, A.4, C.1).
- Pasterze i Mędrcy spotykają się z Panem Jezusem (A.1, A.2, A. 5, B.1, C.1, C.2).
- Zaufanie do Pana Jezusa warunkiem świętowania Jego narodzin (D.1, E.1, F.1).

## **Wymagania**

Dziecko:

- wyjaśnia, dlaczego ludzie oczekiwali na narodzenie Pana Jezusa (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie oczekują na Boże Narodzenie (A.1.3, B.1.1);
- wymienia adwentowe symbole wyrażające tęsknotę ludzi za Panem Jezusem (B.1.1, B.1.3);
- wyjaśnia, jak świętując Boże Narodzenie, wyrażamy zaufanie Panu Jezusowi (E.1.1);
- opowiada, jak pasterze i Mędrcy spotykają się z Panem Jezusem (A.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego pasterze i Mędrcy oddają pokłon Panu Jezusowi (B.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie świętują Boże Narodzenie (F.1.1);



- angażuje się w przygotowanie do świętowania Bożego Narodzenia (E.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie gromadzą się na Mszy św. w uroczystość Bożego Narodzenia (B.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża zaufanie Panu Jezusowi, który narodził się w Betlejem (D.1.c);
- wyraża radość z narodzin Pana Jezusa (D.1.a).

## **3. Pan Jezus umiera na krzyżu**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie męki i śmierci Pana Jezusa jako daru zbawienia;
- ukazanie znaczenia nadziei w towarzystwie Panu Jezusowi w Jego męce i śmierci na krzyżu;
- ukazanie drogi krzyżowej jako nabożeństwa towarzystwa Panu Jezusowi;
- ukazanie potrzeby zaufania Panu Jezusowi podczas przyjmowania popiołu;
- ukazanie krzyża jako znaku zbawienia;
- dawanie możliwości do wyrażania zaufania Zbawicielowi, który cierpiat i umarł na krzyżu.

### **Treści**

- Śmierć Pana Jezusa na krzyżu darem dla wszystkich ludzi (A.1, A.2, A.5, B.1, C.1, C.2, E.2).
- Ufamy Zbawicielowi, który umiera na krzyżu (A.3, A.5, B.1, C.1, D.1, E.2, F.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- opowiada o męce i śmierci Pana Jezusa (A.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego rozważanie męki i śmierci Pana Jezusa nazywane jest nabożeństwem drogi krzyżowej (A.1.3);
- wyjaśnia, czym dla przyjaciół Pana Jezusa jest Jego śmierć na krzyżu (A.5.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa w Środę Popielcową przyjmują popiół (B.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa w Wielki Piątek uroczą się adorning krzyż (B.1.1, B.1.4);
- wymienia dzień tygodnia, w którym Pan Jezus umarł na krzyżu (B.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- uczestniczy w nabożeństwie drogi krzyżowej (A.1.a, B.1.a, B.1.b, D.1.a, D.1.b, D.1.c);
- adorning krzyż Pana Jezusa (A.1.a, B.1.b, D.1.a, D.1.b, D.1.c).

## 4. Pan Jezus zmartwychwstaje

### Cele katechetyczne:

- ukazanie znaczenia zaufania w odkrywaniu prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa;
- ukazanie, że przychodzenie na niedzielną Mszę św. wyraża zaufanie do Pana Jezusa zmartwychwstałego;
- ukazanie zasadności pielęgnowania zwyczajów wielkanocnych;
- budzenie zaufania do Pana Jezusa zmartwychwstałego.

### Treści

- Znaczenia zaufania w odkrywaniu prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa (A.1, A.2, B.1, C.1, C.2, D.1, E.1, F.1).
- Niedzielna Msza św. wyrazem zaufania do Pana Jezusa zmartwychwstałego (A.1, A.5, B.1, C.1, C.2, D.1, E.2).
- Zwyczaje wielkanocne (A.2, B.1, C.2, F.1).
- Zaufanie do Pana Jezusa zmartwychwstałego (A.2, B.1, C.1, D.1, E.2).

### Wymagania

Dziecko:

- opisuje zachowanie uczniów na wiadomość o pustym grobie (A.1.1);
- wyjaśnia znaczenie zaufania w zrozumieniu prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa (A.5.1);
- wyjaśnia religijne znaczenie zwyczajów wielkanocnych (B.1.3);
- wyjaśnia, jak zgromadzeni na niedzielnej Mszy św. wyrażają zaufanie do Pana Jezusa zmartwychwstałego (D.1.1, E.1.1).

### Postawy

Dziecko:

- wyraża zaufanie do Pana Jezusa zmartwychwstałego (D.1.a, D.1.b, D.1.c).

## 5. Pan Jezus pozostaje z ludźmi

### Cele katechetyczne:

- ukazanie wniebowstąpienia Pana Jezusa jako zapowiedzi spotkania z Nim w niebie;
- ukazanie Biblii jako zaproszenia Pana Jezusa do przyjaźni;
- ukazanie uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa jako zapowiedzi spotkania z Panem Jezusem w niebie;
- stwarzanie możliwości okazywania zaufania Panu Jezusowi obecnemu pośród ludzi;
- stwarzanie możliwości odkrywania Biblii jako zaproszenia do przyjaźni z Panem Jezusem;
- stwarzanie możliwości odpowiadania na zaproszenie do przyjaźni z Panem Jezusem.

**Treści**

- Ufamy, że z Panem Jezusem zmartwychwstałym spotkamy się w niebie (A.1, A.2, A.5, B.1, E.1).
- Biblia zaproszeniem do przyjaźni z Panem Jezusem (A.2, C.1, C.2, E.1).

**Wymagania**

Dziecko:

- opisuje cel, jaki proponuje swoim przyjaciołom Pan Jezus (A.5.1);
- wyraża radość z nadziei spotkania z Panem Jezusem w niebie (A.1.3);
- wyjaśnia, co to znaczy, że Biblia zawiera zaproszenie do przyjaźni z Panem Jezusem (B.1.2, D.1.1, F.1.1);
- wymienia, w jaki sposób podczas procesji Bożego Ciała przyjaciele Pana Jezusa wyrażają nadzieję na spotkanie z Nim w niebie (D.1.1, F.1.1);
- wyjaśnia, w jaki sposób podczas procesji Bożego Ciała przyjaciele Pana Jezusa wyrażają nadzieję na spotkanie z Nim w niebie (E.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa angażują się w udział w procesji Bożego Ciała (F.1.1);
- przyjmuje zaproszenie do przyjaźni z Panem Jezusem (A.5.1).

**Postawy**

Dziecko:

- uczestniczy w procesji Bożego Ciała (A.1.a, A.5.a, B.1.a, B.1.b).

# Dzieci sześćioletnie

## *Kocham Jezusa – Pan Jezus Nauczycielem*

---

- W grupie dzieci sześćioletnich odkrywamy Osobę Jezusa Chrystusa, który uczy miłości do Boga i wszystkich ludzi w oparciu o:
  - teksty biblijne: Pieśń o Bogu Stwórcy (Rdz 1,1-31), Pan Jezus i dzieci (Mk 10,13-16), Zacheusz (Łk 19,1-10), Powołanie pierwszych uczniów (Mk 1,16-20), Zwiastowanie (Łk 1,26-36), Narodzenie Pana Jezusa (Łk 2,1-7), Pokłon pasterzy (Łk 2,8-21), Pokłon Mędrców (Mt 2,1-12), Modlitwa Pana Jezusa w Ogrójcu (Łk 22,39-46), Śmierć Pana Jezusa (Łk 23,44-49), Pogrzeb Pana Jezusa (Łk 23,50-56), Zmartwychwstanie Pana Jezusa (Łk 24,1-12), Wniebowstąpienie Pana Jezusa (Łk 24,49-53);
  - liturgię: chrztu, Wszystkich Świętych, Dnia Zadusznego, Adwentu, Bożego Narodzenia, Objawienia Pańskiego, nabożeństwa drogi krzyżowej, Środy Popielcowej, Wielkiego Piątku, święcenia pokarmów, uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego, Wniebowstąpienia Pańskiego oraz Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa.
- Ukazujemy możliwości spotykania się z Panem Jezusem, który uczy miłości do Boga i ludzi w słowie Bożym i świętowaniu zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym.
- Struktura programu oparta jest na kanwie roku liturgicznego przyporządkowanego do czasu roku szkolnego.

## **1. Ludzie spotykają się z Panem Jezusem**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, że spotkania ludzi z Panem Jezusem są wyrazem wzajemnej miłości;
- ukazanie, w jaki sposób święci okazują swą miłość Panu Jezusowi;
- ukazanie uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego jako święta miłości Pana Jezusa do ludzi;
- ukazanie, że chrzest zapoczątkowuje przyjaźń z Panem Jezusem;
- stwarzanie możliwości do indywidualnego okazania miłości Panu Jezusowi.

### **Treści**

- Świat stworzony wyrazem miłości Pana Boga do ludzi (A.1, A.4, C.2, D.1, F.1).
- Miłość warunkiem przyjaźni z Panem Jezusem (A.2, A.5, C.1, D.1, E.1, E.2).
- Pan Jezus uczy miłości (A.2, B.1, C.1, C.2, D.1, E.1, F.1).
- Święci i zmarli uczą miłości przyjaciół Pana Jezusa (A.2, A.3, A.4, A.5, B.1, C.1, D.1, E.1, F.1).

## Wymagania

Dziecko:

- opowiada o powołaniu pierwszych uczniów (A.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego Pan Jezus powołuje uczniów (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa przyjmują chrzest (A.2.1, A.5.1);
- opowiada, jak biblijne postaci okazują miłość Panu Jezusowi (A.1.1);
- wymienia poznanych świętych (A.5.1);
- opowiada, w jaki sposób święci okazują miłość Panu Jezusowi (C.1.2);
- wymienia zmarłych ze swojej rodziny (D.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego modlimy się za zmarłych (C.1.1);
- wyznaje wiarę w Boga – Stworzyciela świata i człowieka (A.1.2).

## Postawy

Dziecko:

- wyraża radość, że jest uczniem Pana Jezusa (A.5.b, C.1.a).

## 2. Pan Jezus rodzi się w Betlejem

### Cele katechetyczne:

- ukazanie wydarzeń biblijnych związanych z narodzeniem Pana Jezusa jako wyrazu miłości;
- ukazanie świętowania narodzenia Pana Jezusa jako wyrazu miłości;
- ukazanie znaczenia miłości w przygotowaniu do świętowania narodzin Pana Jezusa;
- ukazanie znaczenia miłości w świętowaniu Bożego Narodzenia;
- ukazanie uczestnictwa we Mszy św. jako wyrazu miłości do Pana Jezusa, który urodził się w Betlejem;
- budzenie miłości do Pana Jezusa Zbawiciela.

### Treści

- Narodzenie Pana Jezusa w Betlejem znakiem miłości Boga do ludzi (A.1, A.2, A.3, A.4, B.2, C.2, F.1).
- Przygotowanie do świętowania Bożego Narodzenia wyrazem miłości ludzi do Zbawiciela (A.2, A.3, A.4, A.5, B.1, C.1, D.1, E.1).
- Świętowanie Bożego Narodzenia podczas Mszy św. wyrazem miłości do Zbawiciela (A.2, A.3, A.4, A.5, B.1, C.1, D.1, E.2, F.1).

## Wymagania

Dziecko:

- opowiada biblijne wydarzenia związane z narodzeniem Zbawiciela (A.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego Maryja zgodziła się zostać Matką Zbawiciela (A.1.3);
- wyjaśnia, dlaczego pasterze i Mędrcy spotykają się z Panem Jezusem (A.1.3);
- planuje własne zaangażowanie w przygotowania do świętowania narodzin Pana Jezusa (B.1.1, B.1.3);

- wyjaśnia znaczenie symboli adwentowych (B.1.3, B.1.4);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa planują przygotowanie do świąt Bożego Narodzenia (E.1.1, F.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa świętują Boże Narodzenie (B.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego ludzie gromadzą się na Mszy św. w uroczystość Bożego Narodzenia (B.1.1).

## **Postawy**

Dziecko:

- wyraża miłość Panu Jezusowi, który narodził się w Betlejem (A.1.b, B.1.a, B.1.b, F.1.a);
- wyraża radość z narodzin Pana Jezusa (A.5.a, B.1.a).

## **3. Pan Jezus umiera na krzyżu**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie męki i śmierci Pana Jezusa jako wyrazu Jego miłości do ludzi;
- ukazanie miłości do Pana Jezusa jako odpowiedzi na Jego miłość wyrażoną w męce i śmierci na krzyżu;
- ukazanie nabożeństwa drogi krzyżowej jako wyrazu miłości do Pana Jezusa;
- ukazanie miłości jako warunku przyjęcia zbawienia;
- zapoznanie z symbolami ukazującymi miłość Pana Jezusa do ludzi;
- stwarzanie możliwości do wyrażania miłości Zbawicielowi, który cierpiał i umarł na krzyżu.

### **Treści**

- Śmierć Pana Jezusa na krzyżu potwierdzeniem miłości do ludzi (A.1, A.2, A.3, B.1, C.1, E.1, F.1).
- Kochamy Zbawiciela, który umarł na krzyżu (A.1, A.2, A.3, A.5, B.1, C.1, E.2).
- Przykazanie miłości Boga i bliźniego (A.2, A.5, B.1, C.1, C.2, D.1, E.1, F.1).

### **Wymagania**

Dziecko:

- wyjaśnia, że Pan Jezus cierpi i umiera na krzyżu z miłości do ludzi (A.1.3);
- opowiada treść wybranych stacji drogi krzyżowej (A.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa rozważają Jego mękę i śmierć (F.1.1);
- wymienia sposoby okazania miłości Panu Jezusowi za Jego mękę i śmierć na krzyżu (E.1.1, F.1.1);
- wymienia, do czego zobowiązuje chrzest (E.2.1);
- wyjaśnia potrzebę postępowania się symbolami w wyrażaniu miłości do Pana Jezusa (B.1.3, B.1.4);
- wyjaśnia, że adoracja krzyża w Wielki Piątek jest wyrazem miłości do Pana Jezusa (B.1.1);

- wyjaśnia związek pomiędzy śmiercią Pana Jezusa na krzyżu i przykazaniem miłości Boga i bliźniego (C.1.1, E.1.1);
- modli się przykazaniem miłości (D.1.3).

### **Postawy**

Dziecko:

- wyraża miłość do Pana Jezusa poprzez adorację krzyża (B.1.a, C.1.c);
- uczestniczy w nabożeństwie drogi krzyżowej (D.1.a, D.1.b);
- kieruje się przykazaniem miłości w codziennym życiu (A.5.b, C.1.d).

## **4. Pan Jezus zmartwychwstaje**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie znaczenia miłości w odkrywaniu prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa;
- ukazanie, że przychodzenie na niedzielną Mszę św. wyraża miłość do Pana Jezusa zmartwychwstałego;
- zapoznanie z symbolami związanymi ze zmartwychwstaniem Pana Jezusa;
- budzenie miłości do Pana Jezusa zmartwychwstałego.

### **Treści**

- Miłość warunkiem spotkania z Panem Jezusem zmartwychwstałym (A.1, A.2, B.1, C.1, C.2, D.1, E.1, F.1).
- Udział we Mszy św. wyrazem miłości do Pana Jezusa zmartwychwstałego (A.1, A.5, B.1, C.1, C.2, D.1, E.2).

### **Wymagania**

Dziecko:

- opisuje doświadczenia przyjaciół Pana Jezusa z dnia zmartwychwstania (A.1.1);
- wyjaśnia znaczenie miłości w zrozumieniu prawdy o zmartwychwstaniu Pana Jezusa (A.5.1);
- wyjaśnia religijne znaczenie symboli wielkanocnych (B.1.3);
- wyjaśnia, jak zgromadzeni na niedzielnej Mszy św. wyrażają miłość do Pana Jezusa zmartwychwstałego (E.1.1, F.1.1).

### **Postawy**

Dziecko:

- wyraża miłość do Pana Jezusa zmartwychwstałego (B.1.a, C.1.c).

## 5. Pan Jezus pozostaje z ludźmi

### Cele katechetyczne:

- ukazanie wniebowstąpienia Pana Jezusa jako znaku miłości do przyjaciół;
- ukazanie Biblii jako słowa Bożego;
- ukazanie udziału we Mszy św. w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa jako przejawu miłości;
- ukazanie udziału w procesji Bożego Ciała jako przejawu miłości;
- dawanie okazji do okazywania miłości Panu Jezusowi obecnemu pośród ludzi;
- stwarzanie możliwości odkrywania Biblii jako słowa Bożego;
- stwarzanie możliwości odpowiadania na usłyszane słowo Boże.

### Treści

- Miłość drogą do spotkania z Jezusem zmartwychwstałym (A.1, A.2, A.3, A.5, B.1, C.1, D.1, E.2).
- Biblia słowem Pana Jezusa do ludzi (A.1, A.4, B.1, C.2, D.1, E.1, F.1).

### Wymagania

Dziecko:

- wyjaśnia, dlaczego wniebowstąpienie Pana Jezusa jest wyrazem miłości do ludzi (A.1.3);
- wymienia warunki przyjaźni z Panem Jezusem (C.1.1);
- wymienia sposoby okazywania miłości Panu Jezusowi obecnemu pośród ludzi (E.1.1, F.1.1);
- wyjaśnia, co to znaczy, że Biblia przekazuje słowo Boże (A.1.3);
- wyjaśnia, do czego zobowiązuje przyjaciół Pana Jezusa słowo Boże (C.1.1);
- wymienia, w jaki sposób przyjaciele Pana Jezusa wyrażają miłość podczas procesji Bożego Ciała (D.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego przyjaciele Pana Jezusa wyrażają miłość podczas procesji Bożego Ciała (E.1.1, F.1.1);
- wyjaśnia, dlaczego w uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa przyjaciele Pana Jezusa uczestniczą we Mszy św. (E.1.1).

### Postawy

Dziecko:

- wyraża miłość do Pana Jezusa obecnego pośród ludzi (D.1.a);
- uczestniczy w procesji Bożego Ciała (B.1.a, B.1.b);
- słucha słowa Bożego kierowanego do przyjaciół Pana Jezusa podczas procesji Bożego Ciała (C.2.a).



## **Korelacja z wychowaniem przedszkolnym**

W obszarze rozwoju fizycznego:

- wykorzystanie zabaw ruchowych, konstrukcyjnych oraz ćwiczeń kształtujących nawyk utrzymania prawidłowej postawy ciała podczas inscenizacji wydarzeń biblijnych.

W obszarze rozwoju emocjonalnego:

- rozpoznawanie i nazywanie podstawowych emocji u siebie i innych oraz radzenie sobie z ich przeżywaniem w poszczególnych sytuacjach na katechezie;
- adaptacja związana z pierwszymi doświadczeniami w przedszkolu w kontekście poznawanych wydarzeń biblijnych i liturgicznych.

W obszarze rozwoju społecznego:

- budowanie poczucia wartości własnej i innych osób w oparciu o poznawaną rzeczywistość religijną;
- nawiązywanie relacji rówieśniczych w duchu wartości inspirowanych Bożym objawieniem;
- poczucie przynależności do rodziny, narodu, grupy przedszkolnej i innych w odkrywaniu przyjaźni z Panem Jezusem;
- rozwijanie nawyków stosowania zwrotów grzecznościowych i religijnych;
- współdziałanie z innymi dziećmi i dorosłymi na podstawie poznawanych treści religijnych.

W obszarze rozwoju poznawczego:

- odróżnianie elementów rzeczywistości materialnej od duchowej;
- odpowiadanie na pytania i ustalanie kolejności poznawanych zdarzeń;
- przyporządkowywanie podstawowych pojęć dotyczących zjawisk przyrodniczych do świąt roku liturgicznego.

## **Wskazania do realizacji programu**

W rozwiązaniach metodycznych należy uwzględnić naturalną potrzebę dziecka powracania do znanych mu opowiadań i w poszczególnych latach nauczania religii w przedszkolu stosować takie metody przekazu treści wiary, które odpowiadają możliwościom percepcyjnym dziecka. Treści biblijne przekazuje się w czasie teraźniejszym, aby pomóc dziecku zrozumieć aktualność zbawczych wydarzeń. Nie należy zbyt skupiać się na wyobrażeniach Pana Boga i stworzonego przez Niego niematerialnego świata, lecz wykorzystywać naturalne sytuacje przedszkolne jako doświadczenie prowadzące do odkrywania treści zbawczych wydarzeń.

Nauczanie religii w przedszkolu ze swej natury ma charakter ewangelizacyjny. Dobrze będzie włączyć w ten nurt rodzinę dziecka.

Metody należy dostosować do rozwoju fizycznego, emocjonalnego i intelektualnego dziecka. Warto akcentować metody aktywne po to, by dzieci stawały się współtwórcami katechezy. Pożądane jest też stosowanie pomocy wizualnych i multimedialnych.

## Współpraca środowisk wychowawczych

Sam przekaz wiedzy religijnej, pozbawiony odniesienia do świata dziecięcych przeżyć, ma małą wartość wychowawczą i katechetyczną. Katecheza dziecka podejmowana w rodzinie, przedszkolu i parafii winna przede wszystkim umożliwiać mu stopniowe otwarcie się na Boga. Ma też zapewnić poprawne kształtowanie obrazu Boga, dostrzeżenie Jego obecności w świecie, w życiowych doświadczeniach i codziennych wydarzeniach. Jej zadaniem jest uwrażliwienie dziecka na słuchanie orędzia Bożego skierowanego do człowieka, poprawne rozumienie znaków i symboli religijnych. Katecheza powinna również budzić pozytywne nastawienie do ludzi, chrześcijańską interpretację codziennych wydarzeń, wychowanie do modlitwy oraz formację liturgiczną, społeczną i moralną.

Obok wiadomości potrzebna jest jeszcze umiejętność łączenia ich z życiem w konkretnych sytuacjach. Z tego też względu ważne są umiejętności wychowawcze katechety, jego osobowość, a także świadectwo, jakie daje swoim życiem. Wychowanie religijne dziecka na tym etapie musi dokonywać się z uwzględnieniem bliskiej współpracy katechety i podstawowych środowisk wychowawczych, które stawiają przed dzieckiem podobne wymagania i konsekwentnie respektują te same zasady.

### a. Rodzina

**1.** Proces wychowania religijnego dzieci w wieku przedszkolnym bazuje głównie na osobowości i stopniu dojrzałości religijnej rodziców, opiekunów, dziadków, rodziców chrzestnych i osób najbliższych. Na rozwój religijny dziecka w dużym stopniu wpływa jego doświadczenie powstałe w kontakcie z otaczającymi je osobami, zwłaszcza tymi, które mają dla niego znaczenie emocjonalne. Z tego powodu należy uświadamiać rodzicom, opiekunom, dziadkom, a także rodzicom chrzestnym, że dziecko potrzebuje przejawów bliskości, miłości i przyjaźni. Pozwoli mu to odkryć, że Bóg objawia swoją miłość i przyjaźń. W oparciu o doświadczenie doznawanej miłości w świadomości dziecka kształtuje się prawidłowy obraz Boga. Dodatkowo dziecko wymaga przykładu życia religijnego dorosłych, ich modlitwy, uczestnictwa w liturgii i innych praktyk religijnych.

**2.** Współpraca z rodzicami winna zmierzać także do uświadamiania im, że dziecko identyfikuje się z ich postawami religijnymi i je naśladuje. Zasada ta ma zastosowanie przede wszystkim w przejmowaniu od rodziców konkretnych praktyk religijnych i uczestnictwie w życiu religijnym dorosłych. Trzeba jednak pamiętać, że naśladowanie dorosłych tylko na stosunkowo krótki czas może dostarczać dziecku argumentów do prowadzenia i rozwijania życia religijnego. Dlatego też na etapie wieku przedszkolnego niezbędne jest wspieranie go w stopniowym nabywaniu zdolności dochodzenia do religijności autonomicznej.

**3.** Rodzice, którzy zazwyczaj stanowią dla dziecka w wieku przedszkolnym największy autorytet, winni podejmować świadome działania umożliwiające mu odkrywanie Boga jako autentycznego obrońcy człowieka. Wyrazem Jego troski o dobro ludzi są między innymi przykazania, pośród których najważniejsze jest przykazanie miłości. W procesie wychowania inspirowanego wiarą ważne jest zatem, aby ten aspekt był stopniowo przybliżany dziecku. Początkiem związku człowieka z Bogiem jest chrzest święty, który też winien stanowić ważny punkt odniesienia dla wychowania religijnego dziecka.

## **b. Parafia**

1. Katecheza dzieci w wieku przedszkolnym jest ściśle powiązana z wychowaniem w wierze, dlatego powinna wprowadzać dzieci do świętowania wiary w rodzinie i z rodziną. Katecheza dzieci w przedszkolu winna być uzupełniana doświadczeniami spotkania z Bogiem we wspólnocie świętującej wydarzenia zbawcze w liturgii oraz innych wydarzeniach parafialnych: okolicznościowych nabożeństwach, procesjach itp.
2. W diecezjach, w których jest praktyka wczesnej Komunii św., może to być czas przygotowania dzieci do pełnego uczestnictwa we Mszy św.

## **Tematyka spotkań z rodzicami w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii**

- Wychowanie religijne dziecka w wieku przedszkolnym.
- Specyficzne właściwości rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym (antropomorfizm, animizm, myślenie magiczne) i ich związek z kształtowaniem obrazu Boga.
- Rok liturgiczny.
- Msza św. z udziałem dzieci.
- Modlitwa dziecka i z dzieckiem.
- Świętowanie zbawczych wydarzeń w rodzinie.
- Znaki i symbole religijne związane z rokiem liturgicznym.
- Wychowanie do służby.



# **KLASY I-IV SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

*Katecheza inicjacji w sakramenty pokuty  
i pojednania oraz Eucharystii*

---

Tytuł programu: ***Zaproszeni na ucztę z Jezusem***

**Program nr AZ-1-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Klasa I – *Bóg naszym Ojcem*

Klasa II – *Bóg daje nam swego Syna – Jezusa*

Klasa III – *Jezus przychodzi do nas*

Klasa IV – *Chcę żyć z Jezusem*

## Charakterystyka etapu edukacyjnego

Program *Zaproszeni na ucztę z Jezusem* służy inicjacji dzieci klas I–IV szkoły podstawowej w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Nauczanie religii na tym etapie zmierza do wprowadzenia uczniów na drogę wiary i zapoczątkowania ich wychowania religijno-moralnego.

W klasie I program koncentruje się wokół Osoby Boga Ojca, który stwarza człowieka na swój obraz i podobieństwo, kocha go, troszczy się o niego i czyni go członkiem swojej rodziny. W klasie II akcentuje się Osobę Jezusa Chrystusa – Syna Bożego jako przyjaciela człowieka, Króla wszechświata, a także rolę Ducha Świętego w budowaniu królestwa Bożego. Program w klasie III ma na celu bezpośrednie przygotowanie do przyjęcia sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii, dlatego treści i wymagania są ściśle związane z modlitwą, Dekalogiem, liturgią oraz tymi sakramentami. Konsekwencją powyższych założeń programowych jest doprowadzenie ucznia klasy IV do życia z Jezusem w rytmie roku liturgicznego. Chodzi o zachętę katechizowanych do dalszego udziału w katechezie szkolnej i parafialnej, by w ten sposób pogłębiali nawiązaną wcześniej więź z Chrystusem i uczyli się od Niego określonych postaw religijnych, które nazywa się w programie postawami eucharystycznymi. Ma się to dokonywać poprzez regularne uczestnictwo w sakramencie pokuty i pojednania, Eucharystii oraz poprzez udział w wydarzeniach roku liturgicznego, a także okolicznościowych nabożeństwach.

Program poszczególnych klas koncentruje się wokół następujących treści:

- Klasa I – *Bóg naszym Ojcem*
- Klasa II – *Bóg daje nam swego Syna – Jezusa*
- Klasa III – *Jezus przychodzi do nas*
- Klasa IV – *Chcę żyć z Jezusem*

Na tym etapie kształcenia religijnego chodzi o przekazanie dzieciom informacji o charakterze najbardziej podstawowym. Pogłębienie wiedzy religijnej nastąpi w kolejnych klasach z uwzględnieniem możliwości percepcyjnych uczniów. Na tym etapie najważniejsze wiadomości religijne powinny być przekazywane w kontekście zaufania do Pana Boga oraz respektu wobec Jego słowa. Wartościowe jest ukazywanie dzieciom pozytywnych przykładów osób, które wypełniały w swoim życiu treści i zachęty podawane podczas katechezy.

## Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Celem katechezy na poziomie edukacji w klasach I–IV jest przede wszystkim przygotowanie uczniów do pełnego uczestnictwa w Eucharystii oraz sakramencie pokuty i pojednania. Katecheza na tym etapie jest wprowadzeniem w podstawowe treści wiary oraz budzeniem zaufania do Boga. Źródłami poznania są w szczególności: Biblia, liturgia oraz doświadczenia uczniów. Katecheza skoncentrowana na Osobie i nauczaniu Jezusa Chrystusa ma wspomagać ucznia w budowaniu systemu wartości, kształtowaniu postaw zgodnych z wyznawaną wiarą oraz świętowaniu zbawczych wydarzeń w roku liturgicznym.

- 1) **Przygotowanie do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii.** Przekazanie wiedzy na temat sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii; dostarczenie motywacji do regularnego i pogłębionego uczestnictwa w sakramentach pokuty i pojednania oraz Eucharystii.

- 2) **Ukazanie miłości Boga w darach życia, chrztu i wiary.** Zapoznanie z podstawowymi prawdami wiary; ukazanie przejawów miłości Boga do człowieka, który daje życie i udział w swoim życiu dzięki sakramentowi chrztu świętego oraz łaskę poznania przez wiarę.
- 3) **Wprowadzenie w tajemnice roku liturgicznego.** Ukazanie obecności Chrystusa, Maryi i świętych w roku liturgicznym; dostarczenie motywacji do spotykania się z Bogiem w liturgii roku kościelnego.
- 4) **Kształtowanie sumienia.** Zapoznanie z przykazaniem miłości i Dekalogiem; kształtowanie umiejętności odróżniania dobra od zła; kształtowanie postawy postuszeństwa Bogu.
- 5) **Prowadzenie do spotkania z Bogiem w modlitwie.** Nauczenie najważniejszych modlitw; kształtowanie postaw modlitewnych.
- 6) **Wychowanie do życia wspólnotowego w rodzinie, szkole i parafii.** Uświadomienie znaczenia podstawowych wspólnot dla ucznia; ukazanie miejsca ucznia w tych wspólnotach.
- 7) **Kształtowanie postaw eucharystycznych oraz postawy świadectwa.** Współofiarowania, dziękczynienia, prośby, jedności, wdzięczności, słuchania słowa Bożego, miłości, przepraszania.



# Klasa I szkoły podstawowej

## *Bóg naszym Ojcem*

W klasie I uczeń wchodzi w nową dla niego rzeczywistość, jaką jest szkoła. Podjęcie nauki szkolnej wiąże się z różnego rodzaju spotkaniami – przede wszystkim z rówieśnikami, nauczycielami i katechetami. Jest to dobra okazja, aby dziecko poznało i rozwinęło w sobie podstawowe umiejętności komunikacyjne i społeczne. Te umiejętności są równocześnie przydatne podczas przeżywania liturgii eucharystycznej, do której dziecko jest przygotowywane od I klasy szkoły podstawowej. Odkrywanie śladów Boga przez dziecko dokonuje się w różnych miejscach i sytuacjach, przede wszystkim w domu rodzinnym, w szkole, w Kościele i w przyrodzie.

Program klasy I zakłada podział treści na pięć działów. Punktem wyjścia jest ukazanie wspólnoty, którą stanowi najbliższe otoczenie dziecka, a także głównych miejsc i znaków, z którymi spotyka się człowiek wierzący (dział I – *Spotykamy się we wspólnocie*). Następnie ukazuje się człowieka jako istotę stworzoną przez Boga oraz świat aniołów, które są darami miłości Boga (dział II – *Bóg mnie stworzył*). Na tym etapie pragnie się przybliżyć Boga, który kocha człowieka, jest mu bliski (dział III – *Bóg mnie kocha*), troszczy się o niego (dział IV – *Bóg troszczy się o mnie*) oraz tworzy swoją rodzinę, do której wszyscy należymy (dział V – *Jesteśmy Bożą rodziną*). Chodzi o budowanie i pogłębianie osobowej więzi z Bogiem oraz bliźnimi. Przewidziane zostały ponadto katechezy okolicznościowe, które katecheta może wykorzystać w określonych sytuacjach związanych z życiem uczniów i rokiem liturgicznym.

## **1. Spotykamy się we wspólnocie**

### **Cele katechetyczne:**

- wprowadzenie w życie zespołu klasowego jako katechetycznej wspólnoty dzieci Bożych;
- zapoznanie z pozdrowieniami świeckimi i chrześcijańskimi;
- kształtowanie postawy szacunku wobec znaku krzyża i świątyni jako domu Bożego oraz osób dorosłych i innych dzieci;
- kształtowanie umiejętności nawiązywania kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi.

### **Treści**

- Formy powitań oraz pozdrowień świeckich i chrześcijańskich (E.3).
- Znak krzyża, krzyż w kościele, domu rodzinnym, sali szkolnej itp. (B.2).
- Osoby znaczące w życiu dziecka (E.2, E.3).
- Elementy budujące wspólnotę (gry i zabawy integracyjne, wspólne śpiewy itp.) (E.3).

## Wymagania

Uczeń:

- zapoznaje się z zespołem klasowym i katechetą (E.3.1);
- nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłymi (E.3.4);
- używa pozdrowień świeckich i chrześcijańskich (B.13.2);
- wykonuje poprawnie znak krzyża (B.2.2);
- wskazuje na różnice pomiędzy świątynią a innymi budynkami (B.2.2).

## Postawy

Uczeń:

- poznaje i akceptuje wszystkie osoby we wspólnocie klasowej (E.3.b);
- z szacunkiem zwraca się do innych osób w klasie i w szkole (E.3.a);
- współpracuje z rówieśnikami i nauczycielami (E.3.a);
- przestrzega zasad obowiązujących w szkole (E.3.a);
- pielęgnuje więzi koleżeństwa i przyjaźni (E.3.b);
- okazuje radość z przyjęcia do wspólnoty Kościoła (E.4.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - pozdrowienia świeckie i chrześcijańskie – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: powitania, pożegnania;
  - budynek kościoła, świątynia a inne budynki – Jak wygląda szkoła? Jak wygląda nasz dom?
- Edukacja matematyczna:
  - znak krzyża – orientacja przestrzenna: lewa i prawa strona własnego ciała. Pion i poziom.
- Edukacja społeczna:
  - zapoznanie z zespołem klasowym i katechetą – omawianie, jak należy się przedstawiać. Zabawy integracyjne.
- Edukacja muzyczna:
  - wspólny śpiew – piosenka religijna związana z tematem (np. piosenka *W Imię Ojca i Syna...*).

## 2. Bóg mnie stworzył

### Cele katechetyczne:

- ukazanie Boga jako stwórcy wszystkiego;
- uświadomienie miłości Boga w akcie stworzenia;
- zapoznanie z biblijnym opisem stworzenia;
- przekazanie prawdy o obecności i bliskości Boga w życiu ludzi;
- uświadomienie, że Bóg dał człowiekowi życie;
- ukazanie, że dobro pochodzi od Boga.

## Treści

- Stworzenie świata, aniołów i ludzi przejawem miłości Boga (Rdz 1,1 – stworzenie świata) (A.3).
- Bliskość i obecność Boga wśród nas i w naszym życiu (Sam 3,2-10 – powołanie człowieka do służby Bogu) (A.3).
- Religijny wymiar rzeczywistości (A.1).
- Bóg – źródło dobra (C.2).
- Kategorie: dobro i zło (C.2).
- Wartość własnej osoby (E.1).
- Człowiek świątynią Ducha Świętego (A.5).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia najważniejsze przymioty Boga (A.3.1);
- wyjaśnia, że stworzenie jest przejawem miłości Bożej (A.3.2);
- omawia teksty mówiące o działaniu Boga (A.3.3);
- wyjaśnia, że Bóg zaprasza do przyjaźni, jest zawsze blisko nas (A.2.1);
- wskazuje w codzienności ślady Bożych darów i podaje przykłady okazywania wdzięczności za nie (A.2.2);
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości zamysł Stwórcy i ślady działania Boga (A.1.1);
- wymienia przejawy dobra i zła w świecie (C.2.1);
- odróżnia dobro od zła (C.2.2);
- na podstawie tekstów biblijnych, np. o stworzeniu, uzasadnia, że Bóg jest źródłem dobra (C.2.3);
- uzasadnia wartość każdego człowieka jako dziecka Bożego (E.1.2);
- opowiada, że Bóg obdarował człowieka rozumem i wolną wolą (E.1.3);
- wyjaśnia, co to znaczy: „kochać bliźniego jak siebie samego” (E.1.5);
- na podstawie tekstu biblijnego wyjaśnia, że ciało jest świątynią Ducha Świętego (A.5.2).

## Postawy

Uczeń:

- interesuje się i cieszy odkrywaną rzeczywistością (A.1.a);
- wyraża wdzięczność za Boże dary (A.2.b);
- pragnie czynić dobro (C.2.a);
- stara się unikać zła (C.2.b);
- ufa Bogu, który jest Dobrem i naśladuje Go w Jego dobroci (C.2.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - wdzięczność Bogu za stworzenie – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: podziękowania;
  - miłość bliźniego jak siebie samego – przykłady bohaterów lektur lub filmów.
- Edukacja przyrodnicza:
  - ślady Boga wokół – jesień: obserwacja przyrody, nazywanie roślin i zwierząt.

- Edukacja plastyczna:
  - piękno świata – omawianie obrazów lub zdjęć, rysowanie (np. ulubionego stworzenia).
- Edukacja muzyczna:
  - Bóg dał nam słuch – słuchanie ciszy; rozpoznawanie głosów z otoczenia;
  - wybrana piosenka o stworzeniu – śpiew i zabawy ruchowe.
- Wychowanie fizyczne:
  - Bóg stworzył człowieka, jego ciało – dbałość o zdrowie: higiena i ubiór odpowiedni do pogody.
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – Bóg, człowiek, także nazwa ulubionego zwierzęcia.

### 3. Bóg mnie kocha

#### Cele katechetyczne:

- ukazanie Boga, który bezwarunkowo kocha człowieka i daje mu się poznać;
- uświadomienie, że w Piśmie Świętym jest zawarte słowo Boga, który do nas mówi;
- kształtowanie postawy szacunku wobec Pisma Świętego;
- uświadomienie, że Bóg jest obecny w sprawowanej liturgii;
- zapoznanie z treścią przykazań Bożych;
- kształtowanie postawy zaufania do Boga, który prowadzi nas drogą przykazań;
- doskonalenie umiejętności oceny swojego postępowania w świetle przykazań.

#### Treści

- Sposoby poznania Boga – Bóg daje się poznać (A.2).
- Bezwarunkowa miłość Boga (E.1).
- Pismo Święte księgą wiary – Bóg mówi do mnie (A.2).
- Obecność Boga w liturgii Kościoła (B.1).
- Przykazania Boże (C.1).

#### Wymagania

Uczeń:

- wymienia dary pochodzące od Boga: życie, chrzest i wiara (A.2.4);
- wyjaśnia, czym jest bezwarunkowa miłość Boga do człowieka (E.1.1);
- wyjaśnia, czym jest Pismo Święte (A.2.3);
- wskazuje, w jaki sposób Bóg jest obecny w liturgii (w zgromadzonym ludzie, w osobie kapłana celebrującego, w słowie Bożym, pod eucharystycznymi postaciami Chleba i Wina – KL 7) (B.1.1);
- z pomocą katechety wyjaśnia, czym są przykazania Boże (C.1.1).

#### Postawy

Uczeń:

- okazuje posłuszeństwo Bożemu słowu (A.3.a);

- uważnie słucha słów Pisma Świętego (A.2.a);
- okazuje wiarę i szacunek Bogu obecnemu w liturgii (B.1.a);
- wyraża pragnienie częstego spotkania się z Bogiem w liturgii (B.1.b);
- stara się zachowywać przykazania (C.1.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Edukacja polonistyczna:
  - przykazania Boże – przykłady z lektur lub filmów bohaterów, którzy zachowują przykazania Boże lub ich nie zachowują (w zakresie zrozumiałym dla pierwszoklasisty, np. mówią prawdę lub kłamią, oddają znalezione rzeczy lub niszczą komuś rzeczy, szanują członków rodziny lub źle się do kogoś odnoszą itp.).
- Edukacja społeczna:
  - przykazania Boże – zasady zachowania w szkole i na podwórku: szacunek do ludzi.
- Edukacja przyrodnicza:
  - przykazania Boże – szacunek do przyrody, przygotowania do opieki nad zwierzętami zimą.
- Edukacja muzyczna:
  - piosenki religijne (np. Bóg kocha mnie takiego, jakim jestem lub pieśni związane z obecnością i działaniem Boga w liturgii).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – Pismo Święte, chrzest.

## **4. Bóg troszczy się o mnie**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie Boga jako miłosiernego Ojca;
- ukazanie wartości rodziny w życiu człowieka;
- uświadomienie roli wspólnoty kościelnej jako rodziny dzieci Bożych;
- ukazanie znaczenia szkoły w budowaniu relacji międzyludzkich;
- kształtowanie postawy zaufania do Maryi jako Matki Chrystusa i naszej;
- zapoznanie ze znaczeniem podstawowych gestów, znaków i symboli liturgicznych;
- ukazanie modlitwy jako rozmowy z Bogiem.

### **Treści**

- Bóg Miłosiernym Ojcem (J 3,1-5 – rozmowa Jezusa z Nikodemem) (B.8).
- Wspólnota rodzinna (E.2).
- Wspólnota kościelna (E.4).
- Wspólnota szkolna (E.3).
- Maryja Matką Chrystusa i naszą (Łk 1,26-31 – scena zwiastowania) (A.4).
- Podstawowe gesty, znaki i symbole liturgiczne (B.2).
- Dialog z Bogiem poprzez modlitwę (Łk 23,34; Łk 11,1-4 – modlitwa Jezusa i *Ojcze nasz*) (D.1).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia własnymi słowami pojęcie Bożego miłosierdzia (B.8.1);
- wymienia przejawy Bożego miłosierdzia (B.8.2);
- uzasadnia potrzebę zaufania miłosiernemu Ojcu (B.8.3);
- charakteryzuje wspólnotę rodzinną (E.2.1);
- wymienia przykłady budowania dobrych relacji we wspólnocie rodzinnej i domowej (E.2.2);
- opisuje, czym jest wspólnota szkolna (E.3.1);
- wymienia i opisuje zasady dobrego zachowania w szkole (E.3.2);
- uzasadnia konieczność respektowania zasad ustalonych we wspólnocie szkolnej (E.3.3);
- charakteryzuje relacje między członkami wspólnoty szkolnej (E.3.4);
- charakteryzuje cechy koleżeństwa i przyjaźni (E.3.5);
- opisuje Kościół jako wspólnotę ludzi wierzących zgromadzonych przez Boga (E.4.1);
- wyjaśnia, że sakrament chrztu włącza do wspólnoty Kościoła (E.4.2);
- wyjaśnia, czym jest wspólnota parafialna (E.4.4);
- charakteryzuje relacje panujące we wspólnocie parafialnej (E.4.5);
- wyjaśnia istotę uczynków miłosierdzia (E.4.6);
- podaje przykłady uczynków miłosierdzia (E.4.7);
- wyjaśnia, że Maryja jest matką Jezusa i wszystkich ludzi (A.4.2);
- rozpoznaje i nazywa podstawowe gesty, znaki oraz symbole liturgiczne (B.2.2);
- wyjaśnia, czym jest i na czym polega modlitwa (D.1.1).

## Postawy

Uczeń:

- wyraża potrzebę modlitwy (D.1.a);
- wyraża Bogu wdzięczność za dar rodziny i bliskich (E.2.a);
- okazuje posłuszeństwo rodzicom, opiekunom, dziadkom (E.2.b);
- stara się o budowanie dobrych relacji w rodzinie (E.2.c);
- na miarę możliwości troszczy się o wspólnotę Kościoła (E.4.a);
- wyraża wdzięczność za dar Bożego miłosierdzia (B.8.a);
- przyjmuje z wdzięcznością dar Bożego miłosierdzia (B.8.b);
- okazuje radość z przyjęcia do wspólnoty Kościoła (E.4.b);
- angażuje się w życie wspólnoty parafialnej (E.4.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - relacje w rodzinie, w szkole i na podwórku – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: przepraszenie, prośnienie, dziękowanie.
- Edukacja społeczna:
  - wspólnoty, w których żyje uczeń – nawiązanie do praw i obowiązków w rodzinie i szkole.

- Edukacja plastyczna:
  - obrazy i figury Matki Bożej – rozpoznawanie i nazywanie dziedzin sztuk plastycznych, np. malarstwo, rzeźba, wypowiedzanie się na temat oglądanych dzieł sztuki plastycznej, przedmiotów, obiektów.
- Edukacja muzyczna:
  - wspólny śpiew – pieśni i piosenki religijne związane z tematyką rozdziału (np. o Matce Bożej).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – modlitwa, Msza św.

## 5. Jesteśmy Bożą rodziną

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z pochodzeniem i cechami rodziny;
- uświadomienie roli i miejsca dziecka w rodzinie;
- uświadomienie godności dziecka Bożego;
- kształtowanie prawidłowych więzi w rodzinie i wspólnocie Kościoła.

### Treści

- Cechy wspólnoty rodzinnej (E.2).
- Pochodzenie rodziny (E.2).
- Miejsce dziecka w rodzinie (E.2).
- Godność dziecka Bożego (E.1).
- Więzy między osobami w rodzinie (E.2).
- Cechy Bożej rodziny (E.4).

### Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje wspólnotę rodzinną (E.2.1);
- wymienia przykłady budowania dobrych relacji we wspólnocie rodzinnej (E.2.2);
- wyjaśnia, na czym polega bezwarunkowa miłość Boga do człowieka (E.1.1);
- uzasadnia wartość każdego człowieka jako dziecka Bożego (E.1.2);
- wyjaśnia, że Bóg wyposażył człowieka w ciało, duszę, rozum, wolną wolę i emocje (E.1.3);
- rozpoznaje i nazywa swoje emocje oraz emocje innych osób (E.1.4);
- wskazuje na więzi osobowe w rodzinie (E.2.2);
- wymienia i wyjaśnia cechy Bożej rodziny (E.4.4);

### Postawy

Uczeń:

- jest życzliwy i koleżeński wobec rówieśników (C.5.a);
- okazuje pragnienie życia w zgodzie z samym sobą i innymi (E.1.d);
- stara się kochać siebie i bliźniego (E.1.e);

- wyraża wdzięczność Bogu za dar rodziny i bliskich (E.2.a);
- okazuje posłuszeństwo rodzicom, opiekunom, dziadkom (E.2.b);
- stara się o budowanie dobrych relacji w rodzinie i w Kościele jako rodzinie dzieci Bożych (E.2.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Edukacja polonistyczna:
  - wspólnoty, w których żyje uczeń – nazywanie członków rodziny, opowiadanie o ich zajęciach, omawianie wzajemnych relacji i emocji na podstawie bohaterów znanych lektur lub filmów (np. postaci z *Baśni* J.Ch. Andersena).
- Edukacja społeczna:
  - Bóg obdarza człowieka – wzrok, dotyk, słuch, węch, smak jako zmysły, którymi poznajemy świat;
  - wzajemne relacje w rodzinie, w szkole i na podwórku – nazywanie i okazywanie emocji.
- Edukacja plastyczna:
  - wspólnoty, w których żyje uczeń, np. rysowanie (lub zdjęcie) swojej rodziny i uzupełnianie o rodzinę Bożą.
- Edukacja muzyczna:
  - odpowiednio dobrane piosenki religijne – śpiew (np. *Dzieckiem Bożym jestem ja*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – nazwy członków rodziny: mama, tata, siostra, brat, babcia, dziadek itp. oraz Bóg Ojciec, Syn Boży.

## **6. Katechezy okolicznościowe**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie najważniejszych wydarzeń w roku liturgicznym;
- wyjaśnienie znaczenia wspólnego świętowania.

### **Treści**

- Dziękujemy za wakacje (A.3, E.3, A.1).
- Modlimy się na różańcu (Mt 18,19-20 – podstawa skuteczności modlitw) (D.1, D.5).
- Modlimy się za zmarłych (D.1).
- Czekamy na Jezusa w Adwencie (A.4).
- Uczymy się dobroci od Świętego Mikołaja (C.5).
- Świętujemy Boże Narodzenie (B.5).
- Oddajemy pokłon Jezusowi wraz z trzema Mędrcami (B.5).
- Niesiemy krzyż z Jezusem (Wielki Post) (B.4).
- Cieszymy się zmartwychwstaniem (Wielkanoc) (Łk 24,1-10 – zmartwychwstanie) (B.5).
- Idziemy w procesji za Jezusem (Boże Ciało) (B.4).
- Prosimy o dobre wakacje (C.3, A.3, A.1).



## Wymagania

Uczeń:

- wymienia najważniejsze wydarzenia w roku liturgicznym (B.4.1);
- wyjaśnia znaczenie uroczystości i świąt (B.5.1);
- charakteryzuje sposoby chrześcijańskiego świętowania (B.5.2);
- opisuje najważniejsze zwyczaje i tradycje związane z rokiem liturgicznym (B.5.2);
- opowiada o chrześcijańskim przeżywaniu wolnego czasu (B.5.1);
- uzasadnia wartość modlitwy różańcowej (D.5.4);
- wymienia przejawy troski i pamięci o zmarłych (E.4.7, D.2.3);
- wyjaśnia sens adwentowego oczekiwania (B.4.1);
- wyjaśnia znaczenie Wcielenia Syna Bożego (B.5.1);
- uzasadnia potrzebę nieustannego poszukiwania Boga w codziennych wydarzeniach (A.1.1);
- wyjaśnia chrześcijański sens krzyża i cierpienia (F.1.11, B.2.2);
- wyjaśnia znaczenie zmartwychwstania (B.5.1);
- wyjaśnia sens procesji eucharystycznych i uzasadnia potrzebę udziału w nich (B.2.2).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się w przeżywanie wydarzeń w roku liturgicznym (B.1.b);
- wyraża wdzięczność Bogu za dary płynące z wydarzeń zbawczych (F.1.f);
- okazuje dobroć bliźniemu (C.2.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - życzenia świąteczne – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: składanie życzeń.
- Edukacja społeczna:
  - zwyczaje świąteczne – opowiadanie o zwyczajach świątecznych w rodzinie.
- Edukacja plastyczna:
  - zwyczaje świąteczne – prace plastyczne.
- Edukacja muzyczna:
  - śpiew – pieśni związane z okresem liturgicznym i uroczystościami kościelnymi.
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – nazwy świąt: Boże Narodzenie, Wielkanoc.

## Wskazania do realizacji programu

Katecheza jako przedmiot nauczany w szkole podstawowej ma realizować zarówno cele dydaktyczne, jak i praktyczno-wychowawcze oraz formacyjne. Bardzo ważne jest przyswajanie przez uczniów wiedzy religijnej, a także stopniowe interioryzowanie przez nich wartości i norm moralnych oraz pogłębianie zrozumienia siebie jako podmiotu moralnego, który realizuje swoje człowieczeństwo na wielu polach moralnej odpowiedzialności. Rozbudzając w pierw-

szoklasistach świadomość uczestniczenia we wspólnocie ludzkiej, rodzinnej i klasowej, należy odwoływać się do wyobrażeń katechizowanych, które już posiadają. Trzeba zwrócić uwagę na sposoby porozumiewania się z innymi osobami, nawiązywania kontaktów i odpowiedzialności za innych. Przejawem realizacji programu będzie umiejętność współpracy z innymi osobami we wspólnocie ważnej dla dziecka. Radość z bycia z innymi wynika z faktu, że kochający Bóg tak stworzył człowieka, iż jest on zdolny do życia z innymi i do miłości. Uczeń powinien odkrywać ślady Bożego działania na kartach Pisma Świętego i naśladować dobroć Boga.

Gdy proponujemy konkretne rozwiązania metodyczne, wskazane jest takie prezentowanie treści, które byłyby bliskie życiu uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem metod sprzyjających rozwojowi takich wartości, jak: zachwyt na dziełem stwórczym Boga, zmysł ufności, gotowość daru z siebie dla innych, prośba, radosne uczestniczenie w życiu społeczności szkolnej, rodzinnej oraz parafialnej poprzez zabawę, twórczość plastyczną, inscenizację, naśladowanie wzorców osobowych, udział w nabożeństwach. Przewidziane w programie treści należy przekazywać w sposób bardzo obrazowy, wykorzystując analogie i wyrazy bliskoznaczne, a także nawiązywać do sytuacji znanych z życia uczniów.

Katecheta w klasie pierwszej musi mieć świadomość, że w zajęciach z religii mogą uczestniczyć uczniowie o zróżnicowanej wiedzy z zakresu tego przedmiotu (wyniesionej z domu czy przyswojonej podczas nauczania religii w przedszkolu), a także o niejednolitym poziomie wiary i z różnymi doświadczeniami religijnymi. Wynika stąd ważne zadanie katechety, by poznawał ucznia oraz umiejętnie dobierał i ewentualnie pogłębiał treści nauczania, a także cierpliwie kształtował przekonania i postawy dzieci. Należy zwrócić uwagę na funkcję ewangelizacyjną katechezy. Na tym etapie najważniejsze będzie zwrócenie uwagi na dobroć Boga, który z miłości stworzył świat i pozwala się nim cieszyć we wspólnocie innych ludzi.

W prowadzeniu zajęć należy stosować różnorodne i urozmaicone metody. Środki dydaktyczne powinny być dostosowane do możliwości wiekowych uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb. Powinny to być zarówno klasyczne metody, np. opis, opowiadanie, pogadanka czy w ograniczonym zakresie metoda wykładowa (najlepiej połączona z ilustrowaniem treści poprzez obrazy, przykłady, porównania, analogie), odtwarzanie krótkich fragmentów filmów, jak i metody aktywizujące, oparte na działaniu, np. wykonywanie ćwiczeń, rysowanie, proste gry dydaktyczne, inscenizacje, przedstawienia, a także metody z wykorzystaniem współczesnych środków dydaktycznych (prezentacje multimedialne itp.). Wydaje się, że w klasie pierwszej ewangelizacja może być skuteczna przez chrześcijański styl życia katechety i jego osobisty przykład. Bazuje ona na zwykłych sytuacjach i doświadczeniach codziennego życia. Głównymi cechami jest: przynależność, serdeczność, osobista więź, wzajemna pomoc. Ewangelizacja ta polega na cyklicznym i dłuższym przebywaniu z katechizowanym. Wspólna zabawa i praca, przebywanie z sobą sprzyjają powstaniu atmosfery zaufania, przyjaźni i wzajemnej troski.

# Klasa II szkoły podstawowej

## *Bóg daje nam swego Syna – Jezusa*

Program klasy II stanowi pomoc w odkrywaniu przez dzieci bezinteresownej i bezwarunkowej miłości Boga oraz otwieraniu się na tę miłość. Uwzględni przy tym zarówno psychofizyczny, emocjonalny, społeczny i religijny rozwój dziecka, jak też jego codzienne doświadczenia. Ukazuje Boga bliskiego człowiekowi, który z miłości do niego posyła swojego Syna – Jezusa Chrystusa. Stopniowo wspiera dziecko w odkrywaniu Osoby Jezusa, który pragnie być jego przyjacielem i zamieszkać w jego sercu.

W katechezie na tym etapie należy wyjść od ukazania Jezusa, który jest umiłowanym Synem Boga Ojca (dział I), przybliżyć Jezusa jako najlepszego przyjaciela każdego człowieka (dział II), wskazać na założone przez Chrystusa królestwo jako królestwo miłości (dział IV), przekazać uczniom zaproszenie do pracy w królestwie Jezusa Chrystusa (dział V) i wreszcie ukazać Ducha Świętego, którego Jezus zesłał po swoim wniebowstąpieniu jako dar dla wierzących (dział VI).

## **1. Jezus umiłowanym Synem Boga Ojca**

### **Cele katechetyczne:**

- uświadomienie rzeczywistości grzechu;
- ukazanie Boga, który z miłości pragnie zbawienia człowieka i zapowiada je;
- uświadomienie, że Bóg najpełniej objawił się w Chrystusie;
- ukazanie Jezusa jako obiecanego Zbawiciela;
- zapoznanie z prawdą o Wcieleniu.

### **Treści**

- Grzech ludzi i obietnica zbawienia (Rdz 3,1-24 – upadek pierwszego człowieka) (A.3).
- Prorocy zwiastunami obietnicy (A.3).
- Jezus Słowem Boga i obiecanym Zbawicielem (A.4).
- Bóg posyła nam swego Syna jako Zbawiciela (Mt 1,18-25 – scena narodzenia Jezusa) (A.4).
- Jezus staje się człowiekiem, rodząc się z Maryi (Łk 1,26-38 – zwiastowanie i rola Maryi w zbawieniu człowieka) (A.4).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia prostymi słowami, czym jest grzech i obietnica zbawienia (A.3.4, B.10.4);
- opowiada o prorokach, którzy zapowiadają spełnienie obietnicy Boga w Jezusie Chrystusie (A.3.4);

- wyjaśnia pojęcia: anioł, szatan, zbawienie, grzech, prorok (A.3.4);
- wyjaśnia, że Jezus jest Słowem Boga i obiecany Zbawicielem (A.4.1);
- uzasadnia, że Jezus jest Bogiem i człowiekiem (A.4.2).

## **Postawy**

Uczeń:

- okazuje wdzięczność Jezusowi (A.4.a);
- pragnie poznawać życie i nauczanie Jezusa (A.4.c);
- ufa Bogu, który jest Dobrem i naśladuje Go w Jego dobroci (C.2.c);
- przyjmuje Maryję za swoją Matkę i okazuje Jej szacunek (A.4.b).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Edukacja polonistyczna:
  - wyjaśnianie poznanych pojęć (zbawienie, grzech, prorok) – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: informacji, pytania, odpowiedzi.
- Edukacja społeczna:
  - Bóg wypełnia obietnicę – przykłady obietnic i ich wypełniania w relacjach w rodzinie, szkole i na podwórku.
- Edukacja muzyczna:
  - pieśni i piosenki religijne związane z tematem o Zbawicielu (np. *Mój Zbawiciel*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – Jezus Chrystus, dobro, zło.

# **2. Jezus moim Przyjacielem**

## **Cele katechetyczne:**

- ukazanie Jezusa jako najlepszego przyjaciela człowieka;
- uświadomienie, że Jezus jest obecny w wydarzeniach roku liturgicznego;
- ukazanie wartości zaufania słowom i czynom Jezusa;
- ukazanie miłości Jezusa wyrażającej się w przebaczeniu grzechów;
- ukazanie zbawczego znaczenia śmierci i zmartwychwstania Jezusa;
- ukazanie wzoru modlitwy na przykładzie Jezusa.

## **Treści**

- Cechy przyjaźni między ludźmi i z Jezusem (J 13,35 – zasady życia uczniów Chrystusa) (E.4.5).
- Jezus nam towarzyszy (Mt 11,28) (B.1, B.14, B.3, B.12).
- Jezus nas naucza (Mt 13,10-17) (C.1).
- Jezus uzdrowia (Łk 17,11-19) (A.4).
- Jezus przebacza grzechy (J 20,22-23) (B.9).
- Śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa (Łk 24,1-10) (A.4).
- Modlitwa Jezusa – skuteczność modlitwy (Mt 18,19-20) (D.3).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia najważniejsze cechy przyjaźni między ludźmi i odnosi je do Jezusa (A.2.1);
- ukazuje związek pomiędzy obchodami świąt Narodzenia Pańskiego i Zmartwychwstania Pańskiego a obecnością w nich Jezusa (B.5.1);
- wyjaśnia, że Jezus zaprasza do przyjaźni, jest zawsze blisko nas, obdarza łaską (A.2.1);
- wyjaśnia znaczenie przebaczenia w życiu oraz przebaczenia udzielanego ludziom przez Boga za pośrednictwem Jezusa (E.4.7);
- na podstawie tekstów biblijnych opowiada o śmierci, zmartwychwstaniu Jezusa i zesłaniu Ducha Świętego (A.4.1);
- wskazuje, w jaki sposób może wyrazić wdzięczność Jezusowi za dar Jego ofiary (A.4.3);
- na podstawie tekstów biblijnych opowiada o publicznej działalności Jezusa (A.4);
- podaje przykłady cudów Jezusa i wyjaśnia ich znaczenie (A.4);
- wyjaśnia, że Jezus z miłości do człowieka oddał życie (B.11.2);
- wyjaśnia, dlaczego Jezus jest najdoskonalszym wzorem modlitwy (D.3.1);
- podaje najważniejsze cechy modlitwy Jezusa (zjednoczenie z Ojcem, ufna rozmowa, gotowość na wypełnienie woli Bożej) (D.3.2);
- podaje warunki skuteczności modlitwy (zgodność z wolą Boga, dobro człowieka, zbawienie itd.) (D.3.3).

## Postawy

Uczeń:

- pragnie żyć w stanie łaski uświęcającej (A.3.b);
- wyraża pragnienie spotkania się z Chrystusem w tajemnicach roku liturgicznego (B.4.a);
- pogłębia więź z Chrystusem narodziłym i zmartwychwstałym (B.5.a);
- wyraża potrzebę regularnych spotkań z Chrystusem i pielęgnowania przyjaźni z Nim (B.12.c);
- modli się, biorąc przykład z Jezusa (D.3.b);
- odmawia codziennie modlitwę Ojcze nasz (D.4.a);
- poprzez tę modlitwę wielbi Boga, ufa Bogu, prosi Go, jest otwarty na pełnienie woli Bożej (D.4.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - przyjaźń między ludźmi – podaje przykłady przyjaźni na podstawie lektur i filmów (np. przyjaźń między bohaterami utworu *Dzieci z Bullerbyn* A. Lindgren).
- Edukacja muzyczna:
  - wybrana pieśń o męce Jezusa Chrystusa i wielkanocna;
  - wybrana piosenka religijna – śpiew (np. *Jezus jest mym Przyjacielem*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – przyjaźń, przyjaciel.

### 3. Jezus moim Królem

#### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z publiczną działalnością Jezusa;
- wyjaśnienie, na czym polega królewska godność Jezusa;
- uświadomienie, że Jezus objawia wolę Boga;
- kształtowanie postawy słuchania słowa Bożego, zaufania Bogu i wyznawania wiary w Boga;
- uświadomienie sposobów obecności Chrystusa – sakramenty święte;
- ukazanie prawdy o zbawczej działalności Jezusa w Kościele i Jego powtórny przyjsciu.

#### Treści

- Publiczna działalność Jezusa (A.4).
- Jezus objawia nam Ojca i ogłasza Jego słowa (Łk 23,34; Łk 11,1-4) (A.4).
- Jezus zbawia – sakramenty święte (B.3).
- Jezus Chrystus Królem (A.6).
- Powtórne przyjscie Pana (A.6).

#### Wymagania

Uczeń:

- na podstawie wybranych tekstów biblijnych opowiada o publicznej działalności Jezusa (A.4);
- wyjaśnia, że Jezus objawia nam Ojca (A.4);
- wyjaśnia, dlaczego Jezus ogłasza nam słowa swojego Ojca (A.4);
- wskazuje, w jaki sposób Bóg jest obecny w liturgii i w sakramentach – KL 7 (B.1.1);
- uzasadnia zbawczy sens śmierci Jezusa (A.4.1);
- wyjaśnia, na czym polega królewska godność Jezusa (A.4);
- na podstawie tekstów biblijnych opowiada o powtórny przyjsciu Jezusa (A.6.1).

#### Postawy

Uczeń:

- okazuje szacunek wobec słowa Bożego (A.2.c);
- pragnie poznawać życie i nauczanie Jezusa (A.4.c);
- okazuje wdzięczność Jezusowi (A.4.a);
- stara się żyć w postawie czujnego oczekiwania na powtórny przyjscie Pana (A.6.c).

#### Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - Jezus Chrystus Królem – przykłady władców na podstawie lektur i filmów (np. poznanych legend).
- Edukacja społeczna:
  - władcy na ziemi – pojęcie odpowiedzialności.
- Edukacja plastyczna:
  - praca plastyczna – rysowanie (np. korony Jezusa Chrystusa);
  - opis dzieła sztuki – omawianie obrazów Jezusa Chrystusa.

- Edukacja muzyczna:
  - śpiewanie – odpowiednie pieśni i piosenki religijne (np. *Jezus Królem naszym jest*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – król, korona.

## 4. Królestwo Jezusa – królestwem miłości

### Cele katechetyczne:

- uświadomienie, że Jezus działa i zbawia w Kościele, który jest Jego królestwem;
- uświadomienie obecności i ukazanie roli Ducha Świętego w Kościele;
- zapoznanie z Dekalogiem i nauczaniem Jezusa jako punktem odniesienia dla życia chrześcijanina;
- uświadomienie konieczności łaski Bożej do zbawienia i sposoby troski o życie w stanie łaski;
- ukazanie miłości bliźniego jako konsekwencji miłości Boga.

### Treści

- Kościół realizujący postąnnictwo Jezusa Chrystusa (A.6).
- Królestwo Jezusa – Kościół (A.6).
- Misyjna działalność Kościoła (F.2).
- Duch Święty w życiu Kościoła (Dz 2,1-4) (A.5).
- Źródła moralności: Dekalog i nauczanie Jezusa (C.1).
- Konieczność łaski do zbawienia (A.6).
- Chrześcijański obowiązek miłości bliźniego (C.5).
- Potrzeba dzielenia się dobrem z każdym człowiekiem (C.5).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, że Chrystus założył swoje królestwo na ziemi, które trwa obecnie w Kościele (A.6.3);
- wyjaśnia pojęcie: apostoł (A.3.4);
- uzasadnia, że w Kościele jest realizowana misja Chrystusa (A.6.3);
- wyjaśnia, na czym polega sens pracy misjonarza (F.2.1);
- wskazuje, w jaki sposób dziecko może wspierać misjonarza (F.2.2);
- opowiada o działaniu Ducha Świętego w Kościele (A.5.1);
- wymienia przejawy działania Ducha Świętego w Kościele (A.5.2);
- wymienia przykazania Boże (C.1.1);
- wyjaśnia, że przykazania są drogowskazami w życiu (C.1.3);
- na podstawie wybranych tekstów biblijnych podaje przykłady miłości Jezusa (E.1.1);
- uzasadnia konieczność łaski Bożej do zbawienia (A.6.2);
- wyjaśnia obowiązek miłości bliźniego (E.1.5);
- wskazuje, jak należy troszczyć się o dobro wspólne, np. klasowe, rodzinne, parafialne (C.5.1).

## Postawy

Uczeń:

- jest otwarty na działanie Ducha Świętego (A.5.a);
- jest postuszny natchnieniom Ducha Świętego (A.5.b);
- angażuje się w życie Kościoła (A.6.a);
- troszczy się o życie w stanie łaski uświęcającej (A.6.b);
- wyraża radość z przestrzegania przykazań (C.1.d);
- zachowuje szacunek do człowieka (C.5.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - pojęcie Kościoła i kościoła – pisanie wielką i małą literą.
- Edukacja społeczna:
  - Dekalog dotyczący bliźniego – potrzeba norm społecznych (przykazań), dobro wspólne.
- Edukacja przyrodnicza:
  - Dekalog – odpowiedzialność za świat (przyrodę), stosunek do zwierząt.
- Edukacja muzyczna:
  - śpiew – wybrana pieśń lub piosenka (np. *Niebo jest w sercu mym*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – Duch Święty, Kościół, świątynia.

## 5. Jezus zaprasza mnie do pracy w swoim królestwie

### Cele katechetyczne:

- uświadomienie wartości wolności człowieka i konsekwencji dokonywanych przez niego wyborów;
- ukazanie wiary jako zasadniczego motywu postępowania chrześcijanina;
- ukazanie, czym jest sumienie i na czym polega jego kształtowanie;
- uświadomienie powinności chrześcijanina wobec siebie i bliźnich.

### Treści

- Wolność i wybory człowieka (J 3,1-5) (C.3).
- Wpływ wiary na postępowanie i wybory moralne człowieka (C.3).
- Sumienie i jego formacja (C.4).
- Człowiek wobec innych (Łk 2,41-52) (C.5).
- Człowiek wobec siebie (E.1).
- Odpowiedzialność za Kościół – przykazania kościelne (E.4).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie wolności (C.3.1);
- uzasadnia konieczność dokonywania wyborów w życiu (C.3.2);



- wyjaśnia, na czym polega prawdomówność i uczciwość, prezentuje właściwe postawy w stosunku do otaczającego środowiska, przyrody oraz własnego ciała (C.3.3);
- uzasadnia, że życie wiarą domaga się dobrego postępowania (C.3.4);
- wymienia przykłady zależności wiary i postępowania (C.3.5);
- wyjaśnia, czym jest sumienie i jakie jest jego znaczenie (C.4.1);
- uzasadnia potrzebę troski o własne sumienie (C.4.2);
- wskazuje, jak należy troszczyć się o dobro wspólne, np. klasowe, rodzinne, parafialne (C.5.1);
- podaje przykłady niesienia pomocy drugiemu człowiekowi, zwłaszcza cierpiącemu i potrzebującemu (C.5.2);
- wymienia przykazania kościelne i wyjaśnia ich znaczenie (E.4.3).

## Postawy

Uczeń:

- zachowuje szacunek do człowieka (C.5.b);
- jest przekonany o konieczności kierowania się wiarą i słowem Bożym w dokonywaniu wyborów (C.4.a);
- jest wrażliwy na krzywdę innych (C.5.c);
- okazuje dobro bliźnim (C.5.d);
- służy potrzebującym (C.5.e);
- modli się w intencjach własnych oraz innych ludzi (D.1.g);
- szanuje siebie i innych w świecie realnym i wirtualnym (E.1.c);
- jest przekonany o potrzebie regularnej pracy nad sobą i przemiany życia, troszczy się o własne zbawienie (B.10.h);
- troszczy się o wrażliwe sumienie poprzez słuchanie słowa Bożego (C.4.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - odpowiedzialność za siebie i innych – przykłady bohaterów wybranych lektur (np. z bajki L. Kołakowskiego *Kto z was chciałby rozweselić pechowego nosorożca?*).
- Edukacja społeczna:
  - postawa wobec innych i siebie – potrzeba norm społecznych (przykazań), dobro wspólne.
- Edukacja przyrodnicza:
  - postawa wobec środowiska i przyrody – odpowiedzialność za świat (przyrodę), stosunek do zwierząt.
- Edukacja muzyczna:
  - śpiew – odpowiednio dobrane piosenki religijne (np. *Budujemy Kościół Boży*).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – sumienie.

## 6. Jezus daje Ducha Świętego

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie uczniów z prawdą o Duchu Świętym;
- uświadomienie roli Ducha Świętego w Kościele;
- zachęta do otwartości na natchnienia Ducha Świętego;
- uświadomienie potrzeby modlitwy o dary Ducha Świętego.

### Treści

- Duch Święty darem Jezusa (A.5).
- Duch Święty buduje wspólnotę Kościoła (E.4).
- Duch Święty udziela darów wspólnocie (A.5).
- Dary Ducha Świętego trzeba pomnażać dla dobra wspólnego (E.4).

### Wymagania

Uczeń:

- wskazuje, że Duch Święty jest darem Jezusa (A.5.1);
- wymienia przejawy działania Ducha Świętego w Kościele (A.5.2);
- opowiada o darach Ducha Świętego udzielanych wspólnocie Kościoła (A.5.1);
- uzasadnia potrzebę modlitwy o dary Ducha Świętego (A.5.2).

### Postawy

Uczeń:

- wyraża Bogu wdzięczność za dar stworzenia i otrzymane dary (E.1.b);
- jest otwarty na działanie Ducha Świętego (A.5.a);
- jest postuszny natchnieniom Ducha Świętego (A.5.b);
- wykazuje zainteresowanie przynależnością do wspólnot religijnych w swojej parafii (E.4.d);
- stara się pomnażać i wykorzystywać we wspólnocie dary Ducha Świętego (E.4.a).

### Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - modlitwa do Ducha Świętego – słownictwo i dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: informacji, pytania, odpowiedzi, prośby, podziękowania.
- Edukacja społeczna:
  - dary Ducha Świętego jako dar dla wspólnoty – odpowiedzialność za wspólnotę, w których żyje uczeń.
- Edukacja plastyczna:
  - praca plastyczna – rysowanie, wycinanie lub układanie (np. symbole Ducha Świętego).
- Edukacja muzyczna:
  - śpiew – odpowiednio dobrana piosenka religijna (np. *Czy wy wiecie, że jesteśmy Świątynią* lub inna pieśń do Ducha Świętego).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – parafia.

## Wskazania do realizacji programu

W klasie II przedmiot religia musi konsekwentnie realizować cele dydaktyczne, praktyczno-wychowawcze oraz formacyjne. Przyswajanie wiedzy religijnej musi prowadzić do stopniowego interioryzowania przez uczniów wartości chrześcijańskich i norm moralnych oraz pogłębiania zrozumienia siebie jako osoby odpowiedzialnej za swoje czyny. Klasa II powinna wprowadzić katechizowanych do bliższego kontaktu z Jezusem, przez którego Bóg pokazuje, jak kocha ludzi i chce im przebaczać grzechy. Należy dołożyć starań, aby wspólnota zbudowana z rodzicami i uczniami w szkole była rozumiana jako miejsce, gdzie może rozwijać się przyjaźń z Jezusem. Warto w tym czasie zwrócić jeszcze większą uwagę na współpracę z rodzicami i duszpasterzami, dzięki której możliwy jest nie tylko przekaz wiadomości, ale przede wszystkim kształtowanie określonych umiejętności i przeżywanie różnych doświadczeń religijnych. Wiara dziecka powinna rozwijać się zarówno na płaszczyźnie intelektualnej (szkolne nauczanie religii), jak i w trakcie codziennego praktykowania (katecheza rodzinna i parafialna). Zadaniem katechety w szkole i w parafii jest rozbudzenie motywacji oraz inspirowanie ciekawych sposobów interioryzacji wiedzy i wartości religijnych. Istotną rolę pełnią w tym procesie metody wyzwalające działanie: plastyczne, konstrukcyjno-praktyczne, eksponujące, dramatyczne, wycieczka, zabawa. Służą one poznawaniu i emocjonalnemu związaniu ucznia z prawdą religijną. Posługując się metodami słownymi, należy pamiętać, że dziecko nie potrafi długo słuchać, uważać, rozumować, a jego myślenie jest jeszcze bardzo konkretne. Jeśli stosuje się opis, opowiadanie czy pogadankę, to muszą one dotyczyć konkretnych osób i wydarzeń. Warto także odwoływać się do różnych inscenizacji oraz pracy z obrazem.

W nastawieniu ewangelizacyjnym należy zwrócić uwagę na to, że Bóg dał ludziom największy dar, jakim jest Jezus Chrystus. W tym wyraża się Jego największa miłość do człowieka. W tym okresie w formowaniu postaw wiary i modlitwy ważną rolę pełni naśladownictwo. Stąd istotną jest postawa katechety oraz wzorce postaci biblijnych i świętych. Najważniejszym wzorem osobowym do naśladowania powinien być Jezus Chrystus.

Wyzwalaniu radości służy stosowanie śpiewu i zabawy katechetycznej. Pamięć mechaniczna, połączona z wyjaśnianiem zbyt trudnych treści, winna być wykorzystana do nauki jedynie najważniejszych prawd i zasad czy sformułowań biblijnych, liturgicznych oraz modlitw. Celem uspołecznienia ucznia należy stosować metody aktywizujące i budujące wspólnotę.

W prowadzeniu zajęć należy dalej stosować różnorodne metody, a środki dydaktyczne powinny być dostosowane do możliwości rozwojowych uczniów oraz ich indywidualnych potrzeb. Powinny to być dalej zarówno klasyczne metody, jak: opis, opowiadanie, pogadanka czy w ograniczonym zakresie metoda wykładowa, odtwarzanie krótkich fragmentów filmów, jak i metody aktywizujące, oparte na działaniu, np. wykonywanie ćwiczeń, rysowanie, gry dydaktyczne, inscenizacje, przedstawienia, pierwsze próby naśladowania wzorów osobowych w drobnych zadaniach życiowych, a także metody z wykorzystaniem współczesnych środków dydaktycznych i massmediów.

Podając konieczne wiadomości, zwłaszcza w kontekście przygotowania do spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej, należy stosować wiele porównań, wykorzystując wyrazy bliskoznaczne, a także czerpać z analogicznych pojęć z życia codziennego ucznia. Zalecane jest posługiwanie się ilustracjami słownymi i obrazowymi przybliżającymi przekazywane treści. Nie powinno się ograniczać do podania samych pojęć i domagać się recytowania

definicji, które są niezrozumiałe dla dziecka. Jeśli już są one konieczne, to powinny być zwarte i wyrażone językiem zrozumiałym dla ucznia i wyjaśnione zgodnie z zasadą pogłębłości.

W klasie II może być realizowana ewangelizacja na bazie relacji – ewangelizacja w małych grupach, kontynuowana przy parafii i w domach. Będzie to szansa, aby pokazać styl życia ludzi zaprzyjaźnionych z Jezusem i w ten sposób zachęcić do Jego naśladowania.

# Klasa III szkoły podstawowej

## *Jezus przychodzi do nas*

Zwieńczeniem nauczania religii w klasie III będzie dla dziecka pierwsze spotkanie z Chrystusem w sakramencie pokuty i pojednania, a następnie przyjęcie Go w sakramencie Eucharystii. Program wskazuje, jak nową rzeczywistość wkomponować w zwyczajne życie wychowanków, którzy powinni zostać przygotowani do regularnego kontaktu z Chrystusem przebacającym grzechy i obecnym w Najświętszym Sakramencie. Zasadniczym źródłem przekazywanych treści powinno być słowo Boże, zawarte w obrzędach sakramentu pokuty i pojednania oraz nauczaniu Kościoła dotyczącym Komunii św. i kultu Eucharystii poza Mszą św.

Uzasadnieniem bezpośredniego przygotowania dziecka do pierwszego osobistego spotkania z Chrystusem w sakramencie pokuty i pojednania oraz Eucharystii jest tytułowa zapowiedź: „Jezus przychodzi do nas”. Należy uświadomić katechizowanemu, że Jezus chce z nim rozmawiać, dlatego konieczna jest umiejętność modlitwy, poznanie historii ludzi, którzy potrafili się modlić, zapoznanie się z modlitwą, której nauczył sam Bóg (dział I). Nawiązanie osobowego kontaktu z Jezusem pozwoli poznać dziecku Jego nauczanie, umożliwi przyjęcie przebaczenia grzechów i korzystanie z owoców śmierci i zmartwychwstania Jezusa (dział II). Czerpanie z tych darów pozwoli doświadczyć, że sam Jezus prowadzi katechizowanego poprzez życie. To On poprzez Dekalog pozwala poznać właściwe postawy moralne i uzdalnia do uczestnictwa w liturgii, gdzie staje się prawdziwym pokarmem (dział III). Stąd wynika konieczność stopniowego wprowadzania katechizowanych w tajemnicę Eucharystii, zapoznawania ze strukturą Mszy św., wspierania w jednoczeniu się z Jezusem w Komunii św. i przyjmowaniu z wiarą Bożego błogostawieństwa (dział IV). Program zakłada zbudowanie religijności eucharystycznej, która jest związana z treściami uporządkowanymi według następujących zagadnień: Jezus chce ze mną rozmawiać (dział I), Jezus mnie uzdrawia (dział II), Jezus mnie prowadzi (dział III), Jezus zaprasza mnie na ucztę (dział IV).

## **1. Jezus chce ze mną rozmawiać**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, czym jest modlitwa i zapoznanie z najważniejszymi jej rodzajami;
- zapoznanie z przykładami ludzi, którzy uczą nas modlitwy, szczególnie Maryi;
- ukazanie Modlitwy Pańskiej jako wzoru modlitwy;
- uświadomienie wartości udziału w nabożeństwach jako formach spotkań z Jezusem.

## Treści

- Ludzie uczący modlitwy (D.7).
- Maryja Nauczycielką modlitwy (Łk 1,46-55 – *Magnificat*) (D.5).
- Rodzaje modlitwy (D.1).
- Modlitwa liturgiczna Kościoła (D.6).
- Modlitwa Pańska – najpiękniejsza modlitwa (Łk 11,1-4) (D.4).
- Modlitwa w Starym Testamencie (D.2).
- Nabożeństwo: różańcowe, drogi krzyżowej, majowe, czerwcowe (B.7).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia świętych, którzy stali się wzorami modlitwy (D.7.1);
- wskazuje teksty wybranych modlitw świętych (D.7.2);
- charakteryzuje modlitwę *Zdrowaś, Maryjo* (D.5.1);
- omawia modlitwę *Magnificat* (D.5.2);
- podaje z pamięci najważniejsze maryjne modlitwy (*Pozdrowienie Anielskie, Pod Twoją obronę, Anioł Pański, Różaniec*) (D.5.3);
- wymienia przykładowe sytuacje, w których warto modlić się za wstawiennictwem Maryi (D.5.4);
- wymienia najważniejsze formy modlitewne (D.1.2);
- charakteryzuje modlitwę indywidualną i wspólnotową (D.1.3);
- wyjaśnia wartość modlitwy za innych (D.1.4);
- wyjaśnia potrzebę modlitwy uwielbienia (D.1.5);
- wyjaśnia piękno modlitwy dziękczynienia (D.1.6);
- uzasadnia sens modlitwy przebłagalnej (D.1.7);
- układa wezwania modlitwy błagalnej (D.1.8);
- wskazuje, że Msza św. jest najdoskonalszą formą modlitwy liturgicznej (D.6.1);
- wylicza części stałe Mszy św. (D.6.2);
- wymienia postawy, jakie przyjmuje się podczas Mszy św. (D.6.3);
- podaje z pamięci treść Wyznania wiary (A.6.4);
- podaje z pamięci tekst modlitwy *Ojcze nasz* (D.4.1);
- omawia schemat i klasyfikuje wezwania Modlitwy Pańskiej odnoszące się do Boga i do człowieka (D.4.2);
- wymienia przykładowe sytuacje, w których warto odmawiać Modlitwę Pańską (D.4.3);
- podaje przykłady najważniejszych modlitw zawartych w Starym Testamencie (np. „Oto jestem” – Abrahama; „Mów, bo sługa Twój słucha” – Samuela; „Wysłuchaj mnie, o Panie” – Eliasza lub przykładowe sigła psalmów) (D.2.1);
- identyfikuje autorów poznanych modlitw starotestamentalnych (D.2.2);
- wyjaśnia rolę modlitwy w trudnych momentach życia (D.2.3);
- uzasadnia wartość udziału w nabożeństwach różańcowych, drogi krzyżowej, majowych i czerwcowych (B.7.1);
- ukazuje związek nabożeństw ze czcią do Jezusa ukrzyżowanego, Najświętszego Serca Jezusa i Maryi (B.7.2).

## Postawy

Uczeń:

- okazuje cześć, wdzięczność i szacunek wobec Jezusa ukrzyżowanego i Najświętszego Serca Jezusowego oraz Matki Najświętszej i Jej Niepokalanego Serca (B.7.a);
- okazuje miłość bliźniego na wzór miłości Serca Jezusa, wynagradza za grzechy (B.7.b);
- modli się słowami oraz w myślach (D.1.b);
- pragnie wspomagać innych modlitwą (D.1.c);
- uczestniczy w modlitwie wspólnotowej (D.1.d);
- wypowiada akty strzeliste, aby jednoczyć się z Jezusem (D.1.h);
- na wzór Maryi modli się w różnych okolicznościach życia (D.5.a);
- w modlitwie stawia Panu Bogu pytania jak Maryja i jak Ona poddaje się woli Bożej (D.5.b);
- wraz z Maryją wielbi Boga, prosi Go i ufa Mu (D.5.c);
- uczestniczy w zgromadzeniu liturgicznym, aby się modlić (D.6.a);
- przyjmuje postawę odpowiednią do danej czynności liturgicznej (D.6.b);
- modli się na wzór świętych (D.7.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja polonistyczna:
  - analiza tekstu modlitwy (np. Modlitwy Pańskiej) – czytanie ze zrozumieniem;
  - układanie modlitwy uwielbienia, dziękczynienia, przebłagalnej, błagalnej – tworzenie wypowiedzi, dobieranie odpowiednich słów do wypowiedzi: pytania, odpowiedzi, prośby, podziękowania.
- Edukacja społeczna:
  - modlitwa za innych – pomagamy sobie nawzajem (modlitwa jako pomoc innym).
- Edukacja plastyczna:
  - omawianie obrazów religijnych związanych z tematem rozdziału (np. Zwiastowanie, Najświętsze Serce Jezusa).
- Edukacja muzyczna:
  - wybrana piosenka lub pieśń religijna (np. *Jezu, ufam Tobie* i wybrane pieśni eucharystyczne).
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – pierwsze słowa Modlitwy Pańskiej („Ojczy nasz”) oraz Pozdrowienia Anielskiego („Zdrowaś, Maryjo”).

## 2. Jezus mnie uzdrawia

### Cele katechetyczne:

- ukazanie sakramentów jako znaków spotkania z Jezusem;
- ukazanie uzdrawiającej mocy sakramentu pokuty i pojednania;
- zapoznanie z pojęciem i warunkami sakramentu pokuty i pojednania;
- zachęta do praktykowania pierwszych piątków miesiąca jako regularnych spotkań z Jezusem.

## Treści

- Sakramenty znakami spotkania z Chrystusem (B.3).
- Pojęcie i znaczenie sakramentu pokuty i pojednania (B.9).
- Warunki sakramentu pokuty i pojednania (B.10).
- Pierwsze piątki miesiąca (B.15).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia sakramenty święte (B.3.1);
- przedstawia sakramenty jako znaki spotkania z Chrystusem (B.3.2);
- wyjaśnia, czym jest sakrament pokuty i pojednania (B.9.1);
- wskazuje, co dokonuje się w sakramencie pokuty i pojednania (B. 9.2);
- wymienia warunki sakramentu pokuty i pojednania (B.10.1);
- wskazuje, jak należy przygotować się do sakramentu pokuty i pojednania (B.10.2);
- wymienia sposoby walki z grzechem (B.10.3);
- odróżnia grzech ciężki i grzech lekki (B.10.4);
- uzasadnia potrzebę systematycznego przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania, i przyjmowania Komunii św. (B.15.1);
- wyjaśnia sens praktykowania pierwszych piątków miesiąca (B.15.2).

## Postawy

Uczeń:

- jest otwarty na miłość Boga (E.1.a);
- wyraża przekonanie o obecności Chrystusa w sakramentach i chętnie je przyjmuje (B.3.a);
- dąży do świętości, naśladuje Chrystusa, zadość czyni Bogu i wynagradza bliźnim wyrządzone krzywdy (B.15.a);
- wyraża pragnienie częstego przyjmowania Chrystusa w Komunii św. (B.15.b);
- dokonuje refleksji nad swoim postępowaniem, wyraża żal za grzechy (B.10.a);
- podejmuje decyzję o przemianie swojego życia (B.10.b);
- szczerze przyznaje się i wypowiada swoje grzechy (B.10.c);
- wyraża przekonanie o potrzebie naprawienia krzywd i zadośćuczynienia (B.10.d);
- wyraża szacunek do sakramentu pokuty i pojednania (B.10.e);
- troszczy się o właściwe przygotowanie się do tego sakramentu (B.10.f);
- okazuje zaufanie do przebaczącego Chrystusa, jest przekonany o roli sakramentu pokuty w pokonywaniu własnych słabości (B.10.g);
- jest przekonany o potrzebie regularnej pracy nad sobą i przemiany życia, troszczy się o własne zbawienie (B.10.h);
- wyraża pragnienie i widzi potrzebę systematycznej spowiedzi (B.10.i);
- pragnie spotykać się z Chrystusem przebaczącym (B.9.a);
- wyraża przekonanie o przebaczeniu grzechów w sakramencie pokuty (B.9.b);
- prowadzi ufny dialog z Chrystusem przebaczącym (B.9.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Edukacja muzyczna:
  - wybrana piosenka lub pieśń religijna (np. *Ja wiem, w Kogo ja wierzę*).



- Edukacja językowa:
  - słownictwo – proszę, dziękuję, przepraszam.
- Edukacja polonistyczna:
  - znaczenie przepraszania i przebaczenia w relacjach z ludźmi – przykłady wybranych bohaterów lektur lub filmów.

### 3. Jezus mnie prowadzi

#### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z Dekalogiem i ukazanie jego znaczenia w codziennym życiu;
- ukazanie Dekalogu jako drogowskazu na szczęśliwe życie;
- zapoznanie z prawdą o współdziałaniu Osób Boskich;
- uświadomienie, że wiara przejawia się w udziale w liturgii;
- ukazanie znaczenia poszczególnych okresów roku liturgicznego;
- ukazanie niedzieli jako wyjątkowego dnia tygodnia;
- zapoznanie z przykładami postaw moralnych ukazanych w Biblii i historii Kościoła;
- zapoznanie z najważniejszymi zwyczajami związanymi z Narodzeniem i Zmartwychwstaniem Pańskim.

#### Treści

- Dekalog (Wj 20,2-17) (C.10).
- Jedność działania Ojca, Syna i Ducha Świętego (A.5).
- Liturgia wyrazem wiary w Boga (B.2).
- Sens i przesłanie poszczególnych okresów roku liturgicznego (B.4).
- Niedziela pamiątką zmartwychwstania (B.6).
- Biblijne i historyczne przykłady postaw moralnych (C.6).
- Zwyczaje związane z obchodami świąt Narodzenia Pańskiego i Zmartwychwstania Pańskiego (B.5).

#### Wymagania

Uczeń:

- wymienia z pamięci przykazania Boże (C.1.1);
- wskazuje na istotę poszczególnych przykazań Bożych (C.1.2);
- wyjaśnia, że przykazania są drogowskazami w życiu (C.1.3);
- uzasadnia, że przykazania strzegą wolności i godności człowieka (C.1.4);
- wylicza postawy sprzeciwiające się Bożym przykazaniom (C.1.5);
- podaje przykłady zachowywania przykazań Bożych w codzienności (C.1.6);
- wyjaśnia, na czym polega wiara w Boga, zaufanie i szacunek do Niego (C.1.7);
- opowiada o jedności w działaniu Ojca, Syna i Ducha Świętego (A.5);
- wyjaśnia, że wiara człowieka przejawia się m.in. w jego udziale w czynnościach liturgicznych (B.2.1);
- wyjaśnia, że niedziela jest pamiątką zmartwychwstania Chrystusa (B.6.1);
- wymienia sposoby świętowania niedzieli (B.6.2);

- wymienia i charakteryzuje okresy roku liturgicznego (B.4.1);
- wskazuje, w czym może naśladować postaci biblijne i świętych (C.6.1);
- omawia wybrane przypowieści Jezusa (C.6.2);
- uzasadnia religijny wymiar świętowania Bożego Narodzenia i Wielkanocy (B.5.1);
- wymienia najważniejsze zwyczaje związane z uroczystościami i świętami kościelnymi (B.5.2);
- wylicza i omawia elementy świętowania Wielkanocy (B.5.3).

## **Postawy**

Uczeń:

- jest otwarty na miłość Boga (E.1.a);
- poszukuje dobra i unika zła, wzorując się na postaciach biblijnych i świętych (C.6.a);
- dostrzega i docenia wartość udziału w liturgii (B.2.a);
- świadomie uczestniczy w liturgii poprzez pobożne wykonywanie znaków i gestów (B.2.b);
- pogłębia więź z Chrystusem narodziłym i zmartwychwstałym (B.5.a);
- pielęgnuje w swoim życiu osobistym i rodzinnym zwyczaje świąteczne (B.5.b);
- okazuje szacunek dla tradycji (B.5.c);
- wyraża wiarę, zaufanie oraz radość z narodzenia i zmartwychwstania Chrystusa (B.5.d);
- świadomie świętuje Dzień Pański (B.6.a);
- pragnie komunii z Chrystusem zmartwychwstałym poprzez udział w niedzielnej liturgii (B.6.b);
- wyraża wiarę i uwielbienie Boga oraz radość ze spotkania z Bogiem i ludźmi w niedzielę (B.6.c).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Edukacja polonistyczna:
  - przypowieści – opowiadanie wybranych przypowieści, tworzenie ich planu;
  - zwyczaje regionalne – Boże Narodzenie i Wielkanoc w różnych regionach Polski.
- Edukacja plastyczna:
  - praca plastyczna – np. tworzenie plakatu o roku liturgicznym lub kalendarza liturgicznego.
- Edukacja muzyczna:
  - wybrane pieśni eucharystyczne.
- Edukacja językowa:
  - kolęda w języku obcym nowożytnym lub mniejszości narodowej.

## **4. Jezus zaprasza mnie na ucztę**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie najważniejszych wymiarów Eucharystii;
- zapoznanie z poszczególnymi częściami Mszy św.;
- uświadomienie, że Komunia św. jest pokarmem koniecznym w życiu;

- ukazanie, że Komunia św. jest zjednoczeniem człowieka z Chrystusem;
- ukazanie wartości Bożego błogosławieństwa dla człowieka.

## **Treści**

- Eucharystia jako uczta (Mt 26,26-28) (B.12).
- Eucharystia ofiarą Chrystusa i Kościoła (B.11).
- Eucharystia sakramentem jedności i miłości zbawczej (B.12).
- Eucharystia sakramentem obecności Chrystusa (B.12).
- Poszczególne części Mszy św. (B.13).
- Komunia św. jako zjednoczenie człowieka z Chrystusem i duchowy pokarm (B.14).
- Znaczenie Bożego błogosławieństwa (B.13).

## **Wymagania**

Uczeń:

- opowiada o ustanowieniu Eucharystii (B.11.1);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest ofiarą Chrystusa i Kościoła (B.11.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jednoczy człowieka z Bogiem i bliźnimi (B.12.1);
- wyjaśnia, że w Eucharystii spotykamy się z Chrystusem i karmimy się Jego Ciałem (B.12.2);
- uzasadnia potrzebę regularnego udziału w Eucharystii (B.12.3);
- wyjaśnia, co się dzieje podczas poszczególnych części Mszy św. (B.13.1);
- wyjaśnia znaczenie gestów, obrzędów, postaw, pozdrowień i wezwań (B.13.2);
- uzasadnia potrzebę należytego przygotowania się do uczestnictwa we Mszy św. (B.13.3);
- opowiada, jak należy przygotować się do udziału w Eucharystii (B.13.4);
- wyjaśnia pojęcia: post eucharystyczny, Komunia św., Najświętszy Sakrament (B.14.1);
- wyjaśnia, że przyjmując Komunię św., przyjmujemy samego Chrystusa i jednoczymy się z Nim (B.14.2);
- uzasadnia potrzebę częstego przyjmowania Komunii św. (B.14.2);
- opisuje, jak należy zachować się bezpośrednio przed i po przyjęciu Komunii św. (B.14.3);
- wyjaśnia, czym jest błogosławieństwo (B.13.2);
- wyjaśnia znaczenie gestów, postaw, pozdrowień i wezwań występujących w obrzędach zakończenia Mszy św. (B.13.2);
- wskazuje znaczenie Bożego błogosławieństwa w życiu człowieka (B.2.2).

## **Postawy**

Uczeń:

- wyraża pragnienie spotykania się z Jezusem i z innymi ludźmi na Eucharystii (F.1.a);
- świadomie uczestniczy w poszczególnych częściach Eucharystii (B.13.a);
- pragnie z wiarą i szacunkiem spotykać się ze słowem Bożym i jednoczyć się Chrystusem Eucharystycznym (B.13.b);
- odczuwa potrzebę przygotowania się do Eucharystii (B.13.c);
- wierzy w obecność Chrystusa w Eucharystii (B.14.a);
- pragnie spotykać się z Chrystusem Eucharystycznym (B.14.b);
- wyraża pragnienie świadomego i głębokiego zjednoczenia z Chrystusem (B.14.c);

- odczuwa potrzebę zjednoczenia z Bogiem i bliźnimi poprzez udział w Eucharystii (B.12.a);
- wierzy w obecność Chrystusa w Eucharystii, pragnie przyjmować Komunię św. (B.12.b);
- wyraża przekonanie o prawdziwości słów Ewangelii (B.11.a);
- z wdzięcznością uczestniczy w ofercie Chrystusa i Kościoła (B.11.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Edukacja polonistyczna:
  - Msza ucztą, która łączy ludzi – co łączy ludzi w rodzinie, sąsiedztwie i na podwórku na przykładzie bohaterów lektur (np. bohaterów utworu *Drzewo do samego nieba* Marii Terlikowskiej).
- Edukacja społeczna:
  - ucztą eucharystyczną – nawiązanie do uroczystych posiłków w rodzinie.
- Edukacja plastyczna:
  - *Ostatnia Wieczerza* – omawianie obrazu.
- Edukacja muzyczna:
  - wybrane pieśni eucharystyczne.
- Edukacja językowa:
  - słownictwo – Ewangelia, ksiądz.

## **Wskazania do realizacji programu**

Katecheza w klasie III szkoły podstawowej powinna realizować cele dydaktyczne, ale akcent musi być położony na cele praktyczno-wychowawcze, a także formacyjne związane z rozumieniem i współuczestnictwem w sakramencie pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Bardzo ważna jest indywidualna znajomość wartości i norm moralnych oraz umiejętność przyjmowania odpowiedzialności za ich przestrzeganie oraz konsekwencji wynikających z ich przekraczania. Ważne będzie zbudowanie przekonania, że Jezus chce rozmawiać z katechizowanym, posiada moc, aby zarządzać potrzebom dziecka, może skutecznie prowadzić przez życie, w którym punktem orientacyjnym jest liturgia, gdzie Bóg daje się człowiekowi jako pokarm potrzebny na drodze do nieba.

Wprowadzając uczniów w rozumienie i współuczestniczenie w Eucharystii, trzeba wyakcentować jej centralne znaczenie dla stawania się i bycia chrześcijaninem. Rozwijanie w sobie przez katechizowanych godności dzieci Bożych i przyjaźni z Chrystusem jest procesem nie tylko indywidualnym, wyznaczającym poszczególnym osobom nowe odniesienie do Boga, lecz jednocześnie wydarzeniem społeczno-wspólnotowym. Stajemy się bowiem chrześcijanami w społeczności ludu Bożego, którego najmniejszymi jednostkami eklezjalnymi są poszczególne wspólnoty gromadzące się przy ołtarzu Chrystusa na sprawowanie Eucharystii. Z niej bowiem jako ze źródła spływa na nas łaska i z największą skutecznością przez nią dokonuje się uświęcenie człowieka w Chrystusie i uwielbienie Boga, które jest celem wszystkich innych dzieł Kościoła.

Katechizowane w środowisku szkolnym dzieci przynależą do określonej wspólnoty eklezjalnej, która regularnie – przede wszystkim w niedziele i święta – gromadzi się przy stole eucharystycznym. Umożliwiając im stopniowe dochodzenie do zrozumienia i współ-

udziału w Eucharystii, należy brać pod uwagę realizację tego zadania w długoletnim procesie katechizacji oraz fakt, że mamy do czynienia z tajemnicą wiary w ścisłym tego słowa znaczeniu. W tej sytuacji, gdy treści wiary przerastają możliwości zrozumienia ich przez dziecko, obowiązuje zasada, iż przybliżymy je katechizowanym przynajmniej w takiej postaci, której na dalszych etapach wychowania w wierze nie trzeba będzie odwoływać przez wprowadzanie nieuzasadnionych poprawek.

Obydwa cele wychowania do uczestnictwa we Mszy św., mianowicie zrozumienie i współudział, są ze sobą nierozdzielnie związane i warunkują się wzajemnie. Ten związek implikuje rozwiązania metodyczne, w których będzie preferowane uczenie się przez działanie. Tego rodzaju nauczanie dokonuje się m.in. w ramach nabożeństw katechetyczno-liturgicznych z udziałem dzieci, gdzie mogą znaleźć zastosowanie inscenizacja, udratyzowane opowiadanie, medytacja i opowiadanie treści obrazu, znaku lub przedmiotu, wspólny śpiew czy muzykowanie itp.

Przygotowanie dziecka do pierwszej spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej domaga się zaangażowania rodziców, ich włączenia się w działania edukacyjno-wychowawcze katechety. To współdziałanie jest istotne w dziedzinie adaptacji poznanych prawd religijnych w życie rodziny i potwierdzaniu własnym życiem treści poznawanych podczas zajęć w szkole. Od rodziców należy ponadto oczekiwać pomocy w kształtowaniu postaw i przekonań religijnych. Niezwykle istotne na tym etapie są przykłady i świadectwa ludzi, którzy regularnie i możliwie często uczestniczą w Eucharystii, przyjmują Komunię św., adorują Jezusa Eucharystycznego, dla których Eucharystia stanowi siłę do codziennego życia. Cykl komunijny domaga się zorganizowania dla dzieci pielgrzymki do sanktuarium maryjnego, zgodnie ze zwyczajami diecezji i parafii.

Ewangelizacyjne przesłanie powinno ogniskować się wokół prawdy, że Chrystus okazuje katechizowanym największą miłość, ponieważ staje się dla nich duchowym pokarmem, dającym siłę do dobrego życia i gwarantującym zbawienie.

W prowadzeniu zajęć należy zdecydowanie urozmaicić metody. Środki dydaktyczne powinny nie tylko być dostosowane do możliwości percepcyjnych uczniów, ale muszą zagwarantować zdobycie religijności eucharystycznej. Powinny to być zarówno klasyczne metody, jak: opis, opowiadanie, pogadanka czy umiejętnie używana metoda wykładowa, odtwarzanie krótkich fragmentów filmów, jak i metody aktywizujące, oparte na działaniu, np. wykonywanie ćwiczeń, rysowanie, zajęcia z tablicą interaktywną, gry dydaktyczne, inscenizacje, przedstawienia, a także metody z wykorzystaniem współczesnych massmediów.

Ponieważ nie można wykluczyć, że katechizowani poczynią różne postępy w edukacji religijnej, dlatego w klasie III należy przewidzieć także możliwość ewangelizacji przez dialog. Jest to dwustronna rozmowa, dzielenie się osobistymi przeżyciami i potrzebami w celu znalezienia sposobów jak najlepszego przyjęcia przez dziecko wielkiej tajemnicy Eucharystii. Spotkanie Chrystusa z Nikodemem jest biblijnym wzorem takiej ewangelizacji.

# Klasa IV szkoły podstawowej

## *Chcę żyć z Jezusem*

Program w klasie IV nawiązuje bezpośrednio do wyjątkowego wydarzenia, jakim było dla dziecka przystąpienie do pierwszej spowiedzi świętej oraz przyjęcie Pierwszej Komunii Świętej. Naturalną konsekwencją tych spotkań z Jezusem jest pogłębienie u dzieci znaczenia tych wydarzeń oraz zachęta do kontynuowania regularnego uczestnictwa w Eucharystii, jak najczęstsze przyjmowanie Komunii św. Chodzi o dalszy udział ucznia w formacji religijno-moralnej poprzez systematyczne przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania, uczestnictwo w wydarzeniach roku liturgicznego i związanych z nimi okolicznościowych nabożeństwach. Ważne jest ukształtowanie w dziecku potrzeby dalszego systematycznego udziału w katechizacji, dzięki której coraz bardziej poznaje się Chrystusa i Jego naukę.

Coraz głębsze poznawanie Osoby Jezusa Chrystusa dokonuje się poprzez udział w katechezie szkolnej (wymiar bardziej intelektualny), jak też przez doświadczenie Jego obecności w Eucharystii, sakramencie pokuty i pojednania, a także w wydarzeniach roku liturgicznego i praktykowaniu pierwszych piątków miesiąca. Ma to prowadzić do kształtowania u dziecka określonych postaw religijnych, jakie wynikają ze słuchania i rozważania słowa Bożego oraz doświadczenia Chrystusa we wspólnocie Kościoła w roku liturgicznym. Postawy te program nazywa eucharystycznymi i są związane z treściami skoncentrowanymi wokół następujących zagadnień: poznaję Jezusa (dział I), przyjaźnię się z Jezusem (dział II), dziękuję Jezusowi (dział III), przepraszam Jezusa (dział IV), proszę Jezusa (dział V), uwielbiam Jezusa (dział VI).

## **1. Poznaję Jezusa**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie potrzeby dalszego i ciągłego pogłębiania więzi z Jezusem (F1.3);
- uświadomienie, że poznawanie Jezusa i pogłębianie więzi z Chrystusem dokonuje się przede wszystkim poprzez słuchanie słowa Bożego oraz poprzez udział w liturgii;
- zachęta do poznawania Jezusa w szczególności poprzez udział w systematycznej katechezie szkolnej i parafialnej.

### **Treści**

- Znaczenie katechezy w pogłębianiu więzi z Jezusem (A.2).
- Liturgia miejscem spotkania, głębszego poznawania i budowania przyjaźni z Jezusem (B.1).
- Słuchanie słowa Bożego – skupienie, wyciszenie, zrozumienie (Mt 13,1-9) (F1).
- Poznawanie Jezusa w roku liturgicznym (Mk 10,13-16) (B.4).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia znaczenie katechezy w pogłębianiu więzi z Jezusem (F.1.3);
- wskazuje, kiedy podczas Mszy św. czytane jest słowo Boże (F.1.6);
- uzasadnia, że słuchanie słowa Bożego domaga się wprowadzania go w życie (F.1.3);
- wyjaśnia, że liturgia jest miejscem spotkania z Jezusem (B.1.1, B.3.2);
- uzasadnia potrzebę skupienia, wyciszenia, zrozumienia oraz uważnego słuchania słowa Bożego (A.2.a);
- wyjaśnia, że Jezusa poznaje się poprzez udział w wydarzeniach roku liturgicznego (B.4.1).

## Postawy

Uczeń:

- okazuje wdzięczność Jezusowi (A.4.a);
- pragnie poznawać życie i nauczanie Jezusa (A.4.c);
- wyraża pragnienie spotkania się z Jezusem i z innymi ludźmi na Eucharystii (F.1.a);
- potrafi wyciszyć się oraz słuchać ze skupieniem i zrozumieniem słowa Bożego (F.1.c);
- stara się żyć zgodnie z usłyszonym słowem Bożym (F.1.d);
- formułuje różne prośby skierowane do Boga (F.1.e);
- przykładem swojego życia stara się dawać świadectwo o Jezusie (F.1.h).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - słucham słowa Bożego – postawa słuchania i skutki nieposłuszeństwa: przykłady postaci z lektur lub filmów (np. bohaterowie książki R. Dahla *Charlie i fabryka czekolady*).
- Muzyka:
  - piosenka lub pieśń o działaniu Boga w słowie Bożym (np. *Niechaj z nami będzie Pan*).
- Język obcy:
  - słownictwo – słowo Boże, chrześcijaństwo.

## 2. Przyjaźnię się z Jezusem

### Cele katechetyczne:

- uświadomienie, że przyjaźń z Jezusem przejawia się w konkretnych postawach, które kształtują się głównie poprzez udział w Eucharystii;
- ukazanie potrzeby naśladowania Jezusa w codziennym życiu;
- ukazanie, że wiara i zaufanie Jezusowi polegają na słuchaniu Jego słowa, a także na wypełnianiu woli Bożej i rozmowie z Nim;
- uświadomienie, że wspólnota Kościoła żyje i umacnia się dzięki Eucharystii, której owocem jest miłość jej członków;
- budzenie przekonania, że właściwe relacje we wspólnocie zależą od zaangażowania się wszystkich jej członków.

## Treści

- Postawy człowieka wynikające z uczestnictwa w Eucharystii (F.1).
- Wiara i zaufanie Jezusowi (B.2).
- Eucharystia buduje i umacnia wspólnotę Kościoła (B.12).
- Słowo Boże w umacnianiu przyjaźni z Jezusem (A.2).
- Miłość owocem Eucharystii (Łk 10,25-29) (B.12, F.1).
- Modlitwa jako podstawowy przejaw przyjaźni z Bogiem (D.1).
- Budowanie wspólnoty, jedność, otwarcie na innych, radość spotkania z innymi (F.1, B.12).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia najważniejsze cechy przyjaźni (E.3.5);
- uzasadnia, że podstawą przyjaźni z Jezusem jest wiara w Niego i zaufanie Mu (C.1.7);
- wyjaśnia, że przyjaźń z Jezusem umacnia się poprzez rozmowę i systematyczne spotkania z Nim (modlitwa, słuchanie słowa Bożego, udział w Eucharystii i innych sakramentach) (B.2.1, B.14.2);
- uzasadnia, że udział w Eucharystii jest uprzywilejowanym spotkaniem z Chrystusem (B.12.1);
- wyjaśnia, że przyjaźń z Jezusem przekłada się na budowanie pozytywnych więzi z bliźnimi (F.1.3);
- uzasadnia, że przyjaźń z Jezusem umacnia się poprzez budowanie wspólnoty (E.4.5).

## Postawy

Uczeń:

- pogłębia przyjaźń z Jezusem i bliźnimi (C.5.a, C.5.b);
- podczas Mszy św. powierza Bogu trudne sytuacje i własne cierpienia (F.1.g);
- uczestniczy w zgromadzeniu liturgicznym, aby się modlić (D.6.a);
- przyjmuje postawę odpowiednią do danej czynności liturgicznej (D.6.b);
- świadomie uczestniczy w poszczególnych częściach Eucharystii (B.13.a);
- pragnie z wiarą i szacunkiem spotykać się ze słowem Bożym i jednoczyć się z Chrystusem Eucharystycznym (B.13.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - cechy przyjaźni – przykłady przyjaźni i poświęcenia z lektur i filmów (np. z serii książek A. Maleszki *Magiczne drzewo* lub powieści C.S. Lewisa *Lew, czarownica i stara szafa*).
- Muzyka:
  - pieśni eucharystyczne i ufności (np. *Skosztujcie i zobaczcie* – Psalm 34, *Jezu, ufam Tobie*).
- Historia:
  - cechy przyjaciela – przykłady postaci, z którymi uczeń chciałby się zaprzyjaźnić (np. św. Jadwiga Andegaweńska, Zawisza Czarny, Mikołaj Kopernik).



### 3. Dziękuję Jezusowi

#### Cele katechetyczne:

- uświadomienie wartości wdzięczności w życiu ludzkim i w relacjach z Bogiem;
- budzenie wdzięczności Jezusowi za Jego dary, zwłaszcza za chrzest i Eucharystię;
- ukazanie, na czym polega wdzięczność Jezusowi i bliźnim;
- uświadomienie, że w sakramentach świętych i wydarzeniach roku liturgicznego Jezus daje nam siebie i udziela potrzebnych darów.

#### Treści

- Wdzięczność jako ważna cecha człowieka (F.1).
- Wartość, motywy i przejawy wdzięczności w relacjach z Bogiem i bliźnimi (E.4).
- Dziękczynienie Bogu za dar słowa Bożego i sakramentów świętych (B.1).
- Wdzięczność za dary przyrodzone i nadprzyrodzone, w szczególności za wcielenie, odkupienie i zbawienie (A.2, A.4).
- Wdzięczność za dary Boże udzielane w sakramentach świętych i wydarzeniach roku liturgicznego (B.1, B.3).
- Modlitwa dziękczynna (D.1).

#### Wymagania

Uczeń:

- wskazuje motywy wdzięczności (A.2.2);
- uzasadnia wartość wdzięczności (A.2.2);
- wymienia różne dary otrzymane od Boga (F.1.10);
- wyjaśnia, na czym polega modlitwa dziękczynna (D.1.6);
- wymienia przejawy wdzięczności Bogu i ludziom (A.2.2);
- wskazuje na okoliczności, w jakich powinna być odmawiana modlitwa dziękczynna (A.1.6);
- wymienia sposoby wyrażania wdzięczności za dary Boże udzielane w sakramentach świętych i wydarzeniach roku liturgicznego (A.2.2);
- formułuje własnymi słowami prostą modlitwę wyrażającą wdzięczność Bogu za Jego miłość do ludzi (D.1.6).

#### Postawy

Uczeń:

- ufa Bogu i chce odpowiadać na Boże wezwanie (C.3.b);
- swoimi słowami dziękuje Bogu (D.1.e);
- modli się w różnych sytuacjach życiowych (D.1.f);
- akceptuje prawdę, że owoc modlitwy zależy od woli Boga (D.2.a);
- w akcie modlitewnym potrafi podporządkować się woli Bożej (D.3.a);
- dziękuje Bogu za otrzymane dary (F.1.f).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - postawa wdzięczności i ocena postawy niewdzięcznika (dlaczego nie chcę być niewdzięcznikiem?) – sposoby wyrażania wdzięczności: słowa, gesty.
- Muzyka:
  - piosenka religijna lub pieśń kościelna wyrażająca wdzięczność Bogu (np. *Czego chcesz od nas, Panie, Będę śpiewał na cześć Pana*).
- Plastyka:
  - za co dziękuję Bogu? – praca plastyczna w dowolnej formie.
- Historia:
  - za co możemy być wdzięczni przodkom w rodzinie i w Ojczyźnie? – nawiązanie do historii rodzinnej i regionalnej (np. legendy i prawda o św. Kindze).
- Język obcy:
  - słownictwo – dziękczynienie, chrzest.

## **4. Przepraszam Jezusa**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie grzechu jako stanu nieprzyjaźni z Bogiem i zagrożenia dla dobra osobistego i wspólnotowego;
- uświadomienie, że za popełnione grzechy należy przepraszać Boga i bliźnich;
- budzenie zaufania wobec Jezusa przebacającego;
- ukazanie, że miłość Boga przejawia się w przebaczeniu grzechów;
- ukazanie wartości wierności Bogu.

### **Treści**

- Grzech zagrożeniem człowieka i przeszkodą w budowaniu przyjaźni z Jezusem (A.3).
- Przyczyny grzechu (A.3).
- Konsekwencje grzechu w życiu osobistym i wspólnotowym; utrata łaski uświęcającej (A.3).
- Grzechy wobec siebie, innych osób i wspólnoty (B.10).
- Zagrożenia płynące z uzależnień i nałogów (C.2, C.3).
- Przeproszenie za grzechy popełnione myślą, słowem, uczynkiem i zaniedbaniem (B.13).
- Wierność Bogu (C.6).
- Modlitwa przeproszenia – przebłagalna (D.1).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wymienia grzechy przeciw Bogu i bliźnim (F.1.5);
- odróżnia grzech popełniony myślą od grzechu popełnionego słowem, uczynkiem oraz zaniedbaniem (B.13.1);

- uzasadnia negatywne konsekwencje grzechów wobec Boga, siebie i bliźnich (F.1.5);
- wyjaśnia znaczenie przebaczenia udzielanego ludziom przez Boga za pośrednictwem Jezusa (B.8.2).

## Postawy

Uczeń:

- modli się w różnych sytuacjach życiowych (D.1.f);
- stara się unikać okazji do grzechu (A.3.b);
- przewiduje konsekwencje swoich zamiarów, słów i czynów (B.10.a);
- stara się unikać zachowań prowadzących do uzależnień (B.10.b, B.10.h);
- przyjmuje z wdzięcznością dar Bożego miłosierdzia, zwłaszcza przebaczenie (B.8.b);
- ufa Bogu, przebacza bliźniemu, troszczy się o bliźniego (B.8.c);
- wyraża potrzebę zaufania w miłosierdzie Boże (B.8.d);
- w wolności dokonuje wyborów (C.3.a);
- stara się być uczciwy i prawdomówny (C.3.c);
- żałuje za popełnione zło (grzechy) (F.1.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - przyjmowanie przebaczenia w relacjach ludzkich – komunikacja werbalna i niewerbalna, słowa i gesty; przykłady bohaterów lektur lub filmów.
- Muzyka:
  - piosenka lub pieśń wyrażające skruchę i prośbę o przebaczenie (np. *Modlitwa o skruchę*).
- Historia:
  - wartość przebaczenia i wierności – przykłady postaci historycznych, które są wzorem postawy przebaczenia i wierności (np. postać św. Jana Pawła II: przykład przebaczenia zamachowcy, wierność obrońców Częstochowy lub postać Romualda Traugutta).
- Przyroda:
  - funkcjonowanie ciała człowieka, dojrzewanie – rozpoznawanie zachowań prowadzących do uzależnień.
- Język obcy:
  - słownictwo – spowiedź.

## 5. Proszę Jezusa

### Cele katechetyczne:

- uświadomienie niewystarczalności człowieka;
- ukazanie potrzeby pomocy Boga w codziennym życiu;
- uświadomienie, że człowiek może prosić Boga o to, co jest zgodne z Jego wolą;
- uświadomienie, że niespełnianie przez Boga próśb nie oznacza ich niewysłuchania.

**Treści**

- Niewystarczalność człowieka – pokora wobec Boga i ludzi (A.3).
- Wartość prośby w relacjach między ludźmi i z Bogiem (F.1).
- Modlitwa a jej wysłuchanie – zaufanie Bogu (Mt 18,20) (D.3).
- Wartość i przedmiot modlitwy – prośby (D.1).

**Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego chrześcijanie proszą Boga (F.1.7);
- omawia warunki spełnienia modlitwy (F.1.8);
- prawidłowo formułuje prośby do Boga (F.1.9).

**Postawy**

Uczeń:

- modli się w różnych sytuacjach życiowych (D.1.f);
- akceptuje prawdę, że owoc modlitwy zależy od woli Boga (D.2.a);
- wyraża zaufanie do Boga poprzez modlitwę w trudnych momentach życia (D.2.b);
- modli się w intencjach własnych oraz innych ludzi (D.1.g);
- w akcie modlitewnym potrafi podporządkować się woli Bożej (D.3.a);
- modli się za misje i misjonarzy (F.2.a).

**Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - niedoskonałość ludzkich planów – przykłady, gdy (mimo dobrej woli) realizacja własnych planów doprowadza do kłopotów lub nieszczęść (np. przygody bohaterów serii A. Maleszki *Magiczne drzewo*).
  - układanie modlitwy prośby – tworzenie wypowiedzi (mówienie, pisanie).
- Muzyka:
  - piosenki lub pieśni związane z głoszeniem Ewangelii (np. *Wiele jest serc, które czekają na Ewangelię*).
- Przyroda:
  - niewystarczalność człowieka – budowa człowieka, potrzeby fizyczne i psychiczne oraz skutki ich niezaspokojenia.
- Język obcy:
  - słownictwo – pokora, zaufanie.

## 6. Uwielbiam Jezusa

**Cele katechetyczne:**

- uświadomienie, że uwielbienie należy się jedynie Bogu;
- ukazanie, na czym polega uwielbienie Boga;
- uświadomienie, że Eucharystia jest ofiarą złożoną za nas przez Chrystusa i dlatego domaga się uwielbienia za ten bezcenny dar oraz naszego współofiarowania;

- zapoznanie ze sposobami oddawania czci Bogu;
- zachęta do adoracji Najświętszego Sakramentu.

### **Treści**

- Współofirowanie (współcierpienie, włączanie w Eucharystię własnych problemów) (F.1).
- Pojęcie uwielbienia (D.1).
- Sposoby oddawania czci Bogu (postawy, gesty, adoracja) (B.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia, że Msza św. jest ofiarą Chrystusa i naszą, więc własne trudy i cierpienia można złożyć Bogu w ofierze (F.1.1);
- opowiada, że Eucharystia jest uwielbieniem Boga (B.13.2);
- formułuje własnymi słowami prostą modlitwę uwielbienia (D.1.5).

### **Postawy**

Uczeń:

- okazuje postuszerstwo Bogu (C.1.c);
- okazuje zaufanie Bogu (C.1.a);
- okazuje wdzięczność Bogu (D.1.e);
- ofiaruje Bogu radości i trudne sprawy swojego życia (D.1.f).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wyrażanie uwielbienia – znajdowanie epitetów i porównań, które wyrażają uwielbienie;
  - tworzenie zaproszenia – redagowanie zaproszenia na Mszę św. (np. na zakończenie roku szkolnego).
- Muzyka:
  - piosenki lub pieśni uwielbienia Boga (np. *Niechaj Cię, Panie, wielbią*).
- Historia:
  - ofiarować życie za kogoś – przykłady bohaterów narodowych, którzy poświęcili się dla innych (np. „Zośka”, „Alek”, „Rudy”, Witold Pilecki).
- Język obcy:
  - słownictwo – ofiara.

## **Wskazania do realizacji programu**

Kontynuując i dopełniając dotychczasową formację religijno-moralną po przyjęciu Pierwszej Komunii Świętej, należy zwracać uwagę na pielęgnowanie przyjaźni z Jezusem, która powinna być ciągle pogłębiana poprzez modlitwę, sakramenty i liturgię. Przyjaźń z Jezusem powinna przejawiać się w konkretnych postawach, które kształtuje się poprzez udział w Eucharystii. Wprowadzenie w wiarę powinno prowadzić do kształtowania postaw inspirowanych pozna-

nymi prawdami w życiu indywidualnym i wspólnotowym. Naczelną zasadą porządkującą cały materiał jest świadoma decyzja prowadzenia dalszego życia w przyjaźni z Jezusem i realizowanie w codziennym życiu zadań z tym związanych.

Nauczanie religii powinno realizować zapotrzebowanie na pogłębianie wiedzy religijnej i jej systematyzację. Należy podejmować działania zmierzające do poznawania Jezusa, odkrywania wartości wiary, dawania odpowiedzi Bogu na Jego miłość, podążania śladami Jezusa i pozostawania z Nim w ścisłej relacji. Pomocne w spełnieniu tych zadań są zarówno metody podające, jak i poszukujące. Zwiększeniu ich skuteczności sprzyja połączenie ich z pracą z obrazem i środkami multimedialnymi oraz zastosowanie inscenizacji, dramy, czy wspólny śpiew. Założenia programowe kładą nacisk na budowanie umiejętności dziękczynienia za Boże dary, przepraszania za grzechy, formułowania prośb zrodzonych z niewystarczalności człowieka oraz uwielbiania Boga. To powinno zagwarantować pogłębienie religijności eucharystycznej dziecka.

Należy podkreślić element świadectwa, który wynika z przyjęcia Jezusa w Eucharystii. Można w tym celu wykorzystać także szkolne rekolekcje.

W prowadzeniu zajęć należy stosować szczególnie metody biblijne, które będą uzdalniały do umiejętnego korzystania z tekstów biblijnych, pracy z tekstem oraz metody pogładowe. Nie można też zapominać o wykorzystaniu metod liturgicznych. W większym zakresie może zostać zastosowana metoda wykładowa, odtwarzanie krótkich fragmentów filmów oraz metody aktywizujące, oparte na działaniu, np. wykonywanie ćwiczeń, rysowanie, zajęcia z tablicą interaktywną, z mapą, gry dydaktyczne, quizy religijne, inscenizacje, przedstawienia, a także metody z wykorzystaniem nowoczesnych środków dydaktycznych związanych z komputerem i powiązanych z nim elektronicznymi urządzeniami, aby trafić do uczniów zarówno słowem, dźwiękiem, jak i obrazem. W dalszym ciągu nieodzowne wydaje się wykorzystywanie przykładów i świadectw ludzi, którzy przyjaźnią się z Jezusem, cenią tę przyjaźń i dbają o jej pielęgnowanie.

## **Współpraca środowisk wychowawczych**

### **a. Rodzina**

Trójjedyny Bóg jest komunią miłości, a rodzina jest jej żyjącym odzwierciedleniem. W sakramencie małżeństwa rodzice otrzymują łaskę i zadanie chrześcijańskiego wychowania swoich dzieci. To rodzice, wypełniając zobowiązanie ze chrztu świętego, przekazują dzieciom równocześnie wartości ludzkie i religijne.

Trzeba więc, aby wspólnota Kościoła zwróciła wyjątkową uwagę na rodziców. Może to dziać się przez kontakty osobiste, spotkania, kursy, a także przez katechezę dorosłych skierowaną do rodziców.

Rodzice są pierwszymi wychowawcami, a rodzina tworzy pierwszą wspólnotę dojrzewania i rozwoju wiary. Ta najmniejsza, a zarazem najbardziej naturalna wspólnota powinna odzwierciedlać różne aspekty i funkcje życia całego Kościoła.

Rodzina jest miejscem, gdzie rodzice stają się dla swoich dzieci pierwszymi nauczycielami wiary. Należy zatem umacniać świadomość, że rodzina jest wezwana do wspólnej, codzien-

nej modlitwy, czytania słowa Bożego i Komunii eucharystycznej. Rodzina jest powołana, aby rozwijać miłość i coraz bardziej stawać się świątynią, w której mieszka Duch Świąty.

W panoramie współczesnego społeczeństwa spotyka się również rodziny przeżywające kryzys lub niepełne. W takich przypadkach należy okazać maksymalne możliwe wsparcie oraz dołożyć starań, aby rodzice wraz z dziećmi podejmowali praktyki religijne na tyle, na ile jest to możliwe.

Poprzez spotkania katechetyczne należy dążyć do stworzenia katechezy rodzinnej, bez której trudno mówić o pełnym przygotowaniu do życia chrześcijańskiego. W sytuacji rodzin niepełnych (rozwód, separacja, porzucenie dziecka, związek niesakramentalny itp.) należy taktownie zachęcać do normalizowania zaistniałej sytuacji, także ze względu na dobro dziecka oraz ukazywać możliwości rozwijania życia religijnego. W sytuacji odchodzenia całych rodzin od praktyki niedzielnej Eucharystii należy rozważyć indywidualne podejście ewangelizacyjne wobec takich osób.

Działalność wychowawcza w rodzinie ma swój szczególny charakter, który nie może być niczym i w żaden sposób zastąpiony. Bazuje ona na wierze członków rodziny. Aby dobrze przygotować rodziców oraz innych członków rodziny do podejmowania wychowawczych zadań względem dzieci, należy zorganizować systematyczną współpracę katechety z ich rodzicami oraz rodzeństwem. Formy tej współpracy powinny być zależne od lokalnych tradycji oraz nowych warunków szkolnych. Muszą także uwzględniać nowoczesne sposoby komunikowania się z rodzicami również za pomocą multimedialnych, aby wpisać się w ich naturalne środowisko życia i działania. W pracy tej należy również uwzględnić rolę dziadków, rodzeństwa, rodziców chrzestnych i innych członków rodziny dziecka.

Czasem szczególnie sprzyjającym współpracy środowisk (szkoły, rodziny, parafii) jest okres przygotowania do pierwszego pełnego uczestnictwa we Mszy św. (pierwsza spowiedź i Pierwsza Komunia Świąta w klasie III). Przygotowanie to dokonuje się w klasach I–III. Pogłębieniem tego etapu jest katecheza w klasie IV, której uwieńczeniem jest przeżycie rocznicy Pierwszej Komunii Świątej.

W celu dobrego przygotowania rodziców do podejmowania tych zadań względem dzieci należy przewidzieć systematyczną współpracę katechety z rodzicami. Formy jej zależne będą od miejscowych tradycji oraz warunków szkolnych. W pracy tej należy również uwzględnić rolę dziadków i innych członków rodziny dziecka.

Spotkania z rodzicami winny wpisywać się w całość działań katechetycznych, a także posiadać charakter wychowawczy – wspomagający rodziców w wypełnianiu ich zadań wychowawczych. Nie mogą się one ograniczać jedynie do spraw organizacyjnych związanych z uroczystością Pierwszej Komunii Świątej. Powinny być prowadzone w formie warsztatów, dialogu i wspólnej pracy z elementami strategii nowej ewangelizacji kierowanej do konkretnych osób. Dlatego należy je organizować dla rodziców jednej klasy, a przynajmniej jednego poziomu wiekowego. Podczas systematycznych spotkań z rodzicami dzieci klas I–III należy dążyć do pogłębienia wiary przez odpowiednio dobrane zagadnienia (znaki wiary, grzech i nawrócenie, zgromadzenie eucharystyczne i udział w nim, codzienne życie wiarą) oraz przeżywanie Mszy św. i udział w celebracjach słowa Bożego.

Spotkania takie należy organizować zasadniczo na terenie parafii zamieszkania dziecka, a w wyjątkowych sytuacjach także w małych grupach w domach rodzinnych dzieci, ale zawsze w porozumieniu z proboszczem. Jeśli spotkania są organizowane na terenie szkoły, to zawsze należy to uzgodnić z władzami szkolnymi.

## **Tematyka spotkań z rodzicami**

- Klasa I
  - Czym jest nauka religii?
  - Rozmowa z dzieckiem na tematy religijne.
  - Nauka modlitwy w rodzinie.
  - Bliskość i obecność Boga wśród nas i w naszym życiu.
  - Dziecko darem Boga.
  - Rodzina pierwszą wspólnotą wiary.
  - Pismo Święte – słowo Boga do człowieka.
  - Świętowanie wiary we wspólnocie Kościoła.
- Klasa II
  - Wydarzenia zbawcze w roku liturgicznym.
  - Pielęgnowanie tradycji rodzinnych i religijnych w roku liturgicznym.
  - Wiara źródłem ludzkiej życzliwości, pogody ducha, radości.
  - Doświadczenie Bożego miłosierdzia w naszym życiu.
  - Nawrócenie w życiu człowieka.
  - Okazywanie miłości Bogu i ludziom.
  - Zaangażowanie w życie wspólnoty Kościoła.
  - Systematyczny, świadomy i czynny udział we Mszy św.
- Klasa III
  - Narodzić się na nowo, aby odkryć piękno wiary.
  - Przygotowanie dziecka do pierwszej spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej w rodzinie.
  - Rok liturgiczny w rodzinie.
  - Sakramenty święte znakami Bożej łaski.
  - Spotkanie z Bogiem w liturgii słowa i liturgii eucharystycznej.
  - Bóg Ojciec Miłosierdzia – przygotowanie do sakramentu pokuty i pojednania.
  - Pierwsza Komunia Święta – świętem dziecka i świętem rodziny.
  - Pielęgnowanie przyjaźni z Bogiem.
- Klasa IV
  - Postawa wdzięczności Bogu za dar życia i wiary.
  - Jak pomóc dziecku pielęgnować przyjaźń z Jezusem?
  - Eucharystia sakramentem miłości.
  - Świadomy i czynny udział we Mszy św.
  - Modlitwa w życiu rodziców i dziecka.
  - Jak ukazać dziecku wartość sakramentu pokuty i pojednania?
  - Uczestnictwo rodziny w wydarzeniach roku liturgicznego.
  - Motywowanie dziecka do zaangażowania się w grupy parafialne.

### **b. Parafia**

Cały etap edukacyjny klas I–IV jest zorientowany na sakramenty Eucharystii oraz pokuty i pojednania. Przygotowanie do tych sakramentów powinno odbywać się równolegle w parafii i w szkole. Pośrednie przygotowanie do przyjęcia tych sakramentów dokonuje się podczas



nauczania religii w szkole. Wprowadzenie zaś bezpośrednio w misterium tych sakramentów powinno się dokonać w parafii miejsca zamieszkania ucznia.

Pierwszym miejscem katechezy oraz przygotowania do sakramentów jest parafia. Przygotowanie na etapie szkolnym powinno się zatem odbywać w porozumieniu z parafią. Dokumenty katechetyczne zalecają, że to właśnie parafia winna być miejscem troski o uświęcenie, o pogłębienie życia duchowego po Pierwszej Komunii Świętej.

W tym celu, uwzględniając tradycje diecezji i miejscowe warunki, należy organizować spotkania duszpasterskie dla dzieci oraz ich rodziców. Mogą to być m.in.: spotkania formacyjne z dziećmi, nabożeństwa związane z przekazaniem znaków religijnych, Msza św., celebracje biblijne itp. Szczególną uwagę należy zwrócić na katechizację do rodziców.

Przygotowanie do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii to zadanie wymagające zaangażowania całej rodziny. Należy pamiętać, że to rodzice realizują posłannictwo pierwszych katechetów. Stąd też winni oni aktywnie włączać się w działania podejmowane przez parafię oraz szkołę.

Okres przygotowania do sakramentów Eucharystii oraz pokuty i pojednania to także sposobność, aby zaangażować dzieci do różnego rodzaju działalności duszpasterskiej w parafii. Na etapie klasy III i IV można zapraszać do aktywnego udziału w przygotowaniu liturgii Mszy św. oraz celebracji obrzędowych. Należy zachęcić do udziału w grupach liturgicznych, takich jak: ministranci, schole, Eucharystyczny Ruch Młodych, Oaza Dzieci Bożych (Ruch Światło-Życie), ogniska misyjne itp.

## **Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii**

- Klasa I
  - Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny.
  - Podczas chrztu staliśmy się dziećmi Bożymi.
  - Boga nazywamy naszym Ojcem.
  - Dziękujemy Bogu za rodziców.
  - Dziękujemy Bogu za wiarę.
  - Całą rodziną chcemy pogłębiać naszą wiarę.
  - Uczymy się, czym jest dobro i jak unikać zła.
  - Oddajemy cześć Bogu razem z Matką Jezusa (nabożeństwa majowe).
- Klasa II
  - Z Bogiem rozpoczynamy nowy rok szkolny i katechetyczny.
  - W tajemnicach różańca poznajemy życie Jezusa i Maryi (nabożeństwa różańcowe).
  - Uczymy się świętości od naszych patronów.
  - Oczekujemy i przygotowujemy się na spotkanie z Jezusem (Adwent).
  - Dobremu Bogu powierzamy nasze radości i kłopoty.
  - Przepraszamy Boga za popełnione zło i pragniemy zmieniać nasze życie.
  - Spotykamy Chrystusa Zmartwychwstałego.
  - Oddajemy cześć Najświętszemu Sercu Pana Jezusa (nabożeństwo czerwcowe).
- Klasa III
  - Rozpoczynamy przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Pierwszej Komunii Świętej.

- Razem z Maryją uczymy się modlitwy (poświęcenie różańców).
- Święci wzorem do naśladowania.
- Odkrywamy symbole naszej wiary (poświęcenie krzyżyków, medalików).
- Biblia i modlitewnik w życiu człowieka (poświęcenie książeczek do modlitwy).
- Jezus światłem naszego życia.
- Krzyż znakiem miłości Boga do człowieka (nabożeństwo drogi krzyżowej).
- Uczymy się przepraszać Boga i bliźnich (nabożeństwo pokutne).
- Klasa IV
  - Dziękujemy Bogu za dar Eucharystii.
  - Chcemy słuchać słowa Bożego – Mów Panie, bo sługa Twój słucha – spotkanie połączone z celebracją słowa Bożego oraz wręczeniem egzemplarza Pisma Świętego.
  - Eucharystia spotkaniem z Jezusem, który umacnia swoim Słowem i Ciałem.
  - Okres Adwentu w życiu wspólnoty Kościoła.
  - Okres Narodzenia Pańskiego czasem wdzięczności i uwielbienia Boga.
  - Wielki Post czasem naszego nawrócenia.
  - Spotkanie z Jezusem przebaczącym.
  - Zmartwychwstały Chrystus prowadzi nas do Boga Ojca i umacnia Duchem Świętym.

# **KLASY V–VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

*Katecheza mistagogiczna,  
wprowadzająca w historię zbawienia*

---

Tytuł programu: ***Bóg kocha i zbawia człowieka***

**Program nr AZ-2-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Klasa V – *Bóg poszukuje człowieka*

Klasa VI – *Jezus Chrystus nas zbawia*

Klasa VII – *Bóg wskazuje nam drogę*

Klasa VIII – *Mocą Ducha Świętego przemieniamy świat*

## Charakterystyka etapu edukacyjnego

Program katechezy wprowadzającej w historię zbawienia przeznaczony jest dla uczniów klas V–VIII szkoły podstawowej. W klasach I–III uczniowie uczestniczyli w katechezie inicjacyjnej, przygotowującej do sakramentu pokuty i Eucharystii, a w klasie IV – w katechezie pogłębienia eucharystycznego. Obecny etap zmierza do przybliżenia i pogłębienia wiary w Boga działającego w dziejach Starego i Nowego Testamentu, historii Kościoła oraz każdego człowieka. Jest to Bóg, który objawia się, prowadzi i wskazuje drogi współpracy z Nim. Bóg, który udziela odpowiedzi na pytania stawiane przez człowieka: o sens istnienia świata i ludzkiego życia, o dobro, zło i szczęście.

Treści dotyczące starotestamentalnej historii zbawienia zostały ujęte liniowo, pozostałe natomiast – spiralnie. W całości ważny jest aspekt egzystencjalno-ewangelizacyjny. Bóg, odpowiadając na pytania i najgłębsze potrzeby człowieka, objawia swoją miłość w dziele stworzenia, w wydarzeniach Starego Testamentu oraz poprzez zbawczą miłość objawioną w dziele Jezusa Chrystusa i dziejach Kościoła. Bóg nieustannie towarzyszy człowiekowi, zapraszając do współpracy z Duchem Świętym w kształtowaniu życia według Ewangelii Jezusa Chrystusa. Program zakłada poznawanie tych prawd i pogłębianie wiary, zdobywanie umiejętności religijnego interpretowania życia w świetle słowa Bożego, rozwój życia sakramentalnego i modlitwy, a także podejmowanie odpowiedzialności za Kościół.

Poznawane wydarzenia i postaci świadków wiary zarówno historyczne, jak i współczesne, mają motywować do przyjęcia sakramentu bierzmowania oraz podjęcia wyzwań wynikających z jego przyjęcia.

## Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Katecheza w klasach V–VIII zakłada formowanie do uznania Objawienia jako źródła prawdy o Bogu oraz o człowieku i sensie jego życia. Przygotowuje do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Ponadto ukazuje historię zbawienia jako działanie Boga w dziejach ludzkości i każdego człowieka. Wdraża do modlitwy osobistej i pogłębionego przeżywania roku liturgicznego. Ukazuje działanie Boga w sakramentach świętych jako pomoc człowiekowi na każdym etapie życia. Kontynuuje formację sumienia w duchu nauczania Kościoła i wdraża do systematycznej pracy nad sobą.

- 1) **Pomoc w odkrywaniu obecności Boga i znaczenia wiary dla pełni życia człowieka.** Ukazanie sensu życia jako podstawowej potrzeby człowieka. Budowanie hierarchii wartości w relacji z Bogiem i rozwiązywanie problemów egzystencjalnych w oparciu o Objawienie.
- 2) **Wprowadzanie w historię zbawienia oraz jej aktualizacja w roku liturgicznym i życiu człowieka.** Wspomaganie ucznia w zdobywaniu umiejętności analizy i interpretacji historii zbawienia Starego i Nowego Testamentu oraz dziejów Kościoła (poznawanych współbieżnie z nauczaniem historii w szkole). Pomoc w odkrywaniu działania Ducha Świętego w życiu chrześcijanina. Ukazywanie wydarzeń zbawczych w roku liturgicznym z uwzględnieniem perspektywy eschatologicznej.
- 3) **Pogłębianie rozumienia znaczenia sakramentów świętych dla życia chrześcijanina.** Odkrywanie związków życia codziennego ze zobowiązaniami wynikającymi

z przyjętego sakramentu chrztu świętego. Pomoc w pogłębianiu relacji z Bogiem przez modlitwę osobistą i systematyczne korzystanie z sakramentów Eucharystii oraz pokuty i pojednania. Prowadzenie do pełnego udziału we Mszy św. i adoracji. Pomoc w odkrywaniu bliskości Boga w sakramentach świętych.

- 4) **Przygotowanie do przyjęcia sakramentu bierzmowania.** Pomoc w rozumieniu istoty sakramentu bierzmowania jako dopełnienia chrztu oraz etapu inicjacji chrześcijańskiej. Ukazanie konsekwencji egzystencjalnych i eklezjalnych sakramentu bierzmowania.
- 5) **Formacja sumienia.** Kształtowanie świadomości moralnej i postawy odpowiedzialności za swoje wybory w oparciu o wskazania wynikające z Objawienia, zwłaszcza Dekalogu i Ośmiu błogostawieństw. Kształtowanie umiejętności uzasadniania swoich przekonań i wyborów.

# Klasa V szkoły podstawowej

## *Bóg poszukuje człowieka*

Zagadnienia omawiane w klasie V obejmują biblijną historię zbawienia (od stworzenia świata poprzez dzieje patriarchów i Przymierze na górze Synaj) oraz ukazują zbawcze działanie Boga w Kościele. Wprowadzenie nawiązuje do egzystencji człowieka, który pragnie być szczęśliwy i do pytania o źródła prawdziwego szczęścia. Pierwszą odpowiedzią na to pytanie jest szczęście wynikające ze wzajemnego zaufania i miłości we wspólnotach, w których człowiek żyje. Nieprzemijające szczęście jest jednak Bożym darem, stąd pragnienie szczęścia prowadzi do pragnienia relacji z Bogiem, który daje się poznać w swoim Objawieniu. Dlatego uczniowie zapoznawani są ze znaczeniem, autorstwem i podziałem Pisma Świętego, a także istotą Tradycji.

Poszczególne wydarzenia zbawcze są omawiane w sposób linearny, poczynając od stworzenia świata, przez życie patriarchów, niewolę egipską, Paschę i przekazanie Dekalogu na górze Synaj. Punktem centralnym w tej klasie jest ukazanie Jezusa Chrystusa jako nowego Mojżesza i oczekiwanego Mesjasza. Analizowane jest Jego nauczanie i cuda, a zwłaszcza zbawcze znaczenie męki, śmierci i zmartwychwstania. Kościół jest ukazany jako wspólnota, w której Jezus Chrystus nadal zbawia człowieka. Omawiane są dzieje Kościoła w starożytności i średniowieczu, a także początki i rozwój chrześcijaństwa w Polsce. Wydarzenia zbawcze omawiane są również w kontekście roku liturgicznego.

Zasadniczym tekstem źródłowym z Nowego Testamentu w klasie V jest Ewangelia według św. Mateusza.

## **1. Pragnienia człowieka**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie wiary, nadziei i miłości jako źródeł ludzkiego szczęścia;
- ukazanie znaczenia wspólnoty Kościoła, narodu, rodziny, grupy rówieśniczej;
- rozwijanie umiejętności życia we wspólnocie.

### **Treści**

- Źródła ludzkiego szczęścia (A.1).
- W co wierzymy, w czym pokładamy nadzieję, kogo kochamy (A.2).
- Wiara, nadzieja i miłość (A.1).
- Pojęcie wspólnoty. Miejsca i wspólnoty, w których żyjemy (E.1).
- Zadania wobec rodziny, grupy rówieśniczej, narodu, Kościoła (E.1).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia różnicę między prawdziwym szczęściem a przyjemnością (A.1.5);
- wymienia źródła autentycznego i trwałego szczęścia (A.1.5);
- wskazuje na związek wiary z nadzieją i miłością (A.1.3);
- charakteryzuje najważniejsze wspólnoty w życiu człowieka (E.1.1);
- przedstawia, na czym polega uczestnictwo w życiu różnych wspólnot Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskiej (E.1.2);
- wyjaśnia, na czym polega kultura bycia w rodzinie, szkole, parafii, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.5);
- podaje przykłady świadków wiary, nadziei i miłości w konkretnych sytuacjach życiowych (E.1.8).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się w naukę szkolną i pozaszkolną (A.1.a);
- podejmuje refleksję nad sensem swojego życia (A.1.b);
- okazuje szacunek wobec siebie i innych (A.1.c);
- stara się żyć według wartości chrześcijańskich (A.1.d);
- dąży do szczęścia własnego i bliźnich (A.1.e);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.b);
- zachowuje kulturę bycia w grupie (E.1.c);
- reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie (E.1.d);
- podejmuje wysiłek właściwego zachowania w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.e);
- przejawia postawę wdzięczności za świadków wiary (E.1.g);
- troszczy się o dobro Ojczyzny (E.1.h).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - przykład bohatera literackiego poszukującego szczęścia, szczęście a przyjemność (np. postać Edmunda z powieści C.S. Lewisa *Lew, czarownica i stara szafa*);
  - wartości, które łączą grupę przyjaciół (np. na podstawie lektury R. Kosika *Felix, Net i Nika oraz Gang Niewidzialnych Ludzi*).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - moja rodzina – uprzejmość i uczynność w rodzinie każdego dnia.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Bóg, szczęście, wiara, nadzieja, miłość, rodzina, święty, Jezus Chrystus;
  - modlitwa: *Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!*



## 2. Biblia źródłem odkrywania tajemnicy Boga

### Cele katechetyczne:

- ukazanie istoty wiary religijnej jako relacji człowieka z Bogiem;
- przedstawienie informacji na temat autorstwa, powstania i podziału Pisma Świętego oraz istoty Tradycji;
- rozwijanie umiejętności systematycznej lektury Pisma Świętego.

### Treści

- Wiara w Boga (A.3).
- Co to znaczy „wierzyć”? Wartość wiary w Boga (A.3).
- Objawienie Boże – Bóg objawia, Kim jest; wiara jako łaska (dar) i zadanie (A.3, A.10).
- Wprowadzenie do Pisma Świętego (A.9).
- Zasady interpretacji Starego i Nowego Testamentu (A.9).
- Objawienie Boga ludziom w dziełach i w słowie (A.5).
- Pismo Święte – powstanie, natchnienie biblijne, języki, gatunki literackie (A.10).
- Relacja wiary i wiedzy (rozumu) (A.9).
- Biblia księgą wiary (A.10).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie wiary w Boga, wskazuje relacje między wiarą i wiedzą (A.2.1);
- wyjaśnia, że wiara i wiedza nie są sprzeczne (A.2.2);
- wyjaśnia, że wiara w Boga jest łaską – darem otrzymanym od Boga (A.3.1);
- uzasadnia, że wiara jest zadaniem (A.3.2);
- przytacza biografie osób, którym wiedza pomogła w dotarciu do wiary (A.2.5);
- wyjaśnia, że Bóg objawia się w słowie (w Piśmie Świętym) (A.5.1);
- wyjaśnia, czym jest Pismo Święte (A.9.1);
- przedstawia proces formowania się ksiąg biblijnych (A.9.2);
- rozróżnia księgi Starego i Nowego Testamentu (A.9.3);
- wymienia księgi Nowego Testamentu (A.9.3);
- wymienia wybrane gatunki literackie w Biblii (A.9.4);
- wymienia cechy gatunków literackich w Biblii: przypowieść, list, hymn (A.9.5);
- wymienia niewłaściwe sposoby interpretacji tekstów biblijnych, podaje argumenty przeciw literalnemu odczytywaniu Biblii (A.9.6);
- przedstawia argumenty na pozorność konfliktu przekazu Pisma Świętego i nauki (A.9.7);
- wyjaśnia pojęcia: objawienie, natchnienie biblijne, kanon Pisma Świętego (A.10.1);
- charakteryzuje związek między Pismem Świętym a Tradycją (A.10.2);
- wyjaśnia różnice między Objawieniem Bożym a objawieniami prywatnymi (A.10.4);
- uzasadnia, dlaczego chrześcijanin powinien poznawać Objawienie Boże oraz nauczanie Kościoła (A.10.3);
- omawia zasady i uzasadnia wartość indywidualnej lektury Pisma Świętego (A.10.7).

## Postawy

Uczeń:

- dąży do zdobycia wiedzy służącej pogłębianiu wiary (A.2.a);
- troszczy się o wzrost swojej wiary (A.2.b);
- wzoruje się na świadkach wiary (A.2.c);
- bierze aktywny udział w katechezie parafialnej (A.3.a);
- wyraża wdzięczność za dar wiary (A.3.b);
- stara się żyć według zasad wiary (A.3.c);
- chroni wiarę przed zagrożeniami (A.3.d);
- przyjmuje w posłuszeństwie wiary Boże Objawienie (A.5.a);
- nawiązuje i pielęgnuje osobową relację z Bogiem (A.5.b);
- rozwija osobistą wiarę w miłość Boga (A.5.c);
- daje świadectwo o Bogu (A.5.d);
- wierzy, że Pismo Święte jest słowem Boga do człowieka (A.9.a);
- stara się kierować w życiu słowem Bożym (A.9.b);
- sięga po lekturę Pisma Świętego (A.9.c);
- zachowuje kościelne zasady przy interpretacji tekstów biblijnych (A.9.d);
- wierzy w prawdy zawarte w Objawieniu Bożym (A.10.a);
- poznaje Boże Objawienie (A.10.b);
- pielęgnuje tradycje i zwyczaje religijne (A.10.c);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia (A.10.d);
- podejmuje prywatną lekturę Pisma Świętego (A.10.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - zasady interpretacji tekstów biblijnych – niektóre gatunki literackie, środki stylistyczne i ich funkcje, znaczenie dosłowne i przenośne w tekstach.
- Historia:
  - zasady interpretacji tekstów biblijnych: środowisko przekazywania i spisywania Objawienia Bożego – cywilizacje Starożytnego Wschodu.
- Geografia:
  - proces formowania się ksiąg biblijnych – cywilizacje Starożytnego Wschodu na mapie.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - Biblia księgą wiary – rodzinne wychowanie do miłości, prawdy, uczciwości, wychowanie patriotyczne, religijne, moralne.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Pismo Święte, Biblia, Nowy Testament, Stary Testament, Listy apostołskie, Izrael.

### 3. Bóg objawiający siebie w dziele stworzenia

#### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z interpretacją biblijnego opisu stworzenia i źródłem godności człowieka;
- wyjaśnienie istoty grzechu pierworodnego i zapowiedzi odkupienia (protoewangelia);
- kształtowanie umiejętności formułowania osobistej modlitwy dziękczynienia i uwielbienia.

#### Treści

- Bóg – Stwórca nieba i ziemi. Stworzenie świata: nieba i ziemi. Aniołowie. Dobro stworzenia. Stworzenie człowieka (A.7, A.11).
- Bóg objawia, kim jest człowiek; godność osoby, jej wolność, odpowiedzialność za świat, za siebie i innych ludzi (A.1, E.1).
- Bóg błogosławi pierwszym ludziom; powołanie człowieka do czynienia dobra (C.1).
- Relacja Bóg – człowiek. Czym jest modlitwa? Modlitwa uwielbienia i dziękczynienia (D.1).
- Istnienie i przyczyny zła oraz nieszczęść (A.11, C.1).
- Zło i cierpienie: grzech pierworodny – odejście od Boga – kondycja człowieka grzesznego (A.7, A.11):
  - grzech pierwszych ludzi, Abel i Kain, Noe, wieża Babel;
  - protoewangelia.
- Działalność złego ducha (szatana) (A.7).

#### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, że Bóg objawia się w stworzeniu i człowiek może poznać Boga przez dzieła stworzenia (A.5.1);
- wyjaśnia prawdy objawione zawarte w opisie stworzenia świata i człowieka (A.10.5);
- omawia, czym jest modlitwa i uzasadnia znaczenie modlitwy w codziennym życiu chrześcijanina (D.1.1, D.1.2);
- formułuje modlitwy dziękczynienia, uwielbienia Boga Stwórcy, w oparciu o teksty biblijne i własnymi słowami (D.2.4);
- przedstawia i interpretuje biblijne obrazy: grzech pierwszych ludzi, dzieje Abela i Kaina oraz Noego, budowa wieży Babel (A.11.1, A.11.2);
- wyjaśnia pojęcia: anioł, błogosławieństwo, grzech pierworodny, ewangelia i protoewangelia, wolna wola (A.7.3, A.11.3);
- wyjaśnia, że wszystko, co stworzył Bóg, jest dobre (C.1.1);
- wskazuje przyczyny zła, uzasadnia, że zło jest konsekwencją odrzucenia Boga (A.7.2, C.1.2);
- przedstawia skutki dobra i zła (grzechu) (C.1.4);
- wskazuje przyczyny nieszczęść (śmierć, choroby, powódzie itp.) i zła (zbrodnie, wojny, przemoc, grabieże itp.) (A.7.4, C.1.5);
- opisuje sposoby działalności złego ducha i wskazuje na zagrożenie potępieniem (A.7.5);
- wyjaśnia różnice między dobrem a złem w konkretnych sytuacjach moralnych (C.1.3);

- dokonuje aktualizacji faktów związanych z poznawanymi wydarzeniami i postaciami Starego Testamentu (A.13.16).

## **Postawy**

Uczeń:

- okazuje szacunek wobec słowa Bożego – tekstów biblijnych (A.11.a);
- słucha słowa Bożego i czyta Pismo Święte z zaangażowaniem (A.11.b);
- podejmuje refleksję nad słowem Bożym (A.11.c);
- pogłębia swoją relację z Bogiem, starając się naśladować postaci biblijne (A.11.d);
- jest przekonany o kierowaniu światem przez Boga (A.11.e);
- ufa Bożej opatrności (A.11.f);
- dziękuje Bogu za dobro stworzenia (A.7.a);
- troszczy się o pomnażanie dobra w świecie (A.7.b);
- jest przekonany o potrzebie modlitwy (D.1.a);
- chętnie się modli (D.1.b);
- przyjmuje odpowiednie postawy podczas modlitwy (D.1.c);
- w modlitwie inspirowany jest przykładami biblijnymi (D.2.a);
- świadomie podchodzi do modlitwy jako czasu przebywania z Bogiem (D.2.b).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - biblijny hymn o stworzeniu świata, opisy stworzenia człowieka – interpretacja obrazów literackich. Środki stylistyczne i ich funkcje;
  - Biblia a mity – mit o powstaniu świata;
  - przykłady dobra i zła oraz słabości moralnej człowieka w poznanych lekturach (np. w *Katarynce* B. Prusa oraz powieściach C.S. Lewisa i J.R.R. Tolkiena);
  - opowiadanie biblijne o potopie – elementy realistyczne i fantastyczne;
  - znaczenie dosłowne i przenośne w tekstach biblijnych (np. *syn Adama i Ewy*, czyli człowiek).
- Muzyka i plastyka:
  - pieśni lub piosenki uwielbienia i wdzięczności za dzieło stworzenia;
  - piękno stworzenia – praca plastyczna (np. rysunek, zdjęcie, plakat, prezentacja).
- Historia:
  - interpretacja opowiadania o Kainie i Abla – pochodzenie człowieka, życie człowieka pierwotnego, cywilizacje Starożytnego Wschodu, koczowniczy i osiadły tryb życia.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. stworzenie świata, anioł, grzech, zło, modlitwa.

## 4. Bóg wierny danym obietnicom prowadzi swój lud

### Cele katechetyczne:

- ukazanie historii biblijnych patriarchów: Abrahama, Izaaka, Jakuba oraz postaci Starożytności: Józefa egipskiego, Jonasza i Mojżesza;
- pogłębienie wiadomości na temat wyjścia z niewoli z Egiptu i wędrówki do Ziemi Obiecanej;
- rozwijanie umiejętności aktualizacji wydarzeń i postaci Starego Testamentu.

### Treści

- Historia zbawienia (A.11):
  - dzieje Abrahama – wiara i wierność. Przymioty wiary;
  - dzieje Izaaka i Jakuba;
  - historia Józefa – opatrzność Boża;
  - Jonasz – Bóg miłosierny;
  - niewola egipska, powołanie Mojżesza;
  - wyzwolenie, które przychodzi od Boga: Pascha i wyjście na pustynię;
  - wędrówka przez pustynię: Bóg prowadzi swój lud i opiekuje się nim.
- Trudności i niebezpieczeństwa na drodze wiary (A.3).
- Przymierze (A.11).
- Dekalog wyrazem troski Boga o dobro człowieka (A.11, C.3).
- Obraz Boga w chrześcijaństwie (A.5).
- Zwątpienie i modlitwa. Modlitwa: zaufania, przebłagalna (pokuta) i prośby (D.1, D.2).

### Wymagania

Uczeń:

- przedstawia podstawowe wydarzenia historii zbawienia w Starym Testamencie (patriarchowie, wyjście z Egiptu, wędrówka do Ziemi Obiecanej, Przymierze na Synaju) jako przejawy Bożej wierności obietnicom danym Abrahamowi i wyraz miłości do człowieka (A.11.1);
- wyjaśnia pojęcia: opatrzność Boża, przymierze, patriarcha, prorok, Pascha, Dekalog, przykazanie miłości, miłosierdzie (A.11.3);
- podaje przykłady, w jaki sposób ze zła i cierpienia Bóg może wyprowadzić dobro (C.1.6);
- przedstawia biblijne przykłady osób powoływanych przez Boga, tj. Abrahama, Izaaka, Jakuba i Mojżesza oraz ich zadania (A.11.4);
- wymienia najważniejsze przymioty Boga (A.5.2);
- podaje przykłady biblijnych osób żyjących modlitwą: Noego, Abrahama, Mojżesza (D.2.2);
- wskazuje na trudności w wierze i przedstawia sposoby ich przewycięzania (A.3.4);
- formułuje modlitwy przeproszenia i prośby w oparciu o teksty biblijne i własnymi słowami (D.2.4);
- uzasadnia znaczenie modlitwy w codziennym życiu chrześcijanina (D.1.2);

- dokonuje aktualizacji faktów związanych z poznawanymi wydarzeniami i postaciami Starego Testamentu (A.13.16);
- na podstawie dotychczasowej wiedzy przytacza wątki, tematy i postaci starotestamentalne obecne w literaturze pięknej (A.11.5).

## Postawy

Uczeń:

- unika zła (A.7.c);
- podejmuje walkę z pokusami w swoim życiu (A.7.e);
- stara się czynić dobro (C.1.a);
- podejmuje walkę z przejawami zła w swoim życiu i w otoczeniu (C.1.b);
- ufa Bogu w trudnych doświadczeniach (C.1.d);
- kieruje się w życiu hierarchią wartości wynikającą z wiary (C.2.a);
- dokonuje wyborów zgodnych z wolą Bożą (C.2.b);
- wdraża się do systematycznej pracy nad swoją postawą moralną (C.2.c);
- swoim życiem odpowiada Bogu na Jego wezwanie (C.2.d);
- troszczy się o kształtowanie w sobie prawidłowego sumienia (C.2.e);
- chroni wiarę przed zagrożeniami (A.3.d);
- dba o wzrost wiary przez słuchanie słowa Bożego i przyjmowanie sakramentów świętych (A.3.e);
- jest przekonany o potrzebie modlitwy (D.1.a);
- chętnie się modli (D.1.b);
- przyjmuje odpowiednie postawy podczas modlitwy (D.1.c);
- w modlitwie inspirowane się przykładami biblijnymi (D.2.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - biblijne opowiadanie o Jonaszu – elementy realistyczne i fantastyczne, znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach;
  - formułowanie modlitwy – tworzenie wypowiedzi.
- Muzyka i plastyka:
  - pieśń wyrażająca zaufanie Bogu.
- Historia:
  - dzieje Abrahama – cywilizacje Starożytnego Wschodu, koczowniczy tryb życia (nomadzi), różnica pomiędzy politeizmem a monoteizmem;
  - dzieje Mojżesza – cywilizacja Starożytnego Wschodu (Egiptu).
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. pustynia, niewola, zbawienie, wyzwolenie, Abraham, Mojżesz, potop, arka, przymierze.

## 5. Jezus nowym Mojżeszem i obiecany Mesjaszem

### Cele katechetyczne:

- usystematyzowanie wiadomości o sposobach Bożego Objawienia;
- interpretacja wybranych przypowieści ewangelicznych i rozwijanie umiejętności analizowania wybranych perykop ewangelicznych;
- uświadamianie znaczenia męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa.

### Treści

- Kerygmat chrześcijański: miłość Boga do człowieka, zbawczy sens męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa, Nowe Przymierze – Pascha Jezusa Chrystusa – wybrane fragmenty z Ewangelii według św. Mateusza oraz Łk 22,19-20 (A.5, A.13).
- Znaczenie zbawczej misji Jezusa Chrystusa dla całej ludzkości i poszczególnych ludzi – Mt 1,21 (A.5).
- Sposoby Bożego Objawienia: w stworzeniu, w słowie Bożym i w Jezusie Chrystusie – Hbr 1,1-3 (A.5).
- Przymioty Boga (A.5).
- Maryja – nowa Ewa (A.13).
- Życie, działalność i nauczanie Jezusa Chrystusa (Ewangelia według św. Mateusza) (A.10, A.13):
  - obietnica Boża spełniona w Jezusie Chrystusie – Dobra Nowina o królestwie Bożym;
  - przypowieści o królestwie Bożym – o siewcy: Mt 13,3b-8; o skarbie i perle: Mt 13,44-46; o talentach: Mt 25,14-30; ewentualnie inne wybrane przypowieści z Ewangelii według św. Mateusza;
  - Bóg miłosierny – przypowieść o robotnikach w winnicy: Mt 20,1-16 oraz przypowieść o miłosiernym Samarytaninie: Łk 10,25-37.

### Wymagania

#### Uczeń:

- wymienia sposoby Bożego Objawienia (w stworzeniu, w słowie Bożym i w Jezusie Chrystusie) (A.5.1);
- przedstawia podstawowe fakty z życia Jezusa Chrystusa (A.13.3);
- opisuje miłość Boga do człowieka objawioną w męce, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa (A.5.3);
- omawia znaczenie zbawczej misji Jezusa Chrystusa dla całej ludzkości i poszczególnych ludzi (A.5.4);
- wyjaśnia znaczenie Paschy Jezusa Chrystusa (A.13.9);
- wymienia najważniejsze przymioty Boga: Bóg Ojciec miłosierny (A.5.2);
- wyjaśnia pojęcie Ewangelia (Dobra Nowina o nadejściu królestwa Bożego i zbawieniu) (A.10.1);
- wyjaśnia pojęcie przypowieść oraz wskazuje na strukturę przypowieści (A.11.3);
- wyjaśnia, na czym polega Dobra Nowina o królestwie Bożym (A.13.7);
- wymienia i omawia wybrane przypowieści z Ewangelii według św. Mateusza o królestwie Bożym (A.13.6);

- omawia przypowieść o robotnikach w winnicy oraz o miłosiernym Samarytaninie (A.13.13);
- wyjaśnia zbawczy sens męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa (A.13.9);
- wyjaśnia pojęcia: Wcielenie i Odkupienie (A.13.10);
- wskazuje na skutki wynikające z Wcielenia i Odkupienia dla życia chrześcijanina i każdego człowieka (A.13.10);
- w oparciu o wybrane teksty Starego i Nowego Testamentu charakteryzuje rolę Maryi w dziele zbawczym (A.13.11);
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z poznawanymi wydarzeniami i postaciami Nowego Testamentu (A.13.16).

## Postawy

Uczeń:

- przyjmuje w posłuszeństwie wiary Boże Objawienie (A.5.a);
- nawiązuje i pielęgnuje osobową relację z Bogiem (A.5.b);
- rozwija osobistą wiarę w miłość Boga (A.5.c);
- daje świadectwo o Bogu (A.5.d);
- wyraża wdzięczność Chrystusowi za dar odkupienia (A.13.a);
- pogłębia swoją więź z Chrystusem poprzez poznawanie Jego Osoby i nauczania (A.13.b);
- uważnie słucha i czyta słowo Boże (A.13.c);
- odkrywa we własnym życiu Chrystusa jako Mesjasza (A.13.d);
- wierzy w zmartwychwstanie Chrystusa (A.6.a);
- broni chrześcijaństwa, używając argumentów za zmartwychwstaniem Jezusa (A.6.b);
- wzbudza akty wiary, nadziei i miłości (A.6.c);
- stara się układać swoje życie według wskazań słowa Bożego (A.13.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - poznawane teksty biblijne: zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa – rozumienie tekstu: informacje wyrażone wprost i pośrednio, ważne i drugorzędne;
  - przypowieść, pojęcie i struktura, interpretacja poznawanych przypowieści – niektóre gatunki literackie, środki stylistyczne i ich funkcje: przypowieść.
- Historia:
  - kontekst kulturowy poznawanych tekstów biblijnych – charakterystyka religii starożytnego Izraela.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. męka, śmierć, zmartwychwstanie, Najświętsza Maryja Panna, Ewangelia, królestwo Boże, przypowieść.



## 6. Kościół Jezusa Chrystusa

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z powstaniem, strukturą i ustrojem Kościoła oraz jego rolą w historii zbawienia;
- wyjaśnienie treści i znaczenia przykazań kościelnych;
- przygotowywanie do świadomego i aktywnego udziału we wspólnotcie Kościoła.

### Treści

- Powstanie i przymioty Kościoła (E.2).
- Dzieło Jezusa Chrystusa i Jego woła misji w Kościele (A.13, E.2).
- Jezus zakłada Kościół, wybór Dwunastu, rola św. Piotra, rozestanie, św. Paweł, św. Szczepan (E.2).
- Misyjność Kościoła (pojęcie misjonarz) (E.2).
- Biblijne obrazy Kościoła (E.2).
- Struktura i ustrój Kościoła (pojęcia: papież, Stolica Apostolska, Namiestnik Chrystusa, biskup, diecezja, prezbiter, parafia, proboszcz, życie konsekrowane) (E.2).
- Wiarygodność Kościoła i jego konieczność do zbawienia (E.2).
- Przykazania kościelne (E.2).
- Historia Kościoła pielgrzymką wspólnoty wierzących – „my” w historii zbawienia (E.3).

### Wymagania

Uczeń:

- na podstawie tekstów biblijnych omawia etapy powstawania Kościoła (E.2.1);
- charakteryzuje najważniejsze obrazy biblijne Kościoła (E.2.2);
- wyjaśnia, czym jest Kościół i jaka jest jego rola w historii zbawienia (E.2.3);
- wymienia i wyjaśnia przymioty Kościoła katolickiego (E.2.4);
- wyjaśnia pojęcia: misje, misjonarz (E.2.8);
- opisuje hierarchiczny ustrój Kościoła (E.2.7);
- wyjaśnia pojęcia: papież, prymat papieża, Stolica Apostolska, Namiestnik Chrystusa, kuria rzymska, dogmat, sobór, synod biskupów, nuncjusz, konferencja episkopatu, metropolia, biskup, diecezja, prezbiter, parafia, proboszcz, misjonarz, życie konsekrowane (E.2.8);
- podaje argumenty za tym, że w Kościele katolickim w pełni obecny jest Kościół Chrystusowy (np. sukcesja) (E.2.9);
- wskazuje najważniejsze fakty z życia świętych czasów apostołskich: św. Piotr i Paweł (A.11.4, E.2.1);
- wymienia pięć przykazań kościelnych i omawia ich znaczenie (E.2.11);
- podaje możliwości włączenia się w życie Kościoła, a zwłaszcza wspólnoty diecezjalnej i parafialnej (E.2.12);
- uzasadnia wartość świadectwa wiary w różnych sytuacjach życiowych (E.3.11);
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z poznawanymi wydarzeniami i postaciami Nowego Testamentu (A.13.16);
- podaje przykłady świadków wiary w konkretnych sytuacjach życiowych (E.1.8).

## Postawy

Uczeń:

- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c);
- chce wypełniać przykazania kościelne (E.2.d);
- troszczy się o potrzeby Kościoła (E.2.e);
- włącza się aktywnie w życie Kościoła, rodziny, szkoły i społeczeństwa (E.1.a);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - wyjaśnienie znaczenia biblijnych obrazów Kościoła – znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach, znaczenia metaforyczne i symboliczne.
- Plastyka:
  - biblijne obrazy Kościoła – praca plastyczna (np. plakat, rysunek).
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Kościół, misje, papież, biskup, ksiądz, parafia, proboszcz, zakonnik, zakonnica.

## 7. Historia zbawienia w Kościele pierwotnym oraz w starożytności i w średniowieczu

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z życiem pierwszych wspólnot chrześcijańskich i ukazanie najważniejszych wydarzeń w historii Kościoła starożytnego i średniowiecznego;
- rozwijanie umiejętności analizowania wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości;
- kształtowanie postawy katolika świadomego bosko-ludzkiej rzeczywistości Kościoła i jego historii.

### Treści

- Pierwsi chrześcijanie, prześladowania (E.3).
- Rozprzestrzenianie się Ewangelii: rola Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego (E.3, E.4, F.1):
  - działalność św. św. Cyryla i Metodego;
  - działalność św. Benedykta i rola benedyktynów.
- Kościół: boska i ludzka rzeczywistość (E.3, E.4):
  - smutne karty historii Kościoła: podziały (schizma wschodnia, prawosławie) i wojny krzyżowe;
  - św. Franciszek i św. Dominik – rola zakonów (franciszkanie i dominikanie).
- Rola Kościoła w życiu narodu polskiego (E.5):
  - chrzest Polski, Mieszko wierzącym władcą, postać św. Wojciecha (Drzwi Gnieźnieńskie);

- odpowiedzialność władzy i wierność Ewangelii – św. Stanisław;
- święta władczyni w służbie ludziom – św. Jadwiga Królowa.
- Nasze apostołstwo (F.2).

## Wymagania

Uczeń:

- na podstawie poznawanych dziejów Kościoła wskazuje na ciągłość działania Boga w dziejach świata i każdego człowieka oraz uzasadnia, że historia Kościoła jest świadectwem prowadzenia ludzi do zbawienia (E.3.1, E.3.11);
- omawia prześladowania chrześcijan w starożytności na podstawie świętego męczennika (E.3.2);
- opowiada o życiu i misji św. św. Cyryla i Metodego (E.4.1);
- wyjaśnia bardzo ogólnie, co to jest prawosławie i czym różni się od Kościoła katolickiego (E.2.5);
- przedstawia rolę zakonów w dziejach starożytnej i średniowiecznej Europy: benedyktyni, franciszkanie i dominikanie oraz znaczenie tych zakonów dzisiaj (E.3.3);
- opisuje początki chrześcijaństwa w Polsce (E.5.1);
- przedstawia misję św. Wojciecha i znaczenie chrztu dla historii Polski (E.5.2);
- prezentuje tzw. spór o św. Stanisława (E.5.3);
- przedstawia chrześcijaństwo czasów jagiellońskich (św. Jadwiga) (E.5.4);
- opierając się na omawianych postaciach świętych i działalności Kościoła, podaje przykłady wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości (A.13.18).

## Postawy

Uczeń:

- stara się poznawać historię Kościoła i szuka swojego miejsca w jego misji (E.3.a);
- jest przekonany, że jego zaangażowanie ma wpływ na przyszłość Kościoła (E.3.b);
- modli się za biskupów, kapłanów, diakonów i za cały Kościół (E.3.c);
- wzoruje się na przykładach życia świętych (E.4.a);
- modli się za osoby życia konsekrowanego (E.4.b);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- włącza się w różne formy pomocy misjom (F.1.a);
- angażuje się w dzieła misyjne (F.1.b);
- przejawia postawę misyjną (F.1.c);
- okazuje szacunek dla historii Kościoła w Polsce (E.5.a);
- kształtuje postawę patriotyzmu i odpowiedzialności za losy narodu (E.5.b);
- stara się naśladować przykład świętych polskich (E.5.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - postawa wierności przekonaniom i wierze (np. postać Stasia z powieści H. Sienkiewicza *W pustyni i w puszczy*).
- Muzyka i plastyka:
  - dzieje św. Wojciecha – Drzwi Gnieźnieńskie.

- Historia:
  - pierwsi chrześcijanie – narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa, rola Rzymu i Bizancjum oraz misja Cyryla i Metodego;
  - smutne karty historii Kościoła – schizma wschodnia, zasięg ekspansji arabskiej i wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę, przyczyny i skutki krucjat;
  - rola zakonów w średniowieczu – społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy;
  - chrzest Polski, św. Wojciech i św. Stanisław – okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów i chrystianizacja Polski;
  - św. Jadwiga – unia Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
  - rola Kościoła (w tym zakonów) dla kultury i sztuki (np. architektura romańska i gotycka).
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. krzyż, męczennik, prześladowanie, oraz nazwy niektórych zakonów.

## 8. Bóg obecny w życiu swego ludu – rok liturgiczny

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z sensem obchodów roku liturgicznego i poszerzanie wiadomości na temat liturgii i modlitwy;
- pogłębianie rozumienia obchodów największych uroczystości i świąt w Kościele;
- prowadzenie do świadomego uczestnictwa w obchodach roku liturgicznego.

### Treści

- Aktualizacja historii zbawienia w roku liturgicznym (B.2).
- Zbawczy sens obchodów roku liturgicznego – struktura i znaczenie roku liturgicznego (B.1, B.2).
- Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów, świąt oraz uroczystości roku liturgicznego (B.2):
  - św. Stanisława Kostki (B.2, E.5);
  - Różaniec – wzywanie i bliskość Matki (D.5);
  - Adwent (A.8, B.2);
  - Boże Narodzenie (A.13, B.2);
  - Wielki Post (B.2, D.1);
  - Triduum Paschalne (A.6, A.13, B.2);
  - Zesłanie Ducha Świętego (A.14, B.2);
  - Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (A.13, B.2, B.13);
  - Najświętszego Serca Pana Jezusa (dziewięć pierwszych piątków miesiąca) (B.2).

### Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych i nauczania Kościoła oraz życia chrześcijanina (B.2.1);

- ukazuje związek wydarzeń biblijnych z rokiem liturgicznym, prawdami wiary i moralności chrześcijańskiej oraz życiem chrześcijanina (A.10.5);
- zestawia wydarzenia biblijne ze zwyczajami religijnymi (A.10.6);
- wymienia i opisuje uroczystości i święta Pańskie, miesiące i święta maryjne, święto św. Stanisława Kostki (B.2.2, E.5.8);
- omawia liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych (B.2.3);
- uzasadnia religijny wymiar uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego, Narodzenia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego oraz okresów: Adwentu, Bożego Narodzenia i Wielkiego Postu, charakteryzuje istotę kultu Serca Pana Jezusa, Maryi oraz świętych (B.2.4),
- omawia praktyki ascetyczne w Kościele (B.2.6).

## **Postawy**

Uczeń:

- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.2.a);
- pogłębia własną pobożność (B.2.b);
- jednoczy się z Chrystusem w tajemnicach roku liturgicznego (B.2.c);
- podejmuje wysiłek, aby naśladować przykład Maryi i świętych (B.2.d);
- wierzy w zmartwychwstanie umarłych (A.8.a);
- modli się za zmarłych (A.8.d);
- ufa Bogu i stara się żyć w gotowości na przyjście Chrystusa (A.8.e);
- kontynuuje praktykę pierwszych piątków i sobót miesiąca (B.2.e).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - tworzenie wypowiedzi (np. życzenia świąteczne);
  - odczytywanie tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. drama, inscenizacja sceny biblijnej, udział w jasełkach lub misterium paschalnym).
- Muzyka i plastyka:
  - pieśni związane z rokiem liturgicznym oraz przykłady religijnej muzycznej twórczości ludowej, obrzędów, zwyczajów, tradycji regionu;
  - praca plastyczna (np. projektowanie i wykonanie kartek świątecznych).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;
  - komunikowanie uczuć, wyrażanie pamięci, składanie życzeń z okazji rodzinnych uroczystości;
  - podział obowiązków; praca i rekreacja; tworzenie atmosfery świętowania.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Adwent, Boże Narodzenie, Wielki Post, Wielkanoc;
  - modlitwy, np. wybrana kolęda.

## Wskazania do realizacji programu

Zgodnie z zaleceniami *Dyrektorium Katechetycznego Kościoła Katolickiego w Polsce*, katecheta w szkole zobowiązany jest przede wszystkim do podejmowania zróżnicowanych działań ewangelizacyjnych. Stąd pierwszym postulatem nauczania religii w szkole, szczególnie wobec postępującego braku praktykowania wiary w wielu rodzinach, jest – po odpowiednim rozpoznaniu – uświadomienie uczniom ich własnej życiowej sytuacji, pomoc w określeniu sensu i odkrywaniu religijnego wymiaru przeżywanych przez nich problemów<sup>1</sup>.

Katecheta ma głosić kerygmat chrześcijański, czyli ukazywać uczniom Boga zatroskanego o człowieka, poszukującego go i kierującego do niego swoje orędzie zbawienia. Służy temu przypominanie, wyjaśnianie i pogłębianie treści związanych z tajemnicą Boga objawioną w dziele stworzenia i z wydarzeniami biblijnymi Starego Testamentu, ukazywanie zbawczej misji Jezusa Chrystusa i działania Boga w Kościele pierwotnym, w starożytności i w średniowieczu.

Katecheta poprzez urozmaicone wprowadzanie treści ma motywować uczniów do nawrócenia, modlitwy i życia sakramentalnego. Nawiązywanie do sytuacji życiowych bliskich uczniom i odpowiednie stawianie problemów ma pomagać w wyborze życia zgodnego z Ewangelią.

Właściwej ewangelizacji uczniów klasy V sprzyja zarówno świadectwo życia świętych i błogosławionych, jak też samego katechety. Jego skuteczność zależy także od umiejętności prowadzenia twórczego dialogu z uczniami, otwartości, życzliwości, kreatywności, i pogody ducha.

Wychodząc naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz uwzględniając wymagania szkolnego nadzoru pedagogicznego, katecheta zobowiązany jest – jak to zostało wskazane w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* – do stosowania zróżnicowanych rozwiązań dydaktycznych, wychowawczych i katechetycznych w szkole oraz integrowania ich z posługą katechetyczną w parafii. W swojej pracy powinien umiejętnie dobrać obok tradycyjnych form, metod i środków również rozwiązania metodyczne aktywizujące o różnym stopniu trudności.

Obok metod poszukujących i problemowych na szczególną uwagę zasługują metody biblijne. Pozwolą one właściwie odczytać przesłanie tekstów źródłowych, wprowadzić w tematykę Pisma Świętego i zmotywować uczniów do jego osobistej lektury.

Z kolei ukazanie związku między głoszonym orędziem i życiem katechizowanych oraz dowartościowanie kultury narodowej i dziedzictwa Kościoła rzymskokatolickiego wymagają zastosowania metod poszukujących, problemowych i eksponujących. Służą one otwieraniu katechizowanych na słowo Boże, pobudzają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o sens życia oraz aktywnego udziału w odkrywaniu i internalizacji wartości chrześcijańskich, których nośnikiem jest kultura. Zapewnią też integrację kształcenia ogólnego z edukacją religijną i wychowaniem w wierze oraz rozbudzą pozytywną motywację uczniów o różnym poziomie życia chrześcijańskiego do aktywnego udziału w szkolnych lekcjach religii i katechezie parafialnej. Z kolei metody liturgiczne służą wprowadzeniu w celebrację wydarzeń roku liturgicznego oraz w modlitwę osobistą i wspólnotową.

Godne uwagi są też projekty edukacyjne, które wspomagają katechizowanych w kształtowaniu umiejętności samodzielnego docierania do informacji i prezentowania efektów

<sup>1</sup> Por. PDK, 56.

własnej pracy. Tego rodzaju działania należy powiązać z różnymi formami zaangażowania społecznego uczniów, podejmowanymi m.in. w ramach Szkolnego Koła Caritas oraz wolontariatu szkolnego, odnoszącego się zwłaszcza do pomocy ludziom potrzebującym. Mogą one pomóc w kształtowaniu u uczniów postaw prospołecznych i rozwijaniu kreatywności oraz w odkrywaniu przydatności poszczególnych treści nauczania religii w codziennym życiu. Stanowią też szansę do kształtowania umiejętności i postaw oraz podejmowania działań ewangelizacyjnych w szkole i społeczności lokalnej.

Udział w lekcji religii uczniów, którzy pochodzą z rodzin niepełnych i dysfunkcyjnych, rodzi potrzebę rzetelnego poznania wychowanków, zdiagnozowania ich problemów i poszukiwania sposobów, które wspomagają proces wychowania w szkole. Szczególnie ważne jest nawiązanie kontaktu z uczniami, służenie im radą i pomocą oraz wierne towarzyszenie w odkrywaniu własnej wartości, rozpoznawaniu znaczenia zasad moralnych i kierowania się nimi w codziennym życiu. Stąd też katecheta powinien prowadzić z uczniami rozmowy nie tylko w czasie zajęć, ale także w innych sytuacjach, być dyspozycyjnym na przerwach, otwartym, refleksyjnym, wrażliwym na zachowania i wypowiedzi uczniów. Powinien też wykazywać zdolność diagnozowania problemów oraz odczytywania skrywanych przez uczniów uczuć, potrzeb i przeżyć. Konieczna jest też ścisła współpraca katechety z pedagogiem i psychologiem szkolnym w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i profilaktycznych w środowisku szkolnym. Wspólne realizowanie tych zadań odgrywa ważną rolę w procesie wspierania uczniów w dążeniu do pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej.

W klasie V szkoły podstawowej należy zwrócić uwagę na współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, do których uczniowie mają swobodny dostęp. Stanowią one szansę na wzbogacenie tradycyjnych sposobów nauczania religii i wychowania chrześcijańskiego. Katecheta powinien posługiwać się nowoczesnymi środkami dydaktycznymi. Jednocześnie współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne rodzą nowe wyzwania związane z wychowaniem uczniów do odpowiedzialnego korzystania z nich.

# Klasa VI szkoły podstawowej

## *Jezus Chrystus nas zbawia*

Nauczanie religii w klasie VI rozpoczyna się od zagadnienia ludzkiego poznania. Odwołanie się do doświadczeń uczniów w tej dziedzinie oraz uporządkowanie ich ma ukazać racjonalność wiary religijnej. Następnie, wychodząc od wskazania na istotę i źródła godności człowieka, poprzez pogłębienie świadomości godności chrześcijańskiej zostają ukazane konsekwencje chrześcijańskiej wizji człowieka: zasady współżycia i wzajemnej odpowiedzialności we wspólnotach, w których uczeń żyje.

Program klasy VI koncentruje się szczególnie na Osobie Jezusa Chrystusa i Jego zbawczej misji. W świetle wydarzeń i postaci Starego Testamentu (dzieje do ostatnich proroków Pierwszego Przymierza) Jezus ukazywany jest jako oczekiwany Mesjasz wypełniający wszystkie proroctwa. Tę prawdę mają potwierdzać także argumenty na Jego historyczność. Nauczanie religii w tej klasie ma za zadanie szczegółowo przedstawić życie, nauczanie i cuda Jezusa, a zwłaszcza zbawczy charakter Jego męki i zmartwychwstania. Następnie analizowane są sakramenty jako narzędzia zbawienia i realne spotkanie z Jezusem zmartwychwstałym. Zwieńczeniem spotkań w tej klasie jest głębsze poznanie Jezusa i wiary katolickiej. Temu celowi służy analiza formuł wyznania wiary, a także wydarzeń z historii Kościoła (jest to kontynuacja zagadnień historycznych z klasy V – dzieje Kościoła do XVIII w.).

W klasie VI zasadniczym tekstem źródłowym z Nowego Testamentu jest Ewangelia według św. Łukasza.

## **1. Człowiek poznaje świat i siebie**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie różnych sposobów poznania świata i siebie;
- przedstawienie istoty, źródeł i znaczenia godności człowieka;
- rozwijanie świadomości godności chrześcijańskiej wynikającej z chrztu świętego.

### **Treści**

- Poznanie: zmysły, uczucia i rozum. Poznanie przez sztukę, naukę i religię. Racjonalność wiary. Piękno, dobro i prawda. Sztuka religijna. Poznanie Objawienia (A.2, B.2).
- Poznać samego siebie. Godność człowieka. Godność chrześcijanina wynikająca z chrztu świętego. Misja królewska, prorocka i kapłańska. Tu i teraz jesteśmy ludem Bożym (A.1, B.4).
- Wartości stanowiące fundament relacji międzyludzkich: szacunek dla siebie i innych ludzi oraz postawa odpowiedzialności za siebie i innych (E.1).



## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia relacje między wiarą i wiedzą (A.2.1);
- podaje argumenty za niesprzecznością wiary i wiedzy nauk przyrodniczych (A.2.2);
- podaje przykłady sztuki religijnej (B.2.7);
- wyjaśnia pojęcie godności człowieka i wskazuje jej źródła (A.1.4);
- wskazuje na godność człowieka jako fundamentalną wartość ludzką i analizuje znaczenie szacunku do siebie i innych (A.1.4);
- uzasadnia godność chrześcijanina wynikającą z chrztu świętego (udział w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej) (B.4.3);
- opisuje, na czym polega odpowiedzialność za dar chrztu świętego (B.4.2);
- przedstawia, na czym polega uczestnictwo w życiu różnych wspólnot Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskiej (E.1.2).

## Postawy

Uczeń:

- włącza się aktywnie w życie Kościoła, rodziny, szkoły i społeczeństwa (E.1.a);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.a);
- zachowuje kulturę bycia w grupie (E.1.c);
- reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie (E.1.d);
- podejmuje wysiłek właściwego zachowania w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.e);
- wspiera akcje pomocy potrzebującym (E.1.f);
- przejawia postawę wdzięczności Bogu za sakrament chrztu świętego (B.4.a);
- jest odpowiedzialny za dar chrztu świętego (B.4.b);
- szanuje godność własną i innych (B.4.c);
- przestrzega w życiu zobowiązań wynikających z chrztu świętego (B.4.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - wrażliwość na piękno, rozróżnianie dobra od zła oraz poszukiwanie prawdy na przykładzie lektur i filmów wskazanych przez uczniów;
  - przykłady wartości fundamentalnych dla relacji międzyludzkich (np. na podstawie przeżyć bohaterów powieści F. Molnára *Chłopcy z Placu Broni*);
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - szacunek do członków rodziny i wyrażanie im wdzięczności.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. piękno, dobro, prawda, chrzest, kapłan, król, prorok.

## 2. Dzieje narodu wybranego – nasze dzieje – aktualność słowa Bożego

### Cele katechetyczne:

- ukazanie podstawowych wydarzeń historii zbawienia w Starym Testamencie jako realizacji Bożego planu zbawienia;
- ukazanie aktualności wydarzeń i postaci Starego Testamentu;
- wychowanie do słuchania Pisma Świętego jako słowa Bożego aktualnego dla każdego.

### Treści

- Historia zbawienia (A.11):
  - dzieje proroka Samuela, króla Dawida;
  - król Dawid i modlitwa psalmami;
  - król Salomon – budowa Świątyni;
  - prorocy: Izajasz, Jeremiasz;
  - odnowienie Przymierza za czasów Jozjasza;
  - naród wybrany w niewoli, niewola babilońska;
  - powstanie machabejskie.
- Oczekiwanie na Mesjasza. Izrael przed narodzeniem Jezusa Chrystusa (A.11).
- Chrześcijanin wobec zła i nieszczęść (C.1).

### Wymagania

Uczeń:

- przedstawia podstawowe wydarzenia historii zbawienia w Starym Testamencie (sędziowie i królowie, patriarchowie, wyjście z Egiptu, wędrówka do Ziemi Obiecanej, Przymierze na Synaju) jako przejawy Bożej wierności obietnicom danym Abrahamowi i wyraz miłości do człowieka (A.11.1);
- wyjaśnia pojęcie psalm oraz charakteryzuje osobę proroka (A.11.3);
- podaje przykłady właściwego zachowania chrześcijanina wobec zła i nieszczęść (C.1.7);
- wymienia sposoby przeciwdziałania złu i cierpieniu (C.1.8);
- ocenia krytycznie fałszywe współczesne proroctwa (A.11.3);
- wskazuje na znaczenie słowa Bożego w dziejach narodu wybranego (odnowienie Przymierza za Jozjasza) (A.11.2);
- omawia dzieje braci Machabeuszy jako przykład męczeństwa za wiarę (A.11.2);
- opisuje ogólnie sytuację w Izraelu przed narodzeniem Jezusa Chrystusa (A.11.1);
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z poznawanymi wydarzeniami i postaciami Starego Testamentu (A.13.16);
- na podstawie dotychczasowej wiedzy przytacza wątki, tematy i postaci biblijne ze Starego Testamentu obecne w literaturze pięknej (A.11.5).

### Postawy

Uczeń:

- okazuje szacunek wobec słowa Bożego – tekstów biblijnych (A.11.a);
- uważnie słucha słowa Bożego i czyta Pismo Święte z zaangażowaniem (A.11.b, A.13.c);
- podejmuje refleksję nad słowem Bożym (A.11.c);

- pogłębia swoją relację z Bogiem, starając się naśladować postaci biblijne (A.11.d);
- jest przekonany o kierowaniu światem przez Boga (A.11.e);
- pomaga ludziom potrzebującym (C.1.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - psalm – gatunki literackie;
  - przykład poświęcenia dla wartości wyższych (np. poświęcenie Nemeczka, bohatera powieści F. Molnára *Chłopcy z Placu Broni* albo bohaterska śmierć Kili i Fili w powieści J.R.R. Tolkiena *Hobbit, czyli tam i z powrotem*);
  - biblijne prorocтва – znaczenia dosłowne i przenośne w tekstach prorocत्व.
- Historia:
  - starożytne cywilizacje Izraela, Grecji i Rzymu.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. świątynia, Mesjasz, lud Boży.

## **3. Wypełnienie prorocत्व – Wcielenie**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie historyczności Jezusa Chrystusa – Człowieka;
- wyjaśnienie tajemnicy Wcielenia Słowa Bożego;
- umacnianie wiary i budzenie pragnienia życia zgodnego z nauczaniem Jezusa Chrystusa.

### **Treści**

- Osoba i odkupieńczy charakter dzieła Jezusa Chrystusa (A.13).
- Historyczność Jezusa – chrześcijańskie i niechrześcijańskie źródła historyczne o Jezusie (A.13).
- Narodzenie i dzieciństwo Jezusa Chrystusa – Wcielenie Słowa Bożego (na podstawie Ewangelii według św. Łukasza) (A.13).
- Prolog Ewangelii według św. Jana – J 1,1-18 (A.13).
- Jezus obiecany Mesjaszem – Łk 4,16-22a (A.13).
- Życie, działalność i nauczanie Jezusa Chrystusa (na podstawie Ewangelii według św. Łukasza) (A.13):
  - chrzest Jezusa w Jordanie: Łk 3,21-22;
  - objawienie w Kanie Galilejskiej: J 2,1-11;
  - powołanie pierwszych uczniów: Łk 5,1-11;
  - przemienienie na górze Tabor: Łk 9,28-36 (A.13);
  - nauczanie – dobra lub zła budowla: Łk 6,46-49; kogo się bać: Łk 16,19-31; wdowi grosz: Łk 21,1-4 i inne wybrane fragmenty Ewangelii według św. Łukasza;
  - przypowieści – bogacz i łazarz: Łk 12,4-7; o zaginionej owcy: Łk 15,1-10; ewentualnie inne wybrane przypowieści z Ewangelii według św. Łukasza;

- cuda – uzdrowienie sługi setnika: Łk 7,1-10; uciszenie burzy na jeziorze: Łk 8,22-25; wskrzeszenie córki Jaira: Łk 8,40-42a. 49-55; nakarmienie pięciu tysięcy ludzi: Łk 9,10-17; uzdrowienie niewidomego pod Jerychem: Łk 18,35-43; ewentualnie inne wybrane cuda z Ewangelii według św. Łukasza.
- Słowo Boże jako wezwanie Boże i drogowskaz w kształtowaniu życia chrześcijanina (A.13).

## Wymagania

Uczeń:

- prezentuje biblijne, patrystyczne i pozachrześcijańskie świadectwa dotyczące historyczności Jezusa (A.13.1);
- uzasadnia różnicę między Chrystusem a innymi osobami mającymi wpływ na dzieje ludzkości (A.13.4);
- omawia teorie negujące historyczność Jezusa i przedstawia kontrargumenty (A.13.2);
- przedstawia i interpretuje w świetle Objawienia biblijne opowiadania o Zwiastowaniu, narodzeniu Jezusa, chrzcie w Jordanie i cudzie w Kanie Galilejskiej (A.13.3);
- wyjaśnia dogmaty maryjne: Boże Macierzyństwo, Wieczyste Dziewictwo, Niepokalane Poczęcie, Wniebowzięcie (A.13.11, A.13.12, A.13.17);
- opowiada o wybranych cudach: uzdrowieniach, uciszeniu burzy i rozmnożeniu chleba jako znakach mesjańskich nadejścia królestwa Bożego i wyrazie miłości Jezusa do człowieka (A.13.3);
- interpretuje prolog Ewangelii według św. Jana (A.13.17);
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi wydarzeniami i postaciami Nowego Testamentu (A.13.16);
- na podstawie dotychczasowej wiedzy przytacza wątki, tematy i postaci biblijne z Nowego Testamentu obecne w literaturze pięknej (A.13.19).

## Postawy

Uczeń:

- wyraża wdzięczność Chrystusowi za dar odkupienia (A.13.a);
- pogłębia swoją więź z Chrystusem poprzez poznawanie Jego Osoby i nauczania (A.13.b);
- uważnie słucha słowa Bożego i czyta je (A.13.c);
- odkrywa we własnym życiu Chrystusa jako Mesjasza (A.13.d);
- stara się układać swoje życie według wskazań słowa Bożego (A.13.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - prolog Ewangelii według św. Jana – interpretacja tekstów, znaczenia dosłowne i przenośne, metaforyczne i symboliczne;
  - historyczność Jezusa – tekst o charakterze argumentacyjnym.
- Plastyka:
  - wybrane dzieła malarskie o tematyce biblijnej ilustrujące omawiane sceny z Ewangelii.
- Historia:
  - historyczność Jezusa – rodzaje źródeł historycznych;
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. odkupienie, wesele, wino.

## 4. Nasze życie z Jezusem Chrystusem – sakramenty

### Cele katechetyczne:

- przybliżanie istoty, liturgii i znaczenia sakramentów oraz sakramentaliów w życiu chrześcijanina;
- ukazanie Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa i konsekwencji tej rzeczywistości Kościoła dla wierzących;
- umacnianie wiary w zbawczą obecność Chrystusa w sakramentach świętych.

### Treści

- Wypełnienie prorostw – dzieło Boga w sakramentach (B.1, B.3).
- Sakramenty – ich podział, sens i cel (B.1).
- Podział zadań w sprawowaniu liturgii (B.1).
- Znaki, symbole i gesty liturgiczne (B.1).
- Liturgia poszczególnych sakramentów – obrzędy. Sakramenty i sakramentalia (B.2).
- Sakramenty (B.3):
  - chrzest (B.4);
  - bierzmowanie (B.5);
  - Eucharystia: Jezus Chrystusa – nasza Pascha (B.6);
  - Eucharystia: uczta ofiarna; uczta dziękczynienia – eklezjalny i eschatologiczny wymiar Eucharystii jako uczty miłości (B.6);
  - struktura Mszy św. i znaczenie jej poszczególnych części (B.6);
  - znaczenie pełnego i czynnego udziału we Mszy św. dla życia chrześcijańskiego (B.6);
  - Najświętszy Sakrament – adoracja (B.6, D.1);
  - sens i skutki sakramentu pokuty i pojednania – podstawowe pojęcia etyczne – przypowieść o miłosiernym ojcu: Łk 15,11-32; sumienie i jego kształtowanie, odpowiedzialność za własne sumienie – Jezus i Zacheusz: Łk 19,1-10 (A.13, B.7, C.2);
  - znaczenie i skutki sakramentu namaszczenia chorych (B.8);
  - sakrament święceń i sakrament małżeństwa jako sakramenty w służbie wspólnoty dla człowieka (B.9);
  - skutki sakramentu małżeństwa i sakramentu święceń (B.9).
- Kościół Mistycznym Ciałem Chrystusa i wspólnotą wiernych (E.2).
- Sakramentalia – błogosławieństwa i nabożeństwa, inne obrzędy liturgiczne (pogrzeb) (B.2).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, co to są sakramenty, oraz omawia ich cel i znaczenie w życiu chrześcijanina (B.3.1);
- wskazuje na inne obrzędy liturgiczne niż sakramenty: sakramentalia, nabożeństwa, w tym za zmarłych, pogrzeb (B.2.5);
- przedstawia konsekwencje wynikające z sakramentów (B.3.3);
- omawia liturgię poszczególnych sakramentów (B.3.4);
- charakteryzuje liturgię jako dialog Boga z człowiekiem (dar i odpowiedź) (B.1.1);
- wyjaśnia cel sprawowania liturgii (B.1.2);

- wymienia zadania w zgromadzeniu liturgicznym (B.1.3);
- rozpoznaje znaki, symbole i gesty liturgiczne oraz właściwie je interpretuje (B.1.4);
- przytacza i interpretuje wybrane teksty biblijne, liturgiczne oraz nauczanie Kościoła na temat poszczególnych sakramentów, omawia liturgię poszczególnych sakramentów (B.3.2, B.3.4);
- wyjaśnia, czym jest sakrament chrztu świętego (B.4.1);
- omawia znaczenie i skutki chrztu świętego (B.4.2);
- uzasadnia godność chrześcijanina wynikającą z chrztu świętego (udział w misji kapłańskiej, prorockiej i królewskiej) (B.4.3);
- wyjaśnia, czym jest sakrament bierzmowania (B.5.1);
- opisuje i wyjaśnia obrzędy bierzmowania (B.5.2);
- przedstawia istotę i skutki bierzmowania (B.5.3);
- omawia znaczenie sakramentu bierzmowania dla życia chrześcijanina (B.5.4);
- wymienia dary Ducha Świętego (B.5.5);
- wyjaśnia rozumienie Eucharystii jako ofiary Chrystusa i Kościoła oraz uczty miłości (B.6.1);
- uzasadnia, dlaczego Eucharystia jest centrum liturgii i życia chrześcijańskiego (B.6.2);
- wymienia elementy Mszy św. i wyjaśnia ich znaczenie (B.6.3);
- omawia rolę Eucharystii w życiu moralnym chrześcijanina (B.6.4);
- przedstawia rodzaje i formy modlitwy, a także postawy modlitewne: adoracja (D.1.3);
- wyjaśnia, czym jest sakrament pokuty (B.7.1);
- omawia przebieg sakramentu pokuty (B.7.2);
- opisuje warunki dobrze przeżytego sakramentu pokuty i pojednania (B.7.3, A.13.13);
- wyjaśnia pojęcie miłosierdzia Bożego, wiążąc je ze sprawiedliwością, powołując się na przypowieści (o miłosiernym ojcu) (A.13.13);
- omawia skutki sakramentu w życiu indywidualnym i wspólnotowym (B.7.4);
- omawia rolę sakramentu pokuty i pojednania w życiu moralnym chrześcijanina (B.7.5);
- uzasadnia potrzebę regularnego przystępowania do sakramentu pokuty (B.7.6);
- wyjaśnia, czym jest sakrament namaszczenia chorych (B.8.1);
- omawia znaczenie i skutki sakramentu namaszczenia chorych jako daru i pomocy w przeżywaniu cierpienia (B.8.2);
- opisuje, czym jest sakrament święceń i sakrament małżeństwa (B.9.1);
- przedstawia motywy przyjęcia sakramentu święceń oraz sakramentu małżeństwa (B.9.2);
- przedstawia sakrament święceń i małżeństwa jako dar i pomoc w realizacji powołania do miłości i służby (B.9.3);
- przedstawia znaczenie pogrzebu kościelnego (B.2.5);
- wyjaśnia, na czym polega rola Kościoła w zbawianiu człowieka (E.2.10);
- omawia Kościół jako Mistyczne Ciało Chrystusa i konsekwencje tej rzeczywistości Kościoła dla wierzących (E.2.3);
- podaje możliwości włączenia się w życie Kościoła, zwłaszcza wspólnoty parafialnej i diecezjalnej (E.2.12).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się w liturgię Kościoła (B.1.a);
- poprzez znaki i gesty wyraża swoją wiarę oraz prowadzi dialog z Bogiem (B.1.b);

- z szacunkiem wykonuje gesty liturgiczne (B.1.c);
- pogłębia własną pobożność (B.2.b);
- wierzy w zbawczą obecność Chrystusa w sakramentach świętych (B.3.a);
- spotyka się z Jezusem w sakramentach świętych (B.3.b);
- korzysta z dobrodziejstwa sakramentów, uznając je za pomoc Chrystusa w prowadzeniu moralnego życia (B.3.c);
- przejawia postawę wdzięczności Bogu za sakrament chrztu świętego (B.4.a);
- jest odpowiedzialny za dar chrztu świętego (B.4.b);
- szanuje godność własną i innych (B.4.c);
- przestrzega w życiu zobowiązań wynikających z chrztu świętego (B.4.d);
- wierzy w pomoc Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania (B.5.a);
- świadomie podchodzi do przygotowania do bierzmowania (B.5.b);
- kształtuje postawę współpracy z Duchem Świętym we własnym życiu (B.5.c);
- wierzy w realną obecność Chrystusa w Eucharystii (B.6.a);
- zachowuje postawę szacunku wobec Eucharystii (B.6.b);
- angażuje się w liturgię Mszy św. (B.6.c);
- stara się przyjmować Komunię św. podczas Mszy św. (B.6.d);
- świadomie i systematycznie uczestniczy w niedzielnej Eucharystii (B.6.e);
- wierzy w obecność Boga miłosiernego przebaczącego grzechy w sakramencie pokuty (B.7.a);
- dobrze przygotowuje się do sakramentu pokuty (B.7.b);
- z wiarą i regularnie przystępuje do sakramentu pokuty i pojednania (B.7.c);
- wypełnia pokutę i podejmuje zadośćuczynienie (B.7.d);
- wierzy w moc sakramentu namaszczenia chorych (B.8.a);
- zachęca chorych do przyjęcia tego sakramentu (B.8.b);
- jest przekonany o wartości sakramentów święceń i małżeństwa w służbie wspólnoty (B.9.a);
- modli się o powołania do małżeństwa i kapłaństwa (B.9.b);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - decyzja o przyjęciu bierzmowania jako momencie wyruszenia w drogę wiary – obrazy w literaturze (np. analogia do decyzji Bilbo Bagginsa wyruszenia w drogę i proces jego dojrzewania w podróży);
  - przypowieść o miłosiernym ojcu – interpretacja tekstów, charakterystyka, odczytywanie tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. drama);
  - poczucie winy, uznanie własnego grzechu i zadośćuczynienie – przykłady z literatury (np. postać Feri Acza z powieści F. Molnára *Chłopcy z Placu Broni*, Tumnus z powieści C.S. Lewisa *Lew, czarownica i stara szafa*).
- Muzyka i plastyka:
  - sakramentalia i nabożeństwa, przykłady muzycznej twórczości ludowej i religijnej, obrzędy i zwyczaje, tradycje regionalne związane z sakramentaliami.

- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. sakrament, chrzest, bierzmowanie, Msza św., spowiedź, małżeństwo, święcenia, pogrzeb;
  - modlitwy, np. modlitwa za zmarłych: *Niech odpoczywa w pokoju wiecznym...*

## 5. Wiem, w Kogo wierzę

### Cele katechetyczne:

- wyjaśnienie poszczególnych artykułów *Składu Apostolskiego* i *Credo* (mszalnego) oraz przedstawienie historii Kościoła od XV do XVIII w.;
- rozwijanie umiejętności dostrzegania działania Boga w dziejach świata i każdego człowieka;
- kształtowanie postawy wierności nauczaniu Kościoła katolickiego i odpowiedzialności za jedność chrześcijan.

### Treści

- Symbole wiary – *Skład Apostolski*, *Credo* (A.4).
- Renesans w Kościele – Mikołaj Kopernik, sprawa Galileusza, sztuka odrodzenia (E.3).
- Marcin Luter i reformacja. Sobór Trydencki. Działalność św. Karola Boromeusza (E.3).
- Protestantyzm i ekumenizm (E.2, E.3).
- W obronie wiary – oświata i kultura. Św. Ignacy Loyola (E.3, E.4).
- Kościół w XVI i XVII w. – prekursorzy misji: działalność św. Franciszka Ksawerego i Wincentego á Paulo, znaczenie Kościoła dla rozwoju szkolnictwa w XVI–XVIII w. (kolegia jezuickie i bracia szkolni), działalność charytatywna w Kościele (A.13, E.3).
- Męczeństwo za wiarę: Św. Andrzej Bobola (E.5).
- Kościół w Rzeczypospolitej Obojga Narodów: Polska krajem tolerancji religijnej, konfederacja warszawska, znaczenie unii brzeskiej (E.5).
- Udział Kościoła w rozwoju kulturalnym i społecznym narodu polskiego (E.5).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia poszczególne artykuły *Składu Apostolskiego* i *Credo* (mszalnego) (A.4.1);
- na podstawie poznawanych dziejów Kościoła wskazuje na ciągłość działania Boga w dziejach świata i każdego człowieka oraz uzasadnia, że historia Kościoła jest świadectwem prowadzenia ludzi do zbawienia (E.3.1, E.3.11);
- przedstawia rolę Kościoła w nauce i sztuce renesansu europejskiego (E.3.4);
- omawia działalność Kościoła w XVI i XVII w. na przykładzie św. Franciszka Ksawerego i św. Wincentego á Paulo (E.3.5);
- omawia ogólnie przyczyny zwołania i postanowienia Soboru Trydenckiego (osoba Marcina Lutera, reformacja i odpowiedź Kościoła, działalność św. Karola Boromeusza) (E.3.6);
- wymienia główne Kościoły protestanckie i wskazuje na najistotniejsze różnice między protestantyzmem a Kościołem katolickim (E.2.5);



- potrafi nazwać Kościoły protestanckie w swojej okolicy (E.2.5);
- wyjaśnia pojęcie ekumenizm (w kontekście rozumienia katolickiego wyznania wiary) (E.2.6);
- przedstawia znaczenie Kościoła dla rozwoju szkolnictwa w XVI–XVIII w. (kolegia jezuickie i bracia szkolni) (E.3.7);
- opowiada ogólnie o życiu i działalności św. Franciszka Ksawerego oraz św. Ignacego Loyoli i znaczeniu zakonu jezuitów (E.4.2);
- wyjaśnia pojęcia: Państwo Kościelne, Watykan (E.2.8);
- uzasadnia, że Polska była krajem tolerancji religijnej (E.5.5);
- przedstawia znaczenie unii brzeskiej (E.5.6);
- charakteryzuje działania na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej (E.5.10);
- prezentuje wybrane sylwetki świętych polskich: św. Andrzej Bobola (E.5.8);
- wskazuje na wydarzenia i zjawiska religijne, które wpłynęły na budowanie tożsamości narodowej Polaków w XVI–XVIII w. (E.5.9);
- w oparciu o omawiane postaci świętych i działalności Kościoła podaje przykłady wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości (A.13.18).

## Postawy

Uczeń:

- świadomie wyznaje wiarę (A.4.a);
- stara się poznawać historię Kościoła i szuka swojego miejsca w jego misji (E.3.b);
- modli się za biskupów, kapłanów, diakonów i za cały Kościół (E.3.c);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c);
- wzoruje się na przykładach życia świętych (E.4.a);
- modli się za osoby życia konsekrowanego (E.4.b);
- okazuje szacunek dla historii Kościoła w Polsce (E.5.a);
- kształtuje postawę patriotyzmu i odpowiedzialności za losy narodu (E.5.b);
- stara się naśladować przykład świętych polskich (E.5.c);
- stara się układać swoje życie według wskazań słowa Bożego (A.13.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - tworzenie notatki – historia Kościoła.
- Historia:
  - rola Kościoła w nauce i sztuce renesansu – charakterystyczne cechy renesansu europejskiego, obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich;
  - reformacja, Sobór Trydencki – przyczyny i następstwa reformacji, działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina, okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego, cele zwołania Soboru Trydenckiego i reforma Kościoła katolickiego;
  - Kościół w XVI i XVII w. – charakterystyczne cechy kultury baroku, przykłady architektury i sztuki we własnym regionie;
  - Kościół a oświecenie – idee oświecenia, przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;

- Kościół w Rzeczypospolitej Obojga Narodów – początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów: stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej, główne założenia konfederacji warszawskiej, przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego, rozwój kultury i oświaty.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. wyznanie wiary, wierzyć, nazwy wybranych Kościołów chrześcijańskich.

## **6. To dzieje się dzisiaj – rok liturgiczny**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie poszczególnych okresów roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych i nauczania Kościoła oraz życia chrześcijanina;
- przybliżanie związku wydarzeń biblijnych z rokiem liturgicznym, prawdami wiary i moralności chrześcijańskiej oraz życiem chrześcijanina;
- przygotowanie do świadomego i aktywnego udziału w celebracji wydarzeń roku liturgicznego.

### **Treści**

- Aktualizacja historii zbawienia w roku liturgicznym (B.2).
- Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów, świąt oraz uroczystości roku liturgicznego (B.2):
  - Świętych Archaniołów, Wspomnienie Świętych Aniołów Stróżów (A.11, B.2);
  - modlitwa różańcowa – streszczenie Ewangelii (A.13, D.5);
  - Wszystkich Świętych i Wspomnienie wszystkich wiernych zmarłych – odpusty (A.8, A.10, B.2);
  - Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata (B.2);
  - Adwent – fragmenty wystąpienia Jana Chrzciciela: Łk 3,2b-14 (A.8, A.10, B.2);
  - Boże Narodzenie (A.10, B.2);
  - okres Narodzenia Pańskiego (świętych Młodzianków, Świętej Rodziny, Objawienia Pańskiego, Chrztu Pańskiego) (A.10, B.2);
  - Wielki Post – kuszenie na pustyni: Łk 4,1-13 (B.2);
  - Niedziela Palmowa i Triduum Paschalne: Łk 19,29-40 (A.10, B.2);
  - Niedziela Miłosierdzia Bożego (B.2);
  - Zesłanie Ducha Świętego (A.10, B.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych i nauczania Kościoła oraz życia chrześcijanina (B.2.1);
- ukazuje związek wydarzeń biblijnych z rokiem liturgicznym, prawdami wiary i moralności chrześcijańskiej oraz życiem chrześcijanina (A.10.5);
- zestawia wydarzenia biblijne ze zwyczajami religijnymi (A.10.6);

- wymienia i opisuje uroczystości i święta Pańskie, miesiące i święta maryjne (B.2.2, E.5.8);
- omawia liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych (B.2.3);
- wyjaśnia pojęcie anioł (A.11.3);
- uzasadnia religijny wymiar uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego, Narodzenia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego oraz okresów Adwentu i Wielkiego Postu, charakteryzuje istotę kultu Maryi oraz świętych (B.2.4);
- uzasadnia, że modlitwa różańcowa jest rozważaniem wydarzeń z dziejów zbawienia (D.5.2);
- omawia praktyki ascetyczne w Kościele (B.2.6);
- wyjaśnia, na czym polega odmawianie różańca, wymienia jego części i tajemnice (D.5.1);
- uzasadnia związek modlitwy różańcowej z życiem chrześcijanina (D.5.3);
- wyjaśnia dogmat maryjny: Wniebowzięcie NMP (A.13.12).

## Postawy

Uczeń:

- wierzy w prawdy zawarte w Objawieniu Bożym (A.10.a);
- stara się poznawać Boże Objawienie (A.10.b);
- pielęgnuje tradycje i zwyczaje religijne (A.10.c);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia Bożego (A.10.d);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.2.a);
- pogłębia własną pobożność (B.2.b);
- wierzy w zmartwychwstanie umarłych (A.8.a);
- akceptuje nauczanie Kościoła o rzeczach ostatecznych (A.8.b);
- korzysta z możliwości przyjmowania odpustów (A.8.c);
- modli się za zmarłych (A.8.d);
- jednoczy się z Chrystusem w tajemnicach roku liturgicznego (B.2.c);
- ufa Bogu i stara się żyć w gotowości na przyjście Chrystusa (A.8.e);
- stara się naśladować przykład Maryi i świętych (B.2.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - odczytywanie tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. drama, inscenizacja sceny biblijnej, udział w jasełkach lub misterium paschalnym).
- Muzyka i plastyka:
  - pieśni związane z rokiem liturgicznym oraz przykłady religijnej muzycznej twórczości ludowej, obrzędów, zwyczajów, tradycji regionu;
  - praca plastyczna (np. projekt szopki bożonarodzeniowej);
  - przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;

- komunikowanie uczuć, wyrażanie pamięci, składanie życzeń z okazji rodzinnych uroczystości;
- podział obowiązków, praca i rekreacja, tworzenie atmosfery świętowania.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. rok liturgiczny, różaniec, wieniec adwentowy, żłóbek, Wniebowzięcie;
  - modlitwy, np. *Zdrowaś, Maryjo...*

## Wskazania do realizacji programu

W trosce o prawidłową realizację założeń programowych nauczania religii w klasie VI szkoły podstawowej katecheta zobowiązany jest kontynuować działania ewangelizacyjne, sprzyjające ukazywaniu uczniom Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela. On jest źródłem godności ludzkiej, działa w swoim Kościele i sakramentach, przywraca radość, nadaje sens życiu człowieka i zaprasza do chrześcijańskiego zaangażowania we wspólnocie parafialnej i diecezjalnej oraz w świecie. Służy temu przypominanie, wyjaśnianie i pogłębianie treści związanych z zapowiedziami prorocत्व Starego Testamentu, wypełnionymi w wydarzeniach Nowego Testamentu w Osobie Jezusa Chrystusa.

Ważne miejsce zajmuje przybliżanie zbawczej misji Jezusa Chrystusa i Jego obecności w dziejach Kościoła (od XV do XVIII w.), przedstawianie sakramentów i sakramentaliów jako źródeł działania łaski Bożej i uświęcania człowieka oraz wyjaśnianie podstawowych prawd wiary i życia chrześcijańskiego.

Właściwej ewangelizacji uczniów klasy VI sprzyja zarówno świadectwo życia świętych i błogosławionych, jak też samego katechety. Skuteczność działań ewangelizacyjnych w szkole zależy także od umiejętności prowadzenia twórczego dialogu z uczniami, otwartości, życzliwości, kreatywności, autentyczności i pogody ducha.

Wychodząc naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz uwzględniając wymagania szkolnego nadzoru pedagogicznego – zgodnie ze wskazaniami *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* – katecheta zobowiązany jest do stosowania zróżnicowanych rozwiązań dydaktycznych, wychowawczych i katechetycznych w szkole oraz integrowania ich z postugą katechetyczną w parafii. W swojej pracy powinien umiejętnie dobierać obok tradycyjnych form, metod i środków również rozwiązania metodyczne aktywizujące o różnym stopniu trudności.

Obok metod poszukujących, problemowych i eksponujących na szczególną uwagę zasługują metody biblijne i liturgiczne. Metody biblijne pozwolą właściwie odczytać przesłanie tekstów źródłowych, wprowadzić w tematykę Pisma Świętego i zmotywować do osobistej lektury Pisma Świętego.

Ukazanie związku między głoszonym orędziem i życiem katechizowanych oraz do wartościowanie kultury narodowej i dziedzictwa Kościoła rzymskokatolickiego wymaga zastosowania metod poszukujących, problemowych i eksponujących. Służą one otwieraniu katechizowanych na słowo Boże, pobudzają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o sens życia oraz aktywnego udziału w odkrywaniu i internalizacji wartości chrześcijańskich, których nośnikiem jest kultura. Zapewnią też integrację kształcenia ogólnego z edukacją religijną i wychowaniem w wierze oraz rozbudzą pozytywną motywację uczniów o różnym poziomie

życia chrześcijańskiego do aktywnego udziału w szkolnych lekcjach religii i katechezie parafialnej. Metody liturgiczne służą natomiast wprowadzeniu w celebrację wydarzeń roku liturgicznego i w modlitwę.

Godne uwagi są też projekty edukacyjne, które wspomagają katechizowanych w kształtowaniu umiejętności samodzielnego docierania do informacji, analizowania, oceniania, wartościowania i prezentowania efektów własnej pracy. Tego rodzaju działania należy powiązać z różnymi formami zaangażowania społecznego uczniów, podejmowanymi m.in. w ramach Szkolnego Koła Caritas oraz wolontariatu szkolnego, zwłaszcza odnoszącego się do pomocy ludziom potrzebującym. Mogą one pomóc w kształtowaniu u uczniów postaw prospołecznych i rozwijaniu kreatywności oraz w odkrywaniu przydatności poszczególnych treści nauczania religii w codziennym życiu. Stanowią też szansę do kształtowania umiejętności i postaw oraz podejmowania działań ewangelizacyjnych w szkole i społeczności lokalnej.

Udział w lekcji religii uczniów, którzy pochodzą z rodzin niepełnych i dysfunkcyjnych, rodzi potrzebę rzetelnego poznania wychowanków, zdiagnozowania ich problemów i poszukiwania sposobów, które wspomagają proces wychowania w szkole. Szczególnie ważne jest nawiązanie kontaktu z uczniami, służenie im radą i pomocą oraz wierne towarzyszenie w odkrywaniu własnej wartości, rozpoznawaniu znaczenia zasad moralnych i kierowania się nimi w codziennym życiu. Stąd też katecheta powinien prowadzić z uczniami rozmowy nie tylko w czasie zajęć, ale także w innych sytuacjach, być dyspozycyjnym na przerwach, otwartym, refleksyjnym, wrażliwym na zachowania i wypowiedzi uczniów. Powinien też wykazywać zdolność diagnozowania problemów oraz odczytywania skrytych przez uczniów uczuć, potrzeb i przeżyć. Konieczna jest też ścisła współpraca katechety z pedagogiem i psychologiem szkolnym w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i profilaktycznych w środowisku szkolnym. Wspólne realizowanie tych zadań odgrywa ważną rolę w procesie wspierania uczniów w dążeniu do pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej.

W klasie VI szkoły podstawowej należy również zwrócić uwagę na współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, do których uczniowie mają swobodny dostęp. Stanowią one szansę na wzbogacenie tradycyjnych sposobów nauczania religii i wychowania chrześcijańskiego. Katecheta powinien posługiwać się nowoczesnymi środkami dydaktycznymi. Jednocześnie współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne rodzą nowe wyzwania związane z wychowaniem uczniów do odpowiedzialnego korzystania z nich.

# Klasa VII szkoły podstawowej

## *Bóg wskazuje nam drogę*

W klasie VII, wychodząc od omówienia różnych potrzeb ludzkich, program wskazuje na potrzebę sensu życia oraz odpowiedź, której udziela człowiekowi Objawienie Boże. Jest to rozwinięcie wizji człowieka w świetle antropologii chrześcijańskiej.

W tej klasie nauczanie religii koncentruje się na ukazaniu Bożej miłości do człowieka, a w tej perspektywie na wypełnieniu przykazań Dekalogu i innych wskazań moralnych jako właściwej odpowiedzi człowieka oraz drogi do szczęścia doczesnego i zbawienia. W tym celu zakłada się powrót do treści omawianych w poprzednich klasach i pogłębienie wiadomości na temat życia, działalności oraz nauczania Jezusa Chrystusa. Ważne miejsce w programie zajmują treści ukazujące Osobę Ducha Świętego, Jego dary i owoce, a także Jego działanie w Kościele i życiu polskich świętych (szczególnie w historii XIX w.). Omawiane są także relacje chrześcijaństwa i judaizmu oraz przedstawione zostają główne religie świata.

W klasie VII zasadniczym tekstem źródłowym z Nowego Testamentu jest Ewangelia według św. Marka.

## **1. Jedyńy Bóg – nasz Ojciec**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie głębokich relacji z Bogiem i ludźmi jako sensu życia;
- pogłębienie wiedzy na temat znaczenia trzech pierwszych przykazań Dekalogu oraz modlitwy;
- rozwijanie świadomości znaczenia modlitwy w życiu chrześcijanina.

### **Treści**

- Potrzeby człowieka – potrzeba sensu – realizacja człowieczeństwa w relacji osobowej (A.1).
- Sens i wartość ludzkiego życia. Kto lub co nadaje sens życiu człowieka? (A.1, A.3).
- Człowiek w relacji (z drugim człowiekiem, z Bogiem). Relacja: człowiek – Bóg. Modlitwa. Trudności w modlitwie (D.1, D.3, C.4).
- Pojęcie modlitwy, rodzaje, formy i postawy podczas modlitwy (D.1, D.2, D.4).
- Wartości, których bronią przykazania. Podstawowe pojęcia etyczne: norma, wartość i autorytet (C.3).
- Trzy pierwsze przykazania Dekalogu: relacja Bóg – człowiek (C.4).
- Przykazanie I. Obraz Boga w chrześcijaństwie. Przymioty wiary. Niewiara, ateizm. Trójca Święta (A.2, A.5, C.4).

- Przykazanie II. Cześć oddawana Bogu. Modlitwa postawą otwarcia się na Boga i fundamentem życia chrześcijańskiego. Rodzaje, formy i postawy ciała podczas modlitwy (C.4, D.1).
- Przykazanie III. Chrześcijański sposób świętowania i spędzania wolnego czasu (B.6, C.4).

## **Wymagania**

Uczeń:

- przedstawia różne potrzeby ludzkie, w tym potrzebę sensu życia (A.1.1);
- stawia pytania o swoje istnienie (A.1.2);
- wymienia wartości nadające sens ludzkiemu życiu (A.1.3);
- wymienia źródła autentycznego i trwałego szczęścia (A.1.5);
- wyjaśnia, czym są Boże przykazania i jaki jest ich sens (C.3.1, C.3.2);
- uzasadnia, że przykazania służą ochronie wartości (C.3.3);
- uzasadnia wartość wiary w Boga i omawia jej przymioty (A.3.3);
- wymienia najważniejsze przymioty Boga i wyjaśnia, kim jest Trójca Święta (A.5.2);
- omawia rolę pokory i złe skutki pychy w odniesieniu do relacji Bóg – człowiek (C.3.4);
- wyjaśnia pojęcia: ateizm, deizm, niewiara i agnostycyzm (A.2.3);
- omawia źródła wiedzy na temat istnienia Boga (A.2.4);
- przytacza argumenty wierzących w dyskusji ze współczesnym ateizmem (A.2.6);
- przytacza biografie osób nawróconych (A.2.5);
- opisuje zadania wynikające z trzech pierwszych przykazań Bożych oraz negatywne skutki wykroczeń przeciw nim (C.3.5);
- uzasadnia pierwszeństwo Boga w życiu człowieka (C.4.1);
- wskazuje na konieczność modlitwy w pogłębianiu więzi z Bogiem i uzasadnia jej znaczenie (D.1.1);
- wyjaśnia, że zabobon, bałwochwalstwo, wróżbiarstwo oraz magia są wynikiem fałszywego obrazu Boga (C.4.2);
- wyjaśnia, na czym polega szacunek dla imienia Bożego (C.4.3);
- podaje przykłady wykroczeń przeciwko II przykazaniu Bożemu (błuznierstwo, nieuczciwość, krzywoprzysięstwo, wiarotomstwo) i opisuje zadania wynikające z tego przykazania (C.4.4);
- omawia, na czym polega chrześcijańskie świętowanie niedzieli i spędzanie wolnego czasu (C.4.5);
- podaje i ocenia przykładowe postawy moralne związane z przeżywaniem niedzieli (C.4.6).

## **Postawy**

Uczeń:

- podejmuje refleksję nad sensem swojego życia (A.1.b);
- okazuje szacunek wobec siebie i innych (A.1.c);
- stara się żyć według wartości chrześcijańskich (A.1.d);
- dąży do szczęścia własnego i bliźnich (A.1.e);
- wykazuje wolę zachowywania Dekalogu (C.3.a);
- przestrzega wartości wynikających z przykazań (C.3.b);
- stara się żyć według zasad wiary (A.3.c);

- chroni wiarę przed zagrożeniami (A.3.d);
- dba o wzrost wiary przez słuchanie słowa Bożego i przyjmowanie sakramentów świętych (A.3.e);
- przyjmuje w posłuszeństwie wiary Boże Objawienie (A.5.a);
- nawiązuje i pielęgnuje osobową relację z Bogiem (A.5.b);
- rozwija osobistą wiarę w miłość Boga (A.5.c);
- daje świadectwo o Bogu (A.5.d);
- dąży do zdobycia wiedzy służącej pogłębianiu wiary (A.2.a);
- troszczy się o wzrost swojej wiary (A.2.b);
- wzoruje się na świadkach wiary (A.2.c);
- szanuje wszystkich ludzi bez względu na ich przekonania (A.2.d);
- stawia Pana Boga na pierwszym miejscu w swoim życiu (C.4.a);
- szanuje imię Boga (C.4.b);
- nie nadużywa imienia Bożego (C.4.c);
- wykazuje troskę o chrześcijańskie świętowanie niedzieli (C.4.d);
- jest przekonany o potrzebie modlitwy (D.1.a);
- chętnie się modli (D.1.b);
- przyjmuje odpowiednie postawy podczas modlitwy (D.1.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - przykłady ludzkich potrzeb w literaturze i filmach (np. na podstawie bohaterów z *Małego Księcia* A. de Saint-Exupéry'ego: Róża – potrzeba miłości i przynależności, Król – potrzeba władzy, Próżny – potrzeba uznania, Pijak – potrzeba wyzbycia się wyrzutów sumienia, Bankier – potrzeba bogactwa, Latarnik – potrzeba poczucia spełnienia obowiązku, Geograf – potrzeba poczucia kompetencji, bezpieczeństwa wynikającego z bezdusznego porządku; także przykład potrzeby samorozwoju w opowiadaniu *Artysta* S. Mrożka);
  - realizacja człowieczeństwa w relacji osobowej – przykłady znaczenia relacji osobowych (np. opis relacji *Małego Księcia* z lisem z *Małego Księcia*, przemiana bohatera *Opowieści wigilijnej* Ch. Dickensa);
  - dyskusja z niewierzącymi lub niepraktykującymi – wykorzystanie elementów retoryki: zasady tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki i innych tekstów argumentacyjnych, odróżnianie przykładu od argumentu, przeprowadzanie wnioskowania jako elementu wyводу argumentacyjnego, zgoda z cudzymi poglądami lub polemizowanie z nimi, rzeczowe uzasadnianie własnego zdania, rozpoznawanie manipulacji językowej i przeciwstawianie jej zasad etyki wypowiedzi.
- Muzyka:
  - relacja z Bogiem – pieśni religijne (np. Jana Kochanowskiego *Czego chcesz od nas, Panie*).
- Biologia:
  - potrzeby ludzkie: fizjologiczne, bezpieczeństwa, miłości i przynależności, szacunku i uznania oraz samorealizacji – znajomość uwarunkowań człowieka, sposoby radzenia sobie ze stresem.



- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - potrzeby miłości i przynależności – rodzinne wychowanie do miłości, prawdy, uczciwości, wychowanie patriotyczne, religijne, moralne;
  - wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu, zasady *savoir vivre*'u wobec gości i najbliższych członków rodziny, podział obowiązków, praca i rekreacja, tworzenie atmosfery świętowania;
  - rola autorytetów w życiu człowieka, osoby uznane za autorytety.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. przykazanie, Dziesięć przykazań Bożych, Trójca Święta oraz wybrane przymioty Boga.

## 2. Jedyny Bóg – Jezus Chrystus – nasz Wybawiciel

### Cele katechetyczne:

- pogłębienie wiadomości na temat życia, działalności i nauczania Jezusa Chrystusa;
- ukazanie zbawczego sensu Wcielenia;
- motywowanie do poszukiwania i podjęcia drogi świętości.

### Treści

- Orędzie poszczególnych Ewangelii (A.13).
- Życie, działalność i nauczanie Jezusa Chrystusa – zbawczy sens Wcielenia (A.13):
  - uzdrowienie człowieka sparaliżowanego: Mk 2,1-12;
  - Jezus chodzi po jeziorze: Mk 6,45-32;
  - uzdrowienie trędowatego: Mk 1,40-42;
  - zapowiedzi męki i zmartwychwstania: Mk 8,31-38;
  - oczyszczenie świątyni: Mk 11,15-17;
  - męka, śmierć, wniebowstąpienie.
- Rady ewangeliczne dla każdego – Mk 10,17-31 (A.10).
- Powołanie apostołów, rola Dwunastu – nowy Izrael – Mk 1,16-20; ewentualnie Mk 6,7-17 (E.2).
- Dzieło Jezusa Chrystusa w życiu i działaniu apostołów – Dzieje Apostolskie, św. Piotr, św. Paweł, wybrane Listy (E.2).
- Świętość w różnych formach życia (C.10).

### Wymagania

Uczeń:

- przedstawia podstawowe fakty z życia, działalności i nauczania Jezusa Chrystusa w porządku chronologicznym (A.13.3);
- wyjaśnia zbawczy sens Wcielenia: od narodzenia Jezusa, poprzez Jego działalność i nauczanie oraz mękę, śmierć i zmartwychwstanie (A.13.9);
- charakteryzuje specyfikę i przesłanie poszczególnych Ewangelii (A.13.5);
- wskazuje na skutki wynikające z Wcielenia i Odkupienia dla życia chrześcijanina i każdego człowieka (A.13.10);

- na podstawie Dziejów Apostolskich opowiada o życiu i działalności świętych Piotra i Pawła (E.2.1);
- omawia rady ewangeliczne jako wskazania dla każdego chrześcijanina (A.10.1, C.10.4, C.10.5);
- wyjaśnia pojęcie życie konsekrowane (E.2.8);
- zestawia wydarzenia i teksty biblijne z podstawowymi prawdami wiary Kościoła (A.10.5);
- dokonuje aktualizacji faktów związanych z wybranymi wydarzeniami i postaciami Nowego Testamentu (A.13.16);
- na podstawie dotychczasowej wiedzy przytacza wątki, tematy i postaci biblijne z Nowego Testamentu obecne w literaturze pięknej (A.13.19).

## Postawy

Uczeń:

- wyraża wdzięczność Chrystusowi za dar odkupienia (A.13.a);
- pogłębia swoją więź z Chrystusem poprzez poznawanie Jego Osoby i nauczania (A.13.b);
- uważnie słucha słowa Bożego i czyta je (A.13.c);
- odkrywa we własnym życiu Chrystusa jako Mesjasza (A.13.d);
- stara się układać swoje życie według wskazań słowa Bożego (A.13.e);
- wierzy w prawdy zawarte w Objawieniu Bożym (A.10.a);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia Bożego (A.10.d);
- podejmuje prywatną lekturę Pisma Świętego (A.10.e);
- pogłębia postawę służby (C.10.b);
- modli się o rozeznanie swojego powołania (C.10.c);
- modli się o nowe powołania (C.10.d);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - Ewangelie, Dzieje Apostolskie – interpretacja utworów literackich z uwzględnieniem kontekstu, np. biograficznego, historycznego, historycznoliterackiego, kulturowego, filozoficznego, społecznego, wykorzystanie w interpretacji tekstów literackich elementów wiedzy o historii i kulturze;
  - interpretacja religijnych dzieł sztuki – interpretacja dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
  - św. Piotr i św. Paweł – tworzenie wypowiedzi (np. pisanie charakterystyki, dialogu, notatki);
  - wątki, tematy i postaci biblijne z Nowego Testamentu obecne w literaturze pięknej – interpretacja utworów literackich z odwołaniem do wartości uniwersalnych związanych z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi oraz hierarchizacją wartości (np. w powieści H. Sienkiewicza *Quo vadis*).
- Historia:
  - kontekst kulturowy Ewangelii i Dziejów Apostolskich – cywilizacje starożytne: Izrael, Grecja, Cesarstwo Rzymskie.

- język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. cierpienie, Dzieje Apostolskie;
  - modlitwy, np. *Modlitwa Pańska*.

### 3. Jedyny Bóg – Duch Święty – nasz Uświęciciel

#### Cele katechetyczne:

- pogłębianie wiadomości na temat Osoby Ducha Świętego i Jego roli w historii zbawienia;
- wyjaśnianie istoty grzechu przeciwko Duchowi Świętemu;
- motywowanie do odkrywania znaczenia darów i owoców Ducha Świętego.

#### Treści

- Duch Święty. Natura Trzeciej Osoby Boskiej (A.14).
- Obecność i działanie Ducha Świętego w Kościele oraz w życiu chrześcijanina (w oparciu o teksty biblijne i nauczanie Kościoła) (A.14).
- Dary Ducha Świętego (A.14).
- Grzech przeciwko Duchowi Świętemu: Mt 12,31 (A.14).
- Duch Święty – Dawca łaski wiary. Kościół świątynią Ducha Świętego (KKK 797-799) (A.14).
- Kościół wspólnotą wiernych w Duchu Świętym (E.2).

#### Wymagania

Uczeń:

- w kontekście prawdy Bożej o Trójcy Świętej opisuje naturę, sposób obecności i działania Ducha Świętego w Kościele oraz w życiu chrześcijanina w oparciu o teksty biblijne i nauczanie Kościoła (A.14.1);
- wymienia i omawia dary Ducha Świętego i wyjaśnia ich znaczenie w Kościele (A.14.2);
- wyjaśnia pojęcie grzechu przeciwko Duchowi Świętemu (A.15.1);
- wyjaśnia, czym jest Kościół (E.2.3);
- wyjaśnia, na czym polega rola Kościoła w zbawianiu człowieka (E.2.10).

#### Postawy

Uczeń:

- wierzy w Ducha Świętego (A.14.a);
- stara się otwierać na działanie i dary Ducha Świętego (A.14.b);
- usiłuje na co dzień dzielić się owocami Ducha Świętego (A.14.c);
- podejmuje starania, aby żyć według natchnień Ducha Świętego (A.15.a);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - hymny do Ducha Świętego – interpretacja utworów poetyckich, rozpoznawanie w tekście literackim (religijnym) środków stylistycznych (np. alegorii i symbolu);
  - wiara w Osobę Ducha Świętego a ludowe wierzenia (np. w kontekście *Dziadów* cz. II A. Mickiewicza);
  - literackie przykłady dobrej i złej woli (np. bohaterowie *Balladyny* J. Słowackiego lub *Opowieści wigilijnej* Ch. Dickensa).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - eklezjalne rozumienie charyzmatów – odpowiedzialność za wspólnoty, w których żyjemy i ich członków.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Duch Święty, Przenajświętsza Trójca, charyzmat;
  - modlitwy, np. *Duchu Święty, przyjdź*.

## **4. Boże przykazania wspólnoty ludzkiej**

### **Cele katechetyczne:**

- pogłębianie rozumienia przykazań IV–X Dekalogu;
- pomoc w budowaniu hierarchii wartości opartej na wierze;
- rozwijanie umiejętności wartościowania w oparciu o Dekalog i kształtowanie sumienia.

### **Treści**

- Czym ludzie się kierują w życiu? Interpretacja własnego doświadczenia życiowego w świetle wezwania Bożego (formacja sumienia) (C.2).
- Hierarchia wartości oparta na wierze (C.2).
- Podstawowe pojęcia etyczne: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne, prawo Boże i wartości (C.2).
- Hierarchia wartości wynikająca z wiary i sposoby kształtowania sumienia (C.2).
- Przykazanie IV. Miejsce, w którym żyjemy: wspólnota i nasze wspólnoty, fundament wspólnoty – wartości (C.5).
- Pojęcie wspólnoty, podstawowe wspólnoty życia. Rodzina (E.1).
- Wartości stanowiące fundament relacji międzyludzkich: szacunek dla siebie i innych ludzi oraz postawa odpowiedzialności za siebie, innych i świat, w którym żyjemy (E.1).
- Przykazanie V. Wartość ludzkiego życia i zdrowia oraz ich zagrożenia. Troska o ludzkie życie (C.5, C.6).
- Przykazanie VI. Przemiany okresu preadolescencji i wczesnej adolescencji: dojrzewanie – co się ze mną dzieje? (C.5).
- Chrześcijańskie przeżywanie daru płciowości (seksualności) (C.5).
- Przykazanie VII. Odpowiedzialność za innych – za wspólnotę: ochrona własności. Odpowiedzialność za świat – dar Boży (nieumiarkowanie w używaniu naturalnych darów przyrody) (C.7).

- Przykazanie VIII. Wartość prawdomówności, godność człowieka a kłamstwo i manipulacja (C.7).
- Przykazanie IX i X. Świat jako dar Boży. Rzeczywista wartość dóbr materialnych (C.7).
- Uzależnienia młodzieży: odpowiedzialność za siebie – wolność od grzechu (C.8).

## Wymagania

Uczeń:

- opisuje podstawowe pojęcia etyczne: powinność moralna, sumienie, prawo naturalne, prawo Boże, wartości (C.2.1);
- podaje hierarchię wartości wynikających z wiary (C.2.2);
- podaje zasady i uzasadnia motywację przy dokonywaniu wyborów (C.2.3);
- uzasadnia, że życie chrześcijanina jest odpowiedzią na wezwanie Boże (C.2.4);
- omawia sposoby kształtowania sumienia, zwłaszcza w kontekście sakramentu pokuty i pojednania (C.2.5);
- wyjaśnia różnice między dobrem a złem w konkretnych sytuacjach moralnych (C.2.3);
- przedstawia, na czym polega uczestnictwo w życiu różnych wspólnot Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskiej (E.1.2);
- wyjaśnia, czym jest „grzech społeczny” (E.1.3);
- wyjaśnia i podaje przykłady, jak pracować nad własnym rozwojem emocjonalnym i społecznym (E.1.4);
- wyjaśnia, na czym polega kultura bycia w rodzinie, szkole, parafii, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.5);
- wyjaśnia, na czym polega miłość do Ojczyzny (E.1.6);
- uzasadnia wartość świadectwa wiary w różnych sytuacjach życiowych (E.1.7);
- podaje przykłady świadków wiary w konkretnych sytuacjach życiowych (E.1.8);
- opisuje zadania wynikające z przykazań Bożych (od IV do X) oraz negatywne skutki wykroczeń przeciw nim (C.3.5);
- wyjaśnia, na czym polega cześć i właściwa postawa wobec rodziców, opiekunów i przetożonych (C.5.1);
- uzasadnia niepowtarzalną wartość życia ludzkiego i jego świętość (C.5.2);
- wymienia dobre nawyki w zakresie ochrony życia i zdrowia (C.5.7);
- podaje argumenty za prawdą, że tylko Bóg może decydować o życiu i śmierci człowieka (C.5.3);
- uzasadnia potrzebę ochrony życia od poczęcia do naturalnej śmierci (C.5.4);
- wskazuje sposoby pomocy rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz osobom chorym i cierpiącym (C.5.6);
- charakteryzuje przemiany w okresie dojrzewania (C.5.8);
- uzasadnia wartość czystości w różnych okresach życia i rozwija pozytywny stosunek do daru płciowości (C.5.9);
- wskazuje sposoby troski o czystość w wieku dojrzewania (C.5.10);
- wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność za przekazywanie życia (C.5.11);
- wyjaśnia, na czym polegają zagrożenia dla życia (C.6.1);
- uzasadnia ochronę własności (C.7.1);
- uzasadnia wartość prawdomówności (C.7.2);
- dostrzega i opisuje związek między kłamstwem i oszustwem a poniżaniem człowieka (jako podmiotu i przedmiotu kłamstwa) (C.7.3);

- rozpoznaje i wskazuje mechanizmy manipulacji w relacjach osobowych i w mediach (C.7.4);
- wskazuje na znaczenie dóbr materialnych w życiu chrześcijanina (C.7.5);
- omawia indywidualne i społeczne aspekty kradzieży oraz niesprawiedliwości w rozdziale dóbr (C.7.6);
- prezentuje nauczanie Kościoła dotyczące ekologii (C.7.7);
- uzasadnia znaczenie wierności małżeńskiej i trwałości małżeństwa (C.7.8);
- wyjaśnia, czym są zachowania ryzykowne (C.8.1);
- wskazuje na najważniejsze zagrożenia wynikające z uzależnień dzisiejszej młodzieży: alkoholizm, fonoholizm, siecioholizm, narkomania, pornografia, hazard, gry komputerowe (C.8.2);
- planuje pozytywne aktywności życiowe, np. sport, harcerstwo, działalność społeczna, wolontariat (C.8.3).

## Postawy

Uczeń:

- kieruje się w życiu hierarchią wartości wynikającą z wiary (C.2.a);
- dokonuje wyborów zgodnych z wolą Bożą (C.2.b);
- wdraża się do systematycznej pracy nad swoją postawą moralną (C.2.c);
- swoim życiem odpowiada Bogu na Jego wezwanie (C.2.d);
- troszczy się o kształtowanie w sobie prawidłowego sumienia (C.2.e);
- włącza się aktywnie w życie Kościoła, rodziny, szkoły i społeczeństwa (E.1.a);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.b);
- zachowuje kulturę bycia w grupie (E.1.c);
- reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie (E.1.d);
- podejmuje wysiłek właściwego zachowania w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.e);
- wspiera akcje pomocy potrzebującym (E.1.f);
- przejawia postawę wdzięczności za świadków wiary (E.1.g);
- troszczy się o dobro Ojczyzny (E.1.h);
- okazuje szacunek rodzicom, opiekunom i przełożonym (C.5.a);
- traktuje życie jako dar otrzymany od Boga (C.5.b);
- szanuje życie własne i innych (C.5.c);
- dba o zdrowie własne i bliźnich (C.5.d);
- podejmuje pracę nad sobą w trosce o czystość (C.5.e);
- z szacunkiem odnosi się do płci własnej i przeciwnej (C.5.f);
- jest odpowiedzialny za trwanie w czystości (C.5.g).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - hierarchia wartości wybranych bohaterów literackich (np. młodzi bohaterowie *Szyfowych prac* S. Żeromskiego albo *Zemsty* A. Fredry).
- Plastyka:
  - wykonanie pracy plastycznej na temat Dekalogu – tworzenie artystycznych projektów edukacyjnych o charakterze interdyscyplinarnym (również z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych).

- Geografia:
  - przykazanie VII:
    - \* środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy: współodpowiedzialność obywateli za stan środowiska przyrodniczego Polski.
- Biologia:
  - przykazanie V:
    - \* sposoby radzenia sobie ze stresem;
    - \* negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego niektórych substancji psychoaktywnych.
  - przykazanie VI:
    - \* rozmnażanie i rozwój: etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka (zygota, zarodek, płód), wpływ różnych czynników na rozwój zarodka i płodu;
    - \* cechy fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka;
    - \* zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową.
  - przykazanie VII:
    - \* ekologia i ochrona środowiska: racjonalne gospodarowanie tymi zasobami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
    - \* zagrożenia różnorodności biologicznej: formy ochrony przyrody w Polsce i konieczność ich stosowania dla zachowania gatunków i ekosystemów.
- Wychowanie fizyczne:
  - przykazanie V:
    - \* edukacja zdrowotna: czynniki, które wpływają pozytywnie i negatywnie na zdrowie i samopoczucie.
  - przykazanie VI:
    - \* zachowanie się w sytuacjach związanych z aktywnością taneczną.
  - przykazanie VIII:
    - \* kompetencje społeczne: zasady „czystej gry”, szacunku dla rywala, respektowania przepisów gry, podporządkowania się decyzjom sędziego; właściwe zachowanie się w sytuacji zwycięstwa i porażki.
- Edukacja zdrowotna:
  - przykazanie V:
    - \* zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne) oraz zagrażają zdrowiu, szczególnie występujące często wśród nastolatków;
    - \* dobieranie i demonstrowanie umiejętności komunikacji interpersonalnej istotnej dla zdrowia i bezpieczeństwa (odmowa, zachowania asertywne, negocjowanie);
    - \* samoocena zachowania związanego ze zdrowiem;
    - \* współtworzenie warunków środowiskowych i społecznych korzystnych dla zdrowia (ochrona środowiska przyrodniczego, wsparcie społeczne, komunikacja interpersonalna, współpraca osób, instytucji i organizacji na rzecz zdrowia itp.).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - przykazanie IV:
    - \* rodzina: szacunek dla członków rodziny i wyrażanie im wdzięczności; komunikowanie uczuć, wyrażanie pamięci, składanie życzeń z okazji rodzinnych uroczystości, uprzejmość i uczynność każdego dnia; zasady *savoir vivre*'u wobec gości i najbliższych członków rodziny, podział obowiązków, praca i rekreacja, tworzenie atmosfery świętowania;

- \* pamięć o zmarłych, współtowarzyszenie bliskim w przeżywaniu żałoby.
- przykazanie V:
  - \* życie jako fundamentalna wartość: szacunek dla ludzkiego ciała, podstawy higieny, troska o zdrowie, osoby z niepełnosprawnością jako wartościowi partnerzy w koleżeństwie, przyjaźni, miłości i rodzinie, troska o osoby chore i umierające.
- przykazanie VI:
  - \* rodzina: dojrzałość do małżeństwa i założenia rodziny, kryteria wyboru współmałżonka, motywów zawierania małżeństwa i czynniki warunkujące trwałość i powodzenie relacji małżeńskiej i rodzinnej, planowanie dzietności rodziny, odpowiedzialne rodzicielstwo, fazy psychofizycznego rozwoju człowieka w okresie prenatalnym i postnatalnym;
  - \* dojrzewanie: kryteria dojrzałości biologicznej, psychicznej i społecznej, różnice w rozwoju psychoseksualnym dziewcząt i chłopców, identyfikacja z własną płcią, zagrożenia okresu dojrzewania, takie jak: uzależnienia chemiczne i behawioralne, presja seksualna, pornografia, cyberseks, prostytutka nieletnich, profilaktyka, problemy wieku młodzieńczego i sposoby radzenia sobie z nimi, budowanie relacji międzyosobowych, istota: koleżeństwa i przyjaźni, sympatii młodzieńczych, pierwszych fascynacji, zakochania, miłości, potrzeba i wartość wzajemnego szacunku, udzielania pomocy, empatii i współpracy;
  - \* seksualność człowieka, pojęcia związane z seksualnością: męskość, kobiecość, komplementarność, miłość, wartość, małżeństwo, rodzicielstwo, odpowiedzialność, integracja seksualna, główne funkcje płciowości, takie jak: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, a także wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna i komplementarna współpraca płci, odpowiedzialność mężczyzny i kobiety za sferę seksualną i prokreację, związek istniejący między aktywnością seksualną a miłością i odpowiedzialnością, problemy związane z przedmiotowym traktowaniem człowieka w dziedzinie seksualnej, argumenty biomedyczne, psychologiczne, społeczne i moralne za inicjacją seksualną w małżeństwie, przyczyny, skutki i profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej, różnice pomiędzy edukacją a wychowaniem seksualnym, różne odniesienia do seksualności: permissive, relatywne i normatywne, wartość trwałości małżeństwa dla dobra rodziny;
  - \* płodność: płodność jako wspólna sprawa kobiety i mężczyzny, metody rozpoznawania płodności, ich przydatność w planowaniu rodziny i diagnostyce zaburzeń, pojęcie antykoncepcji i jej rodzaje, ocena stosowania poszczególnych środków antykoncepcyjnych w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym, ekonomicznym, społecznym i moralnym, różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny, zapłodnieniem *in vitro* a naprotechnologią, gotowość członków rodziny na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością, sytuacja rodzin mających trudności z poczęciem dziecka i doświadczających śmierci dziecka przed narodzeniem.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Dekalog, bliźni;
  - modlitwy, np. przykazanie miłości Boga i bliźniego; przykazania: nie zabijaj, nie cudzołóż, nie kradnij; czystość (w sensie duchowym).



## 5. Związek między ludem Starego a Nowego Przymierza

### Cele katechetyczne:

- ukazanie jedności Starego i Nowego Przymierza;
- odkrywanie wiary i obyczajów judaizmu oraz różnic między judaizmem a chrześcijaństwem;
- kształtowanie postawy szacunku dla wyznawców judaizmu.

### Treści

- Bóg Starego i Nowego Przymierza (A.12).
- Izrael narodem wybranym (A.12).
- Judaizm i związek między ludem Starego a Nowego Przymierza (A.12).
- Jezus Chrystus – Ten, który wypełnia Prawo: „Nie sądzicie, że przyszedłem znieść Prawo albo Proroków. Nie przyszedłem znieść, ale wypełnić” – Mt 5,17 (A.12).
- Różnice i podobieństwa między judaizmem a chrześcijaństwem (A.12).
- Grzech antysemityzmu, Dzień Judaizmu w Kościele (A.12).

### Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że Izrael jest nadal narodem wybranym (A.12.1);
- wskazuje na różnice i podobieństwa między judaizmem a chrześcijaństwem (wiara w Boga, etyka – przykazania Boże, Stary Testament jako słowo Boże, nadzieja na ostateczne nadejście królestwa Bożego) (A.12.2);
- argumentuje, na podstawie KKK, że „kto spotyka Jezusa – spotyka judaizm” (A.12.1);
- uzasadnia, że antysemityzm jest grzechem (A.12.3);
- podaje, kiedy w Kościele obchodzimy Dzień Judaizmu (A.12.4).

### Postawy

Uczeń:

- zachowuje szacunek wobec wyznawców judaizmu (A.12.a);
- przeciwstawia się antysemityzmowi (A.12.b);
- rozwija postawę tolerancji i dialogu (A.12.a).

### Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - Żyd w literaturze – postać Jankiela w *Panu Tadeuszu* A. Mickiewicza.
- Historia:
  - cywilizacje Starożytnego Wschodu: Izrael, charakterystyka religii starożytnego Izraela, różnica między politeizmem a monoteizmem.
- Geografia:
  - szacunek i zrozumienie innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. religia, judaizm, Żyd, antysemityzm.

## 6. Główne religie świata

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z głównymi religiami świata;
- wskazanie cech charakterystycznych dla sekty i ukazanie zagrożeń ze strony sekt;
- kształtowanie tożsamości katolickiej i postawy szacunku dla wyznawców innych religii.

### Treści

- Powszechność zbawienia – przynależność do Kościoła (F.3).
- Główne religie w świecie (F.3):
  - religie monoteistyczne;
  - religie politeistyczne.
- Chrześcijaństwo a inne religie. Podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem i wielkimi religiami (F.3).
- Dialog międzyreligijny (F.3).

### Wymagania

Uczeń:

- omawia ogólnie zjawisko religii (F.3.1);
- wyjaśnia na przykładach różnicę między wyznaniem chrześcijańskim a religiami niechrześcijańskimi (F.3.2);
- wymienia główne religie monoteistyczne i politeistyczne w świecie (chrześcijaństwo, judaizm, islam, buddyzm, hinduizm) (F.3.3);
- wyjaśnia, co znaczy powszechność zbawienia (F.3.4);
- wymienia kręgi przynależności do Kościoła Chrystusowego i przyporządkowania do ludu Bożego (F.3.5);
- opisuje podstawowe założenia doktrynalne judaizmu, islamu, buddyzmu i hinduizmu (F.3.6);
- charakteryzuje specyfikę i wartość chrześcijaństwa wobec innych religii (F.3.7);
- uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt (F.3.8).

### Postawy

Uczeń:

- szanuje inne religie i ich wyznawców (F.3.a);
- dba o własną tożsamość jako katolika (F.3.b);
- swoim życiem daje świadectwo o wyznawanej wierze w Chrystusa (F.3.c);
- zachowuje czujność wobec propozycji sekt (F.3.d).

### Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - praca ucznia: wyszukiwanie i porządkowanie potrzebnych informacji w tekście o religiach świata.
- Historia:
  - religie świata – różnica między politeizmem a monoteizmem, świat islamu – zasięg ekspansji arabskiej i wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;

- tolerancja i szacunek do ludzi innych religii i wyznań – stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
- Geografia:
  - geografia Europy: szacunek i zrozumienie innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. nazwy wielkich religii świata, sekta, dialog, tolerancja.

## 7. Duch Święty w dziejach Kościoła

### Cele katechetyczne:

- przybliżenie postaci wybranych świętych i błogostawionych;
- wyjaśnienie dogmatu o nieomyślności papieża;
- kształtowanie postawy chrześcijańskiego zaangażowania w życie społeczne.

### Treści

- I Sobór Watykański – nieomyślność papieża i jej zakres; pojęcia: Państwo Kościelne, Watykan (E.2, E.3).
- Rewolucja przemysłowa, katolicka nauka społeczna (E.3, E.1).
- Święci Kościoła i ich rola: św. Jan Bosko (E.4).
- Rola Kościoła w życiu narodu polskiego. Udział Kościoła w rozwoju kulturalnym i społecznym narodu (E.5).
- Postaci świętych polskich. Patriotyzm w przeszłości i dzisiaj (A.13):
  - Kościół w Polsce w czasach niewoli: św. Zygmunt Szczęsny Feliński (E.5);
  - od miłości Ojczyzny do miłości Jezusa Chrystusa w bliźnim: św. Brat Albert (E.5, F.2);
  - Kościół świadczy o miłosiernym Bogu: św. Faustyna Kowalska (E.5, F.2);
  - misyjna działalność Kościoła: bł. Jan Beyzym (E.5).
- Odpowiedzialność świeckich za Kościół. Pojęcie i istota apostołstwa (F.2).
- Zaangażowanie chrześcijanina w różne formy apostołstwa (F.2).
- Zadania chrześcijanina w życiu społecznym (F.2).

### Wymagania

Uczeń:

- na podstawie poznawanych dziejów Kościoła wskazuje na ciągłość działania Boga w dziejach świata i każdego człowieka oraz uzasadnia, że historia Kościoła jest świadectwem prowadzenia ludzi do zbawienia (E.3.1, E.3.11);
- wyjaśnia pojęcia: Państwo Kościelne, Watykan (E.3.8);
- wyjaśnia dogmat o nieomyślności papieża i na czym polega posłuszeństwo papieżowi (E.2.7, E.2.8);
- przedstawia życie św. Jana Bosko i aktualność jego dzieła (E.4.2);
- omawia w kontekście rewolucji przemysłowej, czym zajmuje się katolicka nauka społeczna (E.3.9);

- omawia, na czym polega świętość św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, Brata Alberta, Faustyny Kowalskiej oraz Jana Beyzyma, a także jaka była i jest ich rola w historii narodu i Kościoła (E.5.8);
- wskazuje na wydarzenia i zjawiska religijne, które wpłynęły na budowanie tożsamości narodowej Polaków w XIX i na początku XX w. (E.5.9);
- przedstawia, na czym polega uczestnictwo w życiu różnych wspólnot Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskiej (E.1.2);
- wyjaśnia i podaje przykłady, jak pracować nad własnym rozwojem emocjonalnym i społecznym (E.1.4);
- wyjaśnia, na czym polega kultura bycia w rodzinie, szkole, parafii, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.5);
- wyjaśnia, na czym polega miłość do Ojczyzny (E.1.6);
- wyjaśnia pojęcie apostołstwo i podaje przykłady apostołstwa świeckich (F.2.4);
- uzasadnia wartość świadectwa wiary w różnych sytuacjach życiowych (E.1.7);
- podaje przykłady świadków wiary w konkretnych sytuacjach życiowych (E.1.8);
- na podstawie postaci świętych i działalności Kościoła podaje przykłady wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości (A.13.18).

## Postawy

Uczeń:

- włącza się aktywnie w życie Kościoła, rodziny, szkoły i społeczeństwa (E.1.a);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.b);
- zachowuje kulturę bycia w grupie (E.1.c);
- reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie (E.1.d);
- podejmuje wysiłek właściwego zachowania w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.e);
- wspiera akcje pomocy potrzebującym (E.1.f);
- przejawia postawę wdzięczności za świadków wiary (E.1.g);
- troszczy się o dobro Ojczyzny (E.1.h);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c);
- chce wypełniać przykazania kościelne (E.2.d);
- troszczy się o potrzeby Kościoła (E.2.e);
- stara się poznawać historię Kościoła i szuka swojego miejsca w jego misji (E.3.a);
- jest przekonany, że jego zaangażowanie ma wpływ na przyszłość Kościoła (E.3.b);
- modli się za Kościół i jego pasterzy (E.3.c);
- wzoruje się na przykładach życia świętych (E.4.a);
- okazuje szacunek dla historii Kościoła w Polsce (E.5.a);
- kształtuje postawę patriotyzmu i odpowiedzialności za losy narodu (E.5.b);
- stara się naśladować przykład świętych polskich (E.5.c);
- włącza się w różne formy apostołstwa (F.2.a);
- angażuje się w ewangelizacyjną działalność Kościoła (F.2.b);
- angażuje się w akcje pomocy potrzebującym (F.2.c);
- odpowiedzialnie uczestniczy w różnych formach wolontariatu (F.2.d);
- w świadectwie świętych szuka wskazówek dla siebie (F.2.e);
- stara się układać swoje życie według wskazań słowa Bożego (A.13.e).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - patriotyzm w czasach zaborów w literaturze (np. *Szyfowe prace* S. Żeromskiego).
- Historia:
  - rola Kościoła w odrodzonej Polsce – skala i skutki dziedzictwa zaborowego i wojennych zniszczeń (po I wojnie światowej), wojna polsko-bolszewicka.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - autorytet Boga, autorytet papieża, rodzaje autorytetu, rola autorytetów w życiu człowieka, osoby uznane za autorytety.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. autorytet, nieomylność.

## **8. Bóg działa w swoim ludzie – rok liturgiczny**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie istoty uroczystości i świąt kościelnych;
- pogłębienie wiadomości na temat znaczenia świąt maryjnych w Polsce;
- rozwijanie umiejętności modlitwy na różańcu i motywowanie do praktykowania tej modlitwy.

### **Treści**

- Aktualizacja historii zbawienia w roku liturgicznym (B.2).
- Bóg zbawia w roku liturgicznym (A.10).
- Konieczność Kościoła do zbawienia (E.2).
- Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów, świąt oraz uroczystości roku liturgicznego (B.2):
  - Podwyższenie Krzyża Świętego (B.2);
  - Różaniec – modlitwa cudów (B.2, D.5);
  - Adwent (A.8, B.2);
  - Narodzenie Pańskie (A.10, B.2);
  - Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan (B.2, E.2);
  - Wielki Post (B.2);
  - Triduum Paschalne (A.10, B.2);
  - święta maryjne (B.2);
  - Zesłanie Ducha Świętego (A.10, B.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych i nauczania Kościoła oraz życia chrześcijanina (B.2.1);
- ukazuje związek wydarzeń biblijnych z rokiem liturgicznym, prawdami wiary i moralności chrześcijańskiej oraz z życiem chrześcijanina (A.10.5);
- zestawia wydarzenia biblijne ze zwyczajami religijnymi (A.10.6);

- wymienia i opisuje uroczystości i święta Pańskie, miesiące i święta maryjne, także Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan (B.2.2);
- omawia liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych (B.2.3);
- uzasadnia religijny wymiar uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego, Narodzenia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego oraz okresów Adwentu i Wielkiego Postu; charakteryzuje istotę kultu Maryi oraz świętych (B.2.4);
- wyjaśnia, na czym polega rola Kościoła w zbawianiu człowieka (E.2.10);
- omawia znaczenie przykazań kościelnych (E.2.11);
- przedstawia możliwości włączenia się w życie Kościoła, a zwłaszcza wspólnoty diecezjalnej i parafialnej (E.2.12);
- omawia praktyki ascetyczne w Kościele (B.2.6);
- uzasadnia związek modlitwy różańcowej z życiem chrześcijanina (D.5.3);
- wymienia największe Kościoły chrześcijańskie (E.2.5);
- wyjaśnia pojęcie ekumenizm (w kontekście rozumienia katolickiego wyznania wiary) (E.2.6);
- przedstawia na przykładach rolę sztuki sakralnej w liturgii Kościoła (B.2.7).

## Postawy

Uczeń:

- wierzy w prawdy zawarte w Objawieniu Bożym (A.10.a);
- stara się poznawać Boże Objawienie (A.10.b);
- pielęgnuje tradycje i zwyczaje religijne (A.10.c);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia Bożego (A.10.d);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.2.a);
- pogłębia własną pobożność (B.2.b);
- jednoczy się z Chrystusem w tajemnicach roku liturgicznego (B.2.c);
- stara się naśladować przykład Maryi i świętych (B.2.d);
- kształtuje swoje życie na wzór Jezusa i Maryi (D.5.a);
- przejawia postawę szacunku i zaufania Bogu i Maryi (D.5.b);
- łączy modlitwę różańcową z codziennym życiem (D.5.c);
- daje świadectwo wiary (E.2.a);
- identyfikuje się ze wspólnotą Kościoła (E.2.b);
- odpowiedzialnie podejmuje zadania w życiu Kościoła, a zwłaszcza parafii (E.2.c);
- chce wypełniać przykazania kościelne (E.2.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - odczytywanie tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. drama, inscenizacja sceny biblijnej, udział w jasełkach lub misterium paschalnym).
- Muzyka i plastyka:
  - pieśni związane z rokiem liturgicznym oraz przykłady religijnej muzycznej twórczości ludowej, obrzędów, zwyczajów, tradycji regionu;
  - praca plastyczna (np. projektowanie symboli dotyczących roku liturgicznego).

- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;
  - komunikowanie uczuć, wyrażanie pamięci, składanie życzeń z okazji rodzinnych uroczystości;
  - podział obowiązków; praca i rekreacja; tworzenie atmosfery świętowania.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. ekumenizm.

## Wskazania do realizacji programu

W klasie VII szkoły podstawowej katecheta podejmuje zróżnicowane działania ewangelizacyjne sprzyjające ukazywaniu uczniom Boga Trójjedynego, który jest Ojcem, Wybawicielem, uświęca życie człowieka, daje drogowskazy w formie Dekalogu, zaprasza do budowania wspólnoty ludzkiej opartej na Bożych przykazaniach i celebrowania wydarzeń roku liturgicznego. Realizacja założeń programowych w tej klasie zakłada przypominanie, wyjaśnianie i pogłębianie treści związanych z Bogiem Ojcem, Jezusem Chrystusem i Duchem Świętym. Ważne miejsce zajmuje ukazywanie Osoby Boga Ojca, który troszczy się o człowieka, zna jego potrzeby, odpowiada na pytania, pomaga w odkrywaniu sensu życia oraz zaprasza do dialogu i budowania więzi na modlitwie.

Ewangelizacji uczniów klasy VII sprzyja zarówno świadectwo życia świętych i błogostawionych, jak też samego katechety. Skuteczność działań ewangelizacyjnych w szkole zależy także od umiejętności prowadzenia twórczego dialogu z uczniami, otwartości, życzliwości, kreatywności, autentyczności i pogody ducha.

Zgodnie ze wskazaniami *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, wychodząc naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz uwzględniając wymagania szkolnego nadzoru pedagogicznego, katecheta zobowiązany jest do stosowania zróżnicowanych rozwiązań dydaktycznych, wychowawczych i katechetycznych w szkole oraz integrowania ich z postugą katechetyczną w parafii. W swojej pracy powinien umiejętnie dobierać obok tradycyjnych form, metod i środków (np. metod podających, opartych na słowie) również rozwiązania metodyczne aktywizujące o różnym stopniu trudności.

Obok metod poszukujących i problemowych na szczególną uwagę zasługują metody biblijne. Pozwolą one właściwie odczytać przesłanie tekstów źródłowych, wprowadzić w tematykę Pisma Świętego i zmotywować do osobistej lektury Pisma Świętego.

Ukazanie związku między głoszonym orędziem i życiem katechizowanych oraz do wartościowanie kultury narodowej i dziedzictwa Kościoła rzymskokatolickiego wymaga zastosowania metod poszukujących, problemowych i eksponujących. Służą one otwieraniu katechizowanych na słowo Boże, pobudzają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o sens życia oraz aktywnego udziału w odkrywaniu i internalizacji wartości chrześcijańskich, których nośnikiem jest kultura. Zapewnią też integrację kształcenia ogólnego z edukacją religijną i wychowaniem w wierze oraz rozbudzą pozytywną motywację uczniów o różnym poziomie życia chrześcijańskiego do aktywnego udziału w szkolnych lekcjach religii i katechezie parafialnej. Z kolei metody liturgiczne służą wprowadzeniu w celebrację wydarzeń roku liturgicznego oraz w modlitwę osobistą i wspólnotową.

Godne uwagi są też projekty edukacyjne, które wspomagają katechizowanych w kształtowaniu umiejętności samodzielnego docierania do informacji, analizowania, oceniania, wartościowania i prezentowania efektów własnej pracy. Tego rodzaju działania należy powiązać z różnymi formami zaangażowania społecznego uczniów, podejmowanymi m.in. w ramach Szkolnego Koła Caritas oraz wolontariatu szkolnego, zwłaszcza odnoszącego się do pomocy ludziom potrzebującym. Mogą one pomóc w kształtowaniu u uczniów postaw prospołecznych i rozwijaniu kreatywności oraz w odkrywaniu przydatności poszczególnych treści nauczania religii w codziennym życiu. Stanowią też szansę do kształtowania umiejętności i postaw oraz podejmowania działań ewangelizacyjnych w szkole i społeczności lokalnej.

Udział w lekcji religii uczniów, którzy pochodzą z rodzin niepełnych i dysfunkcyjnych, rodzi potrzebę rzetelnego poznania wychowanków, zdiagnozowania ich problemów i poszukiwania sposobów, które wspomagają proces wychowania w szkole. Szczególnie ważne jest nawiązanie kontaktu z uczniami, służenie im radą i pomocą oraz wierne towarzyszenie w odkrywaniu własnej wartości, rozpoznawaniu znaczenia zasad moralnych i kierowania się nimi w codziennym życiu. Stąd też katecheta powinien prowadzić z uczniami rozmowy nie tylko w czasie zajęć, ale także w innych sytuacjach, być dyspozycyjnym na przerwach, otwartym, refleksyjnym, wrażliwym na zachowania i wypowiedzi uczniów. Powinien też wykazywać zdolność diagnozowania problemów oraz odczytywania skrywanych przez uczniów uczuć, potrzeb i przeżyć. Konieczna jest też ścisła współpraca katechety z pedagogiem i psychologiem szkolnym w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i profilaktycznych w środowisku szkolnym. Wspólne realizowanie tych zadań odgrywa ważną rolę w procesie wspierania uczniów w dążeniu do pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej.

Podczas lekcji religii należy również zwrócić szczególną uwagę na współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, do których uczniowie mają swobodny dostęp. Stanowią one szansę na wzbogacenie tradycyjnych sposobów nauczania religii i wychowania chrześcijańskiego. Katecheta powinien posługiwać się nowoczesnymi środkami dydaktycznymi. Jednocześnie współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne rodzą nowe wyzwania związane z wychowaniem uczniów do odpowiedzialnego korzystania z nich.



# Klasa VIII szkoły podstawowej

## *Mocą Ducha Świętego przemieniamy świat*

Kluczem, według którego zostały ułożone treści w klasie VIII, jest chrześcijańska miłość. Ma ona wyrażać się w modlitwie do Boga, świadectwie wiary w codziennym życiu i przemianie świata według zamysłu Bożego. Miłość ukazana jest także w perspektywie eschatologicznej jako główny warunek osiągnięcia szczęśliwej wieczności. Uczeń poznaje Boże wskazania do osiągnięcia tego celu, zawarte w Kazaniu na górze, szczególnie w błogostawieństwach ewangelicznych.

Program zakłada także rozwinięcie – adekwatnie do wieku uczniów – zagadnień moralnych związanych z nauczaniem Kościoła na temat świętości i nienaruszalności ludzkiego życia od poczęcia aż po naturalną śmierć.

W wielu diecezjach sakrament bierzmowania udzielany będzie w klasie VIII. Z tego względu program przewiduje szczegółowe omówienie tego sakramentu, jego istoty, obrzędów i skutków. Sakrament ten ukazywany jest jako dar Boży i zobowiązanie do apostołstwa i przemiany świata.

Uczeń poznaje także zagadnienia związane ze współczesną historią Kościoła, która staje się mu bliska poprzez świadectwo świętych.

W klasie VIII zasadniczym tekstem źródłowym z Nowego Testamentu jest Ewangelia według św. Jana.

## **1. Po co żyjemy – powołanie do miłości**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie miłości jako najważniejszej wartości w życiu człowieka;
- zachęta do odkrywania własnego powołania w oparciu o Nowe przykazania miłości;
- kształtowanie postawy wzrastania w miłości do Boga i bliźniego.

### **Treści**

- Sens życia, miłość, powołanie – przebaczenie grzesznej kobiecie: Łk 7,36-50 (A.1, C.10).
- Bóg jest Miłością – fragmenty J 15; Jezus dobrym pasterzem: na podstawie J 10; Listy św. Jana (C.10).
- Pojęcie miłości i sposoby jej przeżywania. Miłość siebie samego, miłość bliźniego, przywiązanie, przyjaźń, miłość eros, miłość małżeńska, miłość Ojczyzny (C.10, E.1).
- Przykazanie miłości – miłość Boga i bliźniego (C.10).
- Nowe przykazanie miłości: na podstawie J 13 (C.10).
- Bóg powołuje człowieka – powołanie do świętości, czyli powołanie do miłości (C.10).
- Powołanie w Starym i Nowym Testamencie.

- Powołanie w Kościele, czyli świętość w różnych formach życia: małżeństwo, kapłaństwo, życie zakonne, życie konsekrowane, powołanie misyjne, człowiek samotny w służbie bliźnim (C.10).
- Odkrywanie własnego powołania, wybór zawodu (C.10).
- Droga świętości św. Teresy od Dzieciątka Jezus (E.4).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia wartości nadające sens ludzkiemu życiu (A.1.3);
- interpretuje przykazanie miłości Boga i bliźniego w świetle Ewangelii (C.10.1);
- wyjaśnia, czym jest miłość (C.10.2);
- wymienia sposoby przeżywania miłości (C.10.3);
- omawia różne formy powołania w świetle życia Ewangelii (małżeństwo, kapłaństwo, życie konsekrowane) (C.10.4);
- przedstawia drogę świętości św. Teresy od Dzieciątka Jezus (E.4.1);
- wskazuje na sposoby odkrywania powołania w świetle Bożego wezwania (C.10.5);
- charakteryzuje najważniejsze wspólnoty w życiu człowieka (E.1.1);
- przedstawia, na czym polega uczestnictwo w życiu różnych wspólnot Kościoła, narodu, rodziny, grupy szkolnej i koleżeńskiej (E.1.2);
- wyjaśnia, czym jest „grzech społeczny” (E.1.3);
- wyjaśnia i podaje przykłady, jak pracować nad własnym rozwojem emocjonalnym i społecznym (E.1.4);
- wyjaśnia, na czym polega kultura bycia w rodzinie, szkole, parafii, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.5);
- wyjaśnia, na czym polega miłość do Ojczyzny (E.1.6);
- uzasadnia wartość świadectwa wiary w różnych sytuacjach życiowych (E.1.7);
- podaje przykłady świadków wiary w konkretnych sytuacjach życiowych (E.1.8).

## Postawy

Uczeń:

- podejmuje refleksję nad sensem swojego życia (A.1.b);
- okazuje szacunek wobec siebie i innych (A.1.c);
- stara się żyć według wartości chrześcijańskich (A.1.d);
- dąży do szczęścia własnego i bliźnich (A.1.e);
- rozwija własne talenty i zdolności (C.10.a);
- pogłębia postawę służby (C.10.b);
- modli się o rozeznanie swojego powołania (C.10.c);
- modli się o nowe powołania kapłańskie i zakonne, a także dobre powołania do małżeństwa (C.10.d);
- angażuje się we własny rozwój emocjonalny i społeczny (E.1.b);
- zachowuje kulturę bycia w grupie (E.1.c);
- reaguje na niewłaściwe zachowania w określonej grupie (E.1.d);
- podejmuje wysiłek właściwego zachowania w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej i na portalach społecznościowych (E.1.e);
- wspiera akcje pomocy potrzebującym (E.1.f);
- przejawia postawę wdzięczności za świadków wiary (E.1.g);

- troszczy się o dobro Ojczyzny (E.1.h);
- wzoruje się na przykładach życia świętych (E.4.a);
- modli się za osoby życia konsekrowanego (E.4.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - bohaterowie, którzy odnaleźli prawdziwy sens życia (np. pan Scrooge z *Opowieści wigilijnej* Ch. Dickensa, Marek Winicjusz z *Quo vadis* H. Sienkiewicza, Jacek Soplica z *Pana Tadeusza* A. Mickiewicza), lub postacie, które oddały się pogoni za fałszywymi wartościami (np. Żona modna z utworu I. Krasickiego lub tytułowa bohaterka *Balladyny* J. Słowackiego);
  - obrazy literackie różnych miłości – przywiązania (np. Iis z Małego Księcia A. de Saint-Exupéry'ego), miłości rodzicielskiej (np. miłość Jana Kochanowskiego do córki), zakochania (np. motyw miłości w *Dziadach*, cz. II A. Mickiewicza, miłość Winicjusza do Ligii w *Quo vadis* H. Sienkiewicza), miłość Ojczyzny (postawa bohaterów *Kamieni na szaniec* A. Kamińskiego).
- Wiedza o społeczeństwie:
  - człowiek odpowiedzialny za wspólnotę, w której żyje – społeczna natura człowieka: człowiek istotą społeczną, znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontakt, przynależności, uznania), zasady komunikowania się, sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej, podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji, przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie, różne formy zachowań asertywnych; sposoby rozwiązywania konfliktów oraz ich zalety i wady;
  - rodzina – rodzina jako grupa społeczna; rola rodziców i osób starszych w rodzinie, wartości ważne dla rodziny, wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci; prawa i obowiązki dzieci w rodzinie;
  - problemy moralne młodzieży – nieletni wobec prawa: zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów Internetu, przemoc w cyberprzestrzeni i odpowiednia reakcja na nią;
  - powołanie człowieka a patriotyzm – wspólnoty narodowe/etniczne i Ojczyzna: przejawy postawy patriotycznej młodego i dorosłego człowieka, różne tożsamości społeczno-kulturowe i ich współistnienie, przejawy ksenofobii, rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu oraz potrzeba przeciwstawiania się tym zjawiskom;
  - odpowiedzialność za życie publiczne – udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie: cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna), przykłady działań wybitnych Polaków.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. miłość, świętość, powołanie.

## 2. Sens życia – perspektywa eschatologiczna

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z nauczaniem Kościoła na temat życia wiecznego;
- ukazanie sensu życia i śmierci człowieka wierzącego;
- kształtowanie postawy otwartości i gotowości na spotkanie z Chrystusem Zmartwychwstałym.

### Treści

- Istota zmartwychwstania umarłych, zbawienia i potępienia: fragmenty J 11,1-44 (A.8).
- Śmierć i rzeczy ostateczne człowieka (A.8).
- Apokalipsa według św. Jana (A.8, A.10).
- Koniec świata. Paruzja (A.8).
- Życie wieczne, piekło i niebo (A.7, A.8).
- Sens życia w świetle rzeczy ostatecznych człowieka (A.8).
- Czyściec i odpusty (A.8).

### Wymagania

Uczeń:

- omawia prawdę o zmartwychwstaniu umarłych (A.8.1);
- wymienia i krótko omawia ostateczne rzeczy człowieka: śmierć, niebo, piekło, czyściec, sąd szczegółowy, Sąd Ostateczny (A.7.6, A.8.2);
- wyjaśnia katolickie spojrzenie na śmierć człowieka i sens wiary w czyściec (A.8.3);
- wyjaśnia nauczanie Kościoła o odpustach (A.8.4);
- przedstawia prawdę o dobroci stworzonego świata (A.7.1);
- wskazuje na przyczyny zła (A.7.2);
- przedstawia skutki zła (grzechu) (A.7.4);
- opisuje sposoby działalności złego ducha (A.7.5);
- wykazuje związek między wiarą w czyściec i miłosierdziem Bożym (A.8.5);
- omawia biblijne obrazy końca świata oraz Sądu Ostatecznego i przedstawia ich interpretację w świetle wiary (A.8.6);
- charakteryzuje postawę gotowości na przyjście Chrystusa (A.8.7);
- argumentuje sprzeczność przepowiedni i pozabiblijnych zapowiedzi końca świata z wiarą chrześcijańską (A.8.8);
- wyjaśnia pojęcie apokalipsa (A.10.1);
- przedstawia ogólnie przesłanie Apokalipsy św. Jana (A.8.6).

### Postawy

Uczeń:

- dziękuje Bogu za dobro stworzenia (A.7.a);
- troszczy się o pomnażanie dobra w świecie (A.7.b);
- unika zła (A.7.c);
- wierzy w istnienie piekła i szatana (A.7.d);
- podejmuje walkę z pokusami w swoim życiu (A.7.e);
- wierzy w zmartwychwstanie umarłych (A.8.a);

- akceptuje nauczanie Kościoła o rzeczach ostatecznych (A.8.b);
- korzysta z możliwości przyjmowania odpustów (A.8.c);
- modli się za zmarłych (A.8.d);
- ufa Bogu i stara się żyć w gotowości na przyjście Chrystusa (A.8.e);
- wierzy w prawdy zawarte w Objawieniu Bożym (A.10.a);
- stara się poznawać Boże Objawienie (A.10.b);
- pielęgnuje tradycje i zwyczaje religijne (A.10.c);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia Bożego (A.10.d);
- podejmuje prywatną lekturę Pisma Świętego (A.10.e).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - pogańska a chrześcijańska wizja sądu i kary po śmierci w literaturze – *Dziady*, cz. II A. Mickiewicza;
  - interpretacja Apokalipsy – interpretacja utworów poetyckich, rozpoznawanie w tekście literackim (religijnym) środków stylistycznych (np. alegorii i symbolu);
  - Apokalipsa w literaturze i obrazach – interpretacja wybranego dzieła sztuki lub literatury inspirowanego Apokalipsą (obraz, grafika, rzeźba, poezja);
  - interpretacja zapowiedzi końca świata – różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową i publicystyką.
- Muzyka i plastyka:
  - przykłady muzycznej twórczości ludowej, obrzędy, zwyczaje, tradycje swojego regionu.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. niebo, piekło, sąd ostateczny, czyściec, Apokalipsa.

## **3. Modlitwa chrześcijanina wyrazem miłości**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie modlitwy jako dialogu Boga z człowiekiem na przykładach postaci biblijnych i świętych;
- kształtowanie umiejętności odczytywania i interpretowania wskazań ewangelicznych w przeżywanej rzeczywistości (osobistej, rodzinnej, szkolnej, otaczającego świata);
- zachęta do pogłębiania relacji z Bogiem poprzez osobistą modlitwę.

### **Treści**

- Biblijne wzory modlitwy i przykłady osób żyjących modlitwą (D.2):
  - modlitwy Starego Testamentu – ludzie modlitwy w Starym Testamencie;
  - modlitwy Nowego Testamentu – ludzie modlitwy w Nowym Testamencie;
  - modlitwa arcykapłańska Jezusa na podstawie J 17,1-26.
- Modlitwa postawą otwarcia się na Boga i fundamentem życia chrześcijańskiego. Rodzaje, formy i postawy podczas modlitwy (D.1).

- Trudności w modlitwie (D.4).
- Liturgia. Cel sprawowania liturgii (B.1).
- Podział zadań w sprawowaniu liturgii (B.1).
- Sztuka sakralna w liturgii Kościoła – twórcy chrześcijańscy (B.2).
- Modlitwa Pańska jako program życia chrześcijanina – na podstawie Mt 6 (D.3).

## Wymagania

Uczeń:

- na podstawie tekstów biblijnych Starego i Nowego Testamentu wskazuje osoby żyjące modlitwą oraz formy modlitwy (D.2.1);
- omawia modlitwę arcykaptańską Jezusa (D.2.2);
- podaje przykłady modlitwy ludzi znanych z historii i współczesnych (D.2.3);
- przedstawia rodzaje i formy modlitwy, a także postawy modlitewne (D.1.3);
- formułuje modlitwy dziękczynienia, uwielbienia, przeproszenia i prośby w oparciu o teksty biblijne i własnymi słowami (D.2.4);
- charakteryzuje liturgię jako dialog Boga z człowiekiem (dar i odpowiedź) (B.1.1);
- omawia rolę świeckich w liturgii (B.1.3);
- wyjaśnia znaczenie udziału w liturgii dla życia chrześcijanina (B.1.2);
- wymienia najważniejsze trudności w modlitwie (D.4.1);
- przedstawia sposoby przezwyciężania trudności w modlitwie (D.4.2);
- przedstawia rolę sztuki sakralnej w liturgii Kościoła i podaje przykłady twórców religijnych oraz ich dzieł (B.2.7);
- wyjaśnia przesłanie wyływające z wezwań Modlitwy Pańskiej (D.3.1);
- omawia Modlitwę Pańską jako program życia chrześcijańskiego (D.3.2).

## Postawy

Uczeń:

- w modlitwie inspirowane przykładami biblijnymi (D.2.a);
- świadomie podchodzi do modlitwy jako czasu przebywania z Bogiem (D.2.b);
- jest przekonany o potrzebie modlitwy (D.1.a);
- chętnie się modli (D.1.b);
- przyjmuje odpowiednie postawy podczas modlitwy (D.1.c);
- w codziennej modlitwie otwiera się na Pana Boga (D.4.a);
- prowadzi szczerzy i ufny dialog z Bogiem (D.4.b);
- angażuje się w liturgię Kościoła (B.1.a);
- poprzez znaki i gesty wyraża swoją wiarę oraz prowadzi dialog z Bogiem (B.1.b);
- z szacunkiem wykonuje gesty liturgiczne (B.1.c);
- z szacunkiem odnosi się do przedmiotów kultu religijnego (B.2.f);
- korzysta z dobrodziejstw modlitwy wspólnotowej (D.3.a);
- chętnie odmawia modlitwę Ojcze nasz (D.3.b);
- pogłębia więź z Bogiem Ojcem (D.3.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - motyw modlitwy w literaturze – opisy modlitwy (np. w *Quo vadis* H. Sienkiewicza);

- interpretacja Modlitwy Pańskiej z Ewangelii według św. Mateusza – tworzenie wypowiedzi w wybranej formie.
- Muzyka i plastyka:
  - sztuka sakralna – przykłady z architektury, rzeźby i malarstwa, rozróżnienie między sztuką świecką i sakralną;
  - śpiew jako modlitwa wspólnotowa.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. liturgia, sztuka sakralna.

## 4. Świątynia Ducha Świętego – bierzmowanie

### Cele katechetyczne:

- ukazanie istoty sakramentu bierzmowania oraz jego roli w życiu człowieka wierzącego;
- zachęcenie do pogłębiania relacji z Duchem Świętym;
- kształtowanie postawy odpowiedzialności za własny rozwój w wierze oraz odkrywanie darów Ducha Świętego w codziennym życiu.

### Treści

- Droga do dojrzałości – bierzmowanie jako początek drogi, która trwa całe życie (B.5).
- Dary i owoce Ducha Świętego w Kościele (A.14, B.5).
- Jesteśmy świątynią Ducha Świętego (1 Kor 3,16-23) (A.14).
- Charyzmaty Ducha Świętego w Kościele (A.14).
- Owocne życie – bł. Hanna Chrzanowska (F.2).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest sakrament bierzmowania (B.5.1);
- opisuje i wyjaśnia szczegółowo obrzędy bierzmowania (B.5.2);
- przedstawia istotę, skutki i konsekwencje egzystencjalne bierzmowania (B.5.3);
- omawia znaczenie sakramentu bierzmowania dla życia chrześcijanina (B.5.4);
- wymienia dary Ducha Świętego i podaje ich przykłady (B.5.5);
- omawia owoce działania Ducha Świętego w życiu chrześcijanina i podaje przykłady (A.14.3);
- wyjaśnia, czym są charyzmaty Ducha Świętego w Kościele (A.14.1);
- podaje przykłady bezinteresownej troski o ludzi w potrzebie (chorych, samotnych, niepełnosprawnych, biednych, uzależnionych, bezradnych, wykluczonych społecznie) (F.2.3);
- podaje przykłady ludzi zaangażowanych w apostołstwo (także współczesnych) (F.2.4);
- omawia właściwe motywy przyjęcia sakramentu bierzmowania jako dopełnienia chrztu (B.5.6);
- uzasadnia konieczność dalszej formacji chrześcijańskiej (B.5.7).

## Postawy

Uczeń:

- wierzy w Ducha Świętego (A.14.a);
- w modlitwie prosi Ducha Świętego o wiarę (A.14.b);
- otwiera się na działanie i dary Ducha Świętego (A.14.c);
- stara się na co dzień dzielić owocami Ducha Świętego (A.14.c);
- wierzy w pomoc Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania (B.5.a);
- świadomie uczestniczy w przygotowaniu do bierzmowania (B.5.b);
- kształtuje postawę współpracy z Duchem Świętym we własnym życiu (B.5.c);
- jest przekonany o konieczności formacji chrześcijańskiej po przyjęciu bierzmowania (B.5.d);
- w świadectwie świętych szuka wskazówek dla siebie (F.2.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - literackie przykłady dojrzewania i momentu inicjacji w literaturze (np. Jacek Soplica z *Pana Tadeusza* A. Mickiewicza – dojrzewanie do skruchy i zadośćuczynienia lub Oskar z powieści *Oskar i pani Róża* E.E. Schmitta – dojrzewanie do relacji z Bogiem; przysięga bohaterów *Kamieni na szaniec* A. Kamińskiego);
  - przykłady owocnego życia w literaturze – bohaterów wybranych przez uczniów (np. Fred, siostrzeniec Scrooge'a, z *Opowieści wigilijnej* Ch. Dickensa).
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. poszczególne dary Ducha Świętego.

## 5. Sakramenty na drodze Ośmiu błogosławieństw

### Cele katechetyczne:

- pogłębienie wiedzy na temat sakramentów świętych jako drogowskazów na drodze do nieba;
- ukazanie Ośmiu błogosławieństw jako drogi do szczęścia człowieka;
- zachęcenie do budowania własnego życia w oparciu o wartości płynące z nauczania Chrystusa.

### Treści

- Dekalog w świetle Kazania na górze – na podstawie Mt 5,13-48 (A.13, C.9).
- Dekalog: nauczanie Kościoła o aborcji, eutanazji i zapłodnieniu *in vitro* oraz karze śmierci (C.6).
- Szczęście z Jezusem Chrystusem – Ośmiem błogosławieństw: Mt 5,3-12 (C.9, B.4, B.5, B.6, B.7, B.8, B.9):
  - być ubogim w duchu – chrzest święty (C.9, B.4);
  - pragnąć sprawiedliwości – sakrament bierzmowania (C.9, B.5);
  - umieć płakać nad własną słabością – sakrament pokuty (C.9, B.6);
  - cierpieć prześladowania dla sprawiedliwości – Eucharystia (C.9, B.7);



- być wrażliwym na cierpienie innych – sakrament chorych (C.9, B.8);
- mieć czyste serce – sakrament małżeństwa (C.9, B.9);
- wprowadzać pokój – sakrament święceń (C.9, B.9);
- Ziemia Obiecana – niebiańska ojczyzna – szczęście cichych i pokornych (C.9).

## Wymagania

Uczeń:

- przedstawia nauczanie Jezusa zawarte w Kazaniu na górze (A.13.8);
- omawia związek Dekalogu i Kazania na górze (C.9.2);
- uzasadnia zło aborcji, eutanazji, zapłodnienia *in vitro* oraz kary śmierci (C.6.2);
- przedstawia inicjatywy mające na celu obronę życia ludzkiego od poczęcia do naturalnej śmierci (np. duchowa adopcja dziecka poczętego) (C.6.3);
- wyjaśnia, na czym polegają naturalne metody regulacji poczęć (C.5.12);
- uzasadnia zło antykoncepcji (C.5.13);
- ocenia osiągnięcia biotechnologii w perspektywie nauki Kościoła (C.5.5);
- przedstawia stanowisko Kościoła katolickiego na temat homoseksualizmu (C.5.14);
- przedstawia nauczanie Kościoła na temat kary śmierci (C.6.4);
- wymienia Osiem błogostawieństw (C.9.1);
- uzasadnia wartość Ośmiu błogostawieństw w życiu osobistym i społecznym chrześcijanina (C.9.3);
- uzasadnia znaczenie Ośmiu błogostawieństw w drodze do zbawienia (C.9.4);
- omawia znaczenie i skutki chrztu świętego – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.4.2, C.9.2, C.9.3);
- przedstawia istotę, skutki i konsekwencje egzystencjalne bierzmowania oraz jego znaczenie dla życia chrześcijanina – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.5.3, C.9.2, C.9.3);
- omawia rolę sakramentu pokuty i pojednania w życiu moralnym chrześcijanina – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.7.5, C.9.2, C.9.3);
- omawia rolę Eucharystii w życiu moralnym chrześcijanina – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.6.4, C.9.2, C.9.3);
- omawia tajemnicę cierpienia i chrześcijańskie podejście do choroby i śmierci (przykład Agaty Mróz lub inny) oraz przedstawia znaczenie i skutki sakramentu namaszczenia chorych jako daru i pomocy w przeżywaniu cierpienia – w świetle Ośmiu błogostawieństw (A. 13.14, A.13.15, B.8.2, C.9.2, C.9.3);
- przedstawia sakrament małżeństwa jako dar i pomoc w realizacji powołania do miłości i służby – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.9.3, C.9.2, C.9.3);
- przedstawia sakrament święceń jako dar i pomoc w realizacji powołania do miłości i służby – w świetle Ośmiu błogostawieństw (B.9.3, C.9.2, C.9.3);
- uzasadnia koncepcję szczęścia zawartą w Ośmiu błogostawieństwach (C.9.5).

## Postawy

Uczeń:

- jest przekonany o wartości życia każdego człowieka (C.6.a);
- podejmuje inicjatywy mające na celu obronę życia od poczęcia do naturalnej śmierci (C.6.b);
- ufa Jezusowi (C.9.a);

- jest przekonany, że kroczenie drogą błogosławieństw prowadzi do szczęścia i zbawienia (C.9.b);
- świadomie konfrontuje swoje życie z Jezusowymi błogosławieństwami (C.9.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - literackie przykłady ludzkiego cierpienia, np. w wybranych trenach J. Kochanowskiego.
- Biologia:
  - początek życia ludzkiego – ewolucja życia: istota procesu ewolucji organizmów i źródła wiedzy o jej przebiegu, podobieństwa i różnice między człowiekiem a małpami człekokształtnymi jako wynik procesów ewolucyjnych.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, przemoc w cyberprzestrzeni i odpowiednia reakcja na nią;
  - szacunek dla człowieka: prawa człowieka – godność człowieka: podstawa różnych systemów moralnych, źródło powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka, przeciwstawianie się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartość życia ludzkiego – życie jako fundamentalna wartość: planowanie dzieciństwa rodziny; odpowiedzialne rodzicielstwo, fazy psychofizycznego rozwoju człowieka w okresie prenatalnym i postnatalnym, szacunek dla ludzkiego ciała; podstawy higieny, troska o zdrowie, osoby z niepełnosprawnością jako wartościowi partnerzy w koleżeństwie, przyjaźni, miłości i rodzinie, troska o osoby chore i umierające, pamięć o zmarłych, współtowarzyszenie bliskim w przeżywaniu żałoby;
  - odpowiedzialne rodzicielstwo – płodność: płodność jako wspólna sprawa kobiety i mężczyzny, metody rozpoznawania płodności, ich przydatność w planowaniu rodziny i diagnostyce zaburzeń, pojęcie antykoncepcji i jej rodzaje, ocena stosowania poszczególnych środków antykoncepcyjnych w aspekcie medycznym, psychologicznym, ekologicznym, ekonomicznym, społecznym i moralnym, różnice między antykoncepcją a naturalnym planowaniem rodziny, zapłodnieniem *in vitro* a naprotechnologią, gotowość członków rodziny na przyjęcie dziecka z niepełnosprawnością, sytuacja rodzin mających trudności z poczęciem dziecka i doświadczających śmierci dziecka przed narodzeniem.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. osoba niepełnosprawna, aborcja, eutanazja, kara śmierci, błogosławieństwo.

## 6. Bóg nieustannie posyła

### Cele katechetyczne:

- przybliżenie nauczania Kościoła na temat apostołstwa w świecie współczesnym;
- wychowanie do odpowiedzialności za wspólnotę Kościoła;
- kształtowanie postawy bycia świadkiem Chrystusa w codziennym życiu.

### Treści

- Świadkowie wiary – biblijni i święci (F.2).
- Stary Testament i Nowy Testament – posłani przez Boga (wybór postaci) (A.11).
- Przykłady świadków wiary w historii Kościoła do współczesności (E.3).
- Odpowiedzialność świeckich za Kościół. Pojęcie i istota apostołstwa (F.2).
- Zaangażowanie chrześcijanina w różne formy apostołstwa (F.2).
- Apostołstwo świeckich – nasze apostołstwo (F.2).
- Zadania chrześcijanina w życiu społecznym (F.2).
- Misyjna działalność Kościoła – misje ad gentes – nasze zadanie: modlitwa i wsparcie (F.1).
- Błogosławieni: o. Zbigniew Strzałkowski i o. Michał Tomaszek, Helena Kmieć – polscy misjonarze męczennicy (E.5).

### Wymagania

Uczeń:

- przedstawia biblijne przykłady osób powoływanych przez Boga oraz ich zadania (A.11.4);
- opisuje możliwości i podaje przykłady apostołstwa w Kościele, rodzinie, szkole, różnych środowiskach rówieśniczych i na portalach społecznościowych (F.2.1);
- uzasadnia wartość angażowania się w wolontariat (F.2.2);
- podaje przykłady bezinteresownej troski o ludzi w potrzebie (chorych, samotnych, niepełnosprawnych, biednych, uzależnionych, bezradnych, wykluczonych społecznie) (F.2.3);
- podaje przykłady ludzi zaangażowanych w apostołstwo (także współczesnych) (F.2.4);
- wyjaśnia, na czym polega misyjna natura Kościoła (F.1.1);
- w oparciu o teksty biblijne i nauczanie Kościoła opisuje jego misyjną działalność (F.1.2);
- podaje przykłady współczesnych męczenników na misjach: bł. o. Zbigniew Strzałkowski, bł. o. Michał Tomaszek, Helena Kmieć (F.1.3);
- omawia przykłady działalności misyjnej, zaangażowanie osób duchownych i świeckich (F.1.3).

### Postawy

Uczeń:

- pogłębia swoją relację z Bogiem, starając się naśladować postaci biblijne (A.11.d);
- włącza się w różne formy apostołstwa (F.2.a);
- angażuje się w ewangelizacyjną działalność Kościoła (F.2.b);
- angażuje się w akcje pomocy potrzebującym (F.2.c);

- odpowiedzialnie uczestniczy w różnych formach wolontariatu (F.2.d);
- w świadectwie świętych szuka wskazówek dla siebie (F.2.e);
- włącza się w różne formy pomocy misjom (F.1.a);
- angażuje się w dzieła misyjne (F.1.b);
- przejawia postawę misyjną (F.1.c);
- stara się poznawać historię Kościoła i szuka swojego miejsca w jego misji (E.3.a);
- jest przekonany, że jego zaangażowanie ma wpływ na przyszłość Kościoła (E.3.b);
- modli się za biskupów, prezbiterów, diakonów i za cały Kościół (E.3.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - postawa wobec cierpiących na podstawie lektur (np. E.E. Schmitta *Oskar i pani Róża*).
- Wiedza o społeczeństwie:
  - powołanie do życia w świecie, podstawa dialogu ze światem współczesnym – prawa człowieka: godność człowieka, podstawa różnych systemów moralnych, źródło powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka, przeciwstawianie się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości;
  - odpowiedzialne korzystanie ze środków masowego przekazu: funkcje i rodzaje środków masowego przekazu, znajdowanie w mediach wiadomości na wskazany temat, różnica między informacją o faktach a komentarzem i opinią, rzetelność dziennikarzy, funkcje reklamy i krytyczna analiza wybranego przekazu reklamowego, cele kampanii społecznych i analiza materiału z wybranej kampanii tego rodzaju, znaczenie opinii publicznej;
  - udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie: cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna), przykłady działań wybitnych Polaków;
  - odpowiedzialność za sprawy międzynarodowe – wybrane problemy społeczne współczesnego świata (np. głód, zanieczyszczenie środowiska), propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. apostołstwo;
  - fragment Biblii, np. rozstanie: „Idźcie na cały świat...”.

## **7. Świadkowie Ewangelii w naszej historii**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie świadków Ewangelii w XX i XXI w.;
- zachęcenie do odkrywania wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości;
- wychowanie do bycia świadkiem Ewangelii we własnym środowisku.

## Treści

- Kościół podczas II wojny światowej i w czasach powojennych (E.3).
- Męczennicy II wojny światowej – św. Maksymilian Maria Kolbe (E.4, E.5).
- Świadkowie wiary czasów stalinowskich (E.3).
- „Ubogich zawsze mieć będziecie” – św. Matka Teresa z Kalkuty (E.4).
- Pobożność maryjna w dziejach Polski: akty oddania Polski Maryi i Jej Sercu w roku 1946 oraz 1966 i ich owoce, kardynał Stefan Wyszyński (E.5).
- Duszpasterz młodzieży: ks. Franciszek Blachnicki (E.1).
- Świeccy świadkowie Ewangelii (E.1).

## Wymagania

Uczeń:

- na podstawie poznawanych dziejów Kościoła wskazuje na ciągłość działania Boga w dziejach świata i każdego człowieka oraz uzasadnia, że historia Kościoła jest świadectwem prowadzenia ludzi do zbawienia (E.3.1, E.3.11);
- opowiada o roli Kościoła w czasach totalitaryzmów: hitlerowskiego i bolszewickiego (E.3.10);
- wskazuje na najważniejsze fakty z życia św. Maksymiliana Marii Kolbego oraz innego wybranego świętego z czasów II wojny światowej (E.4.1, E.5.8);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej Polski: Cud nad Wisłą, akty oddania Polski Maryi i Jej Sercu w roku 1946 oraz 1966 i ich owoce (E.5.7);
- wskazuje na najważniejsze fakty z życia świętych papieży XX w. (E.4.1);
- wskazuje na wydarzenia i zjawiska religijne, które wpłynęły na budowanie tożsamości narodowej Polaków w XX i na początku XXI w. (E.5.9);
- wykazuje aktualność myśli wybranych postaci świętych, opowiada o ich życiu i roli założonych przez nich wspólnot (E.4.1);
- opierając się na omawianych postaciach świętych i działalności Kościoła, podaje przykłady wpływu chrześcijaństwa na dzieje ludzkości (A.13.18).

## Postawy

Uczeń:

- stara się poznawać historię Kościoła i szuka swojego miejsca w jego misji (E.3.a);
- jest przekonany, że jego zaangażowanie ma wpływ na przyszłość Kościoła (E.3.b);
- modli się za biskupów, prezbiterów, diakonów i za cały Kościół (E.3.c);
- wzoruje się na przykładach życia świętych (E.4.a);
- przejawia postawę wdzięczności za świadków wiary (E.1.g);
- troszczy się o dobro Ojczyzny (E.1.h);
- okazuje szacunek dla historii Kościoła w Polsce (E.5.a);
- kształtuje postawę patriotyzmu i odpowiedzialności za losy narodu (E.5.b);
- stara się naśladować przykład świętych polskich (E.5.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - biografie poznawanych świętych i świadków wiary – wartości w utworze oraz wartości ważne dla bohatera, tworzenie wypowiedzi, np. scenariusz filmowy na podstawie fragmentów książki, dialog, opowiadanie, opis;
  - bohaterstwo i męczeństwo – porównanie (np. na przykładzie bohaterów książki A. Kamińskiego *Kamienie na szaniec*);
  - dziedzictwo narodowe oraz kulturowe i postawa odpowiedzialności za nie w oparciu o lektury (np. S. Żeromskiego *Szyfowe prace*, A. Kamińskiego *Kamienie na szaniec*).
- Historia:
  - Kościół wobec ideologii XX w. – oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszysty, niemieckiego narodowego socjalizmu, systemu sowieckiego): ideologia i praktyka; polityka Niemiec na terenach okupowanej Europy, zagłada Żydów oraz Romów i eksterminacja innych narodów;
  - święci i bohaterowie Polski wobec zbrodni okupanta i w latach stalinizmu – wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r., agresja Niemiec (1 września) i Związku sowieckiego (17 września): przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holokaustu, przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna), polityczna i militarna działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów. Początki komunizmu w Polsce: postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]), przyczyny i skutki Poznańskiego Czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie);
  - znaczenie Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych w Polsce w latach 1957–1981 i podczas stanu wojennego – rola Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne, charakterystyka ruchu społecznego „Solidarność”, postawy Polaków wobec stanu wojennego, fenomen oporu społecznego.
- Geografia:
  - szacunek dla dziedzictwa – geografia Europy: szacunek i zrozumienie innych kultur przy zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego kraju.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - odpowiedzialność za sprawy międzynarodowe – wybrane problemy społeczne współczesnego świata (np. głód, zanieczyszczenie środowiska), propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. świadectwo wiary, postąnnictwo;
  - modlitwy w intencji Ojczyzny.

## 8. Umocnieni Duchem Miłości – rok liturgiczny

### Cele katechetyczne:

- ukazanie nauczania Kościoła na temat roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych oraz życia chrześcijanina;
- pogłębienie rozumienia wydarzeń wynikających z roku liturgicznego;
- zachęcenie do budowania relacji z Bogiem poprzez zaangażowanie się w wydarzenia roku liturgicznego.

### Treści

- Aktualizacja historii zbawienia w roku liturgicznym (B.2, A.10).
- Sens, przesłanie i liturgia poszczególnych okresów, świąt oraz uroczystości roku liturgicznego (B.2):
  - miesiąc różańcowy – umiesz się modlić? (D.5);
  - Święty Jan Paweł II – dla Kościoła, dla świata i dla Polski (B.2);
  - Wszystkich Świętych i modlitwa za zmarłych (B.2);
  - Adwent (B.2);
  - Narodzenie Pańskie (B.2);
  - Objawienie Pańskie (B.2);
  - Chrzt Pański (B.2);
  - Wielki Post (B.2);
  - Triduum Paschalne. Wielkanoc (B.2);
  - Niedziela Miłosierdzia. Święta Faustyna Kowalska (B.2);
  - Zesłanie Ducha Świętego (B.2).

### Wymagania

Uczeń:

- ukazuje związek wydarzeń biblijnych z rokiem liturgicznym, prawdami wiary i moralności chrześcijańskiej oraz życiem chrześcijanina (A.10.5);
- opisuje strukturę i wyjaśnia znaczenie roku liturgicznego (B.1.5);
- charakteryzuje poszczególne okresy roku liturgicznego w kontekście wydarzeń zbawczych i nauczania Kościoła oraz życia chrześcijanina (B.2.1);
- wymienia i opisuje uroczystości i święta Pańskie, miesiące i święta maryjne oraz Wszystkich Świętych i wspomnienie św. Jana Pawła II (B.2.2);
- omawia liturgiczne i paraliturgiczne formy świętowania w poszczególnych okresach liturgicznych (B.2.3);
- uzasadnia religijny wymiar uroczystości Zmartwychwstania Pańskiego, Narodzenia Pańskiego, Zesłania Ducha Świętego oraz okresów Adwentu i Wielkiego Postu; charakteryzuje istotę kultu Maryi (B.2.4);
- uzasadnia związek modlitwy różańcowej z życiem chrześcijanina (D.5.3);
- omawia praktyki ascetyczne w Kościele (B.2.6);
- zestawia wydarzenia biblijne ze zwyczajami religijnymi (A.10.6).

## Postawy

Uczeń:

- pielęgnuje tradycje i zwyczaje religijne (A.10.c);
- stara się odczytywać i przyjmować wydarzenia życiowe w świetle Objawienia Bożego (A.10.d);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.2.a);
- pogłębia własną pobożność (B.2.b);
- jednoczy się z Chrystusem w tajemnicach roku liturgicznego (B.2.c);
- stara się naśladować przykład Maryi i świętych (B.2.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - odczytywanie tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np. drama, inscenizacja sceny biblijnej, udział w jasełkach lub misterium paschalnym).
- Muzyka i plastyka:
  - pieśni związane z rokiem liturgicznym oraz przykłady religijnej muzycznej twórczości ludowej, obrzędów, zwyczajów, tradycji regionu;
  - praca plastyczna (np. projektowanie plakatu zachęcającego do udziału w rekolekcjach).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości i tradycje ważne w rodzinie, w tym wspólne świętowanie, organizacja i przeżywanie wolnego czasu;
  - komunikowanie uczuć, wyrażanie pamięci, składanie życzeń z okazji rodzinnych uroczystości;
  - podział obowiązków, praca i rekreacja, tworzenie atmosfery świętowania.
- Język obcy nowożytny oraz język mniejszości narodowej lub etnicznej:
  - słownictwo religijne, np. Zesłanie Ducha Świętego, miłosierdzie, Objawienie Pańskie;
  - modlitwa: Jezu, ufam Tobie.

## Wskazania do realizacji programu

W klasie VIII szkoły podstawowej katecheta zobowiązany jest przede wszystkim do podejmowania zróżnicowanych działań ewangelizacyjnych, które sprzyjają ukazywaniu uczniom przykazania miłości Boga i bliźniego jako podstawowej normy życia chrześcijańskiego, wspieraniu w pogłębianiu rozumienia poszczególnych sakramentów, w motywowaniu do życia sakramentalnego, w formacji postawy dialogu z Bogiem oraz w odkrywaniu sensu życia i powołania chrześcijańskiego w Kościele i w świecie. Służy temu przypomnienie, wyjaśnianie i pogłębianie treści związanych z powołaniem do miłości, eschatologią, modlitwą chrześcijańską, sakramentem bierzmowania, drogą Ośmiu błogosławieństw i postannictwem chrześcijan we współczesnym świecie.

Ważne miejsce zajmuje ukazywanie świadków Ewangelii, którzy odważnie i wiernie służyli Bogu, składając w ofierze samego siebie, a niekiedy także ponosząc śmierć w obronie ewangelicznych wartości. Skutecznej ewangelizacji uczniów klasy VIII sprzyja zarówno świadectwo życia świętych, błogosławionych, męczenników i świadków wiary, jak też po-



stawa samego katechety. Skuteczność działań ewangelizacyjnych w szkole zależy także od umiejętności prowadzenia dialogu z uczniami, otwartości, życzliwości, kreatywności, autentyczności i pogody ducha.

Wychodząc naprzeciw potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz uwzględniając wymagania szkolnego nadzoru pedagogicznego – zgodnie ze wskazaniami *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* – katecheta zobowiązany jest do stosowania zróżnicowanych rozwiązań dydaktycznych, wychowawczych i katechetycznych w szkole oraz integrowania ich z posługą katechetyczną w parafii. W swojej pracy powinien umiejętnie dobierać obok tradycyjnych form, metod i środków (np. metod podających, opartych na słowie) również rozwiązania metodyczne aktywizujące o różnym stopniu trudności.

Obok metod poszukujących, problemowych i eksponujących, na szczególną uwagę zasługują metody biblijne i liturgiczne. Pozwolą one właściwie odczytać przesłanie tekstów źródłowych, wprowadzić w tematykę Pisma Świętego i zmotywować do osobistej lektury Pisma Świętego.

Ukazanie związku między głoszonym orędziem i życiem katechizowanych oraz do wartościowanie kultury narodowej i dziedzictwa Kościoła rzymskokatolickiego wymaga zastosowania metod poszukujących, problemowych i eksponujących. Służą one otwieraniu katechizowanych na słowo Boże, pobudzają do poszukiwania odpowiedzi na pytanie o sens życia oraz aktywnego udziału w odkrywaniu i internalizacji wartości chrześcijańskich, których nośnikiem jest kultura. Zapewnią też integrację kształcenia ogólnego z edukacją religijną i wychowaniem w wierze oraz rozbudzą pozytywną motywację uczniów o różnym poziomie życia chrześcijańskiego do aktywnego udziału w szkolnych lekcjach religii i katechezie parafialnej. Metody liturgiczne służą wprowadzeniu w celebrację wydarzeń roku liturgicznego oraz w modlitwę osobistą i wspólnotową.

Godne uwagi są też projekty edukacyjne, które wspomagają katechizowanych w kształtowaniu umiejętności samodzielnego docierania do informacji, analizowania, oceniania, wartościowania i prezentowania efektów własnej pracy. Tego rodzaju działania należy powiązać z różnymi formami zaangażowania społecznego uczniów, podejmowanymi m.in. w ramach Szkolnego Koła Caritas oraz wolontariatu szkolnego, zwłaszcza odnoszącego się do pomocy ludziom potrzebującym. Mogą one pomóc w kształtowaniu u uczniów postaw prospołecznych i rozwijaniu kreatywności oraz w odkrywaniu przydatności poszczególnych treści nauczania religii w codziennym życiu. Stanowią też szansę do kształtowania umiejętności i postaw oraz podejmowania działań ewangelizacyjnych w szkole i społeczności lokalnej.

Udział w lekcji religii uczniów, którzy pochodzą z rodzin niepełnych i dysfunkcyjnych, rodzi potrzebę rzetelnego poznania wychowanków, diagnozowania ich problemów i poszukiwania sposobów, które wspomagają proces wychowania w szkole. Szczególnie ważne jest nawiązanie kontaktu z uczniami, służenie im radą i pomocą oraz wierne towarzyszenie w odkrywaniu własnej wartości, rozpoznawaniu znaczenia zasad moralnych i kierowania się nimi w codziennym życiu. Stąd też katecheta powinien prowadzić z uczniami rozmowy nie tylko w czasie zajęć, ale także w innych sytuacjach, być dyspozycyjnym na przerwach, otwartym, refleksyjnym, wrażliwym na zachowania i wypowiedzi uczniów. Powinien też wykazywać zdolność diagnozowania problemów oraz odczytywania skrytych przez uczniów uczuć, potrzeb i przeżyć. Konieczna jest też ścisła współpraca katechety z pedagogiem i psychologiem szkolnym w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i profilaktycznych w środowisku szkolnym. Wspólne realizowanie tych zadań odgrywa ważną

rolę w procesie wspierania uczniów w dążeniu do pełnej dojrzałości fizycznej, emocjonalnej, intelektualnej, duchowej i społecznej.

W klasie VIII szkoły podstawowej – tak jak w młodszych klasach na tym etapie nauczania – należy zwrócić uwagę na współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, do których uczniowie mają swobodny dostęp. Stanowią one szansę na wzbogacenie tradycyjnych sposobów nauczania religii i wychowania chrześcijańskiego. Katecheta powinien postugiwać się nowoczesnymi środkami dydaktycznymi. Jednocześnie współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne rodzą nowe wyzwania związane z wychowaniem uczniów do odpowiedzialnego korzystania z nich.

## **Współpraca środowisk wychowawczych**

### **a. Rodzina**

Ścisła współpraca z rodzicami bądź opiekunami prawnymi ucznia jest niezbędna, aby osiągnąć zamierzone cele katechetyczne. Warto pamiętać, że w szkole podstawowej to rodzice decydują o uczęszczaniu swoich dzieci na lekcje religii, więc zadaniem każdego katechety jest nawiązanie żywego kontaktu z nimi i budowanie relacji opartych na wzajemnym zrozumieniu i szacunku.

Należy zatroszczyć się o odpowiednie formy spotkań i współpracy przez lata nauki na poziomie klas V–VIII. Uwzględniając specyfikę okresu dojrzewania uczniów, którzy wchodzi w czas buntu i negocjowania autorytetów, spotkania z rodzicami i ich dziećmi powinny skupiać się na dwóch aspektach. Z jednej strony trzeba zadbać o charakter mistagogiczny, który będzie prowadził do aktywnego i pełnego zaangażowania w Eucharystię oraz życie sakramentalne. Rodzice, w tym rodzice chrestni, powinni zostać włączeni w proces przygotowania do sakramentu bierzmowania.

Jednocześnie trzeba wzbogacić tematykę spotkań o kwestie związane z wychowaniem i mądrym wprowadzeniem młodego człowieka w dojrzałość.

## **Tematyka spotkań z rodzicami**

- Klasa V
  - Bóg w życiu człowieka.
  - Wiara, nadzieja i miłość źródłem szczęścia człowieka.
  - Postawy wobec wiary i jej świadectwo w codziennym życiu.
  - Dar wolności a grzech w świetle kształtowania dojrzałego sumienia.
  - Modlitwa w życiu codziennym.
  - Pismo Święte w życiu chrześcijanina.
  - Rola wspólnoty w rozwoju każdego człowieka.
  - Świętowanie i spędzanie wolnego czasu po chrześcijańsku.

- Klasa VI
  - Godność człowieka jako fundamentalna wartość – szacunek do drugiego człowieka.
  - Kształtowanie właściwych postaw wobec zła i nieszczęścia.
  - Sakramenty fundamentem życia chrześcijańskiego.
  - Życie sakramentalne i życie modlitwy w rodzinie.
  - Chrystus w historii zbawienia – człowiek w historii zbawienia.
  - Liturgia dialogiem Boga z człowiekiem – sens aktywnego uczestnictwa w liturgii.
  - Pozytywna rola chrześcijaństwa w dziejach ludzkości.
  - Rodzina miejscem kontynuacji dzieła stworzenia i wzrastania w wierze.
- Klasa VII
  - Rodzina – wspólnotą wspierającą w rozwoju religijnym i społecznym.
  - Trudna sztuka radzenia sobie z kryzysem wiary.
  - Wartości nadające sens ludzkiemu życiu i stanowiące fundament relacji międzyludzkich.
  - Sens przykazań Bożych na co dzień – kształtowanie życia z Chrystusem.
  - Pozorność konfliktu między wiarą a nauką – jak mądrze rozmawiać z ateistami?
  - Rodzina a społeczność Kościoła.
  - Sens troski o sprawy społeczne – zadania chrześcijanina w społeczności ludzkiej.
  - Dojrzały patriotyzm – bez szowinizmu i zamykania się na inne kultury i tradycje.
- Klasa VIII
  - Młody człowiek w świecie – pokusy i zagrożenia (sekty, narkotyki, alkohol i inne).
  - Zadania rodziny wobec zagrożeń współczesnego świata.
  - Wydarzenia biblijne a zwyczaje religijne.
  - Dojrzałość i jej przejawy.
  - Mistagogia sakramentu bierzmowania.
  - Godne i odpowiedzialne przyjęcie sakramentu bierzmowania.
  - Postani mocą Ducha – w życiu rodzinnym, społecznym i Kościoła.
  - Kościół domowy – rodzina wspólnotą wspierającą w dawaniu świadectwa.

## **b. Parafia**

Nauka religii w szkole powinna przygotowywać uczniów do czynnego udziału w liturgii oraz systematycznego przystępowania do sakramentów świętych. Wskazane jest włączenie się nauczyciela religii w duszpasterstwo katechetyczne w parafii, na terenie której znajduje się szkoła, poprzez współorganizację rekolekcji adwentowych i wielkopostnych, pielgrzymek czy przygotowania liturgii słowa na Msze św. organizowane na początku i końcu roku szkolnego, a także w czasie roku szkolnego. W te działania powinno się również włączyć uczniów i jednocześnie zachęcać ich do zaangażowania w formacyjne grupy religijnych działających na terenie parafii miejsca ich zamieszkania, a także religijnych kółkach zainteresowań funkcjonujących na terenie szkoły. Należy też uwzględnić przygotowania młodzieży do przyjęcia sakramentu bierzmowania, co powinno odbywać się w parafii zamieszkania ucznia.

Program działań katechetycznych w parafii powinien wziąć pod uwagę zarówno miejsce formacji, jak i czas, a także osoby odpowiedzialne za formację. Warto zaangażować rodziców bądź opiekunów prawnych ucznia w formację pastoralno-liturgiczną.

## **Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii**

- Klasa V
  - Miejsce Boga w życiu człowieka.
  - Wiara, nadzieja i miłość – trzy fundamenty dobrego życia.
  - Świadkowie wiary – przewodnicy w wierze.
  - Uczestnictwo w dziele stworzenia.
  - Bóg wychodzi naprzeciw człowiekowi.
  - Od grzechu do doskonałości.
  - Chrześcijanin żyje modlitwą na co dzień.
  - Jezus spełnieniem oczekiwań zbawczych.
- Klasa VI
  - Godność chrześcijanina wynikająca z chrztu świętego.
  - Chrześcijanin wobec zła i nieszczęść.
  - Tylko z Chrystusem życie osiąga pełnię.
  - Sztuka modlitwy – modlitwa doskonała.
  - Zmartwychwstanie Chrystusa umacnia nadzieję.
  - Sakramenty – widzialne znaki łaski.
  - Nieustanna formacja chrześcijańska.
  - Nie wstydzę się Jezusa!
- Klasa VII
  - Wiara w Boga – szansą czy ograniczeniem?
  - „Wiara nie lęka się rozumu”.
  - Rady ewangeliczne w życiu chrześcijanina.
  - Odpowiedzialność za siebie i za innych w Kościele.
  - Formacja sumienia w dorastaniu do miłości.
  - Hierarchia wartości oparta na wierze.
  - Udział w życiu społecznym: służba i miłość na wzór Jezusa.
  - Jestem chrześcijaninem – szanuję innych.
- Klasa VIII
  - Jak być prawdziwie dojrzałym człowiekiem?
  - Przejawy życia wiarą: życie sakramentalne i życie modlitwy.
  - Kościół domowy a kościół parafialny.
  - Bierzmowanie – po co nam dary Ducha Świętego?
  - Bierzmowanie – mistagogia celebracji.
  - Bierzmowanie... i co dalej?
  - Moje miejsce w społeczności Kościoła.
  - Dojrzały chrześcijanin – czy nim jestem?

# **SZKOŁA PONADPODSTAWOWA - LICEUM**

*Katecheza tożsamości chrześcijańskiej*

---

Tytuł programu: ***Z Bogiem w dorosłe życie***

**Program nr AZ-3-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Klasa I – *W poszukiwaniu wolności*

Klasa II – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

Klasa III – *W poszukiwaniu nadziei*

Klasa IV – *W poszukiwaniu miłości*

## Charakterystyka etapu edukacyjnego

Czas szkoły ponadpodstawowej to okres kształtowania się w młodym człowieku własnej tożsamości. Intensywne poszukiwania tego, kim się jest, czego się chce i dokąd się zmierza, wymagają od młodzieży wielkiego zaangażowania. Ukształtowanie silnego poczucia własnej tożsamości jest podstawą stabilnego obrazu siebie, poziomu samoakceptacji, relacji z Bogiem, samym sobą i drugim człowiekiem. Rozwojowi własnej tożsamości towarzyszy poczucie odpowiedzialności za swoje czyny oraz duża wrażliwość ukierunkowana na wolność osobistą i prawo do samostanowienia. Należy ten potencjał wykorzystać i uświadomić uczniom, że skoro Bóg mnie stworzył wolnym, to znaczy że mam swoje życie kształtować samodzielnie. Boży plan wobec człowieka nie jest gotowym scenariuszem, który należy tylko odtworzyć.

Program nauczania religii w liceum przewiduje odkrycie swojego życia w świetle cnót: wiary, nadziei i miłości. Katecheza i nauczanie religii na etapie szkoły ponadpodstawowej ma pomóc młodym w odnalezieniu siebie w wolności i nauczaniu się bycia odpowiedzialnym. W tym celu zaplanowano następujący układ treści w poszczególnych klasach:

- Klasa I liceum – *W poszukiwaniu wolności*
- Klasa II liceum – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*
- Klasa III liceum – *W poszukiwaniu nadziei*
- Klasa IV liceum – *W poszukiwaniu miłości*

## Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Katecheza na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest ukierunkowana na wspomaganie dojrzewania w wierze. Wzbudza potrzebę i kształtuje umiejętności dawania świadectwa oraz podejmowania apologii wiary, a także odczytywania powołania i odkrywania miejsca w świecie, Kościele, narodzie i rodzinie.

- 1) **Wspomaganie w osiągnięciu dojrzałości w wierze.** Ukazanie wiary jako relacji osobowej. Integrowanie przyjmowanych treści wiary. Dążenie do zgodności postaw z deklarowaną wiarą.
- 2) **Pogłębianie znajomości Biblii i Tradycji.** Uzasadnienie natchnionego charakteru Biblii. Analizowanie tekstów biblijnych i religijnych oraz korzystanie z nich w uzasadnianiu wiary.
- 3) **Odkrywanie słowa Bożego jako źródła odpowiedzi na pytania egzystencjalne.** Aktualizacja orędzia biblijnego. Ukazywanie w tekstach biblijnych Boga działającego na rzecz człowieka. Wspieranie interioryzacji tekstów biblijnych i nauczania Kościoła.
- 4) **Kształtowanie hierarchii wartości w oparciu o Boże Objawienie.** Pomoc w rozpoznawaniu i hierarchizacji wartości w celu dokonywania właściwych wyborów.
- 5) **Towarzyszenie w odkrywaniu powołania chrześcijańskiego.** Wspieranie w odnajdywaniu miejsca w świecie. Wychowywanie do odpowiedzialnego pełnienia różnych ról w społeczeństwie. Wskazywanie zróżnicowanych zadań wynikających z przyjęcia sakramentów świętych.
- 6) **Kształtowanie tożsamości eklezjalnej.** Pomoc w odkrywaniu miejsca i zadań w Kościele. Wychowywanie do identyfikacji i odpowiedzialności za wspólnotę. Przed-

stawianie wydarzeń z historii Kościoła (poznawanych współbieżnie z nauczaniem historii w szkole), ich religijnej interpretacji oraz związku ze współczesnością.

- 7) **Przygotowanie do podejmowania działań apostołskich.** Wprowadzanie do dojrzałego udziału w misji Chrystusa i Kościoła: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Budzenie potrzeby dawania świadectwa wiary oraz odpowiedzialności za misje.



# Klasa I liceum

## *W poszukiwaniu wolności*

Układ treści i tematyka programu nauczania religii w klasie I liceum ma zachęcić uczniów do aktywnego poszukiwania odpowiedzi na pytania związane z wiarą. Rozpoczynając naukę na ostatnim etapie edukacyjnym, uczniowie podejmują nowe decyzje dotyczące uczestnictwa w katechezie. Determinuje ich lęk przed nowymi wyzwaniami oraz życia według zaproponowanych norm, których nie akceptują rówieśnicy, dlatego czasami ich decyzje związane z uczestnictwem w zajęciach pozostają w konflikcie z wolą rodziców. Tematyka zajęć w szkole ponadpodstawowej wychodzi naprzeciw oczekiwaniom uczniów, należy więc uwzględnić ich silne poczucie wolności i niezależności, wesprzeć podczas wyrażania własnego zdania na tematy związane z wiarą oraz wykazać zrozumienie. Uczeń w szkole ponadpodstawowej potrzebuje towarzyszenia podczas odnajdywania sensu wiary, pomocy w uzgadnianiu jej z nauką oraz świadectwa, które jest mocnym argumentem dowodzącym obecności Boga w świecie. Tematem zasadniczym dla tego etapu edukacyjnego jest chrześcijańska tożsamość. Chodzi o ukazanie chrześcijańskiego stylu życia, który nie jest jedynie zbiorem nawyków, przyzwyczajaj i zwyczajów przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

Dynamika programu nauczania religii w klasie I to wzajemne wynikanie działań i tematów następujących po sobie, a każdy kolejny jest dopowiedzeniem poprzedniego. Zasadnicze zagadnienie w dziale I to poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o sens istnienia w oparciu o poglądy filozoficzne, teologiczne i Biblię. W dziale II zostanie podjęta refleksja nad stworzeniem, pochodzeniem człowieka i świata. Tematyka zajęć ma na celu uświadomienie, że zostatem wybrany, zaplanowany przez Boga, bo Bóg chciał każdego z nas z osobna. Kolejnym komponentem, który kształtuje chrześcijańską tożsamość, jest poczucie, iż otrzymaliśmy Boże przebaczenie i zostaliśmy odkupieni przez Chrystusa. Tematy z działu III prowadzą ucznia od zagadnień związanych z grzechem, który jest skutkiem wolnego wyboru, do świętości Boga. Dział IV to poszukiwanie zrozumienia swojej wiary w świetle innych religii i wyznań niekatolickich, czyli inspiracja do kształtowania postaw ekumenicznych i dialogu międzyreligijnego. Dział V to tematyka eschatologiczna i angelologia. W dziale VI zaprezentowane są postaci i fakty historyczne, które dowodzą, że chrześcijanie nie są ludźmi idącymi za jakąś filozofią czy ideą, lecz na mocy namaszczenia Duchem Świętym są umiłowanymi dziećmi Boga. Ostatni dział VII pogłębia znajomość roku liturgicznego.

## **1. Kim jestem?**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie poglądów filozoficznych mówiących o pochodzeniu człowieka i świata;
- zapoznanie z biblijną prawdą o stworzeniu człowieka i świata;

- wyjaśnienie znaczenia wolności i odpowiedzialności w życiu człowieka;
- rozwijanie umiejętności interpretacji tekstów naukowych i biblijnych mówiących o tajemnicy stworzenia;
- kształtowanie umiejętności oceny koncepcji kreacjonizmu i ewolucjonizmu.

### **Treści**

- Koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1).
- Człowiek stworzony do życia w raju (A.11).
- Wolność zakorzeniona w rozumie i woli (C.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wskazuje na źródła koncepcji człowieka i świata (A.1.1);
- charakteryzuje główne koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1.3);
- określa naturę człowieka (A.11.2);
- definiuje chrześcijańską wizję wolności (C.2.1).

### **Postawy**

Uczeń:

- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - gatunki literackie
    - \* Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Koheleta;
    - \* Jan Parandowski, *Mitologia*.
- Filozofia:
  - autorefleksja jako koncepcja uprawiania filozofii;
  - filozoficzne koncepcje wolności.
- Historia:
  - pojęcia: prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne;
  - rodzaje źródeł historycznych;
  - człowiek i świat w wierzeniach religijnych starożytnych Greków i Rzymian.
- Język łaciński:
  - kontekst kulturowy mitów o powstaniu świata.

## **2. Jestem Bożym stworzeniem**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie biblijnej nauki o stworzeniu świata oraz jej konsekwencji dla życia człowieka;
- przedstawienie planu Boga wobec kobiety i mężczyzny;
- ukazanie Boga jako Stworzyciela świata i Dawcy życia;

- przedstawienie Biblii jako księgi objawionej, przez którą Bóg pozwala się poznać i uczy modlitwy;
- rozwijanie zainteresowania rolą słowa Bożego w życiu człowieka;
- rozwijanie umiejętności analizowania tekstów biblijnych.

## Treści

- Chrześcijańska koncepcja człowieka i świata (A.1).
- Boże pochodzenie świata, piękno świata (A.10).
- Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże (A.11).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).
- Objawienie nadprzyrodzone i jego przekazywanie. Natchnienie biblijne (A.4).
- Księgi, języki biblijne i gatunki literackie w Biblii. Zasady interpretacji tekstów biblijnych (A.5).
- Modlitwa uwielbieniem Boga za dzieło stworzenia (D.1).
- „Księga modlitwy” – Księga Psalmów (D.3).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia chrześcijańską wizję człowieka i świata (A.1.2);
- opowiada o objawianiu się Boga światu (motywy, etapy i formy) (A.4.1);
- wskazuje w świecie piękno i harmonię, które są pieczęcią Boga (A.10.1);
- wartościuje odpowiednio sztukę i kicz, piękno i brzydotę (A.10.2);
- wyjaśnia, na czym polega podobieństwo człowieka do Boga rozumiane jako odpowiedź na dar, którym jest zapisany w człowieku obraz Boży (A.11.1);
- definiuje natchnienie biblijne (A.4.3);
- odróżnia w Biblii czynnik boski od własnego wkładu autorów (A.4.4);
- podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (A.5.1);
- interpretuje wybrane teksty biblijne w oparciu o poznane zasady (A.5.2);
- wyjaśnia, że modlitwa jest dialogiem człowieka z Bogiem (D.1.1);
- uzasadnia, że Bóg inicjuje dialog z ludźmi (D.1.2);
- wyjaśnia, że psalmy są „arcydziełem modlitwy w Starym Testamencie” (D.3.1);
- wskazuje na osobisty i wspólnotowy charakter psalmów (D.3.2);
- przytacza tematykę wybranych psalmów i swoimi słowami omawia ich treść (D.3.3);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender* (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- identyfikuje się z chrześcijańską koncepcją człowieka i świata oraz konsekwentnie stosuje ją w swoim życiu (A.1.a);
- kształtuje w sobie postawę wrażliwości na piękno świata i natury, widzi w tym obraz Bożego piękna (A.10.a);
- troszczy się o piękno w swoim otoczeniu (A.10.b);
- wyraża wdzięczność za dar stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boże (A.11.a);
- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- jest przekonany o konieczności poznawania Pisma Świętego (A.5.a);

- prowadzi dialog z Bogiem przez modlitwę (D.1.a);
- odczytuje wybrane sytuacje z życia jako zaproszenie do dialogu z Bogiem (D.1.b);
- modli się psalmami w określonych sytuacjach egzystencjalnych (D.3.a);
- akceptuje i docenia własną pćciowość (C.15.a);
- podejmuję walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - konteksty interpretacji utworów literackich (historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny);
  - \* Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Psalmów.
- Filozofia:
  - antropologia filozoficzna (naturalizm, redukcjonizm biologiczny – antynaturalizm, personalizm).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - seksualność człowieka – pojęcia związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, odpowiedzialność w przeżywaniu własnej pćciowości.
- Plastyka:
  - poszanowanie godności człowieka oraz odpowiedzialność za treść i formę własnej twórczości plastycznej.

## **3. Jestem odkupiony przez Chrystusa**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie skutków grzechu w życiu człowieka;
- zaznajomienie z prawami życia duchowego oraz sposobami ich realizacji w życiu;
- wyjaśnienie zależności między wolnością człowieka a złem występującym w świecie;
- rozwijanie umiejętności oceniania własnej grzeszności w obliczu świętości Boga;
- rozwijanie umiejętności postępowania się różnymi formami modlitwy.

### **Treści**

- Istota grzechu pierwotnego. Wolność i zniewolenie. Łaska Boga większa od grzechu człowieka (A.12).
- Pojęcie grzechu (C.7).
- Modlitwa jako rozmowa z Ojcem (D.4).
- Skuteczność modlitwy (D.12).
- Formy modlitwy (D.8).
- Cztery prawa życia duchowego (E.9).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia istotę grzechu pierwszych rodziców (A.12.1);
- poprawnie interpretuje biblijną historię grzechu pierwotnego (A.12.2);

- wyjaśnia, czym jest protoewangelia (A.12.3);
- omawia działanie Boga ukierunkowane na ocalenie człowieka (A.12.4);
- opisuje grzech jako nieposłuszeństwo człowieka wobec Boga (C.7.2);
- wyjaśnia synowski charakter modlitwy Jezusa (D.4.1);
- charakteryzuje modlitwę Jezusa (D.4.2);
- wymienia i omawia formy modlitwy (błogosławieństwo i adoracja, modlitwa prośby, wstawiennicza, dziękczynienia, uwielbienia) (D.8.1);
- omawia biblijne podstawy modlitwy wspólnotowej (D.8.2);
- wyjaśnia związek posiadanego obrazu Boga ze skutecznością modlitwy (D.12.1);
- podaje cztery prawa życia duchowego i omawia sposoby odniesienia ich do swojego życia (E.9).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę odpowiedzialności i dbałości o swoje życie, w tym życie duchowe (A.12.a);
- kształtuje w sobie postawę pokory, świadomości własnej grzeszności, ale również pragnienie jej przewyżczenia oraz zaufania Bogu (A.12.b);
- ma świadomość własnej grzeszności (C.7.a);
- podczas modlitwy przyjmuje postawę dziecka Bożego (D.4.a);
- z ufnością modli się do Boga Ojca (D.4.b);
- przyjmuje postawę modlitewną adekwatną do przeżywanej sytuacji (D.8.b);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- kieruje się prawami życia duchowego (E.9.a);
- kształtuje zdolność dzielenia się kerygmatem ze swoimi rówieśnikami (E.9.e);
- uznaje i przyjmuje Chrystusa jako Pana i Zbawiciela (E.9.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - obraz kondycji egzystencjalnej i moralnej człowieka we współczesnym świecie w tekstach literatury i kultury;
  - modlitwa w wybranych tekstach literatury i kultury (*Psalmy, Bogurodzica, Kwiatki św. Franciszka*, piosenka literacka).
- Filozofia:
  - filozoficzne koncepcje genezy zła moralnego.

## 4. Komu wierzę?

### Cele katechetyczne:

- ukazanie związków głównych religii i innych wyznań niekatolickich z chrześcijaństwem;
- przedstawienie wiary jako ciągłego podejmowania wysiłku poszukiwania i odkrywania Boga;

- rozwijanie zainteresowania swoją wiarą w świetle innych religii i wyznań chrześcijańskich;
- kształtowanie umiejętności świadomego korzystania z mediów w duchu wartości chrześcijańskich;
- przygotowanie do interpretacji pojęcia wcielenie.

## Treści

- Religie a chrześcijaństwo (A.3).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie (E.8).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa. Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).
- Postawy człowieka wobec Boga i ich konsekwencje (odrzućcie, obojętność, przyjęcie) (A.6).
- Wyznanie wiary (E.9).
- Przymioty, imiona i obraz Boga (A.7).
- Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Chrystus otwiera bramy zbawienia sprawiedliwym zmarłym przed Jego przyjściem (A.16).
- Wydarzenie zmartwychwstania. Sens i znaczenie zmartwychwstania. Epifanie Zmartwychwstałego (A.17).
- Trzecia Osoba Trójcy Świętej odkrywana poprzez imię, określenia i symbole (A.19).
- Odpowiedzialne korzystanie ze środków społecznego przekazu. Obraz Boga, koncepcja człowieka i wolności kształtowana przez media (C.17).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia zależność między wiarą i rozumem (A.6.2);
- analizuje znaczenie wolności dla wiary bądź niewiary człowieka (A.6.3);
- podaje wiadomości na temat najważniejszych religii świata oraz wyznań chrześcijańskich (A.3.1);
- wskazuje specyfikę chrześcijaństwa na tle innych religii (A.3.2);
- wyjaśnia pojęcie ekumenizmu (E.8.1);
- przedstawia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich oraz wskazuje perspektywy i granice ekumenizmu (E.8.2);
- w kontekście ekumenizmu wyjaśnia pojęcia interkomunii, sukcesji apostoelskiej, konieczności łaski Bożej do zbawienia i ukazuje miejsce Pisma Świętego w życiu chrześcijanina (E.8.4);
- ukazuje specyfikę i wartość chrześcijaństwa wobec innych religii, zwłaszcza: judaizmu, buddyzmu, hinduizmu i islamu (F.2.1);
- podaje zasady dialogu międzyreligijnego (F.2.2);
- wskazuje podejmowane przez Kościół katolicki drogi dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego (F.2.3);
- podaje treść Wyznania wiary i interpretuje poszczególne jego artykuły (E.9.2);
- charakteryzuje przymioty i imiona Boga oraz na ich podstawie omawia obraz Boga (A.7.1);
- uzasadnia, że skuteczność modlitwy zależy od woli Bożej (D.12.3);
- wyjaśnia podwójną naturę Osoby Jezusa Chrystusa (A.13.3);

- przedstawia wydarzenia od śmierci krzyżowej Jezusa do zmartwychwstania i wyjaśnia znaczenie słów „zstąpił do piekieł” (A.16.2);
- ukazuje sens i znaczenie zmartwychwstania Chrystusa (A.17.1);
- omawia wydarzenia z życia Jezusa od Jego zmartwychwstania do wniebowstąpienia (A.17.2);
- wymienia sytuacje ukazywania się Zmartwychwstałego (A.17.2);
- definiuje i opisuje imię, określenia i symbole Ducha Świętego (A.19.1);
- ukazuje rolę mediów i zasady korzystania z nich (C.17.6);
- określa rolę moralności w odbiorze przekazów medialnych (C.17.7).

## Postawy

Uczeń:

- rozwija postawę zrozumienia, tolerancji i dialogu rozumianego jako poszukiwanie prawdy, skoncentrowanego na dobru (A.3.a);
- okazuje szacunek wobec osób innych wyznań (E.8.a);
- dąży do zrozumienia osób innego wyznania (E.8.b);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- szanuje inne religie i ich wyznawców (F.2.a);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- akceptuje wyznawane prawdy wiary (E.9.c);
- wierzy, że historia jego życia jest również włączona w wielki plan Bożej miłości (historia zbawienia) (E.9.d);
- utożsamia się z wyznawaną wiarą (A.3.b);
- podejmuje z rówieśnikami rozmowy na temat wiary (A.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- rozwija postawę chrześcijańskiej nadziei (A.17.a);
- kształtuje swoje życie w świetle prawdy o zmartwychwstaniu i w perspektywie życia wiecznego (A.17.b);
- traktuje Chrystusa jako źródło nadziei odnośnie do własnego życia, obecnego i przyszłego (A.17.c);
- kształtuje osobistą relację z Duchem Świętym (A.19.a);
- świadomie i z umiarem korzysta ze środków masowego przekazu, kształtuje umiejętność krytycznego odbioru mediów (C.17.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu z uwzględnieniem judaizmu;
  - geneza i główne zasady islamu;
  - przyczyny rozłamu w Kościele w XI w.; religijne, społeczne i kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji;
  - rola Soboru Trydenckiego i różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
  - mapa wyznaniowa Europy w XVI w.;
  - kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego;

- wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę;
- prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.;
- znaczenie II Soboru Watykańskiego dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę i religię.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - Kościoły i inne związki wyznaniowe funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej.

## **5. W co wierzę?**

### **Cele katechetyczne:**

- zapoznanie z prawdą wiary o niebie i aniołach;
- przedstawienie zależności pomiędzy członkami Kościoła: żyjącymi, duszami przebywającymi w czyśćcu oraz świętymi przebywającymi w niebie;
- wyjaśnienie prawd eschatologicznych w świetle faktów z życia Jezusa;
- rozwijanie umiejętności analizowania swojej wiary w świetle fragmentów Wyznania wiary;
- kształtowanie umiejętności analizowania cech Kościoła w kontekście swojego miejsca i powołania.

### **Treści**

- Istnienie aniołów. Aniołowie w życiu Kościoła (A.9).
- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele. Jezus Chrystus powróci w chwale. Sąd nad żywymi i umarłymi (A.18).
- Kościół jeden, święty, powszechny i apostołski (A.22).
- Obcowanie świętych jako komunია dóbr duchowych oraz komunია Kościoła w niebie i na ziemi (A.23).
- Pogrzeb chrześcijański jako obrzęd liturgiczny Kościoła (B.9).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia, kim są aniołowie (A.9.1);
- podaje biblijne przykłady działania aniołów (A.9.2);
- prezentuje naukę Kościoła o końcu świata i Sądzie Ostatecznym (A.18.2);
- wylicza i wyjaśnia przymioty Kościoła (A.22.1);
- wyjaśnia istotę obcowania świętych (A.23.1);
- wyjaśnia, że pogrzeb chrześcijański jest obrzędem liturgicznym Kościoła (B.9.1);
- uzasadnia katolicki sens grzebania zmarłych (B.9.2);
- wyjaśnia wstawienniczą rolę świętych (D.9.2).



## Postawy

Uczeń:

- wierzy w Anioła Stróża i modli się do niego (A.9.a);
- żyje ze świadomością spotkania z Chrystusem w dniu sądu (A.18.c);
- utożsamia się ze wspólnotą Kościoła (A.22.a);
- modli się za wstawiennictwem świętych (A.23.a);
- okazuje szacunek zmarłym (B.9.a);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - świat duchowy w religii starożytnych Greków oraz wierzeniach starożytnych Rzymian.
- Historia sztuki:
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - symbol i alegoria w dziełach sztuki.

# 6. Wiara naszych ojców

## Cele katechetyczne:

- ukazanie roli wolności w życiu narodu, jak i w życiu osobistym;
- budowanie świadomości dotyczącej znaczenia historii Kościoła, wagi poświęcenia oraz siły, jaką mają one w budowaniu tożsamości religijnej;
- ukazanie roli świętych w historii Kościoła;
- kształtowanie odpowiedzialności za realizację własnego powołania w wymiarze wspólnotowym.

## Treści

- Dzieje Kościoła na przestrzeni wieków: początki chrześcijaństwa i pierwsze prześladowania chrześcijan (apostołowie męczennicy, św. Szczepan, św. Ignacy Antiocheński) (E.1).
- Formowanie się *Credo*. Św. Augustyn (E.1).
- Kościół w średniowieczu: rola zakonów i klasztorów; działalność świętych: Benedykta i Franciszka oraz dzieło podjęte przez benedyktyńców i franciszkanów. Schizma wschodnia, reforma gregoriańska, wyprawy krzyżowe, życie umysłowe XII i XIII w., spór o ewangeliczne ubóstwo, Kościół w społeczeństwie feudalnym, inkwizycja, powstanie uniwersytetów (E.2).
- Zapoznanie z osobą św. Tomasza z Akwinu (E.2).
- Kościół w życiu narodu polskiego: chrzest Polski, rola działalności i kultu św. Wojciecha i św. Stanisława, chrześcijaństwo czasów jagiellońskich, św. Jadwiga Królowa (E.6).
- Świadkowie modlitwy (D.9).
- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).

## Wymagania

Uczeń:

- opowiada o początkach chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowaniach chrześcijan (E.1.1);
- na podstawie Nowego Testamentu, szczególnie Dziejów Apostolskich, omawia rolę św. Piotra i św. Pawła u początków Kościoła (E.1.2);
- wskazuje na kwestie związane ze spotkaniem świata pogańskiego i kultury antycznej z chrześcijaństwem (E.1.3);
- opowiada o życiu starożytnych chrześcijan (E.1.4);
- podaje przykłady prześladowań chrześcijan (E.1.5);
- omawia znaczenie edyktu mediolańskiego (E.1.6);
- prezentuje rolę średniowiecznych zakonów i klasztorów (E.2.1);
- wymienia średniowieczne zakony i przybliża ich założycieli (E.2.2);
- wykazuje aktualność idei benedyktyńskiej i franciszkańskiej (E.2.3);
- przedstawia spór o ubóstwo (E.2.4);
- ocenia okoliczności powstania i działalność inkwizycji (E.2.6);
- uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Polski (E.6.1);
- omawia życie i działalność św. Wojciecha i św. Stanisława jako patronów Polski, prezentuje tzw. spór o św. Stanisława (E.6.2);
- podaje przykłady świętych będących wzorami modlitwy (D.9.1);
- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej starożytności i średniowiecza oraz ich przedstawicieli (D.10.1).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem odnosi się do Kościoła i jego historii (E.1.a);
- modli się za Kościół i jego pasterzy (E.1.b);
- odważnie przeciwstawia się stereotypom na temat wybranych wydarzeń z przeszłości Kościoła (E.2.a);
- dąży do jedności (E.2.b);
- wzoruje się na duchowości św. Benedykta i św. Franciszka (E.2.c);
- dąży do zgłębiania nauczania Kościoła (E.2.d);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a);
- występuje w obronie Kościoła w Polsce (E.6.b);
- modli się na wzór świętych (D.9.a);
- pogłębia własną duchowość (D.10.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty), stosunek potomnych do średniowiecza, np. Umberto Eco *Imię róży*: prawda i fikcja literacka.
- Historia:
  - świat duchowy w religii starożytnych Greków oraz wierzeniach starożytnych Rzymian;
  - geneza chrześcijaństwa i zmiana sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim;
  - rola zakonów w średniowiecznej Europie;

- uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;
- przemiany życia religijnego i kryzysy religijne późnego średniowiecza;
- znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej.
- Filozofia:
  - wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę i religię.
- Język łaciński:
  - łacina w kulturze polskiego średniowiecza.
- Historia muzyki:
  - chorał gregoriański;
  - szkoły klasztorne jako ośrodki kultury muzycznej;
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.).

## 7. „Niech chwała Pana trwa na wieki” (Ps 104,31)

### Cele katechetyczne:

- pogłębienie znajomości roku kościelnego – poszczególnych jego okresów i uroczystości;
- aktualizacja zbawczych wydarzeń i ich egzystencjalna interpretacja w życiu uczniów;
- przygotowanie do obchodów świąt i uroczystości w duchu katolickim i zgodnie z polską tradycją;
- ukazanie życiorysów wybranych świętych Kościoła jako wzorów wiary i przewodników w drodze do nieba.

### Treści

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Istota roku liturgicznego (B.3).
- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie. Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).

### Wymagania

#### Uczeń:

- wskazuje wypełnienie zapowiedzi Starego Testamentu w Jezusie Chrystusie (A.13.1);
- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedyne Mistrium Paschalnego (B.3.1);

- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich (E.8.3).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- włącza się w działania ekumeniczne (E.8.c);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański:
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium);
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica*, *Gaude Mater Polonia*, *Chwała Tobie*, *Gospodzinie* i in.);

- twórcy muzyki sakralnej;
- muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
- współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła, sztuka regionu, dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym, istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów, film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat, krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

Klasa I szkoły ponadpodstawowej to dla młodzieży czas istotnych zmian – nie tylko ze względu na podjęcie edukacji w nowym typie szkoły, ale także w związku z kształtowaniem własnej tożsamości i zapoczątkowaną drogą do samodzielności. Treści podejmowane w tej klasie wspierają młodzież w tych procesach, koncentrując się na istotnym dla niej zagadnieniu, jakim jest wolność. W przeciwieństwie do promowanej współcześnie „wolności od...”, tematyka poszczególnych działów stanowi pomoc w odkrywaniu prawdziwej wolności, ku której wyswo-bodził nas Chrystus (zob. Ga 5,1). To wolność, która jest wpisana w istotę człowieczeństwa, zamierzona przez Pana i – choć utracona wskutek niepostuszeństwa człowieka – została przywrócona przez zbawczą mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa.

Dział I zmierza do ukazania odpowiedzi na nurtujące młodzież pytanie: „Kim jestem?”. Aby odpowiedź ta była satysfakcjonująca, należy ukazać różnorodne stanowiska i koncepcje, rzeczowo odnosząc się do prezentowanych argumentów. Wszelkie narzucanie jedynej właściwej odpowiedzi może bowiem przynieść skutek przeciwny do zamierzonego. Działania katechety winny zatem zmierzać do tego, by ukazać wizję chrześcijańską jako optymalną i najbardziej korzystną dla człowieka. Tylko w takiej sytuacji odpowiedź zawarta w tytułach kolejnych działów II – *Jestem Bożym stworzeniem* i III – *Jestem odkupiony przez Chrystusa* – może zostać przez młodzież uznana za własną, co jest istotne dla kształtowania wiary dojrzałej. Działy te bowiem zakładają pogłębianie znajomości treści biblijnych jako słowa

Bożego, a także odpowiedzi na nie w modlitwie. Rzeczywistość stworzenia i odkupienia ukazana w perspektywie *Credo* będzie także rzutowała na wychowanie moralne i postawy młodego człowieka, zarówno względem Pana Boga, jak i drugiego człowieka oraz samego siebie. W wielu przypadkach będą to zachowania sprzeczne z lansowanymi przez media. Ważne jest zatem z jednej strony rozeznanie katechety w tym, czym żyją młodzi – tytułach prasowych, filmach, portalach internetowych itp., z drugiej zaś pomocne będą źródła katolickie oraz świadectwa wiary rówieśników czy osób znaczących, uznawanych przez młodzież za autorytety.

Program nauczania religii w klasie I obejmuje także zagadnienia związane z dalszymi artykułami *Credo*, zatem treści dotyczące Kościoła – jego istoty, przymiotów, doktryny, a także początków i dziejów w starożytności i średniowieczu. Tematy te mogą wzbudzać kontrowersje, zwłaszcza w kontekście stereotypów dotyczących wybranych wydarzeń przeszłości Kościoła. Konieczna zatem będzie korelacja religii z historią. Katecheta winien zorientować się, w jaki sposób prezentowane są zagadnienia z historii Kościoła na lekcjach historii oraz w podręczniku do tego przedmiotu, by stosownie podjąć korelację w jej funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Podejmując te tematy, warto również zaangażować uczniów w samodzielne opracowywanie tematów na podstawie wskazanych źródeł. Sam katecheta również winien być dobrze przygotowany do dyskusji, które mogą powstać na kanwie omawianych tematów. Podczas realizacji zagadnień podejmowanych w klasie I katecheta winien traktować uczniów z należytą powagą i taktem, odnosząc się merytorycznie do przytaczanych argumentów.

Skuteczność nauczania w pewnym względzie będzie zależała także od rozwiązań metodycznych stosowanych przez katechetę. Pierwszeństwo należy przyznać metodom poszukującym, które zaktywizują uczniów i umożliwią im dzielenie się posiadaną wiedzą i przekonaniem. Dobre owoce może przynieść uczenie oparte na współpracy grupy, choć należy wówczas mieć na uwadze sposób podziału uczniów tak, by możliwie zrównać poziom poszczególnych grup. Warto przy tym pamiętać, iż tego typu metody domagają się stosownego wprowadzenia oraz podsumowania w wykonaniu katechety. Istotną wartością dla podejmowanych zagadnień będzie egzystencjalny punkt wyjścia, odzwierciedlający realne sytuacje i problemy, z którymi zmaga się młodzież. Skarbnicą tego typu przykładów są zarówno media tradycyjne, jak i elektroniczne. Katecheta – analogicznie do innych nauczycieli – ma swój udział w edukacji medialnej uczniów, przygotowując ich do odpowiedzialnego korzystania z Internetu oraz krytycznego odbioru tekstów odnajdywanych w sieci.

Tematyka historyczna podejmowana na lekcjach religii stanowi okazję do zapoznawania uczniów ze źródłami historycznymi, do których warto odsyłać młodzież w ramach prac domowych bądź przygotowania do zajęć, np. realizowanych metodą „lekcji odwróconej”. Zagadnienia z dziejów Kościoła stanowią także doskonałą okazję do kształtowania postaw patriotycznych wśród młodzieży, co również ma swój wymiar religijny.

Treści przekazywane na lekcjach religii w klasie I stanowią fundament dla zagadnień podejmowanych w kolejnych klasach. Z tej racji katecheta winien należycie opracować roczny rozkład materiału, przewidując zarówno lekcje powtórzeniowe, sprawdzenie materiału, jak i tematy okolicznościowe i realizować go zgodnie z założeniami. Szczególnie należy strzec się rezygnacji z zaplanowanych tematów na rzecz dyskusji proponowanych przez uczniów. Dotyczy to zwłaszcza zagadnień przewidzianych w programie w czasie późniejszym (lub w klasie programowo wyższej).

Należy pamiętać, iż uczniowie klasy I szkoły ponadpodstawowej w większości będą już po sakramencie bierzmowania. Warto dołożyć wszelkich starań, by równoległe z przekazem treści o Kościele, następowało pogłębienie socjalizacji kościelnej młodych chrześcijan. W tym celu katecheta winien proponować uczniom konkretne możliwości zaangażowania w życie parafii, tak poprzez udział w liturgii i nabożeństwach, jak i w działalności charytatywnej i wolontariatu. Cenne będzie także zapoznanie uczniów z ofertą grup, ruchów i stowarzyszeń religijnych funkcjonujących na terenie parafii. Choć zaangażowanie religijne młodzieży i praktyki religijne nie podlegają ocenie szkolnej, to katecheta może uwzględnić je, np. powierzając uczniom zaangażowanym religijnie prowadzenie modlitw w czasie lekcji bądź zachęcając do udziału w konkursach czy olimpiadach przedmiotowych.

Nauczanie religii w szkołach ponadpodstawowych powinno mieć wymiar ewangelizacyjny. Katecheta winien pamiętać o zróżnicowanych doświadczeniach religijnych i odpowiednio do nich proponować różne zadania domowe bądź dodatkowe. Poza pracami domowymi sprawdzającymi stopień przyswojenia konkretnych wiadomości należy proponować młodzieży prace o charakterze zadaniowym, także realizowane w grupach, w środowisku rodzinnym lub rówieśniczym, tak by kompensować ten różny stopień wtajemniczenia chrześcijańskiego.

## Klasa II liceum

### *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

Program nauczania religii w klasie II liceum stanowi kontynuację programu klasy poprzedniej. Priorytetem tego etapu jest poznanie wiary autentycznej, głębokiej, dojrzałej, przemyślanej, kształtującej całą osobę ludzką, nie sceptycznej, nie dramatycznej i mrocznej, ale radosnej, zdolnej wszystko przemienić. Na tym etapie uczniowie chcą się opierać głównie na swoim doświadczeniu. Normą staje się to, co jest sprawdzalne eksperymentalnie. Brak silnego systemu wartości i stabilności emocjonalnej skutkuje tym, że są w stanie uwierzyć w pseudowartości. Ten potencjał należy wykorzystać, kierując do młodych atrakcyjne zaproszenie do wspólnego odkrywania prawdy o wierze i swoim życiu.

Dynamika programu klasy II to w pierwszej kolejności formowanie dojrzałości, która pozwala rozpoznać prawdę objawioną i o niej rozmawiać. Początkowe jednostki z działu I podejmują zagadnienia poznania Boga na różne sposoby za pomocą rozumu, serca, Biblii, postaci biblijnych, świętych, przez poznanie życia Jezusa oraz modlitwy. Zamysłem takiej konstrukcji programu jest ukazanie wiary jako nieodkrytej energii w człowieku, stanowiącej o potencjale, z którego należy czerpać. W dziale II zostanie ukazana wiara jako dar, o który należy się modlić i o który należy dbać. Jest ona bowiem krucha i łatwo ją stracić. W tym rozdziale ukazujemy zależność między wiarą i zawierzeniem oraz łączyność między życiem sakramentalnym a Kościołem. Nie wystarcza sporadyczny udział w obrzędach kościelnych, kilka pobożnych gestów i słów. Wiara wyraża się poprzez całe życie człowieka w jego czynach i postawach. Te właśnie aspekty zostały zaplanowane w rozdziale III. Wiara potrzebuje autentyczności i żywych, przekonujących form wyrażania pobożności. Prowadzi do praktyk religijnych oraz uczestnictwa w życiu sakramentalnym. Zagadnienia działu IV kształtują świadome korzystanie z sakramentów, które pogłębia wiarę i zbliża do Boga, i nie jest jedynie odtwarzaniem formułek, powielaniem schematów i naśladowaniem gestów. Tematyka działu V to ocena faktów historycznych prowadzących do refleksji pogłębiającej zrozumienie współczesnego Kościoła. Treści z działu VI pogłębiają znajomość roku liturgicznego.

## **1. Droga do dojrzałości**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku;
- ukazanie możliwości poznania Boga na drodze rozumu i serca na przykładach postaci biblijnych i świętych;
- wyjaśnienie, w jaki sposób rozwijanie cnót prowadzi do samorozwoju;



- zapoznanie z argumentami potwierdzającymi, że Jezus jest Bogiem, a wiara w Niego zobowiązuje do dawania świadectwa;
- ukazanie modlitwy jako nieodłącznego elementu życia;
- rozwijanie umiejętności modlenia się za wstawiennictwem świętych oraz na wzór postaci biblijnych.

## **Treści**

- Drogi poznania Boga (A.2).
- Wiara, akt wiary, wiara jako postawa, wiara i rozum, posłuszeństwo wiary (A.6).
- Wprowadzenie w myśl św. Tomasza z Akwinu (E.2).
- Jezus Chrystus jedyny Syn Boży, Pan (A.12).
- Biblijne wzory posłuszeństwa (Abraham, Maryja), przykłady świętych (C.1).
- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Biblijne wzorce modlitwy (D.2).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Trudności na modlitwie (D.13).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## **Wymagania**

Uczeń:

- charakteryzuje drogi poznania Boga (świat i człowiek) (A.2.1);
- rozróżnia objawienie naturalne, nadprzyrodzone i prywatne (A.2.2);
- opisuje, czym jest wiara, rozumiana jako postawa całego życia (A.6.1);
- podaje znaczenie tytułów mesjańskich (A.12.5);
- charakteryzuje posłuszeństwo na wzór postaci biblijnych (C.1.1);
- uzasadnia wartość posłuszeństwa Bogu (C.1.2);
- wyjaśnia, czym są cnoty, i wymienia je (C.6.1);
- wskazuje na związek modlitwy z wiarą i nadzieją (Abraham) (D.2.1);
- omawia modlitwę Mojżesza jako modlitwę wstawienniczą (D.2.2);
- ukazuje potrzebę poddania się woli Bożej jako istotny element modlitwy (Dawid) (D.2.3);
- interpretuje biblijny nakaz trwania na modlitwie (D.11.1);
- omawia trudności związane z modlitwą i sposoby ich przezwyciężania (D.13.1);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5).

## **Postawy**

Uczeń:

- jest otwarty na poszukiwanie Boga (A.2.a);
- dzieli się własnym doświadczeniem poznania Boga (A.2.b);
- dba o rozwój własnej wiary (A.6.a);
- kształtuje postawę posłuszeństwa Bogu (A.12.c);
- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- kształtuje w sobie postawę posłuszeństwa Bogu (C.1.a);
- prowadzi życie według cnót (C.6.b);
- naśladuje omawiane postaci biblijne w życiu modlitewnym (D.2.a);

- ufa Panu Bogu (D.2.b);
- podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy” (D.11.a);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym na modlitwie (D.11.c);
- troszczy się o właściwą atmosferę i odpowiednie warunki do modlitwy (D.13.a);
- nie zraża się trudnościami (D.13.b);
- daje świadectwo swojej wiary (F.1.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - typy argumentów i dowodzenia w tekstach pisanych i mówionych;
  - św. Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna* (fragmenty);
  - modlitwa w tekstach literatury.
- Filozofia:
  - filozoficzne argumentacje za istnieniem Boga.

## **2. Dążenie do prawdy**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie wiary jako skarbu, który musi być dobrze strzeżony w zmieniającym się świecie;
- wyjaśnienie, w jaki sposób prawda i prawo regulują życie wierzących;
- rozwijanie umiejętności oceniania czynów w świetle prawa objawionego i prawdy.

### **Treści**

- Tradycja a Pismo Święte. Interpretacja depozytu wiary – Urząd Nauczycielski Kościoła (A.4).
- Świat znakiem Boga. Świat stworzony z niczego (A.8).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Życie w prawdzie (C.17).
- Formowanie się *Credo* (E.1).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa (F.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- charakteryzuje istotę Tradycji i formy jej przekazywania (A.4.2);
- wskazuje Boże pochodzenie świata i sens jego istnienia (A.8.1);
- wyjaśnia istotową różnicę pomiędzy tworzeniem (przekształcaniem) a stwarzaniem (z niczego) (A.8.2);
- wymienia i definiuje formy prawa moralnego (naturalne, objawione, prawa cywilne i kościelne) (A.26.2);
- uzasadnia wartość niezależnej od podmiotu prawdy obiektywnej w życiu osoby i społeczności (C.2.3);

- opisuje zagrożenia związane z negacją prawdy obiektywnej (C.2.4);
- podaje definicję prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- wskazuje ogólnie na proces formułowania prawd wiary (E.1.7);
- wyjaśnia pojęcia: dogmat i herezja (E.1.8);
- charakteryzuje podstawy intelektualne oświecenia (deizm, racjonalizm, modernizm) (E.4.1);
- uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt (F.2.5).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- prawidłowo odczytuje obecność i działanie Boga w świecie (A.8.a);
- respektuje w życiu prawo naturalne i kieruje się prawem objawionym (A.26.a);
- podejmuje trud samowychowania, podporządkowując się prawdzie, kierując się dobrem w znaczeniu chrześcijańskim (C.2.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- zachowuje czujność wobec propozycji sekt (F.2.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - żywotność motywów biblijnych w utworach literackich i ich rola w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
  - lektura: Zofia Nałkowska, *Granica*.
- Filozofia:
  - filozoficzne argumentacje za istnieniem Boga;
  - filozoficzne koncepcje wolności.
- Historia:
  - ideologia systemów totalitarnych – łamanie prawa do wolności i negacja prawdy obiektywnej.

## 3. „Nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną”

### Cele katechetyczne:

- ukazanie zależności między normami wytykającymi z przykazań Dekalogu a postępowaniem człowieka;
- rozwijanie umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle I, II i III przykazania Dekalogu.

## Treści

- Wiara w jednego Boga (I przykazanie Boże) (C.10):
  - oddawanie czci jednemu Bogu;
  - wykroczenia przeciwko wierze i Bogu;
  - współczesne wyobrażenia Boga;
  - postawy świętych wyznających wiarę w jednego Boga.
- II przykazanie Boże (C.11):
  - nieuprawnione wzywanie imienia Boga.
- III przykazanie Boże:
  - stosunek Jezusa do szabatu:
    - \* zmartwychwstanie jako początek nowego czasu;
    - \* biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli;
    - \* przeżywanie niedzieli w rodzinie (C.12);
  - niedziela jako czas świętowania z Panem Bogiem i rodziną (B.3);
  - porządek tygodnia (A.10).

## Wymagania

Uczeń:

- formułuje zasady wynikające z I przykazania Bożego (C.10.1);
- podaje przykłady wpływu zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii, ateizmu, symonii na relację z Bogiem (C.10.2);
- wymienia współczesne bożki (C.10.3);
- uzasadnia, iż nie da się pogodzić ezoteryki z wiarą chrześcijańską (C.10.4);
- omawia rolę wizualnej sztuki religijnej w relacji z Panem Bogiem (C.10.5);
- wskazuje właściwe i niewłaściwe sytuacje, w których wzywane jest imię Boga (C.11.1);
- wymienia zasady religijne obchodzenia szabatu przez Żydów (C.12.1);
- omawia stosunek Jezusa do szabatu (C.12.2);
- odczytuje w świętowaniu niedzieli zachętę do odpoczynku i kontemplacji świata (A.10.3).

## Postawy

Uczeń:

- ma świadomość i przekonanie, że niedziela jest czasem radosnego świętowania z Bogiem i bliskimi (B.3.c);
- pogłębia wiarę w jednego Boga (C.10.a);
- oddaje cześć jednemu Bogu (C.10.b);
- angażuje się w praktyki religijne indywidualnie i we wspólnocie Kościoła (C.10.c);
- podejmuje walkę z grzechami przeciw I przykazaniu (C.10.d);
- z szacunkiem wypowiada imię Boga (C.11.a);
- nie nadużywa imienia Bożego (C.11.b);
- angażuje się w życie Kościoła przez uczestnictwo w Eucharystii przynajmniej co niedzielę (C.12.a);
- wyraża dezaprobatę dla zachowań sprzecznych z III przykazaniem (C.12.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - *Dekalog I*, reż. Krzysztof Kieślowski;
  - lektura: Zofia Natkowska, *Granica*.
- Filozofia:
  - spór o istnienie i naturę absolutu: teizm, ateizm, deizm, agnostycyzm, panteizm.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wychowawcza funkcja rodziny.
- Plastyka:
  - religijne konteksty powstawania dzieł sztuki;
  - formy komunikacji wizualnej.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty przemian w dziejach sztuki;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki.

## **4. Bóg obecny i działający**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie znaczenia sakramentów na każdym etapie rozwoju człowieka;
- przedstawienie powiązań i zależności między sakramentami;
- kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym.

### **Treści**

- Działanie Trójcy Świętej w liturgii (B.1).
- Sakramenty ustanowione przez Chrystusa dla budowania Kościoła. Eucharystia z prośbieniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Celebracja sakramentu chrztu świętego. Celebracja sakramentu bierzmowania. Liturgiczna celebracja sakramentu Eucharystii. Znaki i symbole w liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5).
- Sakramenty uzdrowienia. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych. Skutki sakramentów uzdrowienia dla człowieka (B.6).
- Sakramenty w służbie wspólnoty dla człowieka. Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty dla człowieka (B.7).
- Modlitwa odpowiedzią na ludzkie potrzeby i zawierzeniem Bożej miłości (D.5).
- Tradycja modlitwy chrześcijańskiej. Formy modlitwy (D.8).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia działanie Boga Ojca w liturgii (B.1.1);
- omawia dzieło Chrystusa w liturgii (B.1.2);

- opisuje działanie Ducha Świętego w liturgii (B.1.3);
- uzasadnia, że sakramenty zostały ustanowione przez Jezusa Chrystusa (B.4.1);
- argumentuje uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie osobistej relacji z Jezusem i Kościołem (B.4.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- wyjaśnia, że chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.1);
- interpretuje czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5.2);
- analizuje i interpretuje obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.3);
- uzasadnia wartość nadawania imion chrześcijańskich na chrzcie świętym (C.11.2);
- interpretuje znaki i symbole pojawiające się podczas Eucharystii (B.5.4);
- wymienia i charakteryzuje sakramenty uzdrowienia oraz przedstawia ich teologię (B.6.1);
- na podstawie tekstów liturgicznych interpretuje czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów uzdrowienia (B.6.2);
- analizuje i interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do poszczególnych sakramentów uzdrowienia (B.6.3);
- charakteryzuje teologię sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.1);
- interpretuje teksty i czynności obecne w liturgii sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.3);
- wyjaśnia, na czym polega nowość modlitwy chrześcijańskiej zanoszonej „nie tylko przez Chrystusa, lecz także w Nim” (KKK) (D.5.1);
- uzasadnia, że Jezus wysłuchuje modlitwy pełnej wiary (D.5.2);
- wyjaśnia, że liturgia jest najdoskonalszą formą modlitwy (D.8.3);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5).

## Postawy

Uczeń:

- spotyka się z Bogiem w liturgii (B.1.a);
- jako członek wspólnoty Kościoła oddaje w liturgii cześć Trójcy Świętej (B.1.b);
- z szacunkiem przyjmuje sakramenty święte (B.4.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);
- wyraża wdzięczność Bogu i ludziom za przyjęte sakramenty wtajemniczenia (B.5.a);
- rozwija w sobie świadomość przyjętego chrztu (B.5.b);
- pielęgnuje dary Ducha Świętego i żyje według nich (B.5.c);
- rozwija w sobie postawy eucharystyczne (B.5.d);
- coraz bardziej jednoczy się z Chrystusem (B.6.a);
- świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia (B.6.b);
- przekonuje innych o wartości sakramentów uzdrowienia (B.6.c);
- zwraca się do Boga w modlitwie (D.5.a);
- kształtuje postawę ufności i gotowości zawierzenia Bogu (D.5.b);
- świadomie uczestniczy w liturgii (D.8.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - motywy modlitwy w wybranych utworach literackich.
- Historia:
  - znaczenie wiary i kultu religijnego dla podtrzymania świadomości narodowej Polaków w czasie zaborów.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim;
  - prawo sprawowania kultu w systemie prawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - człowiek chory, niepełnosprawny i stary w rodzinie.
- Historia muzyki:
  - formy i gatunki muzyki sakralnej.

## **5. Bóg prowadzący Kościół**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie konsekwencji religijnych i kulturowych reformacji, Soboru Trydenckiego oraz unii brzeskiej;
- przygotowanie do interpretacji i oceny faktów historycznych prowadzących do zrozumienia współczesnego Kościoła.

### **Treści**

- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).
- Przyczyny reformacji i reformy katolickiej, dzieło Soboru Trydenckiego (E.3).
- Polska krajem tolerancji religijnej, unia brzeska i wschodnie Kościoły katolickie (E.6).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej od czasów odrodzenia oraz ich przedstawicieli (D.10.1);
- wskazuje przyczyny, przebieg i główne idee reformacji oraz reformy katolickiej, przedstawia postać św. Tomasza Morusa (E.3.1);
- streszcza najważniejsze uchwały Soboru Trydenckiego (E.3.2);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej: obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3);
- ocenia inicjatywy na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej, podejmowane na ziemiach polskich (E.6.5).

## Postawy

Uczeń:

- pogłębia własną duchowość (D.10.a);
- kształtuje postawę postuszeństwa Kościołowi (E.3.a);
- stara się przemieniać Kościół przykładem swojego życia (E.3.b);
- modli się o jedność wyznawców Chrystusa (E.3.c);
- zajmuje stanowisko w ocenie kart z dziejów Kościoła (E.3.d);
- wykazuje modlitewną troskę o własną Ojczyznę (E.6.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji;
  - różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
  - mapa polityczna i wyznaniową Europy w XVI w.;
  - prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski.

## 6. „Chcę błogosławić Pana w każdym czasie” (Ps 34,2)

### Cele katechetyczne:

- rozwijanie umiejętności przeżywania roku liturgicznego;
- uświadomienie zbawczego charakteru udziału w wydarzeniach roku kościelnego;
- pogłębianie wiedzy na temat polskich zwyczajów i tradycji związanych z obchodami religijnych świąt i uroczystości.

### Treści

- Hymn dziękczynienia – *Magnificat* (D.6).
- Bóg stał się człowiekiem (A.13).
- Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).
- Istota roku liturgicznego (B.3).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Różne formy celebracji pogrzebu (B.9).
- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).



## Wymagania

Uczeń:

- omawia treść hymnu *Magnificat* (D.6.1);
- wymienia motywy przyjścia Boga na ziemię (A.13.2);
- wymienia najważniejsze wydarzenia z publicznej działalności Jezusa i interpretuje je (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- przedstawia formy kultu Bożego miłosierdzia (A.25.4);
- podaje przykłady świętych świadków Bożego miłosierdzia (A.25.5);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedynego Misterium Paschalnego (B.3.1);
- wymienia formy pobożności ludowej (B.8.2);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wyjaśnia, kto ma prawo do pogrzebu (B.9.3);
- wymienia formy obrzędów pogrzebu (B.9.4);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2).

## Postawy

Uczeń:

- uwielbia Boga na wzór Maryi (D.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- kształtuje postawę ucznia Jezusa, zasłuchanego w Jego słowa i podążającego za Nim (A.15.b);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- świadomie włącza się w sprawowanie różnych form kultu Bożego miłosierdzia (A.25.b);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- świadomie i z wiarą uczestniczy w obrzędach pogrzebu (B.9.b);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;

- wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
- teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański:
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium);
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospozinie* i in.);
  - twórcy muzyki sakralnej;
  - muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
  - współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła; sztuka regionu; dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów; film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat; krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

W klasie II szkoły ponadpodstawowej katecheta stanie się dla uczniów przewodnikiem na drodze do dojrzałej wiary. Dorastająca młodzież w różnych środowiskach próbuje dowieść swej dojrzałości i samodzielności, co odbywa się z różnym skutkiem. Wszelkie niepowodzenia w tej materii mogą spowodować zniechęcenie a nawet rozpacz, zatem warto uświadamiać uczniom, iż dojrzałość to nie jednorazowy akt czy możliwy do uchwycenia moment, ale swoista droga. Bywa ona kręta i zdarzają się na niej niepowodzenia – także jeśli chodzi o dojrzałość w wierze, co potwierdzają wybrani świadkowie wiary, których uczniowie lepiej poznają na lekcjach religii. Katecheta winien wybierać takie fakty i wydarzenia z życia omawianych postaci, które nie tylko zainteresują uczniów, ale także sprawią, iż dana postać będzie mogła stać się wzorcem osobowym współczesnego młodego człowieka.

Kolejnym istotnym zagadnieniem podejmowanym w klasie II będzie dążenie do prawdy. Konieczne jest ukazanie prawdy jako fundamentalnej wartości, co nie dla wszystkich jest oczywiste w postmodernistycznym społeczeństwie. Analizując pojęcie prawdy, warto sięgać do innych dziedzin, jak również do przemyśleń i doświadczeń uczniów, a także roli prawdy w różnych obszarach życia, w tym również tak bliskim młodzieży jak rzeczywistość medialna i wirtualna. Kwestie związane z prawdą stanowią punkt wyjścia dla dalszych treści, skoncentrowanych wokół trzech pierwszych przykazań Dekalogu. Ponieważ w szkolnych lekcjach religii mogą uczestniczyć uczniowie o różnym poziomie religijności czy stosunku do wiary, należy wyakcentować różne formy prawa moralnego oraz niezależną od podmiotu wartość prawdy obiektywnej. Z kolei w omawianiu treści Przykazań należy zwrócić uwagę na współczesne wykroczenia przeciwko nim, m.in. uzależnienia od technologii (gier, mediów społecznościowych) jako „bożków” oraz na nadużycia odnośnie do przedstawiania Boga w kulturze i sztuce. Ponieważ tematy dotyczą życia i moralności uczniów, cenne będzie uwzględnianie w lekcjach własnych opinii i przekonań uczniów oraz zachęcanie młodzieży do dyskusji. Niezależnie od przebiegu lekcji, konieczne jest czuwanie katechety nad tym, by nie zabrakło stosownego podsumowania i komentarza zawierającego wykładnię nauki Kościoła. Warto przy tym nie poprzestawać na wyliczeniu Przykazań, ale podkreślać, dlaczego Bóg stawia człowiekowi takie wymagania, by ukazać Jego troskę i działanie na rzecz człowieka.

Działanie Boga na rzecz człowieka w jeszcze większym stopniu zostanie omówione w dziale III, w którym będą przybliżone sakramenty święte. Wychowanie liturgiczne jedynie w pewnym stopniu może być zrealizowane w szkole, zatem nieocenione stanie się w tym względzie świadectwo katechety oraz zachęcanie do aktywności na lekcjach uczniów, którzy są praktykujący. Tematy związane z życiem sakramentalnym oraz praktykami religijnymi mają wymiar ewangelizacyjny. Wpisują się przy tym w zagadnienie dojrzałości wiary i zgodności postaw z deklarowaną wiarą, potwierdzaną konkretnym postępowaniem. Katecheta winien z dużą roztropnością sięgać po właściwe środki dydaktyczne i pomoce, rozeznając wpięrow, z jaką młodzieżą ma do czynienia. Świadectwa i argumenty przekonujące część uczniów mogą okazać się nieskuteczne w odniesieniu do pozostałych. W związku z tym konieczne jest różnicowanie pomocy i odczytywanie konkretnych potrzeb uczniów w danej klasie. To wymaga pewnej elastyczności katechety oraz modyfikowania rozwiązań metodycznych wybieranych nawet w odniesieniu do tego samego tematu.

W omawianiu zagadnień moralnych oraz sakramentu pokuty i pojednania należy pamiętać, iż czasem trudności w przystąpieniu do spowiedzi wynikają z nieuporządkowanego życia osobistego uczniów. Skuteczną metodą będzie omawianie tych treści na przykładzie boha-

terów literackich lub filmowych, którzy przeżywali analogiczne rozterki. Ze strony katechety nie powinno zabraknąć wskazówek odnośnie do tego, gdzie lub w jaki sposób uczniowie mogą uzyskać pomoc w swoich problemach. Omawiane w ten sposób sytuacje stanowią również okazję do odkrywania słowa Bożego jako odpowiedzi na pytania egzystencjalne.

Podobnie jak w klasie I, tak i w drugim roku nauki religii w szkole ponadpodstawowej, przekazywane treści są skorelowane z zagadnieniami omawianymi na lekcjach historii. Warto w tym względzie podjąć współpracę z nauczycielem tego przedmiotu, by uczniowie mogli samodzielnie dokonać właściwej oceny wydarzeń z dziejów Kościoła. Należy także ukazać związek przeszłości narodu z obchodzonymi w kalendarzu liturgicznym uroczystościami i nabożeństwami okresowymi. Zachęcanie młodzieży do udziału w nich może nastąpić poprzez zaangażowanie uczniów w przygotowanie rozważań czy podejmowanie innych inicjatyw, w projektowaniu których warto zdać się na kreatywność uczniów.

Podobnie jak w klasie I, planowanie przebiegu lekcji religii winno uwzględniać zainteresowania uczniów oraz potrzebę wielostronnej aktywności. Warto angażować młodzież w przygotowywanie referatów lub wystąpień przybliżających rówieśnikom dane zagadnienie. Może to odbywać się z zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Cennym pomysłem jest także praca metodą projektu, dzięki której uczniowie nie tylko wzbogacają swoją wiedzę, ale także integrują treści z podejmowanymi postawami, dzięki czemu omawiane zagadnienia stają się im bliższe.

We wszystkich podejmowanych tematach istotne jest umożliwienie uczniom stałego kontaktu ze słowem Bożym poprzez różnorodne metody pracy z tekstem biblijnym. Poza perykopy proponowanymi w ramach konkretnych jednostek, warto prezentować liczne fragmenty służące modlitwie, jak również zachęcać młodzież do prac domowych – obowiązkowych lub dodatkowych – bazujących na wybranych tekstach Pisma Świętego.

# Klasa III liceum

## *W poszukiwaniu nadziei*

Tematyka programu nauczania w klasie III liceum oscyluje wokół poszukiwania nadziei, która jest ukazana jako cnota potrzebna, by przyjąć dar życia i mierzyć się z trudami codzienności. Należy mówić o nadziei, która dodaje otuchy i wiary w to, że Bóg ze swoją miłością podąża z nami, towarzyszy nam i nie zostawia nas samych.

Realizacja tematyki zawartej w dziale I pozwoli zrozumieć uczniom, że naturalne zdolności odróżniania dobra od zła oraz zdolność wartościowania i umiejętność postępowania według norm chrześcijańskich to dary Boga. To swoista „nawigacja”, w którą zostali wyposażeni, aby umożliwić poszukiwanie drogi do szczęścia, będącego celem życia. W przekazie treści katechetycznych o nadziei nie może zabraknąć wiedzy, która uświadomi uczniom, że nie żyją dla siebie, ale że w życiu liczy się dobro wspólne i ważna jest umiejętność życia według norm obowiązujących w społeczeństwie (dział II). Widzialną wspólnotą, w której człowiek może się realizować, jest Kościół będący miejscem wzrastania w wierze. Dzięki życiu sakramentalnemu, przez które człowiek nawiązuje osobiste relacje z Bogiem, staje się żywym członkiem Kościoła. Nadzieja rodzi się, dojrzewa, owocuje i jest obecna w Kościele – o tym przypomni realizacja działu III. Kolejny blok (IV) zagadnień to przekaz umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła. Dział V uzupełnia poprzedni, wprowadzając tematykę „nowego oblicza miłosierdzia” i sposobów jego aktualizacji we współczesnym świecie. Dział VI w klasie III ukazuje fakty historyczne, które wpłynęły na kształt życia społecznego, tworząc nowe oblicze Kościoła. Ostatni dział VII pogłębia znajomość roku liturgicznego.

## **1. Dać odpowiedź (odpowiedzialność)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie Boga mówiącego przez sumienie;
- wyjaśnienie sposobów służących formacji sumienia;
- kształtowanie umiejętności samooceny w obliczu świętości Boga.

### **Treści**

- Tajemnica pozornej niemocy Boga (A.7).
- Obowiązywalność prawa naturalnego i objawionego (A.26).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Kryteria oceny moralnej czynów ludzkich (przedmiot, cel, okoliczności) (C.3).
- Zasady formacji sumienia (C.5).
- Pojęcie grzechu. Teologiczne rozróżnienie grzechów (C.7).
- Grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8).

## Wymagania

Uczeń:

- definiuje transcendencję i immanencję Boga wobec świata (A.7.2);
- definiuje prawo moralne i łaskę Bożą jako niezbędną pomoc do zbawienia (A.26.1);
- wyjaśnia relacje pomiędzy wolnością a odpowiedzialnością (C.2.2);
- podaje przykłady skutków niewłaściwego korzystania z wolności (C.2.5);
- uzasadnia, że czyny ludzkie podlegają ocenie moralnej (C.3.1);
- charakteryzuje kryteria oceny moralnej czynu ludzkiego (C.3.2);
- uzasadnia potrzebę respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.3);
- wskazuje i opisuje skutki odrzucenia obiektywnych norm moralnych (C.3.4);
- podaje pojęcie sumienia zgodnie z KKK (C.5.1);
- wymienia rodzaje sumienia (C.5.2);
- uzasadnia potrzebę formacji sumienia (C.5.3);
- wymienia uniwersalne zasady formacji sumienia (C.5.4);
- definiuje pojęcie grzechu i różnicuje grzechy według przedmiotu i ciężaru (C.7.1);
- wyjaśnia, na czym polega grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8.1).

## Postawy

Uczeń:

- rozwija w sobie postawę wiary i zaufania Bogu (A.7.a);
- jest przekonany, że prawo naturalne i objawione to wyraz miłości Boga do człowieka (A.26.b);
- bierze odpowiedzialność za własne postępowanie (C.2.a);
- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c);
- unika wszelkich form zniewolenia (C.2.d);
- jest przekonany o konieczności respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.a);
- stara się podejmować czyny moralnie dobre (C.3.b);
- podejmuje wysiłek pracy nad formacją własnego sumienia (C.5.a);
- jest przekonany, że w formacji sumienia konieczne jest pogłębianie więzi z Chrystusem (C.5.b);
- unika sytuacji do popełnienia grzechu (C.7.b);
- dba o życie w łasce uświęcającej, wykazuje się odwagą w reagowaniu na zło (C.7.c);
- odczuwa potrzebę pogłębiania nauki Kościoła (C.8.a);
- modli się do Ducha Świętego (C.8.b);
- jest postuszny natchnieniom Ducha Świętego (C.8.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - zasady etyki w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
  - Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*.
- Filozofia:
  - możliwość zdobycia wiedzy pewnej (sceptycyzm – hipotetyzm – dogmatyzm);
  - natura i kryterium prawdy;
  - źródło moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).
- Geografia:
  - wybrane problemy społeczne współczesnego świata.

- Wiedza o społeczeństwie:
  - różne rodzaje norm społecznych, mechanizm kontroli społecznej oraz skutki łamania tych norm;
  - założenia myśli liberalnej.
- Podstawy przedsiębiorczości:
  - zachowania etyczne i nieetyczne pracodawcy.
- Wychowanie fizyczne:
  - etyka olimpijska.

## 2. „Nikt nie jest samotną wyspą”

### Cele katechetyczne:

- ukazanie, na czym polega realizowanie w życiu drogi błogostawieństw;
- przedstawienie zasad chrześcijańskiej władzy w społeczeństwie;
- wyjaśnienie nauczania Kościoła na temat równości, solidarności oraz dobra wspólnego w społeczeństwie;
- kształtowanie umiejętności oceny mechanizmów powstawania nierówności społecznej oraz dyskryminacji.

### Treści

- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia. Chrześcijańska wizja szczęścia (C.1).
- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Władza w kontekście orędzia Ewangelii (C.13).
- Sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16).
- Pojęcie dobra wspólnego. Zasada solidarności i pomocniczości (E.12).

### Wymagania

Uczeń:

- wskazuje we współczesnej kulturze zafałszowane wizje szczęścia (materialistyczny konsumpcjonizm, hedonizm) (C.1.3);
- analizuje związki pomiędzy cnotami boskimi a kardynalnymi (C.6.2);
- hierarchizuje cnoty i wskazuje praktyczne możliwości ich nabywania (C.6.3);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec władzy państwowej i przełożonych (C.13.4);
- interpretuje stosunek Jezusa do władzy (C.13.5);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec państwa (C.13.6);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- wskazuje różnice prowadzące do integralności płciowej (C.15.5);
- charakteryzuje naukę społeczną Pana Jezusa (C.16.1);
- wyjaśnia, czym jest katolicka nauka społeczna (C.16.2);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- wyjaśnia, czym jest dobro wspólne (E.12.1);

- definiuje działalność polityczno-społeczną jako dążenie do dobra wspólnego (E.12.2);
- definiuje zasadę pomocniczości i solidarności (E.12.3);
- wymienia skutki braku poszanowania dobra wspólnego w życiu społecznym (E.12.4).

## **Postawy**

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);
- świadomie rozwija cnoty boskie i kardynalne w relacjach z Bogiem i ludźmi (C.6.a);
- okazuje szacunek wobec rządzących i swoich przełożonych (C.13.c);
- akceptuje i docenia własną pociwość (C.15.a);
- kształtuje postawę sprawiedliwości i solidarności społecznej (C.16.e);
- troszczy się o dobro wspólne (C.16.f);
- szanuje i pomnaża dobro wspólne (E.12.a);
- wykazuje wrażliwość na potrzeby ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej (E.12.b).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Geografia:
  - dysproporcje w rozwoju państw;
  - zróżnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - władza jako zjawisko społeczne; rodzaje i specyficzne cechy władzy politycznej;
  - wyzwania związane z procesem globalizacji;
  - procesy migracyjne do Europy i wewnątrz Europy;
  - prawa mniejszości narodowych i etnicznych;
  - pomoc humanitarna;
  - konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w.;
  - terroryzm i ksenofobia.

## **3. Kościół to...**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie Ducha Świętego działającego w Kościele oraz w życiu człowieka;
- zapoznanie z widzialną rzeczywistością Kościoła: zadaniami papieża i hierarchią Kościoła, zadaniami świeckich i osób konsekrowanych;
- ukazanie Chrystusa, który jest obecny w Kościele;
- przybliżenie wiary zakorzenionej w liturgii i sakramentach;
- ukazanie roli Maryi w Kościele i dziele zbawienia świata;
- kształtowanie umiejętności budowania relacji z Bogiem Ojcem;
- kształtowanie umiejętności interpretacji wezwań modlitwy Ojciec nasz.



## Treści

- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele (A.18).
- Obecność i działanie Ducha Świętego w historii zbawienia i w Kościele (A.19).
- Kościół zrodzony w sercu Ojca. Misterium Kościoła (A.20).
- Cechy ludu Bożego (A.21).
- Odpowiedzialność papieża, biskupów, prezbiterów, świeckich i osób konsekrowanych (A.22).
- Maryja w Bożym zamyśle zbawienia świata i człowieka (A.14).
- Maryja zjednoczona ze swoim Synem; Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny (A.23).
- Przykazania kościelne (A.27).
- Celebransi liturgii Kościoła. Sposób celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Czas celebracji liturgii Kościoła. Miejsce celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Tradycje liturgiczne (obrządk) (B.2).
- Układ roku liturgicznego (B.3).
- Eucharystia zaproszeniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Istota i charakterystyczne cechy sakramentaliów. Rodzaje sakramentaliów (B.8).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Maryja jako Orędowniczka i Pośredniczka łask (D.7).
- Wzór modlitwy chrześcijańskiej. Treść Modlitwy Pańskiej (D.14).
- Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).
- Charyzmat w Kościele i dla Kościoła (E.10).

## Wymagania

Uczeń:

- poprawnie wyjaśnia znaczenie wstąpienia Jezusa do nieba i Jego jednoczesne pozostanie ze swoim Kościołem (A.18.1);
- rozpoznaje w tekstach biblijnych, w historii Kościoła i znakach czasu działanie Ducha Świętego (A.19.2);
- definiuje, czym jest Kościół (A.20.1);
- charakteryzuje poszczególne etapy przygotowania i istnienia Kościoła (zapowiedziany, przygotowany, ustanowiony, ukazany i wypełniony) (A.20.2);
- wylicza i omawia cechy ludu Bożego (kapłański, prorocki i królewski) (A.21.1);
- wyjaśnia specyfikę zadań i funkcji w Kościele, a także wynikającej z niej odpowiedzialności (A.22.2);
- opowiada historię Maryi i wyjaśnia Jej rolę w życiu Kościoła, świata i chrześcijanina (A.14.1);
- omawia cztery dogmaty maryjne: Boże Macierzyństwo, Wieczne Dziewictwo, Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie (A.14.2);
- definiuje macierzyńską rolę Maryi wobec Kościoła i każdego wierzącego (A.23.2);
- wylicza i omawia przykazania kościelne (A.27.1);
- uzasadnia wartość przykazań kościelnych dla wspólnoty (A.27.2);
- wyjaśnia, kto, jak, kiedy i gdzie celebrować liturgię (B.2.1);
- wymienia obecnie używane w Kościele tradycje liturgiczne (B.2.2);
- charakteryzuje poszczególne obrządki (B.2.3);

- wymienia najważniejsze uroczystości i święta kościelne (B.3.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- omawia istotę sakramentaliów i wymienia ich cechy charakterystyczne (B.8.1);
- wymienia formy pobożności ludowej (B.8.2);
- omawia sposoby obecności Maryi w pobożności ludowej i polskiej tradycji katolickiej (B.10.1);
- charakteryzuje postać Maryi – Służebnicy Pańskiej jako wzoru modlitwy chrześcijańskiej (D.7.1);
- wyjaśnia znaczenie tytułów Maryi dotyczących Jej wstawienniczej roli (D.7.2);
- wskazuje okoliczności przekazania Modlitwy Pańskiej i omawia jej treść (D.14.1);
- wyjaśnia, że Modlitwa Pańska jest najdoskonalszą z modlitw i na jej przykładzie wskazuje cechy modlitwy chrześcijańskiej (D.14.2);
- omawia strukturę Modlitwy Pańskiej i jej siedem próśb (D.14.3);
- omawia znaczenie Modlitwy Pańskiej (w pierwszych wspólnotach, w sakramentach wtajemniczenia) (D.14.4);
- ukazuje związek Modlitwy Pańskiej z jednością ludu Bożego (D.14.5);
- przedstawia najważniejsze fakty z historii i życia swojej diecezji i parafii (E.8.5);
- wskazuje na związek między charyzmatem i urzędem w Kościele (E.10.2).

## Postawy

Uczeń:

- budzi w sobie postawę wdzięczności za obecność Jezusa w Kościele (A.18.a);
- umacnia się w przekonaniu o wiarygodności Boga, który spełnia swoje obietnice (A.19.b);
- kształtuje w sobie postawę wdzięczności Bogu za Kościół (A.20.a);
- włącza się w realizację kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Kościoła (A.21.a);
- umacnia swoją tożsamość jako członek ludu Bożego (A.21.b);
- kształtuje postawę szacunku dla osób pełniących urzędy i funkcje w Kościele (A.22.c);
- kształtuje w sobie pobożność maryjną oraz matczyną relację z Matką Bożą (A.14.a);
- dąży do świętości, kształtuje w sobie postawę miłości do Maryi i naśladuje Ją w drodze do nieba (A.23.b);
- współpracuje z darami Ducha Świętego (A.19.c);
- wypetnia przykazania kościelne (A.27.a);
- dostrzega w liturgii Kościoła drogę do przybliżania się ku Panu Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości (B.2.a);
- okazuje szacunek wobec innych tradycji liturgicznych (obrzędów) (B.2.b);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.3.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);
- jest przekonany o wartości sakramentaliów dla życia chrześcijańskiego (B.8.a);
- okazuje szacunek wobec sakramentaliów (B.8.b);
- pielęgnuje tradycje związane z pobożnością maryjną (B.10.a);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- z ufnością modli się do Boga przez wstawiennictwo Maryi (D.7.a);
- z szacunkiem odmawia Modlitwę Pańską jako tę, której nauczył Jezus Chrystus (D.14.a);

- poprzez wspólne odmawianie Modlitwy Pańskiej jednoczy się ze wspólnotą Kościoła (D.14.b);
- swoje codzienne życie uzgadnia z treścią Modlitwy Pańskiej (D.14.c);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e);
- rozwija posiadane zdolności i dary Ducha Świętego w służbie innym (E.10.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - Chrystus w literaturze i kulturze;
  - lektura *Chłopów* W. Reymonta.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne.

## **4. „A bliźniego swego jak siebie samego”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie praw i obowiązków chrześcijanina wynikających z Dekalogu;
- wyjaśnienie znaczenia poszczególnych przykazań Dekalogu;
- rozwijanie umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła.

### **Treści**

- IV przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.13):
  - obowiązki chrześcijanina wobec rodziców, przetożonych i państwa.
- V przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.14):
  - poszanowanie godności i życia człowieka;
  - grzechy przeciwko życiu.
- VI i IX przykazanie Boże (C.15):
  - powołanie do czystości;
  - wykroczenia przeciwko małżeństwu;
  - homoseksualizm jako problem moralny.
- VII i X przykazanie Boże (C.16):
  - poszanowanie dóbr drugiego człowieka;
  - własność prywatna i wspólna;
  - wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka.
- VIII przykazanie Boże (C.17):
  - życie w prawdzie;
  - wykroczenia przeciw VIII przykazaniu.

## Wymagania

Uczeń:

- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- uzasadnia, że Bóg jest Panem życia (C.14.1);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wylicza zagrożenia życia i przypadki uprawnionej obrony (C.14.6);
- podaje przykłady zaangażowania w obronę życia (C.14.7);
- wymienia i omawia wykroczenia przeciwko V przykazaniu (zabójstwo zamierzone, aborcja, eutanazja, samobójstwo) (C.14.10);
- opisuje, na czym polega czystość i jej wartość przed małżeństwem i w małżeństwie (C.15.8);
- wyjaśnia, jak troszczyć się o czystość w miłości (C.15.9);
- podaje przykłady pracy nad czystością serca (C.15.10);
- opisuje grzechy przeciw VI i IX przykazaniu (nierząd, prostytutka, gwałt, pornografia, erotomania) (C.15.12);
- omawia sposoby właściwego korzystania z dóbr ziemskich, wskazując na granice uprawnionej autonomii rzeczywistości ziemskich (C.16.3);
- wymienia rodzaje własności (C.16.4);
- przedstawia reguły postępowania wobec cudzej własności (także intelektualnej) (C.16.5);
- wyjaśnia, na czym polega sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16.6);
- wymienia czyny, które są kradzieżą (materialną i intelektualną) (C.16.12);
- podaje definicje prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- streszcza naukę Jezusa na temat przysięgania (C.17.2);
- rozróżnia interpretację VIII przykazania w Starym Testamencie od interpretacji w Nowym Testamencie (C.17.3);
- przedstawia destrukcyjne działanie kłamstwa (C.17.5);
- ocenia treści informacji w środkach przekazu w kontekście VIII przykazania (C.17.8).

## Postawy

Uczeń:

- wykazuje troskę o zdrowie i życie własne oraz innych (C.14.a);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);
- kształtuje pozytywne relacje z bliźnimi (C.14.e);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- inspirowanie innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a);
- szanuje własność wspólną i prywatną (C.16.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- przejawia postawę odpowiedzialności za słowo (C.17.b);
- weryfikuje treści otrzymywanych informacji (C.17.d);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- dochowuje powierzonych tajemnic (C.17.f).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - pojęcia: manipulacja, dezinformacja, postprawda, stereotyp;
  - etyczna ocena elementów erystyki w dyskusji.
- Muzyka:
  - ochrona własności intelektualnej i wizerunku.
- Plastyka:
  - poszanowanie godności człowieka oraz odpowiedzialność za treść i formę własnej twórczości plastycznej.
- Historia:
  - postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem „Sprawiedliwych”, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - historyczny rozwój praw człowieka, specyfika praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
  - „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
  - postawy obywatelskie i role społeczne człowieka;
  - spory światopoglądowe (np. na temat: aborcji, eutanazji, modyfikacji genetycznych, *in vitro*, związków partnerskich).
- Geografia:
  - wpływ działalności człowieka na atmosferę;
  - współodpowiedzialność za stan środowiska przyrodniczego Ziemi.
- Podstawy przedsiębiorczości:
  - zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie (korupcja w życiu gospodarczym społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw).
- Biologia:
  - problemy społeczne i etyczne związane z rozwojem inżynierii genetycznej;
  - wybrane choroby przenoszone drogą płciową oraz ich profilaktyka;
  - zapłodnienie zewnątrzustrojowe, klonowanie organizmów.
- Edukacja dla bezpieczeństwa:
  - skutki spożywania alkoholu, palenia tytoniu, brania dopalaczy i narkotyków przez młodzież w Polsce.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - prawa i obowiązki małżonków i rodziców; prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
  - cielesność, płciowość, integracja seksualna;
  - odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości;
  - odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
  - przedmiotowe traktowanie człowieka w dziedzinie seksualnej;
  - profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej;
  - szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci;
  - dziecko z niepełnosprawnością – aspekt medyczny, psychologiczny, społeczny;
  - metody rozpoznawania płodności;
  - antykoncepcja – jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

## 5. Wyobraźnia miłosierdzia

### Cele katechetyczne:

- ukazanie nowego oblicza miłosierdzia i sposobów jego realizacji we współczesnym świecie;
- przedstawienie życia i działalności świadków miłosierdzia;
- kształtowanie umiejętności diagnozowania problemów współczesnego świata, poszukiwanie nowych sposobów pomocy ludziom potrzebującym.

### Treści

- Miłosierdzie – przymiot i dar Boga. Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).

### Wymagania

Uczeń:

- definiuje pojęcia: miłosierdzie i wyobraźnia miłosierdzia (A.25.1);
- wyjaśnia relację między miłosierdziem a sprawiedliwością Boga (A.25.2);
- interpretuje przypowieść o synu marnotrawnym (A.25.3);
- podaje przykłady osób oraz świętych kierujących się miłością (C.15.3).

### Postawy

Uczeń:

- wyraża Bogu wdzięczność za dar miłosierdzia (A.25.a);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- okazuje wdzięczność Bogu za otrzymane dobra (D.6.a).

### Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa.
- Geografia:
  - zróżnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - pomoc humanitarna.

## 6. Zaangażowanie Kościoła w problemy świata

### Cele katechetyczne:

- ukazanie faktów historycznych zmieniających bieg wydarzeń jako szansy rozwoju Kościoła;
- wyjaśnienie, w jaki sposób człowiek może kształtować życie społeczne i religijne;

- przedstawienie postaci historycznych, które kształtowały nowe oblicze Kościoła;
- rozwijanie umiejętności oceniania faktów historycznych i ich znaczenia dla Kościoła.

## Treści

- Wyższość prawa Bożego nad prawem stanowionym (C.13).
- Troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Świadectwa życia w prawdzie: znani ludzie i święci (C.17).
- Kościół wobec wyzwania oświecenia i rewolucji francuskiej. Narodziny katolickiej nauki społecznej (E.4).
- I Sobór Watykański. Nauczanie II Soboru Watykańskiego, współczesne życie zakonne, posoborowe nauczanie papieskie (E.5).
- Wkład Kościoła w Polsce w rozwój nauki, szkolnictwa, wychowania i opieki społecznej (E.6).
- Najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła w Polsce w okresie niewoli narodowej oraz w XX w. (E.7).

## Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia wyższość prawa Bożego nad stanowionym (C.13.7);
- omawia znaczenie pokoju jako wartości w życiu człowieka i społeczeństwa (C.14.8);
- definiuje pojęcie wojny sprawiedliwej, przeciwstawiając je określeniu wojna prewencyjna (C.14.9);
- podaje argumenty odnoszące się do kary śmierci, wynikające z nauczania Kościoła (C.14.11);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania się w sprawy społeczne w duchu Ewangelii (C.16.10);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła (E.2.5);
- wyjaśnia pojęcia: sekularyzacja, konkordat, laicyzacja, masoneria (E.4.2);
- opisuje przebieg prześladowań Kościoła w okresie rewolucji francuskiej (E.4.3);
- określa wyzwania społeczne w Europie XIX w. i udzieloną na nie odpowiedź Kościoła (E.4.4);
- przedstawia rozwój nauczania Kościoła podczas soborów watykańskich (E.5.1);
- przytacza najważniejsze fakty z życia i działalności posoborowych papieży i streszcza ich nauczanie (E.5.3);
- omawia wysiłki na rzecz rozwoju nauki i szkolnictwa, wychowania, opieki nad biednymi, jedności chrześcijan i wolności religijnej (E.6.4);
- opisuje związek Kościoła z życiem narodu polskiego w okresie niewoli (E.7.1);
- prezentuje postaci i zaangażowanie polskich świętych i błogostawionych (E.7.2);
- przytacza najważniejsze wydarzenia z życia Kościoła w Polsce w XX w. (E.7.6).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się w budowanie i poszanowanie pokoju, modli się o pokój (C.14.d);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);

- troszczy się o wzrost swojej wiary (E.4.a);
- pogłębia swoją wiedzę o Kościele (E.4.b);
- zajmuje stanowisko w ocenie kart z dziejów Kościoła (E.4.c);
- modli się w intencji Kościoła na całym świecie (E.5.a);
- uwzględnia naukę soborów w swoim życiu (E.5.c);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a, E.7.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Historia:
  - problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;
  - Komisja Edukacji Narodowej;
  - etapy rewolucji francuskiej i specyfika okresu jakobińskiego;
  - działalność Polaków w czasie zestania na Syberii;
  - postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki niemieckich i sowieckich okupantów oraz przykłady heroizmu Polaków, w tym: Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego;
  - terror stalinowski w Polsce, formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego;
  - znaczenie obchodów milenijnych w roku 1966, z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego;
  - rola papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;
  - polityka władz PRL względem Kościoła w latach 80.;
  - wpływ Kościoła katolickiego na ruch społeczny Polaków;
  - postawy Polaków wobec stanu wojennego, formy oporu społecznego oraz rola ks. Jerzego Popiełuszki i okoliczności jego śmierci.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - modele relacji państwo – Kościół i stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim.

## **7. „Wielbi dusza moja Pana” (Łk 1,46)**

### **Cele katechetyczne:**

- egzystencjalna interpretacja tekstów biblijnych dotyczących wydarzeń zbawczych;
- pogłębienie rozumienia roli Maryi oraz innych świętych i błogostawionych w życiu Kościoła i narodu polskiego;
- wdrażanie do przeżywania roku kościelnego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego.

### **Treści**

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).



- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Świadcstwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje wypełnienie zapowiedzi Starego Testamentu w Jezusie Chrystusie (A.13.1);
- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wymienia najważniejsze uroczystości i święta maryjne (B.10.2);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4.).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- włącza się w obchody uroczystości i świąt ku czci Maryi (B.10.b);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.c);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c);
- wykazuje zainteresowanie misyjną działalnością Kościoła (F.1.c);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.

- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański;
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium).
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.);
  - twórcy muzyki sakralnej;
  - muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
  - współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła; sztuka regionu; dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów; film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat; krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

Trzeci rok nauki religii w szkole ponadpodstawowej konsekwentnie wpisuje się w kształtowanie dojrzałej wiary uczniów. Ideą, wokół której koncentrują się zagadnienia podejmowane w klasie III, jest szeroko rozumiana nadzieja. Skoro bowiem mowa o młodości, warto w pierwszej kolejności popatrzeć na nią oczami św. Jana Pawła II – jak na „nadzieję Kościoła”. Młodość zaś nie zawiedzie tych oczekiwani, postępując odpowiedzialnie. Odpowiedzialność zostanie ukazana jako odpowiedź na pokładane w młodych nadzieje – powierzoną im wol-

ność i kształtowanie sumienia według Bożej nauki. Trudność zagadnień omawianych w I dziale klasy III polega na tym, że poruszanie zagadnień moralnych i nazywanie konkretnych grzechów może wywołać opór czy wręcz bunt młodych uczniów, zwłaszcza jeśli uczniowie będą mieli inną ocenę moralną danych zachowań. Wiele w tej kwestii będzie zależało od postawy katechety oraz jego stosunku do uczniów. Przekonanie o życzliwości nauczyciela wobec uczniów i głębokiej trosce o nich może przemawiać do nich silniej niż jakiegokolwiek inne argumenty.

Dla młodzieży w szkole ponadpodstawowej rówieśnicy stanowią bardzo istotne i opinotwórcze środowisko. Warto zatem właśnie tę grupę uczynić punktem wyjścia dla rozważań o obowiązkach chrześcijanina względem różnych społeczności, w których funkcjonuje lub będzie funkcjonował. W podejmowanych tematach warto jak najczęściej udzielać głosu młodzieży, umożliwiając w klasach ścieranie się różnych poglądów. Tego typu dyskusje – moderowane przez katechetę i odpowiednio skomentowane – będą niezwykle owocne w kontekście przyszłego życia społecznego i obowiązków podejmowanych względem rodziny, państwa czy Kościoła.

Jedną ze społeczności, którą uczniowie lepiej poznają w klasie III, będzie wspólnota Kościoła. Ponieważ uczestnikami lekcji będą osoby bierzmowane, warto zwrócić szczególną uwagę na rolę osób ochrzczonych w Kościele, prawa i obowiązki chrześcijanina – zarówno podejmowane we wspólnocie parafialnej, jak i konieczność świadczenia o wierze własnym życiem. Z uczestnictwem w życiu Kościoła wiąże się też kwestia roku liturgicznego. Temat ten stanowi doskonałą okazję do rozmowy z młodzieżą, jak może wyglądać ich przeżywanie roku kościelnego w parafii, w rodzinie czy innych społecznościach. W tematach tych warto przekazać inicjatywę młodzieży i zachęcić ich do poszukiwania „dobrych praktyk” religijnych w danej parafii, diecezji, a także o zasięgu ogólnopolskim. Wspieraniem w tego typu akcjach mogą być media społecznościowe oraz relacje z wydarzeń, które zostały zorganizowane w związku z danymi obchodami. Obchody liturgiczne i pobożność ludowa to obszary tematyczne sprzyjające korelacji międzyprzedmiotowej. Uczniowie nie tylko mogą poznawać pewne tradycje w sztuce i kulturze, ale także proponować własne sposoby przeżywania danych uroczystości czy okresów liturgicznych. Katecheci mogą wspierać młodzież w tych inicjatywach, proponując organizację szkolnych rekolekcji wielkopostnych. Doceniając kreatywność młodzieży i jej zamiłowanie do nowoczesnych technologii, warto wprowadzać do procesu dydaktycznego elementy grywalizacji (gamifikacji). Mile widziane przez uczniów będą także tradycyjne gry dydaktyczne i ich adaptacje służące realizacji celów katechetycznych.

W klasie III na lekcjach religii wielokrotnie będzie podejmowany temat relacji międzyludzkich – na przykładzie błogosławieństw (dział II), przykazań Dekalogu – od IV do X (dział IV) czy uczynków miłosierdzia (dział V). Są to zagadnienia, w omawianiu których katecheta nie może ograniczyć się do przekazania uczniom nauki Kościoła, bez uwzględnienia doświadczeń i poglądów młodych ludzi. Nie zabraknie w tych działach tematów dyskusyjnych, zaś dyskusje nie zawsze będą spowodowane przekorą młodzieży czy skłonnością do buntu. Czasem stanowisko uczniów będzie wynikało z sytuacji egzystencjalnej lub tego, czego doświadczają w rodzinie. Sposobem na wyrażenie przez uczniów ich niepokojów czy poglądów może być odpowiednio zaplanowana praca domowa. Innym rozwiązaniem jest przeprowadzenie wśród uczniów anonimowej ankiety odnoszącej się do zagadnień z danego działu. Po zapoznaniu się z jej wynikami katecheta będzie zorientowany, jakie argumenty będą szczególnie potrzebne w danej klasie. Poruszając tematy dotyczące relacji między-

ludzkich i grzechów przeciw przykazaniom od IV do X, w podsumowaniu wybranych lekcji warto zawrzeć informację o tym, gdzie lub do kogo uczniowie mogą zwracać się po pomoc – niezależnie od tego, czy to oni wyrządzili krzywdę, czy zostali pokrzywdzeni. Wykorzystując jako podstawę typową dla młodzieńczego wieku wrażliwość, warto zaangażować uczniów w działalność charytatywną i wolontariat, np. na rzecz misji lub osób z niepełnosprawnością.

Wiele dyskusji może zrodzić się także na kanwie najnowszych dziejów Kościoła – i dyskusje te należy umożliwić uczniom. Istotne jest rzetelne prezentowanie faktów z życia Kościoła, a także dostarczanie uczniom licznych argumentów, pozwalających na prawidłową, samodzielną ocenę tych wydarzeń. W przekazie treści historycznych należy uwzględnić zagadnienia omawiane na lekcjach historii i podejmować względem nich korelację międzyprzedmiotową w funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Niezwykle cenne jest pokazanie młodzieży licznych wzorów osobowych – postaci, które w danym czasie ustrzegły swej wiary czy też okazały ją w sposób heroiczny, mimo niesprzyjających okoliczności. W przybliżaniu omawianych postaci warto zaangażować uczniów, by poszukiwali informacji w dostępnych sobie źródłach i w atrakcyjny sposób przedstawiali daną osobę na forum klasy. Istotnym walorem w przybliżaniu najnowszych dziejów Kościoła będzie też prezentowanie konkretnych danych (np. statystycznych), jednoznacznie potwierdzających zaangażowanie Kościoła na rzecz potrzebujących.

# Klasa IV liceum

## *W poszukiwaniu miłości*

Program nauczania dla klasy IV liceum opatrzono tytułem *W poszukiwaniu miłości*. Motywem powtarzającym się w tematyce kolejnych działów jest miłość rozumiana jako najwyższa wartość nadająca sens życiu. Treści programowe zostały tak zaplanowane, aby młodzież w trakcie zgłębiania tematu miłości utwierdziła się w przekonaniu, że nie ogranicza się ona do uczuć, dobrego nastroju, związku między mężczyzną i kobietą, ale powinna stać się zasadą życia, której pełnia jest w Bogu. Uczeń w klasie IV ma także zrozumieć, że miłość jako fundament ma przełożenie na szacunek do siebie, drugiego człowieka, stanowi o jakości życia w społeczeństwie i państwie. Po wyczerpaniu tematyki programowej w klasie IV, uwieńczeniem edukacji mogłoby być złożenie przez uczniów podpisu pod słowami Karola Wojtyły: *Miłość mi wszystko wyjaśniła, miłość wszystko rozwiązała, dlatego uwielbiam miłość*.

Treści nauczania skierowane do uczniów w klasie IV w następujących po sobie działach wypływają z poprzednich i skupiają się głównie na zrozumieniu, czym powinna być miłość dla człowieka, który deklaruje pragnienie wzrastania w wierze. Program nauczania w klasie maturalnej podejmuje w dziale I tematykę dotyczącą sensu życia. Miłość jest omówiona jako zasada warunkująca jakość uczuć, pracy i kultury. W ramach działu II podjęte zostają treści, które wynikają z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie. Tematyka jednostek lekcyjnych w tym dziale winna zostać tak skomponowana, aby tytuły odzwierciedlały konsekwencje dla życia człowieka – wyboru lub odrzucenia miłości. Planując tematykę działu III, należy skupić się na przykazaniu miłości jako kamieniu węgielnym życia każdego człowieka. Z niego wypływają zagadnienia działu IV, które systematyzują chrześcijańską wizję szczęścia, uwzględniając to, co temu szczęściu nie służy. Celem omawiania treści z działu V i VI jest umocnienie wiary uczniów w to, że Bóg-Prawodawca stworzył harmonijny świat i poddanie się Jego planom warunkuje szczęście, a na Jego prawodawstwie można budować szczęśliwą rodzinę jako jedyny słuszny plan wobec mężczyzny i kobiety. Ostatni dział VII to zagadnienia liturgiczne.

## **1. Żyję, aby kochać**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie uczuć jako daru Boga, które uwarunkowują dobro i prowadzą do szczęścia;
- zapoznanie z nauką społeczną Kościoła na temat pracy;
- zaznajomienie z nauczaniem Kościoła rzymskokatolickiego na temat granic kultury;
- kształtowanie umiejętności analizowania poglądów i postaw wynikających z wiary i kultury.

## Treści

- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia (C.1).
- Uczucia jako naturalne elementy psychiki ludzkiej. Ocena moralna uczuć (C.4).
- Wartość pracy człowieka (C.16).
- Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).

## Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia związek dążenia do szczęścia z prawdą i posuszeństwem Bogu (C.1.2);
- definiuje i opisuje uczucia ludzkie (C.4.1);
- wyjaśnia, kiedy uczucia nabierają wartości moralnej (C.4.2);
- wyjaśnia sens pracy ludzkiej (C.16.7);
- omawia i ocenia różne sposoby pozyskiwania dóbr (C.16.8);
- wyjaśnia zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury (F.2.4).

## Postawy

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- panuje nad własnymi emocjami (C.4.a);
- kształtuje w sobie postawę bezinteresowności i odpowiedzialności (C.4.b);
- szanuje ludzką pracę (C.16.d);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - etos pracy w utworach literatury.
- Filozofia:
  - wybrane teorie filozoficzne na temat szczęścia jednostki.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - emocje, uczucia i temperament w postępowaniu człowieka, inteligencja emocjonalna;
  - postrzeganie innych kultur na podstawie literatury (np. fragmentów pracy *W pogoni za wyobrażeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróźniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej* Marcina F. Gawryckiego lub fragmentów pracy *Wizerunek obcego. Kultury afrykańskie w relacjach Henryka Sienkiewicza, Mariana Brandysa i Marcina Kądryńskiego* Haliny Witek);
  - elementy dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy mniejszościowej w Rzeczypospolitej Polskiej (mniejszości narodowe i etniczne, grupa postępująca się językiem regionalnym, imigranci).

## 2. Miłość niejedno ma imię

### Cele katechetyczne:

- ukazanie prawdy, że bezwarunkowa miłość Boga stanowi źródło istnienia człowieka;
- wyjaśnienie, na czym polega odpowiedzialność wobec Ojczyzny, społeczeństwa i bliźniego;
- zapoznanie z nauczaniem Kościoła dotyczącym życia w społeczeństwie oraz stanowiskiem Kościoła na temat procesu globalizacji;
- zaznajomienie z wymaganiami Ewangelii mówiącymi o równości wszystkich wobec Boga;
- przedstawienie zadań osób wierzących wypływających z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie;
- ukazanie mechanizmów powstawania nierówności społecznych;
- kształtowanie umiejętności interpretacji tekstów źródłowych.

### Treści

- Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty dla człowieka (B.7).
- Rodzaje powołań w Kościele i sposób ich realizacji (C.9).
- Powołanie mężczyzny i kobiety (C.15).
- Wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka (C.16).
- Życie zakonne (E.5).
- Patriotyzm – miłość do Ojczyzny (E.7).
- Charyzmat w Kościele i dla Kościoła (E.10).
- Wspólnotowy charakter powołania osoby ludzkiej (E.11).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

### Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że święcenia i małżeństwo są sakramentami w służbie drugiemu człowiekowi (B.7.2);
- definiuje powołanie (C.9.1);
- wymienia i charakteryzuje drogi realizacji powołania (C.9.2);
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego (C.9.3);
- podaje przykłady ról społecznych uwarunkowanych płciowo (C.15.6);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- omawia działalność zakonów i ich rolę w dziejach Kościoła (E.5.2);
- omawia obecność wątków religijnych w kulturze narodu polskiego (literatura, muzyka, pieśń, sztuka, malarstwo) i rolę religii w kształtowaniu patriotyzmu i postaw społecznych (E.7.3);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- wymienia charyzmaty i wyjaśnia ich specyfikę (E.10.1);
- charakteryzuje uczestnictwo chrześcijanina w życiu społecznym (E.11.1);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).

## Postawy

Uczeń:

- jest przekonany o konieczności służby innym ludziom wynikającej z przyjętych sakramentów (B.7.a);
- wyraża ufność w pomoc Bożą udzielaną w sakramentach w służbie wspólnoty (B.7.b);
- rozpoznaje własne powołanie i podejmuje działania adekwatne do niego (C.9.a);
- dokonuje wyborów moralnych inspirowanych Ewangelią (C.9.b);
- pomaga innym w rozeznaniu powołania (C.9.c);
- modli się o powołania i za powołanych (C.9.d);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a);
- wspiera działalność zakonów duchowo i materialnie (E.5.b);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.7.a);
- angażuje się w jego rozwój i działalność (E.7.b);
- odkrywa szczególne dary, którymi został obdarzony (E.10.a);
- rozwija posiadane zdolności i dary Ducha Świętego w służbie innym (E.10.b);
- angażuje się w działalność na rzecz dobra społeczności, w których funkcjonuje (E.11.a);
- wykazuje zainteresowanie misyjną działalnością Kościoła (F.1.b);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - etos pracy oraz postawy patriotyczne w utworach literackich.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych.
- Historia:
  - rola zakonów w dziejach Europy;
  - przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej.

## 3. Przykazanie miłości

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie ze sposobami naśladowania miłości Boga w życiu codziennym;
- ukazanie modlitwy jako drogi przemiany człowieka;
- przedstawienie zadań wynikających z przykazania miłości, do których zaproszony jest chrześcijanin;
- rozwijanie umiejętności analizy i samooceny postępowania według przykazania miłości.



## Treści

- Życie w prawdzie (C.17).
- Skuteczność modlitwy (D.12).
- Świadcstwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## Wymagania

Uczeń:

- przedstawia destrukcyjne działanie kłamstwa (C.17.5);
- dowodzi konieczności związku modlitwy z czynami i czynów z modlitwą (D.12.2);
- wyjaśnia, na czym polega świadcstwo chrześcijańskiego życia (F.1.1);
- wyjaśnia, że świadcstwo jest podstawowym sposobem głoszenia Ewangelii (F.1.2);
- uzasadnia obowiązek dawania świadcstwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- daje świadcstwo swojej wiary (F.1.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - erystyka i demagogia – ocena etyczna.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - krytyczna analiza przekazów medialnych;
  - przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy (manipulacja, socjotechniki).
- Podstawy przedsiębiorczości:
  - postawy etyczne, społeczna solidarność i odpowiedzialność w życiu gospodarczym.

## 4. Miłość czy miłośki?

### Cele katechetyczne:

- ukazanie cech i przymiotów miłości na podstawie *Hymnu o miłości św. Pawła*;
- kształtowanie umiejętności wartościowania czynników warunkujących szczęście.

## Treści

- Chrześcijańska wizja szczęścia (C.1).
- Cnoty boskie (C.6).
- Powołanie mężczyzny i kobiety (C.15).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje we współczesnej kulturze zafatyzowane wizje szczęścia (materialistyczny konsumpcjonizm, hedonizm) (C.1.3);
- hierarchizuje cnoty i wskazuje praktyczne możliwości ich nabywania (C.6.3);
- podaje przykłady osób oraz świętych kierujących się miłością (C.15.3).

## Postawy

Uczeń:

- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);
- świadomie rozwija cnoty boskie i kardynalne w relacjach z Bogiem i ludźmi (C.6.a);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - żywotność motywów biblijnych (miłość, szczęście, świętość).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - główne funkcje płciowości: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna współpraca płci.

# 5. Bóg kocha człowieka i chce jego szczęścia

## Cele katechetyczne:

- ukazanie powołania mężczyzny i kobiety oraz ich roli w stwórczym i odkupieńczym planie Boga;
- przedstawienie życia jako daru Boga, nakreślenie granic nienaruszalności i świętości życia;
- zapoznanie z nauką Kościoła na temat świętości życia w wymiarze doczesnym i wiecznym;
- wyjaśnienie różnic między szabatem a niedzielą;
- kształtowanie umiejętności oceny moralno-etycznych granic ingerencji współczesnej medycyny w życie człowieka.

## Treści

- Człowiek stworzony jako mężczyzna i kobieta (A.11).
- Zmartwychwstanie Chrystusa a nasze zmartwychwstanie. Sens śmierci (A.24).
- Biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli (C.12).
- Poszanowanie godności i życia człowieka (C.14).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia konsekwencje stworzenia człowieka mężczyzną i kobietą (A.11.3);
- uzasadnia zamiar Boga wobec człowieka (A.11.4);

- prezentuje naukę Kościoła dotyczącą życia wiecznego i podaje przykłady zastosowania jej we własnym życiu (A.24.1);
- uzasadnia wyjątkowy charakter niedzieli dla chrześcijan (C.12.3);
- wyjaśnia, że życie ludzkie jest święte (C.14.2);
- uzasadnia potrzebę głoszenia wartości życia (C.14.3);
- wymienia sposoby poszanowania życia i godności człowieka (zdrowie, badania naukowe, *in vitro*, integralność cielesna) (C.14.4);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wskazuje związek między seksualnością a godnością ludzką (C.15.4);
- wskazuje różnice prowadzące do integralności płciowej (C.15.5);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender*, odnosząc je do niewłaściwie definiowanej relacji natura – kultura (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- szanuje godność własną i innych osób (A.11.b);
- odpowiedzialnie kształtuje swoją seksualność jako Boży dar (A.11.c);
- kształtuje perspektywę swojego życia wykraczającą poza doczesność (A.24.a);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);
- identyfikuje się z wartościami *pro life* (C.14.c);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - Biblia – fragmenty Księgi Rodzaju, Pieśni nad Pieśniami.
- Filozofia:
  - antropologia filozoficzna.
- Biologia:
  - rozwój człowieka;
  - badania prenatalne;
  - zapłodnienie zewnątrzrodzajowe;
  - płęć biologiczna.

# 6. W miłości ku szczęśliwej rodzinie

## Cele katechetyczne:

- ukazanie zadań Kościoła domowego w społeczeństwie i Kościele powszechnym;
- ukazanie czystej miłości jako wartości;
- przedstawienie obowiązków rodziców i dzieci, o których mówi Pismo Święte i nauka Kościoła;
- zapoznanie z zadaniami małżeńskimi ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialnego rodzicielstwa;

- kształtowanie umiejętności oceniania postaw, które służą budowaniu w rodzinie świątecznego charakteru niedzieli;
- rozwijanie umiejętności analizowania zadań rodziny w Bożym planie stworzenia.

## **Treści**

- Liturgia Kościoła domowego (B.4).
- Przeżywanie niedzieli w rodzinie (C.12).
- Obowiązki chrześcijanina wobec rodziców (C.13).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Miłość, płodność, powołanie do czystości. Dziecko jako dar Boga (C.15).
- Rodzina podstawowym miejscem życia i wychowania. Zadania rodziny w planie stworzenia, zbawienia i uświęcenia (E.13).

## **Wymagania**

Uczeń:

- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego i uzasadnia potrzebę jej sprawowania (B.4.3);
- omawia prawidłowe sposoby przeżywania niedzieli (C.12.4);
- omawia znaczenie modlitwy w rodzinie jako Kościele domowym (E.13.2);
- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- analizuje zadania rodziny w Bożym planie stworzenia (C.13.2);
- wymienia obowiązki dzieci wobec rodziców oraz rodziców wobec dzieci, wiążąc je z czcią, jaka należy się samemu Bogu (C.13.3, E.13.1);
- opisuje istotę miłości małżeńskiej i jej cechy (C.15.1);
- definiuje pojęcia: wierność, czysta miłość, wstyd, wstydlivość (C.15.2);
- wyjaśnia, że dziecko jest darem Boga i owocem miłości rodziców (C.15.11).

## **Postawy**

Uczeń:

- pogłębia relację z Jezusem (B.4.b);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- podejmuje starania o zachowanie świątecznego charakteru niedzieli w swojej rodzinie (C.12.d);
- przejawia postawę szacunku wobec rodziców i opiekunów (C.13.a);
- modli się za rodziców i opiekunów (C.13.b);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- modli się o czystość serca dla siebie oraz przyszłego współmałżonka (C.15.c);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- akceptuje nauczanie Kościoła odnośnie do życia i rodzicielstwa (C.15.f);
- inicjuje modlitwę w rodzinie lub za rodzinę (E.13.a);
- pielęgnuje relacje w rodzinie (E.13.b);
- troszczy się o członków rodziny (E.13.c);
- chętnie pomaga (E.13.d).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Wiedza o społeczeństwie:
  - małżeństwo, wspólnota majątkowa, prawa i obowiązki rodziców oraz dziecka, w tym pełnoletniego, obowiązek alimentacyjny.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - prawa i obowiązki małżonków i rodziców; prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
  - odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości;
  - odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
  - metody rozpoznawania płodności;
  - antykoncepcja – jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

## **7. „Śpiewajcie Panu pieśń nową” (Ps 96,1)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazywanie wydarzeń roku liturgicznego jako konkretnych wyzwań dla życia i postępowania względem Boga i bliźnich;
- pogłębianie znajomości Pisma Świętego przybliżanego w wybranych obchodach liturgicznych;
- kształtowanie umiejętności dostrzegania religijnego wymiaru życia poszczególnych osób wierzących i narodu polskiego.

### **Treści**

- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Kult świętych w roku liturgicznym (B.11).
- VII i X przykazanie Boże: troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Kościół w życiu narodu polskiego (E.6).

### **Wymagania**

Uczeń:

- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);

- podaje przykłady akcji społecznych zwalczających ubóstwo i głód (C.16.9);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej; hymn *Bogurodzica*, obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3).

## Postawy

Uczeń:

- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c);
- wykazuje modlitewną troskę o swoją Ojczyznę (E.6.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański:
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium).

- zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.);
- twórcy muzyki sakralnej;
- muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
- współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła; sztuka regionu, dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym, istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów, film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat, krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

W nauczaniu religii w klasie IV szkoły ponadpodstawowej katecheta musi uwzględnić fakt, iż uczniowie na pewnym etapie będą przygotowywać się do egzaminów maturalnych. W związku z tym należy opracować stosowny rozkład materiału odpowiedni do harmonogramu zajęć danej szkoły, tak by nie zostało w nim pominięte żadne z zagadnień przewidzianych w programie. Tematyka roku dotyczy tego, co jest szczególnie interesujące z punktu widzenia młodego człowieka, a zatem poszukiwania miłości. Dział wprowadzający służy uświadomieniu młodzieży, iż pragnienie szczęścia jest wpisane w naturę człowieka i zamierzone przez Boga. Jednym z zagadnień podejmowanych w tym dziale jest kwestia uczuć i ich moralnej oceny. Uczniowie na tym etapie dość intensywnie przeżywają wszelkie uczucia, zatem przydatne będą wskazania odnośnie do ich poprawnej oceny.

Nauczanie religii na omawianym etapie edukacyjnym stanowi pomoc w odkrywaniu powołania. Jeden z obszarów tematycznych na lekcjach religii w IV klasie to różne drogi życiowe, na których człowiek realizuje swe powołanie do życia w miłości. W związku z tym omawiane są sakramenty w służbie wspólnoty. To również okazja do uświadomienia uczniom, iż miłość jako pragnienie dobra innych powinna stanowić siłę napędową wszelkich działań, podejmowanych na gruncie rodzinnym, społecznym, zawodowym. Będą służyły temu przykłady osób, które realizują swoje powołanie oraz misję w sposób zgodny z wolą Bożą i na rzecz innych. Warto zachęcać uczniów, by szukali takich wzorów wśród bliskich lub znanych sobie osób, jak również w swoim gronie. W jednostkach lekcyjnych służących wychowaniu

do życia wspólnotowego za punkt wyjścia można także obrać aktywność uczniów, którzy w tym wieku często angażują się w inicjatywy o charakterze społecznym. Kwestią do dyskusji, w którą niewątpliwie młodzież zechce się włączyć, jest właściwie rozumiana równość społeczna i tolerancja. Na te zagadnienia należy przeznaczyć odpowiednio dużo czasu, by każda ze stron mogła wypowiedzieć swoje stanowisko oraz zapoznać się z argumentami strony przeciwnej.

Obszarem tematycznym, w którym należy pozostawić młodzieży dużą swobodę w wyrażaniu myśli, jest dział związany z przykazaniem miłości i jego realizacją na co dzień. Niezwykle cenne w jego omawianiu będą świadectwa i przykłady osób wzorcowo realizujących przykazanie miłości w swym życiu. Należy jednak szukać wzorców możliwie najbliższych uczniom bądź zachęcić ich do własnych poszukiwań, by wskazane postaci mogły być naśladowane. Analogicznie w interpretacji słowa Bożego związanego z życiem wiarą warto nie tyle przedstawiać gotowe interpretacje, ile zachęcać młodzież do odnajdywania w Biblii inspiracji i przestań dla własnego życia i postępowania. Warto w tym celu posługiwać się metodami biblijnymi. Takie podejście do tekstu natchnionego dotyczy również kluczowego dla działu IV *Hymnu o miłości św. Pawła* jako punktu odniesienia dla prawdziwej miłości, jakże często mylonej w wieku młodzieńczym z „miłostkami” i chwilowymi fascynacjami oferowanymi przez świat i mentalność materialistyczno-konsumpcyjną.

Planując realizację zagadnień przewidzianych w programie klasy IV szkoły ponadpodstawowej, należy zapewnić optymalną liczbę godzin na realizację działów poświęconych małżeństwu i rodzinie. Nauczanie religii na tym etapie edukacyjnym dla większości uczniów może być ostatnią okazją do systematycznego poznawania nauki Kościoła. Nie może zatem zabraknąć treści związanych z powołaniem do życia w małżeństwie i rodzinie. Odpowiednio dużo czasu trzeba przeznaczyć na swoistą diagnozę stosunku młodzieży do tych zagadnień. Katecheta, podejmując zagadnienia dotyczące życia w małżeństwie i rodzinie, nie może ograniczać się do prezentacji nauczania Kościoła, dla części uczniów bowiem nauczanie to nie będzie stanowiło argumentu w dyskusji. Konieczna jest znajomość zagadnień na innych płaszczyznach i odnoszenie się do osiągnięć nauki. Jednocześnie w podsumowaniu wszelkich dyskusji winno jasno wybrzmieć stanowisko Kościoła w omawianych sprawach.

Tematyka życia małżeńskiego i rodzinnego powinna być przesycona pozytywnymi przykładami, których brakuje zarówno w przestrzeni publicznej, przekazie medialnym, jak również w rodzinach niektórych uczniów. Zagadnienia te warto podejmować w dialogu z innymi przedmiotami. Poza korelacją może służyć temu praca metodą projektów, organizacja szkolnych rekolekcji wpisująca się w wybrane założenia programu wychowawczo-profilaktycznego bądź spotkania z zapraszanymi gośćmi (zarówno tradycyjne, jak i z użyciem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, takich jak: webinaria, czaty, transmisje on-line, skype itp.).

Pozytywne przykłady powinny dotyczyć także organizacji życia religijnego w rodzinie, przeżywania świąt i uroczystości, a także promowania wspólnot i ruchów religijnych adresowanych do małżeństw i rodzin. Zachęcając uczniów do odkrywania własnego powołania, nie można zapomnieć o modlitwie jako skutecznym środku wspierającym we właściwym wyborze drogi życiowej i realizacji powołania zgodnie z wolą Bożą. Ponieważ zagadnienia podejmowane w tej klasie wiążą się z przyszłością uczniów i ich dojrzałym przeżywaniem wiary w codzienności, na lekcjach warto pracować metodą SMART, która ułatwi młodzieży przyszłe planowanie i osiąganie celów. Dzięki niej cele te będą S – specyficzne; M – mieralne, A – ambitne, R – rzeczywiste i T – terminowe.



---

Niezależnie od rozwiązań metodycznych i środków zaproponowanych w poradnikach dla nauczycieli, katecheci winni nieustannie weryfikować owocność własnych działań i podejmować takie środki i sposoby pracy, które zapewnią możliwie pełną realizację celów w danej klasie. W ten sposób nie będą żatowali „trudu i pomysłowości, aby lekcje religii miały swój blask i świeżość, a także ten szczególny urok, jaki z natury Objawienia Bożego jest im właściwy” (Jan Paweł II, *Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów*, Włocławek, 6 czerwca 1991).



# **SZKOŁA PONADPODSTAWOWA – TECHNIKUM**

*Katecheza tożsamości chrześcijańskiej*

---

Tytuł programu: ***Z Bogiem w dorosłe życie***

**Program nr AZ-4-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Klasa I – *W poszukiwaniu wolności*

Klasa II – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

Klasa III – *W poszukiwaniu nadziei*

Klasa IV – *W poszukiwaniu miejsca w świecie*

Klasa V – *W poszukiwaniu miłości*

## Charakterystyka etapu edukacyjnego

Czas szkoły ponadpodstawowej to okres kształtowania się w młodym człowieku własnej tożsamości. Intensywne poszukiwania tego, kim się jest, czego się chce i dokąd się zmierza, wymagają od młodzieży wielkiego zaangażowania. Ukształtowanie silnego poczucia własnej tożsamości jest podstawą stabilnego obrazu siebie, poziomu samoakceptacji, relacji z Bogiem, samym sobą i drugim człowiekiem. Rozwojowi własnej tożsamości towarzyszy poczucie odpowiedzialności za swoje czyny oraz duża wrażliwość ukierunkowana na wolność osobistą i prawo do samostanowienia.

Młody człowiek, szukając drogi, często posługuje się nawigacją. Obraz na ekranie pokazuje, że na każdym kroku są boczne uliczki, zawsze istnieje możliwość skręcania z wyznaczonej drogi bądź zawrócenia. Życie stwarza nieustannie okazje i szanse pójścia inną drogą. Zadaniem katechezy na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest wskazanie młodym ludziom właściwej i pewnej drogi i uświadomienie, że cel osiąga się poprzez zdyscyplinowanie i uporządkowaną wędrówkę, wedle obranej metody.

Program nauczania religii w technikum przewiduje wskazanie drogi i zaproszenie na nią młodych. W tym celu zaplanowano następujący układ treści w poszczególnych klasach:

- Klasa I technikum – *W poszukiwaniu wolności*
- Klasa II technikum – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*
- Klasa III technikum – *W poszukiwaniu nadziei*
- Klasa IV technikum – *W poszukiwaniu miejsca w świecie*
- Klasa V technikum – *W poszukiwaniu miłości*

## Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Katecheza na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest ukierunkowana na wspomaganie dojrzewania w wierze. Wzbudza potrzebę i kształtuje umiejętności dawania świadectwa oraz podejmowania apologii wiary, a także odczytywania powołania i odkrywania miejsca w świecie, Kościele, narodzie i rodzinie.

- 1) **Wspomaganie w osiągnięciu dojrzałości w wierze.** Ukazanie wiary jako relacji osobowej. Integrowanie przyjmowanych treści wiary. Dążenie do zgodności postaw z deklarowaną wiarą.
- 2) **Pogłębianie znajomości Biblii i Tradycji.** Uzasadnienie natchnionego charakteru Biblii. Analizowanie tekstów biblijnych i religijnych oraz korzystanie z nich w uzasadnianiu wiary.
- 3) **Odkrywanie słowa Bożego jako źródła odpowiedzi na pytania egzystencjalne.** Aktualizacja orędzia biblijnego. Ukazywanie w tekstach biblijnych Boga działającego na rzecz człowieka. Wspieranie interioryzacji tekstów biblijnych i nauczania Kościoła.
- 4) **Kształtowanie hierarchii wartości w oparciu o Boże Objawienie.** Pomoc w rozpoznawaniu i hierarchizacji wartości w celu dokonywania właściwych wyborów.
- 5) **Towarzyszenie w odkrywaniu powołania chrześcijańskiego.** Wspieranie w odnajdywaniu miejsca w świecie. Wychowywanie do odpowiedzialnego pełnienia różnych ról w społeczeństwie. Wskazywanie zróżnicowanych zadań wynikających z przyjęcia sakramentów świętych.

- 6) **Kształtowanie tożsamości eklezjalnej.** Pomoc w odkrywaniu miejsca i zadań w Kościele. Wychowywanie do identyfikacji i odpowiedzialności za wspólnotę. Przedstawianie wydarzeń z historii Kościoła (poznawanych współbieżnie z nauczaniem historii w szkole), ich religijnej interpretacji oraz związku ze współczesnością.
- 7) **Przygotowanie do podejmowania działań apostołskich.** Wprowadzanie do dojrzałego udziału w misji Chrystusa i Kościoła: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Budzenie potrzeby dawania świadectwa wiary oraz odpowiedzialności za misję.

# Klasa I technikum

## *W poszukiwaniu wolności*

---

Układ treści i tematyka programu nauczania religii w klasie I technikum ma zachęcić uczniów do aktywnego poszukiwania odpowiedzi na pytania związane z wiarą. Rozpoczynając naukę na ostatnim etapie edukacyjnym, uczniowie podejmują nowe decyzje dotyczące uczestnictwa w katechezie. Determinuje ich lęk przed nowymi wyzwaniami oraz życia według zaproponowanych norm, których nie akceptują rówieśnicy, dlatego czasami ich decyzje związane z uczestnictwem w zajęciach pozostają w konflikcie z wolą rodziców. Tematyka zajęć w szkole ponadpodstawowej wychodzi naprzeciw oczekiwaniom uczniów, należy więc uwzględnić ich silne poczucie wolności i niezależności, wesprzeć podczas wyrażania własnego zdania na tematy związane z wiarą oraz wykazać zrozumienie. Uczeń w szkole ponadpodstawowej potrzebuje towarzyszenia podczas odnajdywania sensu wiary, pomocy w uzgadnianiu jej z nauką oraz świadectwem, które jest mocnym argumentem dowodzącym obecności Boga w świecie. Tematem zasadniczym dla tego etapu edukacyjnego jest chrześcijańska tożsamość. Chodzi o ukazanie chrześcijańskiego stylu życia, który nie jest jedynie zbiorem nawyków, przyzwyczajzeń i zwyczajów przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

Dynamika programu nauczania religii w klasie I to wzajemne wynikanie działów i tematów następujących po sobie, a każdy kolejny jest dopowiedzeniem poprzedniego. Zasadnicze zagadnienie w dziale I to poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o sens istnienia w oparciu o poglądy filozoficzne, teologiczne i Biblię. W dziale II zostanie podjęta refleksja nad stworzeniem, pochodzeniem człowieka i świata. Tematyka zajęć ma na celu uświadomienie, że zostałem wybrany, zaplanowany przez Boga, bo Bóg chciał każdego z nas z osobna. Kolejnym komponentem, który kształtuje chrześcijańską tożsamość, jest poczucie, iż otrzymaliśmy Boże przebaczenie i zostaliśmy odkupieni przez Chrystusa. Tematy z działu III prowadzą ucznia od zagadnień związanych z grzechem, który jest skutkiem wolnego wyboru, do świętości Boga. Dział IV to poszukiwanie zrozumienia swojej wiary w świetle innych religii i wyznań niekatolickich, czyli inspiracja do kształtowania postaw ekumenicznych i dialogu międzyreligijnego. Dział V to tematyka eschatologiczna i angelologia. Blok VI jest historyczny, tematy ukazują postaci i fakty, które dowodzą, że chrześcijanie nie są ludźmi idącymi za jakąś filozofią, ale na mocy namaszczenia Ducha Świętego są umiłowanymi dziećmi Boga. Ostatni dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, ze szczególnym odniesieniem do chrześcijańskiego świętowania zgodnie z polską tradycją.

## 1. Kim jestem?

### Cele katechetyczne:

- przedstawienie poglądów filozoficznych mówiących o pochodzeniu człowieka i świata;
- zapoznanie z biblijną prawdą o stworzeniu człowieka i świata;
- wyjaśnienie znaczenia wolności i odpowiedzialności w życiu człowieka;
- rozwijanie umiejętności interpretacji tekstów naukowych i biblijnych mówiących o tajemnicy stworzenia;
- kształtowanie umiejętności oceny koncepcji kreacjonizmu i ewolucjonizmu.

### Treści

- Koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1).
- Człowiek stworzony do życia w raju (A.11).
- Wolność zakorzeniona w rozumie i woli (C.2).

### Wymagania

Uczeń:

- wskazuje na źródła koncepcji człowieka i świata (A.1.1);
- charakteryzuje główne koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1.3);
- określa naturę człowieka (A.11.2);
- definiuje chrześcijańską wizję wolności (C.2.1).

### Postawy

Uczeń:

- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c).

### Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - \* Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Koheleeta;
  - \* Jan Parandowski, *Mitologia*.
- Filozofia:
  - autorefleksja jako koncepcja uprawiania filozofii;
  - filozoficzne koncepcje wolności.
- Historia:
  - pojęcia: prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne;
  - rodzaje źródeł historycznych;
  - człowiek i świat w wierzeniach religijnych starożytnych Greków i Rzymian.



## 2. Jestem Bożym stworzeniem

### Cele katechetyczne:

- wyjaśnienie biblijnej nauki o stworzeniu świata oraz jej konsekwencji dla życia człowieka;
- przedstawienie planu Boga wobec kobiety i mężczyzny;
- ukazanie Boga jako Stworzyciela świata i Dawcy życia;
- przedstawienie Biblii jako księgi objawionej, przez którą Bóg pozwala się poznać i uczy modlitwy;
- rozwijanie zainteresowania rolą słowa Bożego w życiu człowieka;
- rozwijanie umiejętności analizowania tekstów biblijnych.

### Treści

- Chrześcijańska koncepcja człowieka i świata (A.1).
- Boże pochodzenie świata, piękno świata (A.10).
- Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże (A.11).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).
- Objawienie nadprzyrodzone i jego przekazywanie. Natchnienie biblijne (A.4).
- Księgi, języki biblijne i gatunki literackie w Biblii. Zasady interpretacji tekstów biblijnych (A.5).
- Modlitwa uwielbieniem Boga za dzieło stworzenia (D.1).
- „Księga modlitwy” – Księga Psalmów (D.3).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia chrześcijańską wizję człowieka i świata (A.1.2);
- opowiada o objawianiu się Boga światu (motywach, etapach i formach) (A.4.1);
- wskazuje w świecie piękno i harmonię, które są pieczęcią Boga (A.10.1);
- wartościuje odpowiednio sztukę i kicz, piękno i brzydotę (A.10.2);
- wyjaśnia, na czym polega podobieństwo człowieka do Boga rozumiane jako odpowiedź na dar, którym jest zapisany w człowieku obraz Boży (A.11.1);
- definiuje natchnienie biblijne (A.4.3);
- odróżnia w Biblii czynnik boski od własnego wkładu autorów (A.4.4);
- podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (A.5.1);
- interpretuje wybrane teksty biblijne w oparciu o poznane zasady (A.5.2);
- wyjaśnia, że modlitwa jest dialogiem człowieka z Bogiem (D.1.1);
- uzasadnia, że Bóg inicjuje dialog z ludźmi (D.1.2);
- wyjaśnia, że psalmy są „arcydziałem modlitwy w Starym Testamencie” (D.3.1);
- wskazuje na osobisty i wspólnotowy charakter psalmów (D.3.2);
- przytacza tematykę wybranych psalmów i swoimi słowami omawia ich treść (D.3.3);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender* (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- identyfikuje się z chrześcijańską koncepcją człowieka i świata oraz konsekwentnie stosuje ją w swoim życiu (A.1.a);
- kształtuje w sobie postawę wrażliwości na piękno świata i natury, widzi w tym obraz Bożego piękna (A.10.a);
- troszczy się o piękno w swoim otoczeniu (A.10.b);
- wyraża wdzięczność za dar stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boże (A.11.a);
- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- jest przekonany o konieczności poznawania Pisma Świętego (A.5.a);
- prowadzi dialog z Bogiem przez modlitwę (D.1.a);
- odczytuje wybrane sytuacje z życia jako zaproszenie do dialogu z Bogiem (D.1.b);
- modli się psalmami w określonych sytuacjach egzystencjalnych (D.3.a);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - konteksty interpretacji utworów literackich (historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny):
    - \* Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Psalmów.
- Filozofia:
  - antropologia filozoficzna (naturalizm, redukcjonizm biologiczny – antynaturalizm, personalizm).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - seksualność człowieka – pojęcia związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości.
- Plastyka:
  - poszanowanie godności człowieka oraz odpowiedzialność za treść i formę własnej twórczości plastycznej.

## 3. Jestem odkupiony przez Chrystusa

### Cele katechetyczne:

- ukazanie skutków grzechu w życiu człowieka;
- zaznajomienie z prawami życia duchowego oraz sposobami ich realizacji w życiu;
- wyjaśnienie zależności między wolnością człowieka a złem występującym w świecie;
- rozwijanie umiejętności oceniania własnej grzeszności w obliczu świętości Boga;
- rozwijanie umiejętności postępowania się różnymi formami modlitwy.

### Treści

- Istota grzechu pierwotnego. Wolność i zniewolenie. Łaska Boga większa od grzechu człowieka (A.12).

- Pojęcie grzechu (C.7).
- Modlitwa jako rozmowa z Ojcem (D.4).
- Skuteczność modlitwy (D.12).
- Formy modlitwy (D.8).
- Cztery prawa życia duchowego (E.9).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia istotę grzechu pierwszych rodziców (A.12.1);
- poprawnie interpretuje biblijną historię grzechu pierworodnego (A.12.2);
- wyjaśnia, czym jest protoewangelia (A.12.3);
- omawia działanie Boga ukierunkowane na ocalenie człowieka (A.12.4);
- opisuje grzech jako nieposłuszeństwo człowieka wobec Boga (C.7.2);
- wyjaśnia synowski charakter modlitwy Jezusa (D.4.1);
- charakteryzuje modlitwę Jezusa (D.4.2);
- wymienia i omawia formy modlitwy (błogosławieństwo i adoracja, modlitwa prośby, wstawiennicza, dziękczynienia, uwielbienia) (D.8.1);
- omawia biblijne podstawy modlitwy wspólnotowej (D.8.2);
- wyjaśnia związek posiadanego obrazu Boga ze skutecznością modlitwy (D.12.1);
- podaje cztery prawa życia duchowego i omawia sposoby odniesienia ich do swojego życia (E.9).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę odpowiedzialności i dbałości o swoje życie, w tym życie duchowe (A.12.a);
- kształtuje w sobie postawę pokory, świadomości własnej grzeszności, ale również pragnienie jej przezwyciężania oraz zaufania Bogu (A.12.b);
- ma świadomość własnej grzeszności (C.7.a);
- podczas modlitwy przyjmuje postawę dziecka Bożego (D.4.a);
- z ufnością modli się do Boga Ojca (D.4.b);
- przyjmuje postawę modlitewną adekwatną do przeżywanej sytuacji (D.8.b);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- kieruje się prawami życia duchowego (E.9.a);
- kształtuje zdolność dzielenia się kerygmatem ze swoimi rówieśnikami (E.9.e);
- uznaje i przyjmuje Chrystusa jako Pana i Zbawiciela (E.9.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - obraz kondycji egzystencjalnej i moralnej człowieka we współczesnym świecie w tekstach literatury i kultury;
  - modlitwa w wybranych tekstach literatury i kultury (*Psalmy, Bogurodzica, Kwiatki św. Franciszka*, piosenka literacka).
- Filozofia:
  - filozoficzne koncepcje genezy zła moralnego.

## 4. Komu wierzę?

### Cele katechetyczne:

- ukazanie związków głównych religii i innych wyznań niekatolickich z chrześcijaństwem;
- przedstawienie wiary jako ciągłego podejmowania wysiłku poszukiwania i odkrywania Boga;
- rozwijanie zainteresowania swoją wiarą w świetle innych religii i wyznań chrześcijańskich;
- kształtowanie umiejętności świadomego korzystania z mediów w duchu wartości chrześcijańskich;
- przygotowanie do interpretacji pojęcia wcielenie.

### Treści

- Religie a chrześcijaństwo (A.3).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie (E.8).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa. Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).
- Postawy człowieka wobec Boga i ich konsekwencje (odrzućcie, obojętność, przyjęcie) (A.6).
- Wyznanie wiary (E.9).
- Przymioty, imiona i obraz Boga (A.7).
- Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Chrystus otwiera bramy zbawienia sprawiedliwym zmarłym przed Jego przyjściem (A.16).
- Wydarzenie zmartwychwstania. Sens i znaczenie zmartwychwstania. Epifanie Zmartwychwstałego (A.17).
- Trzecia Osoba Trójcy Świętej odkrywana poprzez imię, określenia i symbole (A.19).
- Odpowiedzialne korzystanie ze środków społecznego przekazu. Obraz Boga, koncepcja człowieka i wolności kształtowana przez media (C.17).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia zależność między wiarą i rozumem (A.6.2);
- analizuje znaczenie wolności dla wiary bądź niewiary człowieka (A.6.3);
- podaje wiadomości na temat najważniejszych religii świata oraz wyznań chrześcijańskich (A.3.1);
- wskazuje specyfikę chrześcijaństwa na tle innych religii (A.3.2);
- wyjaśnia pojęcie ekumenizmu (E.8.1);
- przedstawia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich oraz wskazuje perspektywy i granice ekumenizmu (E.8.2);
- w kontekście ekumenizmu wyjaśnia pojęcia interkomunii, sukcesji apostoelskiej, konieczności łaski Bożej do zbawienia i ukazuje miejsce Pisma Świętego w życiu chrześcijanina (E.8.4);
- ukazuje specyfikę i wartość chrześcijaństwa wobec innych religii, zwłaszcza: judaizmu, buddyzmu, hinduizmu i islamu (F.2.1);
- podaje zasady dialogu międzyreligijnego (F.2.2);

- wskazuje podejmowane przez Kościół katolicki drogi dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego (F.2.3);
- podaje treść Wyznania wiary i interpretuje poszczególne jego artykuły (E.9.2);
- charakteryzuje przymioty i imiona Boga oraz na ich podstawie omawia obraz Boga (A.7.1);
- uzasadnia, że skuteczność modlitwy zależy od woli Bożej (D.12.3);
- wyjaśnia podwójną naturę Osoby Jezusa Chrystusa (A.13.3);
- przedstawia wydarzenia od śmierci krzyżowej Jezusa do zmartwychwstania, wyjaśnia znaczenie słów: „zstąpił do piekieł” (A.16.2);
- ukazuje sens i znaczenie zmartwychwstania Chrystusa (A.17.1);
- omawia wydarzenia z życia Jezusa od Jego zmartwychwstania do wniebowstąpienia (A.17.2);
- wymienia sytuacje ukazywania się Zmartwychwstałego (A.17.2);
- definiuje i opisuje imię, określenia i symbole Ducha Świętego (A.19.1);
- ukazuje rolę mediów i zasady korzystania z nich (C.17.6);
- określa rolę moralności w odbiorze przekazów medialnych (C.17.7).

## Postawy

Uczeń:

- rozwija postawę zrozumienia, tolerancji i dialogu rozumianego jako poszukiwanie prawdy, skoncentrowanego na dobru (A.3.a);
- okazuje szacunek wobec osób innych wyznań (E.8.a);
- dąży do zrozumienia osób innego wyznania (E.8.b);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- szanuje inne religie i ich wyznawców (F.2.a);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- akceptuje wyznawane prawdy wiary (E.9.c);
- wierzy, że historia jego życia jest również włączona w wielki plan Bożej miłości (historia zbawienia) (E.9.d);
- utożsamia się z wyznawaną wiarą (A.3.b);
- podejmuje z rówieśnikami rozmowy na temat wiary (A.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- rozwija postawę chrześcijańskiej nadziei (A.17.a);
- kształtuje swoje życie w świetle prawdy o zmartwychwstaniu i w perspektywie życia wiecznego (A.17.b);
- traktuje Chrystusa jako źródło nadziei odnośnie do własnego życia, obecnego i przyszłego (A.17.c);
- kształtuje osobistą relację z Duchem Świętym (A.19.a);
- świadomie i z umiarem korzysta ze środków masowego przekazu, kształtuje umiejętność krytycznego odbioru mediów (C.17.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu z uwzględnieniem judaizmu;
  - geneza i główne zasady islamu;
  - przyczyny rozłamu w Kościele w XI w. religijne, społeczne i kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji;
  - rola Soboru Trydenckiego i różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
  - mapa wyznaniowa Europy w XVI w.;
  - kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego;
  - wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę;
  - prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.;
  - znaczenie II Soboru Watykańskiego dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu;
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę i religię.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - kościoły i inne związki wyznaniowe funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej.

## 5. W co wierzę?

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie z prawdą wiary o niebie i aniołach;
- przedstawienie zależności pomiędzy członkami Kościoła: żyjącymi, duszami przebywającymi w czyśćcu oraz świętymi przebywającymi w niebie;
- wyjaśnienie prawd eschatologicznych w świetle faktów z życia Jezusa;
- rozwijanie umiejętności analizowania swojej wiary w świetle fragmentów Wyznania wiary;
- kształtowanie umiejętności analizowania cech Kościoła w kontekście swojego miejsca i powołania.

### Treści

- Istnienie aniołów. Aniołowie w życiu Kościoła (A.9).
- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele. Jezus Chrystus powróci w chwale. Sąd nad żywymi i umarłymi (A.18).
- Kościół jeden, święty, powszechny i apostołski (A.22).
- Obcowanie świętych jako komunია dóbr duchowych oraz komunია Kościoła w niebie i na ziemi (A.23).
- Pogrzeb chrześcijański jako obrzęd liturgiczny Kościoła (B.9).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia, kim są aniołowie (A.9.1);
- podaje biblijne przykłady działania aniołów (A.9.2);
- prezentuje naukę Kościoła o końcu świata i Sądzie Ostatecznym (A.18.2);
- wylicza i wyjaśnia przymioty Kościoła (A.22.1);
- wyjaśnia istotę obcowania świętych (A.23.1);
- wyjaśnia, że pogrzeb chrześcijański jest obrzędem liturgicznym Kościoła (B.9.1);
- uzasadnia katolicki sens grzebania zmarłych (B.9.2);
- wyjaśnia wstawienniczą rolę świętych (D.9.2).

## Postawy

Uczeń:

- wierzy w Anioła Stróża i modli się do niego (A.9.a);
- żyje ze świadomością spotkania z Chrystusem w dniu sądu (A.18.c);
- utożsamia się ze wspólnotą Kościoła (A.22.a);
- modli się za wstawiennictwem świętych (A.23.a);
- okazuje szacunek zmarłym (B.9.a);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - świat duchowy w religii starożytnych Greków oraz wierzeniach starożytnych Rzymian.
- Historia sztuki:
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - symbol i alegoria w dziełach sztuki.

# 6. Wiara naszych ojców

## Cele katechetyczne:

- ukazanie roli wolności w życiu narodu oraz w życiu osobistym;
- budowanie świadomości dotyczącej znaczenia historii Kościoła, wagi poświęcenia oraz siły, jaką mają one w budowaniu tożsamości religijnej;
- ukazanie roli świętych w historii Kościoła;
- kształtowanie odpowiedzialności za realizację własnego powołania w wymiarze wspólnotowym.

## Treści

- Dzieje Kościoła na przestrzeni wieków: początki chrześcijaństwa i pierwsze prześladowania chrześcijan (apostołowie męczennicy, św. Szczepan, św. Ignacy Antiocheński) (E.1).
- Formowanie się *Credo*. Św. Augustyn (E.1).

- Kościół w średniowieczu: rola zakonów i klasztorów, działalność świętych: Benedykta i Franciszka oraz dzieło podjęte przez benedyktynów i franciszkanów. Schizma wschodnia, reforma gregoriańska, wyprawy krzyżowe, życie umysłowe w XII i XIII w., spór o ewangeliczne ubóstwo, Kościół w społeczeństwie feudalnym, inkwizycja, powstanie uniwersytetów (E.2).
- Zapoznanie z osobą św. Tomasza z Akwinu (E.2).
- Kościół w życiu narodu polskiego: chrzest Polski, rola działalności i kultu św. Wojciecha i św. Stanisława, chrześcijaństwo czasów jagiellońskich, św. Jadwiga Królowa (E.6).
- Świadkowie modlitwy (D.9).
- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).

## Wymagania

Uczeń:

- opowiada o początkach chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowaniach chrześcijan (E.1.1);
- na podstawie Nowego Testamentu, szczególnie Dziejów Apostolskich, omawia rolę św. Piotra i św. Pawła u początków Kościoła (E.1.2);
- wskazuje na kwestie związane ze spotkaniem świata pogańskiego i kultury antycznej z chrześcijaństwem (E.1.3);
- opowiada o życiu starożytnych chrześcijan (E.1.4);
- podaje przykłady prześladowań chrześcijan (E.1.5);
- omawia znaczenie edyktu mediolańskiego (E.1.6);
- prezentuje rolę średniowiecznych zakonów i klasztorów (E.2.1);
- wymienia średniowieczne zakony i przybliża ich założycieli (E.2.2);
- wykazuje aktualność idei benedyktyńskiej i franciszkańskiej (E.2.3);
- przedstawia spór o ubóstwo (E.2.4);
- ocenia okoliczności powstania i działalność inkwizycji (E.2.6);
- uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Polski (E.6.1);
- omawia życie i działalność św. Wojciecha i św. Stanisława jako patronów Polski, prezentuje tzw. spór o św. Stanisława (E.6.2);
- podaje przykłady świętych będących wzorami modlitwy (D.9.1);
- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej starożytności i średniowiecza oraz ich przedstawicieli (D.10.1)

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem odnosi się do Kościoła i jego historii (E.1.a);
- modli się za Kościół i jego pasterzy (E.1.b);
- odważnie przeciwstawia się stereotypom na temat wybranych wydarzeń z przeszłości Kościoła (E.2.a);
- dąży do jedności (E.2.b);
- wzoruje się na duchowości św. Benedykta i św. Franciszka (E.2.c);
- dąży do zgłębiania nauczania Kościoła (E.2.d);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a);
- występuje w obronie Kościoła w Polsce (E.6.b);



- modli się na wzór świętych (D.9.a);
- pogłębia własną duchowość (D.10.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - św. Augustyn, *Wyznania* (fragmenty), stosunek potomnych do średniowiecza, np. Umberto Eco, *Imię róży*: prawda i fikcja literacka.
- Historia:
  - świat duchowy w religii starożytnych Greków oraz wierzeniach starożytnych Rzymian.
- Historia sztuki:
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - symbol i alegoria w dziełach sztuki.
- Historia:
  - geneza chrześcijaństwa i zmiana sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim;
  - rola zakonów w średniowiecznej Europie;
  - uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;
  - przemiany życia religijnego i kryzysy religijne późnego średniowiecza;
  - znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej.
- Filozofia:
  - wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę i religię.
- Język łaciński:
  - łacina w kulturze polskiego średniowiecza.
- Historia muzyki:
  - chorał gregoriański;
  - szkoły klasztorne jako ośrodki kultury muzycznej;
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.).

## **7. „Niech chwała Pana trwa na wieki” (Ps 104,31)**

### **Cele katechetyczne:**

- pogłębienie znajomości roku kościelnego – poszczególnych jego okresów i uroczystości;
- aktualizacja zbawczych wydarzeń i ich egzystencjalna interpretacja w życiu uczniów;
- przygotowanie do obchodów świąt i uroczystości w duchu katolickim i zgodnie z polską tradycją;
- ukazanie życiorysów wybranych świętych Kościoła jako wzorów wiary i przewodników w drodze do nieba.

## Treści

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Istota roku liturgicznego (B.3).
- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie. Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje wypełnienie zapowiedzi Starego Testamentu w Jezusie Chrystusie (A.13.1);
- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedyne go Mistorium Paschalnego (B.3.1);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich (E.8.3).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętemu (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- włącza się w działania ekumeniczne (E.8.c);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.

- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański:
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium);
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.);
  - twórcy muzyki sakralnej;
  - muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
  - współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła, sztuka regionu, dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów, film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat, krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

Klasa I technikum to dla młodzieży czas istotnych zmian – nie tylko ze względu na podjęcie edukacji w nowym typie szkoły, ale także w związku z kształtowaniem własnej tożsamości i zapoczątkowaną drogą do samodzielności. Treści podejmowane w tej klasie wspierają młodzież w tych procesach, koncentrując się na istotnym dla niej zagadnieniu, jakim jest wolność. W przeciwieństwie do promowanej współcześnie „wolności od...”, tematyka poszczególnych działań stanowi pomoc w odkrywaniu prawdziwej wolności, ku której wyswobodził nas Chrystus (zob. Ga 5,1). To wolność, która jest wpisana w istotę człowieczeństwa, zamierzona przez Pana i – choć została utracona wskutek nieposłuszeństwa człowieka – została przywrócona przez zbawczą mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa.

Dział I zmierza do ukazania odpowiedzi na nurtujące młodzież pytanie: „Kim jestem?”. Aby odpowiedź ta była satysfakcjonująca, należy ukazać różnorodne stanowiska i koncepcje, rzeczowo odnosząc się do prezentowanych argumentów. Wszelkie narzucanie jedynej właściwej odpowiedzi może bowiem przynieść skutek przeciwny do zamierzonego. Działania katechety winny zatem zmierzać do tego, by ukazać wizję chrześcijańską jako optymalną i najbardziej korzystną dla człowieka. Tylko w takiej sytuacji odpowiedź zawarta w tytułach kolejnych działań II – *Jestem Bożym stworzeniem* i III – *Jestem odkupiony przez Chrystusa* – może zostać przez młodzież uznana za własną, co jest istotne dla kształtowania wiary dojrzałej. Działy te bowiem zakładają pogłębianie znajomości treści biblijnych jako słowa Bożego, a także odpowiedzi na nie w modlitwie. Rzeczywistość stworzenia i odkupienia ukazana w perspektywie *Credo* będzie także rzutowała na wychowanie moralne i postawy młodego człowieka, zarówno względem Pana Boga, jak i drugiego człowieka oraz samego siebie. W wielu przypadkach będą to zachowania sprzeczne z lansowanymi przez media adresowane do młodych odbiorców. Ważne jest zatem z jednej strony rozeznanie katechety w tym, czym żyją młodzi – tytułach prasowych, filmach, portalach internetowych itp., z drugiej zaś pomocne będą źródła katolickie oraz świadectwa wiary rówieśników czy osób znaczących, uznawanych przez młodzież za autorytety.

Program nauczania religii w klasie I obejmuje także zagadnienia związane z dalszymi artykułami *Credo*, zatem treści dotyczące Kościoła – jego istoty, przymiotów, doktryny, a także początków i dziejów w starożytności i średniowieczu. Tematy te mogą wzbudzać kontrowersje, zwłaszcza w kontekście stereotypów dotyczących wybranych wydarzeń przeszłości Kościoła. Konieczna zatem będzie korelacja religii z historią. Katecheta winien zorientować się, w jaki sposób prezentowane są zagadnienia z historii Kościoła na lekcjach historii oraz w podręczniku do tego przedmiotu, by stosownie podjąć korelację w jej funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Podejmując te tematy, warto również zaangażować uczniów w samodzielne opracowywanie tematów na podstawie wskazanych źródeł. Sam katecheta również winien być dobrze przygotowany do dyskusji, które mogą powstać na kanwie omawianych tematów. Podczas realizacji zagadnień podejmowanych w klasie I katecheta winien traktować uczniów z należytą powagą i taktem, odnosząc się rzeczowo i merytorycznie do przytaczanych argumentów.

Skuteczność nauczania w pewnym względzie będzie zależała także od rozwiązań metodycznych stosowanych przez katechetę. Pierwszeństwo należy przyznać metodom poszukującym, które zaktywizują uczniów i umożliwią im dzielenie się posiadaną wiedzą i przekonaniem. Dobre owoce może przynieść uczenie oparte na współpracy grupy, choć należy wówczas mieć na uwadze sposób podziału uczniów tak, by możliwie zrównać poziom poszczególnych grup.

Warto przy tym pamiętać, iż tego typu metody domagają się stosownego wprowadzenia oraz podsumowania w wykonaniu katechety. Istotną wartością dla podejmowanych zagadnień będzie egzystencjalny punkt wyjścia, odzwierciedlający realne sytuacje i problemy, z którymi zmagają się młodzież. Skarbnicą tego typu przykładów są zarówno media tradycyjne, jak i elektroniczne. Katecheta – analogicznie do innych nauczycieli – ma swój udział w edukacji medialnej uczniów, przygotowując ich do odpowiedzialnego korzystania z Internetu oraz krytycznego odbioru tekstów odnajdywanych w sieci.

Tematyka historyczna podejmowana na lekcjach religii stanowi okazję do zapoznawania uczniów ze źródłami historycznymi, do których warto odsyłać młodzież w ramach prac domowych bądź przygotowania do zajęć, np. realizowanych metodą „lekcji odwróconej”. Zagadnienia z dziejów Kościoła stanowią także doskonałą okazję do kształtowania postaw patriotycznych wśród młodzieży, co również ma swój wymiar religijny.

Treści przekazywane na lekcjach religii w klasie I technikum stanowią fundament dla zagadnień podejmowanych w kolejnych klasach. Z tej racji katecheta winien należycie opracować roczny rozkład materiału – przewidując zarówno lekcje powtórzeniowe, sprawdzenie materiału, jak i tematy okolicznościowe – i realizować go zgodnie z założeniami. Szczególnie należy unikać rezygnowania z zaplanowanych tematów na rzecz dyskusji proponowanych przez uczniów. Dotyczy to zwłaszcza zagadnień przewidzianych w programie w czasie późniejszym (lub w klasie programowo wyższej).

Należy pamiętać, iż uczniowie klas pierwszych technikum w większości będą już po sakramencie bierzmowania. Warto dotożyć wszelkich starań, by równoległe z przekazem treści o Kościele następowało pogłębienie socjalizacji kościelnej młodych chrześcijan. W tym celu katecheta winien proponować uczniom konkretne możliwości zaangażowania w życie parafii, tak poprzez udział w liturgii i nabożeństwach, jak i w działalności charytatywnej i wolontariatu. Cenne będzie także zapoznawanie uczniów z ofertą grup, ruchów i stowarzyszeń religijnych funkcjonujących na terenie parafii. Choć zaangażowanie religijne młodzieży i praktyki religijne nie podlegają ocenie szkolnej, to katecheta może uwzględnić je, np. powierzając uczniom zaangażowanym religijnie prowadzenie modlitw w czasie lekcji bądź zachęcając do udziału w konkursach czy olimpiadach przedmiotowych.

Nauczanie religii w szkołach ponadpodstawowych powinno mieć wymiar ewangelizacyjny. Katecheta winien pamiętać o zróżnicowanych doświadczeniach religijnych i odpowiednio do nich proponować różne zadania domowe bądź dodatkowe. Poza pracami domowymi sprawdzającymi stopień przyswojenia konkretnych wiadomości należy proponować młodzieży prace o charakterze zadaniowym, także realizowane w grupach, w środowisku rodzinnym lub rówieśniczym, tak by kompensować ten różny stopień wtajemniczenia chrześcijańskiego.

## Klasa II technikum

### *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

---

Program nauczania religii w klasie II technikum stanowi kontynuację programu klasy poprzedniej. Priorytetem tego etapu jest poznanie wiary autentycznej, głębokiej, dojrzałej, przemyślanej, kształtującej całą osobę ludzką, nie sceptycznej, nie dramatycznej i mrocznej, ale radosnej, zdolnej wszystko przemienić. Na tym etapie uczniowie chcą się opierać głównie na swoim doświadczeniu. Normą staje się to, co jest sprawdzalne eksperymentalnie. Brak silnego systemu wartości i stabilności emocjonalnej skutkuje tym, że są w stanie uwierzyć w pseudowartości. Ten potencjał należy wykorzystać, kierując do młodych atrakcyjne zaproszenie do wspólnego odkrywania prawdy o wierze i swoim życiu.

Dynamika programu klasy II to w pierwszej kolejności formowanie dojrzałości, która pozwala rozpoznać prawdę objawioną i o niej rozmawiać. Początkowe tematy z działu I podejmują zagadnienia poznania Boga na różne sposoby, za pomocą: rozumu, serca, Biblii, postaci biblijnych, świętych, przez poznanie życia Jezusa oraz modlitwy. Zamysłem takiej konstrukcji programu jest ukazanie wiary jako nieodkrytej energii w człowieku, stanowiącej o potencjale, z którego należy czerpać. W dziale II zostanie ukazana wiara jako dar, o który należy się modlić i o który należy dbać. Jest ona krucha i łatwo ją stracić. Wskazana też będzie zależność między wiarą i zawierzeniem oraz łączność między życiem sakramentalnym a Kościołem. Nie wystarcza sporadyczny udział w obrzędach kościelnych, kilka pobożnych gestów i słów. Wiara wyraża się poprzez całe życie człowieka, w jego czynach i postawach. Te właśnie aspekty zostały zaplanowane w rozdziale III. Wiara potrzebuje autentyzmu i żywych, przekonujących form wyrażania pobożności. Prowadzi do praktyk religijnych oraz uczestnictwa w życiu sakramentalnym. Zagadnienia działu IV kształtują świadome korzystanie z sakramentów, które pogłębia wiarę i zbliża do Boga i nie jest jedynie odtwarzaniem formułek, powielaniem schematów i naśladowaniem gestów. Tematyka działu V to poznanie i ocena faktów historycznych prowadzących do refleksji pogłębiającej zrozumienie współczesnego Kościoła. Dział VI doprowadza do przeżywania w liturgii, zbawczych tajemnic wiary. Zaproponowane treści prowadzą do pogłębienia i podtrzymywania szacunku wobec tradycji i zwyczajów związanych z obchodami świąt i uroczystości.

# 1. Droga do dojrzałości

## Cele katechetyczne:

- wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku;
- ukazanie możliwości poznania Boga na drodze rozumu i serca na przykładach postaci biblijnych i świętych;
- wyjaśnienie, w jaki sposób rozwijanie cnót prowadzi do samorozwoju;
- zapoznanie z argumentami potwierdzającymi, że Jezus jest Bogiem, a wiara w Niego zobowiązuje do dawania świadectwa;
- ukazanie modlitwy jako nieodłącznego elementu życia;
- rozwijanie umiejętności modlenia się za wstawiennictwem świętych oraz na wzór postaci biblijnych.

## Treści

- Drogi poznania Boga (A.2).
- Wiara, akt wiary, wiara jako postawa, wiara i rozum, posłuszeństwo wiary (A.6).
- Wprowadzenie w myśl św. Tomasza z Akwinu (E.2).
- Jezus Chrystus jedyny Syn Boży, Pan (A.12).
- Biblijne wzory posłuszeństwa (Abraham, Maryja), przykłady świętych (C.1).
- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Biblijne wzorce modlitwy (D.2).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Trudności na modlitwie (D.13).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje drogi poznania Boga (świat i człowiek) (A.2.1);
- rozróżnia objawienie naturalne, nadprzyrodzone i prywatne (A.2.2);
- opisuje, czym jest wiara, rozumiana jako postawa całego życia (A.6.1);
- podaje znaczenie tytułów mesjańskich (A.12.5);
- charakteryzuje posłuszeństwo na wzór postaci biblijnych (C.1.1);
- uzasadnia wartość posłuszeństwa Bogu (C.1.2);
- wyjaśnia, czym są cnoty, i wymienia je (C.6.1);
- wskazuje na związek modlitwy z wiarą i nadzieją (Abraham) (D.2.1);
- omawia modlitwę Mojżesza jako modlitwę wstawienniczą (D.2.2);
- ukazuje potrzebę poddania się woli Bożej jako istotny element modlitwy (Dawid) (D.2.3);
- interpretuje biblijny nakaz trwania na modlitwie (D.11.1);
- omawia trudności związane z modlitwą i sposoby ich przewycięzania (D.13.1);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5).

## Postawy

Uczeń:

- jest otwarty na poszukiwanie Boga (A.2.a);
- dzieli się własnym doświadczeniem poznania Boga (A.2.b);
- dba o rozwój własnej wiary (A.6.a);
- kształtuje postawę postuszeństwa Bogu (A.12.c);
- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- kształtuje w sobie postawę postuszeństwa Bogu (C.1.a);
- prowadzi życie według cnót (C.6.b);
- naśladuje omawiane postaci biblijne w życiu modlitewnym (D.2.a);
- ufa Panu Bogu (D.2.b);
- podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy” (D.11.a);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym na modlitwie (D.11.c);
- troszczy się o właściwą atmosferę i odpowiednie warunki do modlitwy (D.13.a);
- nie zraża się trudnościami (D.13.b);
- daje świadectwo swojej wiary (F.1.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - typy argumentów i dowodzenia w tekstach pisanych i mówionych;
  - św. Tomasz z Akwinu, *Summa teologiczna* (fragmenty);
  - modlitwa w tekstach literatury.
- Filozofia:
  - filozoficzne argumentacje za istnieniem Boga;
  - drogi św. Tomasza z Akwinu.

## 2. Dążenie do prawdy

### Cele katechetyczne:

- ukazanie wiary jako skarbu, który musi być dobrze strzeżony w zmieniającym się świecie;
- wyjaśnienie, w jaki sposób prawda i prawo regulują życie wierzących;
- rozwijanie umiejętności oceniania czynów w świetle prawa objawionego i prawdy.

### Treści

- Tradycja a Pismo Święte. Interpretacja depozytu wiary – Urząd Nauczycielski Kościoła (A.4).
- Świat znakiem Boga. Świat stworzony z niczego (A.8).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Życie w prawdzie (C.17).
- Formowanie się *Credo* (E.1).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa (F.2).



## Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje istotę Tradycji i formy jej przekazywania (A.4.2);
- wskazuje Boże pochodzenie świata i sens jego istnienia (A.8.1);
- wyjaśnia istotową różnicę pomiędzy tworzeniem (przekształcaniem) a stwarzaniem (z niczego) (A.8.2);
- wymienia i definiuje formy prawa moralnego (naturalne, objawione, prawa cywilne i kościelne) (A.26.2);
- uzasadnia wartość niezależnej od podmiotu prawdy obiektywnej w życiu osoby i społeczności (C.2.3);
- opisuje zagrożenia związane z negacją prawdy obiektywnej (C.2.4);
- podaje definicję prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- wskazuje ogólnie na proces formułowania prawd wiary (E.1.7);
- wyjaśnia pojęcia: dogmat i herezja (E.1.8);
- charakteryzuje podstawy intelektualne oświecenia (deizm, racjonalizm, modernizm) (E.4.1);
- uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt (F.2.5).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- prawidłowo odczytuje obecność i działanie Boga w świecie (A.8.a);
- respektuje w życiu prawo naturalne i kieruje się prawem objawionym (A.26.a);
- podejmuje trud samowychowania, podporządkowując się prawdzie, kierując się dobrem w znaczeniu chrześcijańskim (C.2.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- zachowuje czujność wobec propozycji sekt (F.2.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - żywotność motywów biblijnych w utworach literackich i ich rola w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
  - lektura: Zofia Nałkowska, *Granica*.
- Filozofia:
  - filozoficzne argumentacje za istnieniem Boga;
  - filozoficzne koncepcje wolności.
- Historia:
  - ideologia systemów totalitarnych – łamanie prawa do wolności i negacja prawdy obiektywnej.

### 3. „Nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną”

#### Cele katechetyczne:

- ukazanie zależności między normami wyływającymi z przykazań Dekalogu a postępowaniem człowieka;
- rozwijanie umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle I, II i III przykazania Dekalogu.

#### Treści

- Wiara w jednego Boga (I przykazanie Boże) (C.10):
  - oddawanie czci jednemu Bogu;
  - wykroczenia przeciwko wierze i Bogu;
  - współczesne wyobrażenia Boga;
  - postawy świętych wyznających wiarę w jednego Boga.
- II przykazanie Boże (C.11):
  - nieuprawnione wzywanie imienia Boga.
- III przykazanie Boże (C.12):
  - stosunek Jezusa do szabatu:
    - \* zmartwychwstanie jako początek nowego czasu;
    - \* biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli;
    - \* przeżywanie niedzieli w rodzinie;
  - niedziela jako czas świętowania z Panem Bogiem i rodziną (B.3);
  - porządek tygodnia (A.10).

#### Wymagania

Uczeń:

- formułuje zasady wynikające z I przykazania Bożego (C.10.1);
- podaje przykłady wpływu zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii, ateizmu, symonii na relację z Bogiem (C.10.2);
- wymienia współczesne bożki (C.10.3);
- uzasadnia, iż nie da się pogodzić ezoteryki z wiarą chrześcijańską (C.10.4);
- omawia rolę wizualnej sztuki religijnej w relacji z Panem Bogiem (C.10.5);
- wskazuje właściwe i niewłaściwe sytuacje, w których wzywane jest imię Boga (C.11.1);
- wymienia zasady religijne obchodzenia szabatu przez Żydów (C.12.1);
- omawia stosunek Jezusa do szabatu (C.12.2);
- odczytuje w świętowaniu niedzieli zachętę do odpoczynku i kontemplacji świata (A.10.3).

#### Postawy

Uczeń:

- ma świadomość i przekonanie, że niedziela jest czasem radosnego świętowania z Bogiem i bliskimi (B.3.c);
- pogłębia wiarę w jednego Boga (C.10.a);
- oddaje cześć jednemu Bogu (C.10.b);
- angażuje się w praktyki religijne indywidualnie i we wspólnocie Kościoła (C.10.c);

- podejmuje walkę z grzechami przeciw I przykazaniu (C.10.d);
- z szacunkiem wypowiada imię Boga (C.11.a);
- nie nadużywa imienia Bożego (C.11.b);
- angażuje się w życie Kościoła przez uczestnictwo w Eucharystii przynajmniej co niedzielę (C.12.a);
- wyraża dezaprobatę dla zachowań sprzecznych z III przykazaniem (C.12.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - *Dekalog I*, reż. Krzysztof Kieślowski;
  - lektura: Zofia Natkowska, *Granica*.
- Filozofia:
  - spór o istnienie i naturę absolutu: teizm, ateizm, deizm, agnostycyzm, panteizm.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wychowawcza funkcja rodziny.
- Plastyka:
  - religijne konteksty powstawania dzieł sztuki;
  - formy komunikacji wizualnej.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty przemian w dziejach sztuki;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki.

## **4. Bóg obecny i działający**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie znaczenia sakramentów na każdym etapie rozwoju człowieka;
- przedstawienie powiązań i zależności między sakramentami;
- kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym.

### **Treści**

- Działanie Trójcy Świętej w liturgii (B.1).
- Sakramenty ustanowione przez Chrystusa dla budowania Kościoła. Eucharystia z aproszeniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Celebracja sakramentu chrztu świętego. Celebracja sakramentu bierzmowania. Liturgiczna celebracja sakramentu Eucharystii. Znaki i symbole w liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5).
- Sakramenty uzdrowienia. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych. Skutki sakramentów uzdrowienia dla człowieka (B.6).
- Sakramenty w służbie wspólnoty dla człowieka. Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty dla człowieka (B.7).

- Modlitwa odpowiedzią na ludzkie potrzeby i zawierzeniem Bożej miłości (D.5).
- Tradycja modlitwy chrześcijańskiej. Formy modlitwy (D.8).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia działanie Boga Ojca w liturgii (B.1.1);
- omawia dzieło Chrystusa w liturgii (B.1.2);
- opisuje działanie Ducha Świętego w liturgii (B.1.3);
- uzasadnia, że sakramenty zostały ustanowione przez Jezusa Chrystusa (B.4.1);
- argumentuje uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie osobistej relacji z Jezusem i Kościołem (B.4.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- wyjaśnia, że chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.1);
- interpretuje czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5.2);
- analizuje i interpretuje obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.3);
- uzasadnia wartość nadawania imion chrześcijańskich na chrzcie świętym (C.11.2);
- interpretuje znaki i symbole pojawiające się podczas Eucharystii (B.5.4);
- wymienia i charakteryzuje sakramenty uzdrowienia oraz przedstawia ich teologię (B.6.1);
- na podstawie tekstów liturgicznych interpretuje czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów uzdrowienia (B.6.2);
- analizuje i interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do poszczególnych sakramentów uzdrowienia (B.6.3);
- charakteryzuje teologię sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.1);
- interpretuje teksty i czynności obecne w liturgii sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.3);
- wyjaśnia, na czym polega nowość modlitwy chrześcijańskiej zanoszonej „nie tylko przez Chrystusa, lecz także w Nim” (KKK) (D.5.1);
- uzasadnia, że Jezus występuje modlitwy pełnej wiary (D.5.2);
- wyjaśnia, że liturgia jest najdoskonalszą formą modlitwy (D.8.3);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5).

## Postawy

Uczeń:

- spotyka się z Bogiem w liturgii (B.1.a);
- jako członek wspólnoty Kościoła oddaje w liturgii cześć Trójcy Świętej (B.1.b);
- z szacunkiem przyjmuje sakramenty święte (B.4.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);
- wyraża wdzięczność Bogu i ludziom za przyjęte sakramenty wtajemniczenia (B.5.a);
- rozwija w sobie świadomość przyjętego chrztu (B.5.b);
- pielęgnuje dary Ducha Świętego i żyje według nich (B.5.c);
- rozwija w sobie postawy eucharystyczne (B.5.d);
- coraz bardziej jednoczy się z Chrystusem (B.6.a);

- świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia (B.6.b);
- przekonuje innych o wartości sakramentów uzdrowienia (B.6.c);
- zwraca się do Boga w modlitwie (D.5.a);
- kształtuje postawę ufności i gotowości zawierzenia Bogu (D.5.b);
- świadomie uczestniczy w liturgii (D.8.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - motywy modlitwy w wybranych utworach literackich.
- Historia:
  - znaczenie wiary i kultu religijnego dla podtrzymania świadomości narodowej Polaków w czasie zaborów.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim;
  - prawo sprawowania kultu w systemie prawnym.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - człowiek chory, niepełnosprawny i stary w rodzinie.
- Historia muzyki:
  - formy i gatunki muzyki sakralnej.

## **5. Bóg prowadzący Kościół**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie konsekwencji religijnych i kulturowych reformacji, Soboru Trydenckiego oraz unii brzeskiej;
- przygotowanie do interpretacji i oceny faktów historycznych prowadzących do zrozumienia współczesnego Kościoła.

### **Treści**

- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).
- Przyczyny reformacji i reformy katolickiej; dzieło Soboru Trydenckiego (E.3).
- Polska krajem tolerancji religijnej, unia brzeska i wschodnie Kościoły katolickie (E.6).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej od czasów odrodzenia oraz ich przedstawicieli (D.10.1);
- wskazuje przyczyny, przebieg i główne idee reformacji oraz reformy katolickiej, przedstawia postać św. Tomasza Morusa (E.3.1);
- streszcza najważniejsze uchwały Soboru Trydenckiego (E.3.2);

- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej: obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3);
- ocenia inicjatywy na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej, podejmowane na ziemiach polskich (E.6.5).

## Postawy

Uczeń:

- pogłębia własną duchowość (D.10.a);
- kształtuje postawę posłuszeństwa Kościołowi (E.3.a);
- stara się przemieniać Kościół przykładem swojego życia (E.3.b);
- modli się o jedność wyznawców Chrystusa (E.3.c);
- zajmuje stanowisko w ocenie kart z dziejów Kościoła (E.3.d);
- wykazuje modlitewną troskę o własną Ojczyznę (E.6.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji;
  - różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
  - mapa polityczna i wyznaniową Europy w XVI w.;
  - prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski.

## 6. „Chcę błogosławić Pana w każdym czasie” (Ps 34,2)

### Cele katechetyczne:

- rozwijanie umiejętności przeżywania roku liturgicznego;
- uświadomienie zbawczego charakteru udziału w wydarzeniach roku kościelnego;
- pogłębianie wiedzy na temat polskich zwyczajów i tradycji związanych z obchodami religijnych świąt i uroczystości.

### Treści

- Hymn dziękczynienia – *Magnificat* (D.6).
- Bóg stał się człowiekiem (A.13).
- Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).
- Istota roku liturgicznego (B.3).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Różne formy celebracji pogrzebu (B.9).

- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia treść hymnu *Magnificat* (D.6.1);
- wymienia motywy przyjścia Boga na ziemię (A.13.2);
- wymienia najważniejsze wydarzenia z publicznej działalności Jezusa i interpretuje je (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- przedstawia formy kultu Bożego miłosierdzia (A.25.4);
- podaje przykłady świętych świadków Bożego miłosierdzia (A.25.5);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedyne Mistorium Paschalnego (B.3.1);
- wymienia formy pobożności ludowej (B.8.2);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wyjaśnia, kto ma prawo do pogrzebu (B.9.3);
- wymienia formy obrzędów pogrzebu (B.9.4);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2).

## Postawy

Uczeń:

- uwielbia Boga na wzór Maryi (D.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- kształtuje postawę ucznia Jezusa, zastuchanego w Jego słowa i podążającego za Nim (A.15.b);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- świadomie włącza się w sprawowanie różnych form kultu Bożego miłosierdzia (A.25.b);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- świadomie i z wiarą uczestniczy w obrzędach pogrzebu (B.9.b);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański;
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);
    - \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfona, msza, dramat liturgiczny (misterium);
  - zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.);
  - twórcy muzyki sakralnej;
  - muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
  - współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła, sztuka regionu, dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów, film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat, krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - religia jako zjawisko społeczne, religijność we współczesnym społeczeństwie polskim.



- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

W klasie II technikum katecheta stanie się dla uczniów przewodnikiem na drodze do dojrzałej wiary. Dorastająca młodzież w różnych środowiskach próbuje dowieść swej dojrzałości i samodzielności, co odbywa się z różnym skutkiem. Wszelkie niepowodzenia w tej materii mogą spowodować zniechęcenie a nawet rozpacz, zatem warto z uświadamiać uczniom, iż dojrzałość to nie jednorazowy akt czy możliwy do uchwycenia moment, ale swoista droga. Bywa ona kręta i zdarzają się na niej niepowodzenia – także jeśli chodzi o dojrzałość w wierze, co potwierdzają wybrani świadkowie wiary, których uczniowie lepiej poznają na lekcjach religii. Katecheta winien wybierać takie fakty i wydarzenia z życia omawianych postaci, które nie tylko zainteresują uczniów, ale także sprawią, że dana postać będzie mogła stać się wzorcem osobowym współczesnego młodego człowieka.

Kolejnym istotnym zagadnieniem podejmowanym w klasie II będzie dążenie do prawdy. Konieczne jest ukazanie prawdy jako fundamentalnej wartości, co nie dla wszystkich jest oczywiste w postmodernistycznym społeczeństwie. Analizując pojęcie prawdy, warto sięgać do innych dziedzin, jak również do przemyśleń i doświadczeń uczniów, a także roli prawdy w różnych obszarach życia, w tym również tak bliskim młodzieży jak rzeczywistość medialna i wirtualna. Kwestie związane z prawdą stanowią punkt wyjścia dla dalszych treści, skoncentrowanych wokół trzech pierwszych przykazań Dekalogu. Ponieważ w szkolnych lekcjach religii mogą uczestniczyć uczniowie o różnym poziomie religijności czy stosunku do wiary, należy wyakcentować różne formy prawa moralnego oraz niezależną od podmiotu wartość prawdy obiektywnej. Z kolei w omawianiu treści przykazań należy zwrócić uwagę na współczesne wykroczenia przeciwko nim, m.in. uzależnienia od technologii (gier, mediów społecznościowych) jako „bożków” oraz na nadużycia odnośnie do przedstawiania Boga w kulturze i sztuce. Ponieważ tematy dotyczą życia i moralności uczniów, cenne będzie uwzględnianie w lekcjach własnych opinii i przekonań uczniów oraz zachęcanie młodzieży do dyskusji. Niezależnie od przebiegu lekcji konieczne jest czuwanie katechety nad tym, by nie zabrakło stosownego podsumowania i komentarza zawierającego wykładnię nauki Kościoła. Warto przy tym nie poprzestawać na wyliczeniu przykazań, ale podkreślać, dlaczego Bóg stawia człowiekowi takie wymagania, by ukazać Jego troskę i działanie na rzecz człowieka.

Działanie Boga na rzecz człowieka w jeszcze większym stopniu zostanie omówione w dziale IV, w którym będą przybliżone sakramenty święte. Wychowanie liturgiczne jedynie w pewnym zakresie może być zrealizowane w szkole, zatem nieocenione stanie się w tym względzie świadectwo katechety oraz zachęcanie do aktywności na lekcjach uczniów, którzy są praktykujący. Tematy związane z życiem sakramentalnym oraz praktykami religijnymi mają wymiar ewangelizacyjny. Wpisują się przy tym w zagadnienie dojrzałości wiary i zgodności postaw z deklarowaną wiarą, potwierdzaną konkretnym postępowaniem. Katecheta winien

z dużą roztropnością sięgać po właściwe środki dydaktyczne i pomoce, rozeznając wpierr, z jaką młodzieżą ma do czynienia. Świadectwa i argumenty przekonujące część uczniów mogą okazać się nieskuteczne w odniesieniu do pozostałych. W związku z tym konieczne jest różnicowanie pomocy i odczytywanie konkretnych potrzeb uczniów w danej klasie. To wymaga pewnej elastyczności katechety oraz modyfikowania rozwiązań metodycznych wybieranych nawet w odniesieniu do tego samego tematu.

W omawianiu zagadnień moralnych oraz sakramentu pokuty i pojednania należy pamiętać, że czasem trudności w przystąpieniu do spowiedzi wynikają z nieuporządkowanego życia osobistego uczniów. Skuteczną metodą będzie omawianie tych treści na przykładzie bohaterów literackich lub filmowych, którzy przeżywali analogiczne rozterki. Ze strony katechety nie powinno zabraknąć wskazówek odnośnie do tego, gdzie lub w jaki sposób uczniowie mogą uzyskać pomoc w swoich problemach. Omawiane w ten sposób sytuacje będą również okazją do odkrywania słowa Bożego jako odpowiedzi na pytania egzystencjalne.

Przekazywane w II klasie technikum treści są skorelowane z zagadnieniami omawianymi na lekcjach historii. Warto w tym względzie podjąć współpracę z nauczycielem tego przedmiotu, by uczniowie mogli samodzielnie dokonać właściwej oceny wydarzeń z dziejów Kościoła. Należy także ukazać związek przeszłości narodu z obchodzonymi w kalendarzu liturgicznym uroczystościami i nabożeństwami okresowymi. Zachęcanie młodzieży do udziału w nich może nastąpić poprzez zaangażowanie uczniów w przygotowanie rozważań czy podejmowanie innych inicjatyw, w projektowaniu których warto zdać się na kreatywność uczniów.

Podobnie jak w klasie I, planowanie przebiegu lekcji religii winno uwzględniać zainteresowania uczniów oraz potrzebę wielostronnej aktywności. Warto angażować młodzież w przygotowywanie referatów lub wystąpień przybliżających rówieśnikom dane zagadnienie. Może to odbywać się z zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Cennym pomysłem jest także praca metodą projektu, dzięki której uczniowie nie tylko wzbogacają swoją wiedzę, ale także integrują treści z podejmowanymi postawami, dzięki czemu omawiane zagadnienia stają się im bliższe.

We wszystkich podejmowanych tematach istotne jest umożliwienie uczniom stałego kontaktu ze słowem Bożym poprzez różnorodne metody pracy z tekstem biblijnym. Poza perykopami proponowanymi w ramach konkretnych jednostek warto prezentować liczne fragmenty służące modlitwie, jak również zachęcać młodzież do prac domowych – obligatoryjnych lub dodatkowych – bazujących na wybranych tekstach Pisma Świętego.

# Klasa III technikum

## *W poszukiwaniu nadziei*

Tematyka programu nauczania w klasie III technikum oscyluje wokół poszukiwania nadziei, która jest ukazana jako cnota potrzebna, by przyjąć dar życia i mierzyć się z trudami codzienności. Należy mówić o nadziei, która dodaje otuchy i wiary w to, że Bóg ze swoją miłością podąży z nami, towarzyszy nam, nie zostawia nas samych.

Realizacja tematyki zawartej w dziale I pozwoli zrozumieć uczniom, że naturalne zdolności odróżniania dobra od zła oraz zdolność wartościowania i umiejętność postępowania według norm chrześcijańskich to dary Boga. To swoista „nawigacja”, w którą ludzie zostali wyposażeni, aby umożliwić im poszukiwanie drogi do szczęścia, będącego celem życia. W przekazie treści katechetycznych o nadziei nie może zabraknąć wiedzy, która uświadomi uczniom, że nie żyją dla siebie, ale że w życiu liczy się dobro wspólne i ważna jest umiejętność życia według norm obowiązujących w społeczeństwie (dział II). Dział III poświęcony został Kościołowi, który jest obecny w przestrzeni społecznej i towarzyszy człowiekowi od wieków, tworząc spuściznę, na której można budować przyszłość „mikro” i „makro” Kościoła. Treści działu IV prowadzą do pogłębienia pobożności. Tematyka podjęta w tym dziale to przejście od wiedzy na temat bóstwa i człowieczeństwa Jezusa do prawdy o zmartwychwstaniu. Po omówieniu życia Matki Bożej przechodzimy do radosnego dawania świadectwa swojej wiary i kształtowania pobożności, która wyraża się w szerzeniu kultu.

## **1. Dać odpowiedź (odpowiedzialność)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie Boga mówiącego przez sumienie;
- wyjaśnienie sposobów służących formacji sumienia;
- kształtowanie umiejętności samooceny w obliczu świętości Boga.

### **Treści**

- Tajemnica pozornej niemocy Boga (A.7).
- Obowiązywalność prawa naturalnego i objawionego (A.26).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Kryteria oceny moralnej czynów ludzkich (przedmiot, cel, okoliczności) (C.3).
- Zasady formacji sumienia (C.5).
- Pojęcie grzechu. Teologiczne rozróżnienie grzechów (C.7).
- Grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8).

## Wymagania

Uczeń:

- definiuje transcendencję i immanencję Boga wobec świata (A.7.2);
- definiuje prawo moralne i łaskę Bożą jako niezbędną pomoc do zbawienia (A.26.1);
- wyjaśnia relacje pomiędzy wolnością a odpowiedzialnością (C.2.2);
- podaje przykłady skutków niewłaściwego korzystania z wolności (C.2.5);
- uzasadnia, że czyny ludzkie podlegają ocenie moralnej (C.3.1);
- charakteryzuje kryteria oceny moralnej czynu ludzkiego (C.3.2);
- uzasadnia potrzebę respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.3);
- wskazuje i opisuje skutki odrzucenia obiektywnych norm moralnych (C.3.4);
- przedstawia pojęcie sumienia zgodnie z KKK (C.5.1);
- wymienia rodzaje sumienia (C.5.2);
- uzasadnia potrzebę formacji sumienia (C.5.3);
- wymienia uniwersalne zasady formacji sumienia (C.5.4);
- definiuje pojęcie grzechu i różnicuje grzechy według przedmiotu i ciężaru (C.7.1);
- wyjaśnia, na czym polega grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8.1).

## Postawy

Uczeń:

- rozwija w sobie postawę wiary i zaufania Bogu (A.7.a);
- jest przekonany, że prawo naturalne i objawione to wyraz miłości Boga do człowieka (A.26.b);
- bierze odpowiedzialność za własne postępowanie (C.2.a);
- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c);
- unika wszelkich form zniewolenia (C.2.d);
- jest przekonany o konieczności respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.a);
- stara się podejmować czyny moralnie dobre (C.3.b);
- podejmuje wysiłek pracy nad formacją własnego sumienia (C.5.a);
- jest przekonany, że w formacji sumienia konieczne jest pogłębianie więzi z Chrystusem (C.5.b);
- unika sytuacji do popełnienia grzechu (C.7.b);
- dba o życie w łasce uświęcającej, wykazuje się odwagą w reagowaniu na zło (C.7.c);
- odczuwa potrzebę pogłębiania nauki Kościoła (C.8.a);
- modli się do Ducha Świętego (C.8.b);
- jest postuszny natchnieniom Ducha Świętego (C.8.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - zasady etyki w wypowiedziach ustnych i pisemnych;
  - Fiodor Dostojewski, *Zbrodnia i kara*.
- Filozofia:
  - natura i kryterium prawdy.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - różne rodzaje norm społecznych, mechanizm kontroli społecznej oraz skutki łamania tych norm;
  - założenia myśli liberalnej.

- Podstawy przedsiębiorczości:
  - zachowania etyczne i nieetyczne pracodawcy.
- Wychowanie fizyczne:
  - etyka olimpijska.

## 2. Z nadzieją w przyszłość

### Cele katechetyczne:

- ukazanie wartości dorosłości i odpowiedzialności z nią związanej;
- wyjaśnienie zasad życia społecznego i religijnego w świetle nauki płynącej z Ewangelii;
- przedstawienie możliwości realizacji powołania świeckich w różnych wspólnotach.

### Treści

- Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże – sens dorosłości (A.11).
- Powołanie świeckich (A.22).
- Kryteria dojrzałej oceny moralnej czynów ludzkich (C.16).
- Dojrzałość uczuć (C.4).
- Właściwie uformowane sumienie (C.5).
- Zaangażowanie w myśl zasad solidarności i pomocniczości (E.12).

### Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia podejmowanie zadań człowieka dorosłego w kluczu odpowiedzi na dar, którym jest zapisany w człowieku obraz Boży (A.11.1);
- uzasadnia zamiar Boga wobec człowieka (A.11.4);
- wyjaśnia specyfikę powołania również w kontekście wyboru zawodu i projektowania dorosłego życia (A.22.2);
- uzasadnia potrzebę respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.3);
- definiuje i opisuje dojrzałe uczucia ludzkie (C.4.1);
- uzasadnia potrzebę formacji sumienia (C.5.3);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- definiuje działalność polityczną i społeczną jako dążenie do dobra wspólnego (E.12.2);
- wymienia przykłady zastosowania zasady pomocniczości i solidarności (E.12.3).

### Postawy

Uczeń:

- wyraża wdzięczność za dar stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boże (A.11.a);
- szanuje godność własną i innych osób (A.11.b);
- rozeznaje swoje miejsce w Kościele i świecie (A.22.b);
- stara się podejmować czyny moralnie dobre (C.3.b);
- panuje nad własnymi emocjami (C.4.a);
- podejmuje pracę nad formacją dojrzałego sumienia (C.5.a);
- szanuje i pomnaża dobro wspólne (E.12.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Filozofia:
  - źródła moralnych zobowiązań (autonomizm – heteronomizm).
- Geografia:
  - dysproporcje w rozwoju państw;
  - zróżnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - rodzaje norm społecznych;
  - pomoc humanitarna.

## **3. Zaangażowanie Kościoła w problemy świata**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie faktów historycznych zmieniających bieg wydarzeń jako szansy rozwoju Kościoła;
- wyjaśnienie, jak człowiek może kształtować życie społeczne i religijne;
- przedstawienie postaci historycznych, które kształtowały nowe oblicze Kościoła;
- rozwijanie umiejętności oceniania faktów historycznych i ich znaczenia dla Kościoła.

### **Treści**

- Wyższość prawa Bożego nad prawem stanowionym (C.13).
- Troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Świadectwa życia w prawdzie: znani ludzie i święci (C.17).
- Kościół wobec wyzwania oświecenia i rewolucji francuskiej. Narodziny katolickiej nauki społecznej (E.4).
- I Sobór Watykański. Nauczanie II Soboru Watykańskiego; współczesne życie zakonne; posoborowe nauczanie papieskie (E.5).
- Wkład Kościoła polskiego w rozwój nauki, szkolnictwa, opieki społecznej oraz proces wychowawczy (E.6).
- Najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła w Polsce w okresie niewoli narodowej oraz w XX w. (E.7).

### **Wymagania**

Uczeń:

- uzasadnia wyższość prawa Bożego nad stanowionym (C.13.7);
- omawia znaczenie pokoju jako wartości w życiu człowieka i społeczeństwa (C.14.8);
- definiuje pojęcie: wojna sprawiedliwa, przeciwstawiając je określeniu wojna prewencyjna (C.14.9);
- podaje argumenty odnoszące się do kary śmierci, wynikające z nauczania Kościoła (C.14.11);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania się w sprawy społeczne w duchu Ewangelii (C.16.10);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);

- charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła (E.2.5);
- wyjaśnia pojęcia: sekularyzacja, konkordat, laicyzacja, masoneria (E.4.2);
- opisuje przebieg prześladowań Kościoła w okresie rewolucji francuskiej (E.4.3);
- określa wyzwania społeczne w Europie XIX w. i udzieloną na nie odpowiedź Kościoła (E.4.4);
- przedstawia rozwój nauczania Kościoła podczas soborów watykańskich (E.5.1);
- przytacza najważniejsze fakty z życia i działalności posoborowych papieży i streszcza ich nauczanie (E.5.3);
- omawia wysiłki na rzecz rozwoju nauki i szkolnictwa, wychowania, opieki nad biednymi, jedności chrześcijan i wolności religijnej (E.6.4);
- opisuje związek Kościoła z życiem narodu polskiego w okresie niewoli (E.7.1);
- prezentuje postaci i zaangażowanie polskich świętych i błogostawionych (E.7.2);
- przytacza najważniejsze wydarzenia z życia Kościoła w Polsce w XX w. (E.7.6).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się budowanie i poszanowanie pokoju, modli się o pokój (C.14.d);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);
- troszczy się o wzrost swojej wiary (E.4.a);
- pogłębia swoją wiedzę o Kościele (E.4.b);
- zajmuje stanowisko w ocenie kart z dziejów Kościoła (E.4.c);
- modli się w intencji Kościoła na całym świecie (E.5.a);
- uwzględnia naukę soborów w swoim życiu (E.5.c);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a., E.7.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;
  - Komisja Edukacji Narodowej;
  - etapy rewolucji francuskiej i specyfika okresu jakobińskiego;
  - działalność Polaków w czasie zestania na Syberii;
  - postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki niemieckich i sowieckich okupantów oraz przykłady heroizmu Polaków, w tym: Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego;
  - terror stalinowski w Polsce, formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego;
  - znaczenie obchodów milenijnych w roku 1966 z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego;
  - rola papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;
  - polityka władz PRL względem Kościoła w latach 80.;
  - wpływ Kościoła katolickiego na ruch społeczny Polaków;
  - postawy Polaków wobec stanu wojennego, formy oporu społecznego oraz rola ks. Jerzego Popiełuszki i okoliczności jego śmierci.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - modele relacji państwo – Kościół i stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z Kościołem katolickim.

## 4. „Wielbi dusza moja Pana” (Łk 1,46)

### Cele katechetyczne:

- egzystencjalna interpretacja tekstów biblijnych dotyczących wydarzeń zbawczych;
- pogłębienie rozumienia roli Maryi oraz innych świętych i błogostawionych w życiu Kościoła i narodu polskiego;
- wdrażanie do przeżywania roku kościelnego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego.

### Treści

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

### Wymagania

Uczeń:

- wskazuje wypełnienie zapowiedzi Starego Testamentu w Jezusie Chrystusie (A.13.1);
- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wymienia najważniejsze uroczystości i święta maryjne (B.10.2);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4.).

### Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- włącza się w obchody uroczystości i świąt ku czci Maryi (B.10.b);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.c);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c);



- wykazuje zainteresowania misyjną działalnością Kościoła (F.1.c);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - Chrystus w literaturze i kulturze;
  - lektura *Chłopów* W. Reymonta.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne.

## **Wskazania do realizacji programu**

Trzeci rok nauki religii w technikum konsekwentnie wpisuje się w kształtowanie dojrzałej wiary uczniów. Ideą, wokół której koncentrują się zagadnienia podejmowane w klasie III, jest szeroko rozumiana nadzieja. Skoro bowiem mowa o młodziźnie, warto w pierwszej kolejności popatrzeć na nią oczami św. Jana Pawła II – jak na „nadzieję Kościoła”. Młodziż zaś nie zawiedzie tych oczekiwani, postępując odpowiedzialnie. Odpowiedzialność zostanie ukazana jako odpowiedź na pokładane w młodych nadzieje – powierzona im wolność i kształtowanie sumienia według Bożej nauki. Trudność zagadnień omawianych w I dziale klasy III polega na tym, że poruszanie zagadnień moralnych i nazywanie konkretnych grzechów może wywołać opór czy wręcz bunt młodych uczniów, zwłaszcza jeśli uczniowie będą mieli inną ocenę moralną danych zachowań. Wiele w tej kwestii będzie zależało od postawy katechety oraz jego stosunku do uczniów. Przekonanie o życzliwości nauczyciela wobec młodziży i głębokiej trosce o nią może przemawiać silniej niż jakiegokolwiek inne argumenty.

Mimo trudności towarzyszących podejmowaniu kwestii moralnych, należy odpowiednio dużo czasu poświęcić na zagadnienia związane z formacją sumienia. Przekazowi treści powinna towarzyszyć nieustanna zachęta do regularnego rachunku sumienia i systematycznego korzystania z sakramentu pokuty i pojednania. Nie negując wartości wykładów i prelekcji na temat sumienia – jego rodzajów, potrzeby i zasad formacji, warto sięgać także po konkretne przykłady konsekwencji zachowania ludzi odrzucających normy moralne czy zagłuszających głos swego sumienia, zwracając przy tym uwagę na społeczny wymiar tych konsekwencji.

Młodziż nazywana przez papieża Jana Pawła II „nadzieją Kościoła” sama również potrzebuje nadziei, by dzięki niej bez obaw patrzeć w przyszłość. Odpowiadając na te potrzeby, nauczanie religii obejmuje zagadnienia dotyczące powołania – również w kontekście wyboru zawodu i projektowania dorosłego życia. Niezależnie od działań podejmowanych przez szkolnego doradcę zawodowego, katecheta wspiera ucznia w planowaniu własnego rozwoju i podejmowaniu pierwszych świadomych decyzji dotyczących ścieżki edukacyjno-zawodowej. Czyni to w sposób specyficzny dla nauczanego przedmiotu, zachęcając do uwzględniania w tych planach Bożego zamysłu wobec każdego ucznia i wyjątkowego powołania, które dla każdego przewidział Bóg. Aby młodziż nie tylko usłyszała o takiej możliwości, ale także otworzyła się na głos Boga i Boże plany, warto zorganizować w parafii nabożeństwo lub celebrację potączoną z modlitwą o rozeznanie drogi życiowej.

Wiele dyskusji może zrodzić się na lekcjach religii w omawianej klasie w kolejnym dziale – na kanwie najnowszych dziejów Kościoła. Co istotne, dyskusje te należy umożliwić uczniom. Ważne jest rzetelne prezentowanie faktów z życia Kościoła, a także dostarczanie młodzieży licznych argumentów, pozwalających na prawidłową, samodzielną ocenę tych wydarzeń. W przekazie treści historycznych należy uwzględniać zagadnienia omawiane na lekcjach historii i podejmować względem nich korelację międzyprzedmiotową w funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Niezwykle cenne jest prezentowanie młodzieży licznych wzorów osobowych – postaci, które w danym czasie ustrzegły swej wiary czy też okazały ją w sposób heroiczny, mimo niesprzyjających okoliczności. W przybliżanie omawianych postaci warto zaangażować uczniów, by poszukiwali informacji w dostępnych sobie źródłach i w atrakcyjny sposób przedstawiali daną osobę na forum klasy. Istotnym walorem w przybliżaniu najnowszych dziejów Kościoła będzie też odwoływanie się do konkretnych danych (np. statystycznych), jednoznacznie potwierdzających zaangażowanie Kościoła na rzecz potrzebujących.

# Klasa IV technikum

## *W poszukiwaniu miejsca w świecie*

Tematyka programu nauczania w klasie IV technikum *skupia się na poszukiwaniu miejsca w świecie*. Uczniowie w tym wieku chcą poznawać Tego, któremu zaufali. Dlatego podczas realizacji programu skupiamy się na Bogu jako początku i końcu, najwyższej wartości życia, wskazujemy na Boga jako Pana naszego życia, który nie domaga się miłości sentymentalnej, uczuciowej, dewocyjnej. Ukazujemy Boga, który pragnie, byśmy Go kochali miłością totalną, całkowitą – całym sercem, całym wnętrzem, duszą, umysłem, całą osobą, całym życiem.

W przekazie treści katechetycznych nie może zabraknąć wiedzy, która uświadomi uczniom, że nie żyją dla siebie, ale że w życiu liczy się dobro wspólne i ważna jest umiejętność życia według norm obowiązujących w społeczeństwie (dział I). Widzialną wspólnotą, w której człowiek może się realizować, jest Kościół będący miejscem wzrastania w wierze, a dzięki życiu sakramentalnemu, przez które nawiązujemy osobiste relacje z Bogiem, stajemy się żywymi członkami Kościoła (dział II). Kolejny III dział to przekaz umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła – omawiamy przykazania z drugiej tablicy. Dział IV łączy się z poprzednim, niejako uzupełnia go tematyką „nowego oblicza miłosierdzia” i sposobów jej aktualizacji we współczesnym świecie.

## **1. „Nikt nie jest samotną wyspą”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie, na czym polega realizowanie w życiu drogi błogostawieństw;
- przedstawienie zasad chrześcijańskiej władzy w społeczeństwie;
- wyjaśnienia nauczania Kościoła na temat równości, solidarności oraz dobra wspólnego w społeczeństwie;
- kształtowanie umiejętności oceny mechanizmów powstawania nierówności społecznej oraz dyskryminacji.

### **Treści**

- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia. Chrześcijańska wizja szczęścia (C.1).
- Cnoty boskie i kardynałne (C.6).
- Władza w kontekście orędzia Ewangelii (C.13).
- Sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16).
- Pojęcie dobra wspólnego. Zasada solidarności i pomocniczości (E.12).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje we współczesnej kulturze zafatyzowane wizje szczęścia (materialistyczny konsumpcjonizm, hedonizm) (C.1.3);
- analizuje związki pomiędzy cnotami boskimi a kardynalnymi (C.6.2);
- hierarchizuje cnoty i wskazuje praktyczne możliwości ich nabywania (C.6.3);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec władzy państwowej i przełożonych (C.13.4);
- interpretuje stosunek Jezusa do władzy (C.13.5);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec państwa (C.13.6);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- wskazuje różnice prowadzące do integralności płciowej (C.15.5);
- charakteryzuje naukę społeczną Pana Jezusa (C.16.1);
- wyjaśnia, czym jest katolicka nauka społeczna (C.16.2);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- wyjaśnia, czym jest dobro wspólne (E.12.1);
- definiuje działalność polityczno-społeczną jako dążenie do dobra wspólnego (E.12.2);
- definiuje zasadę pomocniczości i solidarności (E.12.3);
- wymienia skutki braku poszanowania dobra wspólnego w życiu społecznym (E.12.4).

## Postawy

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);
- świadomie rozwija cnoty boskie i kardynalne w relacjach z Bogiem i ludźmi (C.6.a);
- okazuje szacunek wobec rządzących i swoich przełożonych (C.13.c);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- kształtuje postawę sprawiedliwości i solidarności społecznej (C.16.e);
- troszczy się o dobro wspólne (C.16.f);
- szanuje i pomnaża dobro wspólne (E.12.a);
- wykazuje wrażliwość na potrzeby ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej (E.12.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Filozofia:
  - wybrane teorie filozoficzne na temat szczęścia jednostki.
- Geografia:
  - dysproporcje w rozwoju państw;
  - zróżnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - władza jako zjawisko społeczne; rodzaje i specyficzne cechy władzy politycznej;
  - wyzwania związane z procesem globalizacji;
  - procesy migracyjne do Europy i wewnątrz Europy;
  - prawa mniejszości narodowych i etnicznych;
  - pomoc humanitarna;

- konflikty międzynarodowe i etniczne w XXI w.;
- terroryzm i ksenofobia.

## 2. Kościół to...

### Cele katechetyczne:

- przedstawienie Ducha Świętego działającego w Kościele oraz w życiu człowieka;
- zapoznanie z widzialną rzeczywistością Kościoła: zadaniami papieża i hierarchią Kościoła, zadaniami świeckich i osób konsekrowanych;
- ukazanie Chrystusa, który jest obecny w Kościele;
- przybliżenie wiary zakorzenionej w liturgii i sakramentach;
- ukazanie roli Maryi w Kościele i dziele zbawienia świata;
- kształtowanie umiejętności budowania relacji z Bogiem Ojcem;
- kształtowanie umiejętności interpretacji wezwań modlitwy Ojciec nasz.

### Treści

- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele (A.18).
- Obecność i działanie Ducha Świętego w historii zbawienia i w Kościele (A.19).
- Kościół zrodzony w sercu Ojca. Misterium Kościoła (A.20).
- Cechy ludu Bożego (A.21).
- Odpowiedzialność papieża, biskupów, prezbiterów, świeckich i osób konsekrowanych (A.22).
- Maryja w Bożym zamyśle zbawienia świata i człowieka (A.14).
- Maryja zjednoczona ze swoim Synem, wniebowzięcie NMP (A.23).
- Przykazania kościelne (A.27).
- Celebransi liturgii Kościoła. Sposób celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Czas celebracji liturgii Kościoła. Miejsce celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Tradycje liturgiczne (obrzędk) (B.2).
- Układ roku liturgicznego (B.3).
- Eucharystia zaproszeniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Istota i charakterystyczne cechy sakramentaliów. Rodzaje sakramentaliów (B.8).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Maryja jako Orędowniczka i Pośredniczka łask (D.7).
- Wzór modlitwy chrześcijańskiej. Treść Modlitwy Pańskiej (D.14).
- Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).
- Charyzmat w Kościele i dla Kościoła (E.10).

### Wymagania

Uczeń:

- poprawnie wyjaśnia znaczenie wstąpienia Jezusa do nieba i Jego jednoczesne pozostanie ze swoim Kościołem (A.18.1);

- rozpoznaje w tekstach biblijnych, w historii Kościoła i znakach czasu działanie Ducha Świętego (A.19.2);
- definiuje, czym jest Kościół (A.20.1);
- charakteryzuje poszczególne etapy przygotowania i istnienia Kościoła (zapowiedziany, przygotowany, ustanowiony, ukazany i wypełniony) (A.20.2);
- wylicza i omawia cechy ludu Bożego (kapłański, prorocki i królewski) (A.21.1);
- wyjaśnia specyfikę zadań i funkcji w Kościele, a także wynikającej z niej odpowiedzialności (A.22.2);
- opowiada historię Maryi i wyjaśnia Jej rolę w życiu Kościoła, świata i chrześcijanina (A.14.1);
- omawia cztery dogmaty maryjne: Boże Macierzyństwo, Wieczyste Dziewictwo, Niepokalane Poczucie i Wniebowzięcie (A.14.2);
- definiuje macierzyńską rolę Maryi wobec Kościoła i każdego wierzącego (A.23.2);
- wylicza i omawia przykazania kościelne (A.27.1);
- uzasadnia wartość przykazań kościelnych dla wspólnoty (A.27.2);
- wyjaśnia, kto, jak, kiedy i gdzie celebrować liturgię (B.2.1);
- wymienia obecnie używane w Kościele tradycje liturgiczne (B.2.2);
- charakteryzuje poszczególne obrządku (B.2.3);
- wymienia najważniejsze uroczystości i święta kościelne (B.3.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- omawia istotę sakramentów i wymienia ich cechy charakterystyczne (B.8.1);
- wymienia formy pobożności ludowej (B.8.2);
- omawia sposoby obecności Maryi w pobożności ludowej i polskiej tradycji katolickiej (B.10.1);
- charakteryzuje postać Maryi – Służebnicy Pańskiej jako wzoru modlitwy chrześcijańskiej (D.7.1);
- wyjaśnia znaczenie tytułów Maryi dotyczących Jej wstawienniczej roli (D.7.2);
- wskazuje okoliczności przekazania Modlitwy Pańskiej i omawia jej treść (D.14.1);
- wyjaśnia, że Modlitwa Pańska jest najdoskonalszą z modlitw i na jej przykładzie wskazuje cechy modlitwy chrześcijańskiej (D.14.2);
- omawia strukturę Modlitwy Pańskiej i jej siedem prośb (D.14.3);
- omawia znaczenie Modlitwy Pańskiej (w pierwszych wspólnotach, w sakramentach wtajemniczenia) (D.14.4);
- ukazuje związek Modlitwy Pańskiej z jednością ludu Bożego (D.14.5);
- przedstawia najważniejsze fakty z historii i życia swojej diecezji i parafii (E.8.5);
- wskazuje na związek między charyzmatem i urzędem w Kościele (E.10.2).

## Postawy

Uczeń:

- budzi w sobie postawę wdzięczności za obecność Jezusa w Kościele (A.18.a);
- umacnia się w przekonaniu o wiarygodności Boga, który spełnia swoje obietnice (A.19.b);
- kształtuje w sobie postawę wdzięczności Bogu za Kościół (A.20.a);
- włącza się w realizację kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Kościoła (A.21.a);
- umacnia swoją tożsamość jako członek ludu Bożego (A.21.b);
- kształtuje postawę szacunku dla osób pełniących urzędy i funkcje w Kościele (A.22.c);

- kształtuje w sobie pobożność maryjną oraz matczyną relację z Matką Bożą (A.14.a);
- dąży do świętości, kształtuje w sobie postawę miłości do Maryi i naśladuje Ją w drodze do nieba (A.23.b);
- współpracuje z darami Ducha Świętego (A.19.c);
- wypełnia przykazania kościelne (A.27.a);
- dostrzega w liturgii Kościoła drogę do przybliżania się ku Panu Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości (B.2.a);
- okazuje szacunek wobec innych tradycji liturgicznych (obrzędów) (B.2.b);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.3.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);
- jest przekonany o wartości sakramentaliów dla życia chrześcijańskiego (B.8.a);
- okazuje szacunek wobec sakramentaliów (B.8.b);
- pielęgnuje tradycje związane z pobożnością maryjną (B.10.a);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- z ufnością modli się do Boga przez wstawiennictwo Maryi (D.7.a);
- z szacunkiem odmawia Modlitwę Pańską jako tę, której nauczył Jezus Chrystus (D.14.a);
- poprzez wspólne odmawianie Modlitwy Pańskiej jednoczy się ze wspólnotą Kościoła (D.14.b);
- swoje codzienne życie uzgadnia z treścią Modlitwy Pańskiej (D.14.c);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e);
- rozwija posiadane zdolności i dary Ducha Świętego w służbie innym (E.10.b).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - Chrystus w literaturze i kulturze;
  - lektura *Chłopów* W. Reymonta.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne.

## **3. „A bliźniego swego jak siebie samego”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie praw i obowiązków chrześcijanina wynikających z Dekalogu;
- wyjaśnienie znaczenia poszczególnych przykazań Dekalogu;
- rozwijanie umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła.

### **Treści**

- IV przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.13):
  - obowiązki chrześcijanina wobec rodziców, przetożonych i państwa.
- V przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.14):

- poszanowanie godności i życia człowieka;
- grzechy przeciwko życiu.
- VI i IX przykazanie Boże (C.15):
  - powołanie do czystości;
  - wykroczenia przeciwko małżeństwu;
  - homoseksualizm jako problem moralny.
- VII i X przykazanie Boże (C.16):
  - poszanowanie dóbr drugiego człowieka;
  - własność prywatna i wspólna;
  - wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka.
- VIII przykazanie Boże (C.17):
  - życie w prawdzie;
  - wykroczenia przeciw VIII przykazaniu.

## Wymagania

Uczeń:

- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- uzasadnia, że Bóg jest Panem życia (C.14.1);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wylicza zagrożenia życia i przypadki uprawnionej obrony (C.14.6);
- podaje przykłady zaangażowania w obronę życia (C.14.7);
- wymienia i omawia wykroczenia przeciwko V przykazaniu (zabójstwo zamierzone, aborcja, eutanazja, samobójstwo) (C.14.10);
- opisuje, na czym polega czystość i jej wartość przed małżeństwem i w małżeństwie (C.15.8);
- wyjaśnia, jak troszczyć się o czystość w miłości (C.15.9);
- podaje przykłady pracy nad czystością serca (C.15.10);
- opisuje grzechy przeciw VI i IX przykazaniu (nierząd, prostytutka, gwałt, pornografia, erotomania) (C.15.12);
- omawia sposoby właściwego korzystania z dóbr ziemskich, wskazując na granice uprawnionej autonomii rzeczywistości ziemskich (C.16.3);
- wymienia rodzaje własności (C.16.4);
- przedstawia reguły postępowania wobec cudzej własności (także intelektualnej) (C.16.5);
- wyjaśnia, na czym polega sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16.6);
- wymienia czyny, które są kradzieżą (materialną i intelektualną) (C.16.12);
- podaje definicje prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- streszcza naukę Jezusa na temat przysięgania (C.17.2);
- rozróżnia interpretację VIII przykazania w Starym Testamencie od interpretacji w Nowym Testamencie (C.17.3);
- przedstawia destrukcyjne działanie kłamstwa (C.17.5);
- ocenia treści informacji w środkach przekazu w kontekście VIII przykazania (C.17.8).

## Postawy

Uczeń:

- wykazuje troskę o zdrowie i życie własne oraz innych (C.14.a);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);



- kształtuje pozytywne relacje z bliźnimi (C.14.e);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a);
- szanuje własność wspólną i prywatną (C.16.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- przejawia postawę odpowiedzialności za słowo (C.17.b);
- weryfikuje treści otrzymywanych informacji (C.17.d);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- dochowuje powierzonych tajemnic (C.17.f).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - pojęcia: manipulacja, dezinformacja, postprawda, stereotyp;
  - etyczna ocena elementów erystyki w dyskusji.
- Muzyka:
  - ochrona własności intelektualnej i wizerunku.
- Plastyka:
  - poszanowanie godności człowieka oraz odpowiedzialność za treść i formę własnej twórczości plastycznej.
- Historia:
  - postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holocaustu, z uwzględnieniem „Sprawiedliwych”, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - historyczny rozwój praw człowieka, specyfika praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
  - „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
  - postawy obywatelskie i role społeczne człowieka;
  - spory światopoglądowe (np. na temat: aborcji, eutanazji, modyfikacji genetycznych, *in vitro*, związków partnerskich).
- Geografia:
  - wpływ działalności człowieka na atmosferę;
  - współodpowiedzialność za stan środowiska przyrodniczego Ziemi.
- Podstawy przedsiębiorczości:
  - zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie (korupcja w życiu gospodarczym, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw).
- Biologia:
  - problemy społeczne i etyczne związane z rozwojem inżynierii genetycznej;
  - wybrane choroby przenoszone drogą ptociową oraz ich profilaktyka;
  - zapłodnienie zewnątrzrodzajowe, klonowanie organizmów.

- Edukacja dla bezpieczeństwa:
  - skutki spożywania alkoholu, palenia tytoniu, brania dopalaczy i narkotyków przez młodzież w Polsce.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - prawa i obowiązki małżonków i rodziców, prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
  - cielesność, płciowość, integracja seksualna;
  - odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości;
  - odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
  - przedmiotowe traktowanie człowieka w dziedzinie seksualnej;
  - profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej;
  - szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci;
  - dziecko z niepełnosprawnością – aspekt medyczny, psychologiczny, społeczny;
  - metody rozpoznawania płodności;
  - antykoncepcja – jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

## 4. Wyobraźnia miłosierdzia

### Cele katechetyczne:

- ukazanie nowego oblicza miłosierdzia i sposobów jego realizacji we współczesnym świecie;
- przedstawienie życia i działalności świadków miłosierdzia;
- kształtowanie umiejętności diagnozowania problemów współczesnego świata, poszukiwanie nowych sposobów pomocy ludziom potrzebującym.

### Treści

- Miłosierdzie – przymiot i dar Boga. Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).

### Wymagania

Uczeń:

- definiuje pojęcia: miłosierdzie i wyobraźnia miłosierdzia (A.25.1);
- wyjaśnia relację między miłosierdziem a sprawiedliwością Boga (A.25.2);
- interpretuje przypowieść o synu marnotrawnym (A.25.3);
- podaje przykłady osób oraz świętych kierujących się miłością (C.15.3).

### Postawy

Uczeń:

- wyraża Bogu wdzięczność za dar miłosierdzia (A.25.a);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- okazuje wdzięczność Bogu za otrzymane dobra (D.6.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Historia:
  - problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa.
- Geografia:
  - różnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - pomoc humanitarna.

### **Wskazania do realizacji programu**

Nauczanie religii w klasie IV technikum pod względem planowania dydaktycznego i w swoich założeniach metodycznych jest podobne do nauki w klasach programowo niższych. W związku z odbywanymi w niektórych szkołach praktykami należy opracować stosowny rozkład materiału – odpowiedni do harmonogramu zajęć danej szkoły, tak by nie zostało w nim pominięte żadne z zagadnień przewidzianych w programie. Tematyka roku w pewnym stopniu wiąże się z realizowanymi praktykami, które mają przygotować uczniów do przyszłego funkcjonowania w świecie na płaszczyźnie zawodowej, a także społecznej i ekonomicznej. Już pierwszy dział stanowi okazję do takich odniesień, szczególnie w zagadnieniach dotyczących sprawiedliwości i solidarności społecznej oraz dobra wspólnego. Warto sięgać po metody i środki skłaniające młodzież do refleksji, jak również zatroszczyć się o kształtowanie zakładanych przez program postaw. Wprawdzie postawy te nie będą podlegały ocenie szkolnej, jednak znacząco mogą wpłynąć na jakość realizowanych przez uczniów praktyk oraz umiejętność odczytywania zobowiązań wynikających z wiary dla życia zawodowego. Ze względu na specyfikę tego typu szkoły, należy poświęcić wiele uwagi zagadnieniom dotyczącym życia społecznego i gospodarczego, aktywności i etyce zawodowej. Nauczanie religii pod tym względem ściśle koreluje z innymi przedmiotami, w ramach których kształtuje się u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. Należy przy tym pamiętać, iż dla części uczniów motywacje religijne właściwego postępowania będą istotne i przekonujące, zaś wobec pozostałych warto podejmować funkcję ewangelizacyjną.

Klasa IV technikum to w świetle założeń programowych także czas na omawianie zagadnień dotyczących Kościoła jako wspólnoty. Ze względu na różny poziom religijności uczniów oraz ich stosunek do wiary czy Kościoła jako instytucji, tematy te mogą wzbudzić wiele dyskusji. Istotnym argumentem w tychże dyskusjach będą konkretne informacje, fakty czy dane statystyczne. Jednocześnie warto umożliwić uczniom bardziej zaangażowanym religijnie dzielenie się wiarą i dawanie świadectwa. Dla młodzieży w szkole ponadpodstawowej rówieśnicy stanowią bardzo istotne i opiniotwórcze środowisko. Warto zatem właśnie tę grupę uczynić punktem wyjścia dla rozważań o obowiązkach chrześcijanina względem różnych społeczności, w których funkcjonuje lub będzie funkcjonował. W podejmowanych tematach warto jak najczęściej udzielać głosu młodzieży, umożliwiając w klasach ścieranie

się różnych poglądów. Tego typu dyskusje – moderowane przez katechetę i odpowiednio skomentowane – będą niezwykle owocne w kontekście przyszłego życia społecznego i obowiązków podejmowanych względem rodziny, państwa czy Kościoła. Jedną ze społeczności, którą uczniowie lepiej poznają w klasie III, będzie wspólnota Kościoła. Ponieważ uczestnikami lekcji będą osoby bierzmowane, warto zwrócić szczególną uwagę na rolę osób ochrzczonych w Kościele, prawa i obowiązki chrześcijanina – zarówno podejmowane we wspólnocie parafialnej, jak i konieczność świadczenia o wierze własnym życiem.

Z uczestnictwem w życiu Kościoła wiąże się też kwestia roku liturgicznego – stanowi to doskonałą okazję do rozmowy z młodzieżą o tym, jak może wyglądać jej przeżywanie roku kościelnego w parafii, w rodzinie czy innych społecznościach. W tematach tych warto przekazać inicjatywę młodzieży i zachęcić ją do poszukiwania „dobrych praktyk” religijnych w danej parafii, regionie, a także o zasięgu ogólnopolskim. Wsparciem w tego typu akcjach mogą być media społecznościowe oraz relacje z wydarzeń, które zostały zorganizowane w związku z danymi obchodami. Obchody liturgiczne i pobożność ludowa to obszary tematyczne sprzyjające korelacji międzyprzedmiotowej – uczniowie nie tylko mogą poznawać pewne tradycje w sztuce i kulturze, ale także proponować własne sposoby przeżywania danych uroczystości czy okresów liturgicznych. Katecheci mogą wspierać młodzież w tych inicjatywach, proponując organizację szkolnych rekolekcji wielkopostnych. Doceniając kreatywność młodzieży i jej zamiłowanie do nowoczesnych technologii, warto wprowadzać do procesu dydaktycznego elementy grywalizacji (gamifikacji). Mile widziane przez uczniów będą także tradycyjne gry dydaktyczne i ich adaptacje służące realizacji celów katechetycznych. Z uwagi na typ szkoły, w tematach liturgicznych dotyczących świąt czy uroczystości cenne będą odniesienia do życia ekonomicznego i gospodarczego.

W klasie IV na lekcjach religii wielokrotnie będzie podejmowany temat relacji międzyludzkich – na przykładzie błogostawieństw, przykazań Dekalogu od IV do X – czy uczynków miłosierdzia (dział V). Są to zagadnienia, w omawianiu których katecheta nie może ograniczyć się do przekazania uczniom nauki Kościoła, bez uwzględnienia doświadczeń i poglądów młodych ludzi. Nie zabraknie w tych działach tematów dyskusyjnych, zaś dyskusje nie zawsze będą spowodowane przekorą młodzieży czy skłonnością do buntu. Czasem stanowisko uczniów będzie wynikało z sytuacji egzystencjalnej lub tego, czego doświadczają oni w rodzinie. Sposobem na wyrażenie przez uczniów ich niepokojów czy poglądów może być odpowiednio zaplanowana praca domowa. Innym rozwiązaniem jest przeprowadzenie wśród uczniów anonimowej ankiety odnoszącej się do zagadnień z danego działu. Po zapoznaniu się z jej wynikami katecheta będzie zorientowany w tym, jakie argumenty będą szczególnie potrzebne w danej klasie. Poruszając tematy dotyczące relacji międzyludzkich i grzechów przeciw przykazaniom od IV do X, w podsumowaniu wybranych lekcji warto zawrzeć informację o tym, gdzie lub do kogo uczniowie mogą zwracać się po pomoc – niezależnie od tego, czy to oni wyrządzili krzywdę, czy zostali pokrzywdzeni.

Nie bez znaczenia w omawianej klasie jest kształtowanie w uczniach „wyobraźni miłosierdzia”. Służyć temu będzie ukazywanie problemów w różnych społecznościach ludzkich, ze zwróceniem uwagi na ich źródła i możliwe rozwiązania w duchu chrześcijańskim. Konieczne jest przy tym uświadomienie młodzieży, iż odpowiedź na Boże miłosierdzie jest możliwa tylko wtedy, gdy człowiek pozostaje w relacji z Bogiem i doświadcza Bożego miłosierdzia – w modlitwie, w sakramentach. Ta relacja jest źródłem praktyk miłosierdzia podejmowanych wobec innych. Ukazując uczniom nowe oblicze miłosierdzia i sposoby jego realizacji we współczesnym świecie, należy sięgać po przykłady osób, które poprzez swe życie

---

i działalność stały się „świadkami miłosierdzia”. Warto dołożyć starań, by zaprezentować możliwie różnorodne postaci, by każdy z uczniów był w stanie odnaleźć w nich inspirację dla własnego postępowania. Wykorzystując jako podstawę typową dla młodzieńczego wieku wrażliwość, warto zaangażować uczniów w działalność charytatywną i wolontariat, np. na rzecz misji lub osobom z niepełnosprawnością. Tego typu aktywność może przybliżyć młodych do parafii i dostrzec w niej środowisko samorealizacji. Takie zaangażowanie powinno być dostrzeżone przez duszpasterzy, aby zapewnić młodym nie tylko możliwość działania, ale także systematyczną formację chrześcijańską.

# Klasa V technikum

## *W poszukiwaniu miłości*

Program nauczania dla klasy V technikum opatrzono tytułem: *W poszukiwaniu miłości*. Motywem powtarzającym się w tematyce kolejnych działów jest miłość rozumiana jako najwyższa wartość nadająca sens życiu. Treści programowe zostały tak zaplanowane, aby młodzież w trakcie zgłębiania tematu miłości utwierdziła się w przekonaniu, że nie ogranicza się ona do uczuć, dobrego nastroju, związku między mężczyzną i kobietą, ale powinna stać się zasadą życia, której pełnią jest w Bogu. Uczeń w klasie V ma także zrozumieć, że miłość jako fundament ma przełożenie na szacunek do siebie, drugiego człowieka, stanowi o jakości życia w społeczeństwie i państwie. Po wyczerpaniu tematyki programowej w klasie V, uwieńczeniem edukacji mogłoby być złożenie przez uczniów podpisu pod słowami Karola Wojtyły: „Miłość mi wszystko wyjaśniła, miłość wszystko rozwiązała, dlatego uwielbiam miłość”.

Treści nauczania skierowane do uczniów w klasie V w następujących po sobie działach wypływają z poprzednich i skupiają się głównie na zrozumieniu, czym powinna być miłość dla człowieka, który deklaruje pragnienie wzrastania w wierze. Program nauczania w klasie maturalnej podejmuje w dziale I tematykę dotyczącą sensu życia, miłość jest omówiona jako zasada warunkująca jakość uczuć, pracy i kultury. W ramach działu II podjęte zostają treści, które wynikają z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie. Tematyka jednostek lekcyjnych w tym dziale winna zostać skomponowana tak, aby tytuły odzwierciedlały konsekwencje dla życia człowieka wyboru lub odrzucenia miłości. Planując tematykę działu III, należy skupić się na przykazaniu miłości jako kamieniem węgielnym życia każdego człowieka. Z niego wypływają zagadnienia działu IV, które systematyzują chrześcijańską wizję szczęścia, uwzględniając to, co temu szczęściu nie służy. Celem omawiania treści z działu V jest umocnienie wiary uczniów w to, że Bóg-Prawodawca ustanowił harmonijny świat i poddanie się Jego planom warunkuje szczęście, a na Jego prawodawstwie można budować szczęśliwą rodzinę jako jedyny słuszny plan wobec mężczyzny i kobiety. Ostatni VII dział zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, w tajemnicę żywego Kościoła, a także w rolę Kościoła w narodzie polskim.

## **1. Żyję, aby kochać**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie uczuć jako daru Boga, które uwarunkowują dobro i prowadzą do szczęścia;
- zapoznanie z nauką społeczną Kościoła na temat pracy;
- zaznajomienie z nauczaniem Kościoła rzymskokatolickiego na temat granic kultury;

- kształtowanie umiejętności analizowania poglądów i postaw wynikających z wiary i kultury.

### **Treści**

- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia (C.1).
- Uczucia jako naturalne elementy psychiki ludzkiej. Ocena moralna uczuć (C.4).
- Wartość pracy człowieka (C.16).
- Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).

### **Wymagania**

Uczeń:

- uzasadnia związek dążenia do szczęścia z prawdą i postuszeństwem Bogu (C.1.2);
- definiuje i opisuje uczucia ludzkie (C.4.1);
- wyjaśnia, kiedy uczucia nabierają wartości moralnej (C.4.2);
- wyjaśnia sens pracy ludzkiej (C.16.7);
- omawia i ocenia różne sposoby pozyskiwania dóbr (C.16.8);
- wyjaśnia zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury (F.2.4).

### **Postawy**

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- panuje nad własnymi emocjami (C.4.a);
- kształtuje w sobie postawę bezinteresowności i odpowiedzialności (C.4.b);
- szanuje ludzką pracę (C.16.d);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - etos pracy w utworach literatury.
- Filozofia:
  - wybrane teorie filozoficzne na temat szczęścia jednostki.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - emocje, uczucia i temperament w postępowaniu człowieka, inteligencja emocjonalna;
  - postrzeganie innych kultur na podstawie literatury (np. fragmentów pracy W pogoni za wyobrażeniami. Próba interpretacji polskiej literatury podróźniczej poświęconej Ameryce Łacińskiej Marcina F. Gawryckiego lub fragmentów pracy Wizerunek obcego. Kultury afrykańskie w relacjach Henryka Sienkiewicza, Mariana Brandysa i Marcina Kydryńskiego Haliny Witek);
  - elementy dziedzictwa kulturowego etnicznej grupy mniejszościowej w Rzeczypospolitej Polskiej (mniejszości narodowe i etniczne, grupa posługująca się językiem regionalnym, imigranci).

## 2. Miłość niejedno ma imię

### Cele katechetyczne:

- ukazanie prawdy, że bezwarunkowa miłość Boga stanowi źródło istnienia człowieka;
- wyjaśnienie, na czym polega odpowiedzialność wobec Ojczyzny, społeczeństwa i bliźniego;
- zapoznanie z nauczaniem Kościoła dotyczącym życia w społeczeństwie oraz stanowiskiem Kościoła na temat procesu globalizacji;
- zaznajomienie z wymaganiami Ewangelii mówiącymi o równości wszystkich wobec Boga;
- przedstawienie zadań osób wierzących wyływających z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie;
- ukazanie mechanizmów powstawania nierówności społecznych;
- kształtowanie umiejętności interpretacji tekstów źródłowych.

### Treści

- Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty dla człowieka (B.7).
- Rodzaje powołań w Kościele i sposób ich realizacji (C.9).
- Powołanie mężczyzny i kobiety (C.15).
- Wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka (C.16).
- Życie zakonne (E.5).
- Patriotyzm – miłość do Ojczyzny (E.7).
- Charyzmat w Kościele i dla Kościoła (E.10).
- Wspólnotowy charakter powołania osoby ludzkiej (E.11).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

### Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia, że święcenia i małżeństwo są sakramentami w służbie drugiemu człowiekowi (B.7.2);
- definiuje powołanie (C.9.1);
- wymienia i charakteryzuje drogi realizacji powołania (C.9.2);
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego (C.9.3);
- podaje przykłady ról społecznych uwarunkowanych płciowo (C.15.6);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- omawia działalność zakonów i ich rolę w dziejach Kościoła (E.5.2);
- omawia obecność wątków religijnych w kulturze narodu polskiego (literatura, muzyka, pieśni, sztuka, malarstwo) i rolę religii w kształtowaniu patriotyzmu i postaw społecznych (E.7.3);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- wymienia charyzmaty i wyjaśnia ich specyfikę (E.10.1);
- charakteryzuje uczestnictwo chrześcijanina w życiu społecznym (E.11.1);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).



## Postawy

Uczeń:

- jest przekonany o konieczności służby innym ludziom wynikającej z przyjętych sakramentów (B.7.a);
- wyraża ufność w pomoc Bożą udzielaną w sakramentach w służbie wspólnoty (B.7.b);
- rozpoznaje własne powołanie i podejmuje działania adekwatne do niego (C.9.a);
- dokonuje wyborów moralnych inspirowanych Ewangelią (C.9.b);
- pomaga innym w rozeznaniu powołania (C.9.c);
- modli się o powołania i za powołanych (C.9.d);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a);
- wspiera działalność zakonów duchowo i materialnie (E.5.b);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.7.a);
- angażuje się w jego rozwój i działalność (E.7.b);
- odkrywa szczególne dary, którymi został obdarzony (E.10.a);
- rozwija posiadane zdolności i dary Ducha Świętego w służbie innym (E.10.b);
- angażuje się w działalność na rzecz dobra społeczności, w których funkcjonuje (E.11.a);
- wykazuje zainteresowanie misyjną działalnością Kościoła (F.1.b);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - etos pracy oraz postawy patriotyczne w utworach literackich.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, małżeństwo, rodzina.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych.
- Historia:
  - rola zakonów w dziejach Europy;
  - przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej.

## 3. Przykazanie miłości

### Cele katechetyczne:

- zapoznanie ze sposobami naśladowania miłości Boga w życiu codziennym;
- ukazanie modlitwy jako drogi przemiany człowieka;
- przedstawienie zadań wynikających z przykazania miłości, do których zaproszony jest chrześcijanin;
- rozwijanie umiejętności analizy i samooceny postępowania według przykazania miłości.

## Treści

- Życie w prawdzie (C.17).
- Skuteczność modlitwy (D.12).
- Świadcstwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## Wymagania

Uczeń:

- przedstawia destrukcyjne działanie kłamstwa (C.17.5);
- dowodzi konieczności związku modlitwy z czynami i czynów z modlitwą (D.12.2);
- wyjaśnia, na czym polega świadcstwo chrześcijańskiego życia (F.1.1);
- wyjaśnia, że świadcstwo jest podstawowym sposobem głoszenia Ewangelii (F.1.2);
- uzasadnia obowiązek dawania świadcstwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).

## Postawy

Uczeń:

- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- daje świadcstwo swojej wiary (F.1.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - erystyka i demagogia – ocena etyczna.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - krytyczna analiza przekazów medialnych;
  - przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy (manipulacja, socjotechniki).
- Podstawy przedsiębiorczości:
  - postawy etyczne, społeczna solidarność i odpowiedzialność w życiu gospodarczym.

## 4. Miłość czy miłośki?

### Cele katechetyczne:

- ukazanie cech i przymiotów miłości na podstawie *Hymnu o miłości św. Pawła*;
- kształtowanie umiejętności wartościowania czynników warunkujących szczęście.

## Treści

- Chrześcijańska wizja szczęścia (C.1).
- Cnoty boskie (C.6).
- Powołanie mężczyzny i kobiety (C.15).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje we współczesnej kulturze zafatyzowane wizje szczęścia (materialistyczny konsumpcjonizm, hedonizm) (C.1.3);
- hierarchizuje cnoty i wskazuje praktyczne możliwości ich nabywania (C.6.3);
- podaje przykłady osób oraz świętych kierujących się miłością (C.15.3).

## Postawy

Uczeń:

- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);
- świadomie rozwija cnoty boskie i kardynalne w relacjach z Bogiem i ludźmi (C.6.a);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - żywotność motywów biblijnych (miłość, szczęście, świętość).
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - główne funkcje płciowości: wyrażanie miłości, budowanie więzi i rodzicielstwo, wzajemna pomoc i uzupełnianie, integralna współpraca płci.

# 5. Bóg kocha człowieka i chce jego szczęścia

## Cele katechetyczne:

- ukazanie powołania mężczyzny i kobiety oraz ich roli w stwórczym i odkupieńczym planie Boga;
- przedstawienie życia jako daru Boga, nakreślenie granic nienaruszalności i świętości życia;
- zapoznanie z nauką Kościoła na temat świętości życia w wymiarze: doczesnym i wiecznym;
- wyjaśnienie różnic między szabatem a niedzielą;
- kształtowanie umiejętności oceny moralno-etycznych granic ingerencji współczesnej medycyny w życie człowieka.

## Treści

- Człowiek stworzony jako mężczyzna i kobieta (A.11).
- Zmartwychwstanie Chrystusa a nasze zmartwychwstanie. Sens śmierci (A.24).
- Biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli (C.12).
- Poszanowanie godności i życia człowieka (C.14).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia konsekwencje stworzenia człowieka mężczyzną i kobietą (A.11.3);
- uzasadnia zamiar Boga wobec człowieka (A.11.4);
- prezentuje naukę Kościoła dotyczącą życia wiecznego i podaje przykłady zastosowania jej we własnym życiu (A.24.1);
- uzasadnia wyjątkowy charakter niedzieli dla chrześcijan (C.12.3);
- wyjaśnia, że życie ludzkie jest święte (C.14.2);
- uzasadnia potrzebę głoszenia wartości życia (C.14.3);
- wymienia sposoby poszanowania życia i godności człowieka (zdrowie, badania naukowe, *in vitro*, integralność cielesna) (C.14.4);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wskazuje związek między seksualnością a godnością ludzką (C.15.4);
- wskazuje różnice prowadzące do integralności płciowej (C.15.5);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender*, odnosząc je do niewłaściwie definiowanej relacji natura – kultura (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- szanuje godność własną i innych osób (A.11.b);
- odpowiedzialnie kształtuje swoją seksualność jako Boży dar (A.11.c);
- kształtuje perspektywę swojego życia wykraczającą poza doczesność (A.24.a);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);
- identyfikuje się z wartościami *pro life* (C.14.c);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - Biblia – fragmenty Księgi Rodzaju, Pieśni nad Pieśniami.
- Filozofia:
  - antropologia filozoficzna.
- Biologia:
  - rozwój człowieka;
  - badania prenatalne;
  - zapłodnienie zewnątrzustrojowe;
  - płęć biologiczna.

## 6. W miłości ku szczęśliwej rodzinie

### Cele katechetyczne:

- ukazanie zadań Kościoła domowego w społeczeństwie i Kościele powszechnym;
- ukazanie czystej miłości jako wartości;

- przedstawienie obowiązków rodziców i dzieci, o których mówi Pismo Święte i nauka Kościoła;
- zapoznanie z zadaniami małżeńskimi ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialnego rodzicielstwa;
- kształtowanie umiejętności oceniania postaw, które służą budowaniu w rodzinie świątecznego charakteru niedzieli;
- rozwijanie umiejętności analizowania zadań rodziny w Bożym planie stworzenia.

## Treści

- Liturgia Kościoła domowego (B.4).
- Przeżywanie niedzieli w rodzinie (C.12).
- Obowiązki chrześcijanina wobec rodziców (C.13).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Miłość, płodność, powołanie do czystości. Dziecko jako dar Boga (C.15).
- Rodzina podstawowym miejscem życia i wychowania. Zadania rodziny w planie stworzenia, zbawienia i uświęcenia (E.13).

## Wymagania

Uczeń:

- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego i uzasadnia potrzebę jej sprawowania (B.4.3);
- omawia prawidłowe sposoby przeżywania niedzieli (C.12.4);
- omawia znaczenie modlitwy w rodzinie jako Kościele domowym (E.13.2);
- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- analizuje zadania rodziny w Bożym planie stworzenia (C.13.2);
- wymienia obowiązki dzieci wobec rodziców oraz rodziców wobec dzieci, wiążąc je z cziąg, jaka należy się samemu Bogu (C.13.3, E.13.1);
- opisuje istotę miłości małżeńskiej i jej cechy (C.15.1);
- definiuje pojęcia: wierność, czysta miłość, wstyd, wstydlivość (C.15.2);
- wyjaśnia, że dziecko jest darem Boga i owocem miłości rodziców (C.15.11).

## Postawy

Uczeń:

- pogłębia relację z Jezusem (B.4.b);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- podejmuje starania o zachowanie świątecznego charakteru niedzieli w swojej rodzinie (C.12.d);
- przejawia postawę szacunku wobec rodziców i opiekunów (C.13.a);
- modli się za rodziców i opiekunów (C.13.b);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- modli się o czystość serca dla siebie oraz przyszłego współmałżonka (C.15.c);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- akceptuje nauczanie Kościoła odnośnie do życia i rodzicielstwa (C.15.f);
- inicjuje modlitwę w rodzinie lub za rodzinę (E.13.a);
- pielęgnuje relacje w rodzinie (E.13.b);

- troszczy się o członków rodziny (E.13.c);
- chętnie pomaga (E.13.d).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Wiedza o społeczeństwie:
  - małżeństwo, wspólnota majątkowa, prawa i obowiązki rodziców oraz dziecka, w tym pełnoletniego, obowiązek alimentacyjny.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - prawa i obowiązki małżonków i rodziców; prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
  - odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości;
  - odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
  - metody rozpoznawania płodności;
  - antykoncepcja – jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

## **7. „Śpiewajcie Panu pieśń nową” (Ps 96,1)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazywanie wydarzeń roku liturgicznego jako konkretnych wyzwań dla życia i postępowania względem Boga i bliźnich;
- pogłębianie znajomości Pisma Świętego przybliżanego w wybranych obchodach liturgicznych;
- kształtowanie umiejętności dostrzegania religijnego wymiaru życia poszczególnych osób wierzących i narodu polskiego.

### **Treści**

- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Kult świętych w roku liturgicznym (B.11).
- VII i X przykazanie Boże: troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Kościół w życiu narodu polskiego (E.6).

### **Wymagania**

Uczeń:

- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);

- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- podaje przykłady akcji społecznych zwalczających ubóstwo i głód (C.16.9);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej: hymn *Bogurodzica*, obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3).

## Postawy

Uczeń:

- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c);
- wykazuje modlitewną troskę o własną Ojczyznę (E.6.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - literackie środki wyrazu artystycznego;
  - wartości duchowe, moralne i *sacrum* w tekstach literatury i kultury;
  - teksty literatury i kultury.
- Filozofia:
  - znaczenie sporu o istnienie Boga i rolę religii w życiu człowieka;
  - kryteria rzetelnej dyskusji w sporach światopoglądowych.
- Język łaciński:
  - znaczenie języka łacińskiego i kultury antycznej w różnych dziedzinach współczesnej kultury i nauki.
- Muzyka:
  - muzykowanie formą autoekspresji (śpiew, gra na instrumentach, taniec, komponowanie);
  - film, reklama, sztuka, rozrywka, edukacja, religia jako obszary praktycznego zastosowania multimediów z użyciem muzyki;
  - religia jako obszar stosowania multimediów z użyciem muzyki.
- Historia muzyki:
  - kultura muzyczna wczesnego średniowiecza związana z rozwojem chrześcijaństwa;
  - chorał gregoriański:
    - \* powstanie;
    - \* związek z liturgią Kościoła rzymskiego (antyfonarz);

- \* formy i gatunki z nim związane: hymn, psalm, antyfony, msza, dramat liturgiczny (misterium);
- zabytki polskiej i europejskiej muzyki średniowiecznej (*Bogurodzica, Gaude Mater Polonia, Chwała Tobie, Gospodzinie* i in.);
- twórcy muzyki sakralnej;
- muzyka kościelna (msza i jej stałe części);
- współczesna muzyka religijna i chrześcijańska.
- Plastyka:
  - dziedzictwo narodowe i regionalne;
  - lokalni twórcy i ich dzieła; sztuka regionu; dzieła lub wydarzenia o charakterze religijnym istotne dla kultury lokalnej zabytki i dzieła architektury najbliższej okolicy;
  - religia jako obszar zastosowania multimediów; film, prezentacja lub cykl fotografii na określony temat; krytyczna ocena materiałów multimedialnych.
- Historia sztuki:
  - religijne konteksty i uwarunkowania przemian w dziejach sztuki;
  - sceny religijne w dziełach sztuk plastycznych;
  - sakralna funkcja dzieł sztuki;
  - ikonografia chrześcijańska.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne i gospodarkę.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo – konstytucyjnie chronione wartości związane z funkcjonowaniem jednostki w społeczeństwie.

## Wskazania do realizacji programu

W nauczaniu religii w klasie V technikum katecheta musi uwzględnić fakt, iż uczniowie na pewnym etapie będą przygotowywać się do egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie oraz egzaminów maturalnych. W związku z tym należy opracować stosowny rozkład materiału – odpowiedni do harmonogramu zajęć danej szkoły, tak by nie zostało w nim pominięte żadne z zagadnień przewidzianych w programie. Tematyka roku dotyczy tego, co jest szczególnie interesujące z punktu widzenia młodego człowieka, a zatem poszukiwania miłości. Dział wprowadzający służy uświadomieniu młodzieży, iż pragnienie szczęścia jest wpisane w naturę człowieka i zamierzone przez Boga. Jednym z zagadnień podejmowanych w tym dziale jest kwestia uczuć i ich moralnej oceny. Uczniowie na tym etapie dość intensywnie przeżywają wszelkie uczucia, zatem przydatne będą wskazania odnośnie do ich poprawnej oceny.

Nauczanie religii na omawianym etapie edukacyjnym stanowi pomoc w odkrywaniu powołania. Jeden z obszarów tematycznych na lekcjach religii w V klasie to różne drogi życiowe, na których człowiek realizuje swe powołanie do życia w miłości. W związku z tym omawiane są sakramenty w służbie wspólnoty. To również okazja do uświadomienia uczniom, iż miłość jako pragnienie dobra innych powinna stanowić siłę napędową wszelkich działań, podejmowanych na gruncie rodzinnym, społecznym, zawodowym. Będą służyły temu



przykłady osób, które realizują swe powołanie oraz misję w sposób zgodny z wolą Bożą i na rzecz innych. Warto zachęcać uczniów, by szukali takich wzorów wśród bliskich lub znanych sobie osób, jak również w swoim gronie. W jednostkach lekcyjnych służących wychowaniu do życia wspólnotowego, za punkt wyjścia można także obrać aktywność uczniów, którzy w tym wieku często angażują się w inicjatywy o charakterze społecznym. Kwestią do dyskusji, w którą niewątpliwie młodzież zechce się włączyć, jest właściwie rozumiana równość społeczna i tolerancja. Na te zagadnienia należy przeznaczyć odpowiednio dużo czasu, by każda ze stron mogła wypowiedzieć swe stanowisko oraz zapoznać się z argumentami strony przeciwnej.

Obszarem tematycznym, w którym należy pozostawić młodzieży dużą swobodę w wyrażaniu myśli, jest dział związany z przykazaniem miłości i jego realizacją na co dzień. Niezwykle cenne w jego omawianiu będą świadectwa i przykłady osób wzorcowo realizujących przykazanie miłości w swym życiu. Należy jednak szukać wzorców możliwie najbliższych uczniom bądź zachęcić ich do własnych poszukiwań, by wskazane postaci mogły być naśladowane. Analogicznie w interpretacji słowa Bożego związanego z życiem wiarą warto nie tyle przedstawiać gotowe interpretacje, ile zachęcać młodzież do odnajdywania w Biblii inspiracji i przestań dla własnego życia i postępowania. Warto w tym celu posługiwać się metodami biblijnymi. Takie podejście do tekstu natchnionego dotyczy również kluczowego dla działu IV *Hymnu o miłości św. Pawła* jako punktu odniesienia dla prawdziwej miłości, jakże często mylonej w wieku młodzieńczym z „mitostkami” i chwilowymi fascynacjami oferowanymi przez świat i mentalność materialistyczno-konsumpcyjną.

Planując realizację zagadnień przewidzianych w programie klasy IV szkoły ponadpodstawowej, należy zapewnić optymalną liczbę godzin na realizację działań poświęconych małżeństwu i rodzinie. Nauczanie religii na tym etapie edukacyjnym dla większości uczniów może być ostatnią okazją do systematycznego poznawania nauki Kościoła. Nie może zatem zabraknąć treści związanych z powołaniem do życia w małżeństwie i rodzinie. Odpowiednio dużo czasu trzeba przeznaczyć na swoistą diagnozę stosunku młodzieży do tych zagadnień. Katecheta, podejmując zagadnienia dotyczące życia w małżeństwie i rodzinie, nie może ograniczać się do prezentacji nauczania Kościoła, bowiem dla części uczniów nauczanie to nie będzie stanowiło argumentu w dyskusji. Konieczna jest znajomość zagadnień na innych płaszczyznach i odnoszenie się do osiągnięć nauki. Jednocześnie w podsumowaniu wszelkich dyskusji winno jasno wybrzmieć stanowisko Kościoła w omawianych sprawach.

Tematyka życia małżeńskiego i rodzinnego winna być przesycona pozytywnymi przykładami, których brakuje zarówno w przestrzeni publicznej, przekazie medialnym, jak również w rodzinach niektórych uczniów. Zagadnienia te warto podejmować w dialogu z innymi przedmiotami. Poza korelacją może służyć temu praca metodą projektów, organizacja szkolnych rekolekcji wpisująca się w wybrane założenia programu wychowawczo-profilaktycznego bądź spotkania z zapraszanymi gośćmi (zarówno tradycyjne, jak i z użyciem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych: webinaria, czaty, transmisje on-line, skype itp.).

Pozytywne przykłady powinny dotyczyć także organizacji życia religijnego w rodzinie, przeżywania świąt i uroczystości, a także promowania wspólnot i ruchów religijnych adresowanych do małżeństw i rodzin. Zachęcając uczniów do odkrywania własnego powołania, nie można zapomnieć o modlitwie jako skutecznym środku wspierającym we właściwym wyborze drogi życiowej i realizacji powołania zgodnie z wolą Bożą. Ponieważ zagadnienia podejmowane w tej klasie wiążą się z przyszłością uczniów i ich dojrzałym przeżywaniem wiary w codzienności, na lekcjach warto pracować metodą SMART, która ułatwi młodzieży

przyszłe planowanie i osiągnięcie celów. Dzięki niej cele te będą S – specyficzne; M – mierzalne, A – ambitne, R – rzeczywiste i T – terminowe.

Niezależnie od rozwiązań metodycznych i środków zaproponowanych w poradnikach dla nauczycieli, katecheci winni nieustannie weryfikować owocność własnych działań i podejmować takie środki i sposoby pracy, które zapewnią możliwie pełną realizację celów w danej klasie. W ten sposób nie będą żałowali „trudu i pomysłowości, aby lekcje religii miały swój blask i świeżość, a także ten szczególny urok, jaki z natury Objawienia Bożego jest im właściwy” (Jan Paweł II, *Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów, Włocławek, 6 czerwca 1991*).

# **SZKOŁA PONADPODSTAWOWA - BRANŻOWA I STOPNIA**

*Katecheza tożsamości chrześcijańskiej*

---

Tytuł programu: ***Ku dorosłości***

**Program nr AZ-5-01/18**

Tematyka kolejnych lat nauczania:

Klasa I – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

Klasa II – *W poszukiwaniu nadziei*

Klasa III – *W poszukiwaniu miłości*

## Charakterystyka etapu edukacyjnego

Młodość jest ważnym okresem w życiu człowieka. Jest to czas eksperymentowania, poszukiwania nowych, intensywnych doznań, odkrywania siebie, drugiego człowieka, poszukiwania Boga, sensu życia, otwierania się na nowości, kształtowania własnej tożsamości i odpowiedzialności. To także czas dorastania, kryzysów oraz uczenia się dorosłości. Ten okres młodości wiąże się z niepewnością, konfliktami i napięciami, które wynikają ze zmiany otoczenia nastolatka i odmiennego traktowania go ze strony nowego środowiska. Jest to okres przejściowy, który charakteryzuje się niepełnym jeszcze rozwojem biologicznym, emocjonalnym, społecznym i duchowym.

Program nauczania religii w szkole branżowej I stopnia przewiduje odkrywanie swojego życia w świetle cnót: wiary, nadziei i miłości. Nauczanie religii na etapie szkoły ponadpodstawowej ma pomóc młodym w odnalezieniu siebie w dorosłym życiu z Bogiem. W tym celu zaplanowano następujący układ treści w poszczególnych klasach:

- Klasa I – *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*
- Klasa II – *W poszukiwaniu nadziei*
- Klasa III – *W poszukiwaniu miłości*

## Cele katechetyczne – wymagania ogólne

Katecheza na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest ukierunkowana na wspomaganie dojrzewania w wierze. Wzbudza potrzebę i kształtuje umiejętności dawania świadectwa oraz podejmowania apologii wiary, a także odczytywania powołania i odkrywania miejsca w świecie, Kościele, narodzie i rodzinie.

- 1) **Wspomaganie w osiąganiu dojrzałości w wierze.** Ukazanie wiary jako relacji osobowej. Integrowanie przyjmowanych treści wiary. Dążenie do zgodności postaw z deklarowaną wiarą.
- 2) **Pogłębianie znajomości Biblii i Tradycji.** Uzasadnienie natchnionego charakteru Biblii. Analizowanie tekstów biblijnych i religijnych oraz korzystanie z nich w uzasadnianiu wiary.
- 3) **Odkrywanie słowa Bożego jako źródła odpowiedzi na pytania egzystencjalne.** Aktualizacja orędzia biblijnego. Ukazywanie w tekstach biblijnych Boga działającego na rzecz człowieka. Wspieranie interioryzacji tekstów biblijnych i nauczania Kościoła.
- 4) **Kształtowanie hierarchii wartości w oparciu o Boże Objawienie.** Pomoc w rozpoznawaniu i hierarchizacji wartości w celu dokonywania właściwych wyborów.
- 5) **Towarzyszenie w odkrywaniu powołania chrześcijańskiego.** Wspieranie w odnajdywaniu miejsca w świecie. Wychowywanie do odpowiedzialnego pełnienia różnych ról w społeczeństwie. Wskazywanie zróżnicowanych zadań wynikających z przyjęcia sakramentów świętych.
- 6) **Kształtowanie tożsamości eklezjalnej.** Pomoc w odkrywaniu miejsca i zadań w Kościele. Wychowywanie do identyfikacji i odpowiedzialności za wspólnotę. Przedstawianie wydarzeń z historii Kościoła (poznawanych współbieżnie z nauczaniem historii w szkole), ich religijnej interpretacji oraz związku ze współczesnością.

- 7) **Przygotowanie do podejmowania działań apostołskich.** Wprowadzanie do dojrzałego udziału w misji Chrystusa i Kościoła: kapłańskiej, prorockiej i królewskiej. Budzenie potrzeby dawania świadectwa wiary oraz odpowiedzialności za misje.

# Klasa I szkoła branżowa I stopnia

## *W poszukiwaniu dojrzałej wiary*

Tematyka programu nauczania religii w klasie I ma zachęcić uczniów do aktywnego poszukiwania odpowiedzi na pytania związane z wiarą. Rozpoczynając naukę w szkole branżowej, uczniowie muszą zmierzyć się z wyzwaniami rozwojowymi wieku dorastania. Tematyka zajęć dotyczy poszukiwania sensu wiary w Boga oraz zgłębiania jej aż do osiągnięcia wiary dojrzałej. Celem jest zdobycie wiary, która powinna stać się sposobem życia, a nie tylko zbiorem nawyków, przyzwyczajzeń i zwyczajów przekazywanych z pokolenia na pokolenie.

Zagadnienia w dziale I związane są z poszukiwaniem odpowiedzi na pytania o sens istnienia w oparciu o poglądy filozoficzne, teologiczne i Biblię. Podejmowana jest refleksja nad tematami o stworzeniu, pochodzeniu człowieka i świata. Tematyka zajęć ma na celu uświadomienie, że człowiek został wybrany i zaplanowany przez Boga. Kolejnym komponentem jest Boże przebaczenie i prawda, że człowiek został odkupiony przez Chrystusa, zobowiązany do rozwoju duchowego (dział II). Tematyka działu III przybliży zagadnienia związane z wiarą w innych wyznaniach i religiach. Dział IV to eschatologia i angelologia. Blok tematyczny V to kształtowanie relacji Bóg – człowiek w świetle pierwszej tablicy Dekalogu. Wśród tematów działu VI są zagadnienia związane z postaciami i faktami historycznymi ukazującymi, że chrześcijanie nie są ludźmi idącymi za jakąś filozofią, ale na mocy namaszczenia Duchem Świętym są umiłowanymi dziećmi Boga. Zamykający klasę I blok (VII) zawiera tematy wprowadzające w liturgię roku kościelnego, ze szczególnym odniesieniem chrześcijańskiego świętowania do tajemnicy stworzenia w zgodzie z polską tradycją.

## **1. Jestem Bożym stworzeniem**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie poglądów filozoficznych mówiących o pochodzeniu człowieka i świata;
- wyjaśnienie znaczenia wolności i odpowiedzialności w życiu człowieka;
- rozwijanie umiejętności interpretacji tekstów naukowych i biblijnych mówiących o tajemnicy stworzenia;
- kształtowanie umiejętności oceny koncepcji kreacjonizmu i ewolucjonizmu;
- wyjaśnienie biblijnej nauki o stworzeniu świata oraz jej konsekwencji dla życia człowieka;
- przedstawienie planu Boga wobec kobiety i mężczyzny;
- ukazanie Boga jako Stworzyciela świata i Dawcy życia;

- przedstawienie Biblii jako księgi objawionej, przez którą Bóg pozwala się poznać i uczy modlitwy;
- rozwijanie zainteresowania rolą słowa Bożego w życiu człowieka.

## Treści

- Chrześcijańska koncepcja człowieka i świata (A.1).
- Boże pochodzenie świata, piękno świata (A.10).
- Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boże (A.11).
- Wolność zakorzeniona w rozumie i woli (C.2).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).
- Objawienie nadprzyrodzone i jego przekazywanie. Natchnienie biblijne (A.4).
- Księgi, języki biblijne i gatunki literackie w Biblii. Zasady interpretacji tekstów biblijnych (A.5).
- Modlitwa uwielbieniem Boga za dzieło stworzenia (D.1).
- „Księga modlitwy” – Księga Psalmów (D.3).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje na źródła koncepcji człowieka i świata (A.1.1);
- wyjaśnia chrześcijańską wizję człowieka i świata (A.1.2);
- opowiada o objawianiu się Boga światu (motywach, etapach i formach) (A.4.1);
- wartościuje odpowiednio sztukę i kicz, piękno i brzydotę (A.10.2);
- wyjaśnia, na czym polega podobieństwo człowieka do Boga rozumiane jako odpowiedź na dar, którym jest zapisany w człowieku obraz Boży (A.11.1);
- określa naturę człowieka (A.11.2);
- definiuje chrześcijańską wizję wolności (C.2.1);
- definiuje natchnienie biblijne (A.4.3);
- odróżnia w Biblii czynnik boski od własnego wkładu autorów (A.4.4);
- podaje podstawowe wiadomości na temat Biblii (A.5.1);
- interpretuje wybrane teksty biblijne w oparciu o poznane zasady (A.5.2);
- wyjaśnia, że modlitwa jest dialogiem człowieka z Bogiem (D.1.1);
- wskazuje na osobisty i wspólnotowy charakter psalmów (D.3.2);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender* (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- identyfikuje się z chrześcijańską koncepcją człowieka i świata oraz konsekwentnie stosuje ją w swoim życiu (A.1.a);
- kształtuje w sobie postawę wrażliwości na piękno świata i natury, widzi w tym obraz Bożego piękna (A.10.a);
- troszczy się o piękno w swoim otoczeniu (A.10.b);
- wyraża wdzięczność za dar stworzenia człowieka na obraz i podobieństwo Boże (A.11.a);
- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c);
- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- jest przekonany o konieczności poznawania Pisma Świętego (A.5.a);



- prowadzi dialog z Bogiem przez modlitwę (D.1.a);
- odczytuje wybrane sytuacje z życia jako zaproszenie do dialogu z Bogiem (D.1.b);
- modli się psalmami w określonych sytuacjach egzystencjalnych (D.3.a);
- akceptuje i docenia własną pociowość (C.15.a);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - gatunki literackie;
    - \* Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Koheleta;
  - konteksty interpretacji utworów literackich (historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny).
- Historia:
  - pojęcia: prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne;
  - rodzaje źródeł historycznych;
  - człowiek i świat w wierzeniach religijnych starożytnych Greków i Rzymian.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - seksualność człowieka – pojęcia związane z seksualnością człowieka: męskość, kobiecość, odpowiedzialność w przeżywaniu własnej pociowości.

## **2. Jestem odkupiony przez Chrystusa**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie skutków grzechu w życiu człowieka;
- zaznajomienie z prawami życia duchowego oraz sposobami ich realizacji w życiu;
- wyjaśnienie zależności między wolnością człowieka a złem występującym w świecie;
- rozwijanie umiejętności oceniania własnej grzeszności w obliczu świętości Boga;
- rozwijanie umiejętności postępowania się różnymi formami modlitwy.

### **Treści**

- Istota grzechu pierwotnego. Wolność i zniewolenie. Łaska Boga większa od grzechu człowieka (A.12).
- Pojęcie grzechu (C.7).
- Modlitwa jako rozmowa z Ojcem (D.4).
- Formy modlitwy (D.8).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia istotę grzechu pierwszych rodziców (A.12.1);
- poprawnie interpretuje biblijną historię grzechu pierwotnego (A.12.2);
- wyjaśnia, czym jest protoewangelia (A.12.3);
- omawia działanie Boga ukierunkowane na ocalenie człowieka (A.12.4);
- opisuje grzech jako nieposłuszeństwo człowieka wobec Boga (C.7.2);

- wyjaśnia synowski charakter modlitwy Jezusa (D.4.1);
- charakteryzuje modlitwę Jezusa (D.4.2);
- wymienia i omawia formy modlitwy (błogosławieństwo i adoracja, modlitwa prośby, wstawiennicza, dziękczynienia, uwielbienia) (D.8.1).

## **Postawy**

Uczeń:

- kształtuje postawę odpowiedzialności i dbałości o swoje życie, w tym życie duchowe (A.12.a);
- kształtuje w sobie postawę pokory, świadomości własnej grzeszności, ale również pragnienie jej przewyższenia oraz zaufania Bogu (A.12.b);
- ma świadomość własnej grzeszności (C.7.a);
- podczas modlitwy przyjmuje postawę dziecka Bożego (D.4.a);
- z ufnością modli się do Boga Ojca (D.4.b);
- przyjmuje postawę modlitewną adekwatną do przeżywanej sytuacji (D.8.b).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - obraz kondycji egzystencjalnej i moralnej człowieka we współczesnym świecie w tekstach literatury i kultury;
  - modlitwa w wybranych tekstach literatury i kultury (*Psalmy, Bogurodzica, Kwiatki św. Franciszka*, piosenka literacka).

# **3. Komu wierzę?**

## **Cele katechetyczne:**

- ukazanie związków głównych religii i innych wyznań niekatolickich z chrześcijaństwem;
- przedstawienie wiary jako ciągłego podejmowania wysiłku poszukiwania i odkrywania Boga;
- rozwijanie zainteresowania swoją wiarą w świetle innych religii i wyznań chrześcijańskich;
- kształtowanie umiejętności świadomego korzystania z mediów w duchu wartości chrześcijańskich;
- przygotowanie do interpretacji pojęcia wcielenie.

## **Treści**

- Religie a chrześcijaństwo (A.3).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie (E.8).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa. Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).
- Drogi poznania Boga (A.2).
- Postawy człowieka wobec Boga i ich konsekwencje (odrzućcie, obojętność, przyjęcie) (A.6).
- Przymioty, imiona i obraz Boga (A.7).

- Jezus, prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Chrystus otwiera bramy zbawienia sprawiedliwym zmarłym przed Jego przyjściem (A.16).
- Wydarzenie zmartwychwstania. Sens i znaczenie zmartwychwstania. Epifanie Zmartwychwstałego (A.17).
- Trzecia Osoba Trójcy Świętej odkrywana poprzez imię, określenia i symbole (A.19).
- Odpowiedzialne korzystanie ze środków społecznego przekazu. Obraz Boga, koncepcja człowieka i wolności kształtowana przez media (C.17).

## **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia zależność między wiarą i rozumem (A.6.2);
- analizuje znaczenie wolności dla wiary bądź niewiary człowieka (A.6.3);
- podaje wiadomości na temat najważniejszych religii świata oraz wyznań chrześcijańskich (A.3.1);
- wskazuje specyfikę chrześcijaństwa na tle innych religii (A.3.2);
- wyjaśnia pojęcie ekumenizmu (E.8.1);
- przedstawia różnice i podobieństwa katolicyzmu i pozostałych głównych wyznań chrześcijańskich oraz wskazuje perspektywy i granice ekumenizmu (E.8.2);
- w kontekście ekumenizmu wyjaśnia pojęcia interkomunii, sukcesji apostoelskiej, konieczności łaski Bożej do zbawienia i ukazuje miejsce Pisma Świętego w życiu chrześcijanina (E.8.4);
- ukazuje specyfikę i wartość chrześcijaństwa wobec innych religii, zwłaszcza: judaizmu, buddyzmu, hinduizmu i islamu (F.2.1);
- podaje zasady dialogu międzyreligijnego (F.2.2);
- wskazuje podejmowane przez Kościół katolicki drogi dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego (F.2.3);
- rozróżnia objawienie naturalne, nadprzyrodzone i prywatne (A.2.2);
- charakteryzuje przymioty i imiona Boga oraz na ich podstawie omawia obraz Boga (A.7.1);
- uzasadnia, że skuteczność modlitwy zależy od woli Bożej (D.12.3);
- wyjaśnia podwójną naturę Osoby Jezusa Chrystusa (A.13.3);
- przedstawia wydarzenia od śmierci krzyżowej Jezusa do zmartwychwstania, wyjaśnia znaczenie słów „zstąpił do piekieł” (A.16.2);
- ukazuje sens i znaczenie zmartwychwstania Chrystusa (A.17.1);
- omawia wydarzenia z życia Jezusa od Jego zmartwychwstania do wniebowstąpienia (A.17.2)
- wymienia sytuacje ukazywania się Zmartwychwstałego (A.17.2);
- definiuje i opisuje imię, określenia i symbole Ducha Świętego (A.19.1);
- ukazuje rolę mediów i zasady korzystania z nich (C.17.6);
- określa rolę moralności w odbiorze przekazów medialnych (C.17.7).

## **Postawy**

Uczeń:

- rozwija postawę zrozumienia, tolerancji i dialogu pojmowanego jako poszukiwanie prawdy, skoncentrowanego na dobru (A.3.a);

- okazuje szacunek wobec osób innych wyznań (E.8.a);
- dąży do zrozumienia osób innego wyznania (E.8.b);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- szanuje inne religie i ich wyznawców (F.2.a);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- akceptuje wyznawane prawdy wiary (E.9.c);
- wierzy, że historia jego życia jest również włączona w wielki plan Bożej miłości (historia zbawienia) (E.9.d);
- jest otwarty na poszukiwanie Boga (A.2.a);
- dzieli się własnym doświadczeniem poznania Boga (A.2.b);
- utożsamia się z wyznawaną wiarą (A.3.b);
- podejmuje z rówieśnikami rozmowy na temat wiary (A.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- rozwija postawę chrześcijańskiej nadziei (A.17.a);
- kształtuje swoje życie w świetle prawdy o zmartwychwstaniu i w perspektywie życia wiecznego (A.17.b);
- traktuje Chrystusa jako źródło nadziei odnośnie do własnego życia, obecnego i przyszłego (A.17.c);
- kształtuje osobistą relację z Duchem Świętym (A.19.a);
- świadomie i z umiarem korzysta ze środków masowego przekazu, kształtuje umiejętność krytycznego odbioru mediów (C.17.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Historia:
  - główne etapy rozwoju chrześcijaństwa w czasach starożytnych;
  - bezpośrednie konsekwencje chrystianizacji;
  - relacje między Europą a światem islamu we wczesnym średniowieczu;
  - reperkusje krucjat na ziemiach polskich;
  - podziały wyznaniowe Europy w XVI w.;
  - tolerancja religijna w Rzeczypospolitej do początku XVII w.

## **4. W co wierzę?**

### **Cele katechetyczne:**

- zapoznanie z prawdą wiary o niebie i aniołach;
- przedstawienie zależności pomiędzy członkami Kościoła: żyjącymi, duszami przebywającymi w czyśćcu oraz świętymi przebywającymi w niebie;
- wyjaśnienie prawd eschatologicznych w świetle faktów z życia Jezusa;
- rozwijanie umiejętności analizowania swojej wiary w świetle fragmentów Wyznania wiary;

- kształtowanie umiejętności analizowania cech Kościoła w kontekście swojego miejsca i powołania.

### **Treści**

- Istnienie aniołów. Aniołowie w życiu Kościoła (A.9).
- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele. Jezus Chrystus powróci w chwale. Sąd nad żywymi i umarłymi (A.18).
- Kościół jeden, święty, powszechny i apostołski (A.22).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wyjaśnia, kim są aniołowie (A.9.1);
- podaje biblijne przykłady działania aniołów (A.9.2);
- prezentuje naukę Kościoła o końcu świata i Sądzie Ostatecznym (A.18.2);
- wylicza i wyjaśnia przymioty Kościoła (A.22.1);
- uzasadnia katolicki sens grzebania zmarłych (B.9.2).

### **Postawy**

Uczeń:

- wierzy w Anioła Stróża i modli się do niego (A.9.a);
- żyje ze świadomością spotkania z Chrystusem w dniu sądu (A.18.c);
- utożsamia się ze wspólnotą Kościoła (A.22.a);
- modli się za wstawiennictwem świętych (A.23.a);
- okazuje szacunek zmarłym (B.9.a);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.
- Historia:
  - świat duchowy w religii starożytnych Greków oraz wierzeniach starożytnych Rzymian.

## **5. „Nie będziesz miał bogów cudzych przede Mną”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie zależności między normami wytykającymi z przykazań Dekalogu a postępowaniem człowieka;
- rozwijanie umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle I, II i III przykazania Dekalogu.

### **Treści**

- Wiara w jednego Boga (I przykazanie Boże) (C.10):
  - oddawanie czci jednemu Bogu;

- wykroczenia przeciwko wierze i Bogu;
- współczesne wyobrażenia Boga;
- postawy świętych wyznających wiarę w jednego Boga.
- II przykazanie Boże (C.11):
  - nieuprawnione wzywanie imienia Boga.
- III przykazanie Boże (C.12):
  - stosunek Jezusa do szabatu;
    - \* zmartwychwstanie jako początek nowego czasu;
    - \* biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli;
    - \* przeżywanie niedzieli w rodzinie;
  - niedziela jako czas świętowania z Panem Bogiem i rodziną (B.3);
  - porządek tygodnia (A.10).

## **Wymagania**

Uczeń:

- formułuje zasady wynikające z I przykazania Bożego (C.10.1);
- uzasadnia, że nie da się pogodzić ezoteryki z wiarą chrześcijańską (C.10.4);
- wskazuje właściwe i niewłaściwe sytuacje, w których wzywane jest imię Boga (C.11.1);
- odczytuje w świętowaniu niedzieli zachętę do odpoczynku i kontemplacji świata (A.10.3).

## **Postawy**

Uczeń:

- ma świadomość i przekonanie, że niedziela jest czasem radosnego świętowania z Bogiem i bliskimi (B.3.c);
- pogłębia wiarę w jednego Boga (C.10.a);
- oddaje cześć jednemu Bogu (C.10.b);
- angażuje się w praktyki religijne indywidualnie i we wspólnocie Kościoła (C.10.c);
- podejmuje walkę z grzechami przeciw I przykazaniu (C.10.d);
- z szacunkiem wypowiada imię Boga (C.11.a);
- nie nadużywa imienia Bożego (C.11.b);
- angażuje się w życie Kościoła przez uczestnictwo w Eucharystii przynajmniej co niedzielę (C.12.a);
- wyraża dezaprobatę dla zachowań sprzecznych z III przykazaniem (C.12.b).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości uniwersalne obecne w utworach literackich: wiara, nadzieja, miłość, Bóg.

## 6. Wiara naszych ojców

### Cele katechetyczne:

- ukazanie roli wolności w życiu narodu, jak i w życiu osobistym;
- budowanie świadomości dotyczącej znaczenia historii Kościoła, wagi poświęcenia oraz siły, jaką mają one w budowaniu tożsamości religijnej;
- ukazanie roli świętych w historii Kościoła;
- kształtowanie odpowiedzialności za realizację własnego powołania w wymiarze wspólnotowym.

### Treści

- Dzieje Kościoła na przestrzeni wieków: początki chrześcijaństwa i pierwsze prześladowania chrześcijan (apostołowie męczennicy, św. Szczepan, św. Ignacy Antiocheński) (E.1).
- Formowanie się *Credo* (E.1).
- Kościół w średniowieczu: rola zakonów i klasztorów, działalność świętych: Benedykta i Franciszka oraz dzieło podjęte przez benedyktynów i franciszkanów. Schizma wschodnia, reforma gregoriańska, wyprawy krzyżowe, życie umysłowe XII i XIII w., spór o ewangeliczne ubóstwo, Kościół w społeczeństwie feudalnym; inkwizycja, powstanie uniwersytetów (E.2).
- Kościół w życiu narodu polskiego: chrzest Polski, rola działalności i kultu św. Wojciecha i św. Stanisława, chrześcijaństwo czasów jagiellońskich, św. Jadwiga Królowa (E.6).
- Świadkowie modlitwy (D.9).

### Wymagania

Uczeń:

- opowiada o początkach chrześcijaństwa oraz starożytnych prześladowaniach chrześcijan (E.1.1);
- na podstawie Nowego Testamentu, szczególnie Dziejów Apostolskich, omawia rolę św. Piotra i św. Pawła u początków Kościoła (E.1.2);
- wskazuje na kwestie związane ze spotkaniem świata pogańskiego i kultury antycznej z chrześcijaństwem (E.1.3);
- opowiada o życiu starożytnych chrześcijan (E.1.4);
- podaje przykłady prześladowań chrześcijan (E.1.5);
- przedstawia spór o ubóstwo (E.2.4);
- ocenia okoliczności powstania i działalność inkwizycji (E.2.6);
- uzasadnia znaczenie chrztu dla historii Polski (E.6.1);
- omawia życie i działalność św. Wojciecha i św. Stanisława jako patronów Polski; prezentuje tzw. spór o św. Stanisława (E.6.2);
- podaje przykłady świętych będących wzorami modlitwy (D.9.1);
- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej starożytności i średniowiecza oraz ich przedstawicieli (D.10.1).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem odnosi się do Kościoła i jego historii (E.1.a);
- modli się za Kościół i jego pasterzy (E.1.b);
- odważnie przeciwstawia się stereotypom na temat wybranych wydarzeń z przeszłości Kościoła (E.2.a);
- dąży do jedności (E.2.b);
- wzoruje się na duchowości św. Benedykta i św. Franciszka (E.2.c);
- dąży do zgłębiania nauczania Kościoła (E.2.d);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a);
- występuje w obronie Kościoła w Polsce (E.6.b);
- modli się na wzór świętych (D.9.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - stosunek potomnych do średniowiecza, np. Umberto Eco, *Imię róży*: prawda i fikcja literacka.
- Historia:
  - geneza chrześcijaństwa i zmiana sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim;
  - rola zakonów w średniowiecznej Europie;
  - uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;
  - przemiany życia religijnego i kryzysy religijne późnego średniowiecza;
  - znaczenie chrześcijaństwa w obrządku tacińskim dla rozwoju kultury polskiej.

## 7. „Niech chwała Pana trwa na wieki” (Ps 104,31)

### Cele katechetyczne:

- pogłębienie znajomości roku kościelnego – poszczególnych jego okresów i uroczystości;
- aktualizacja zbawczych wydarzeń i ich egzystencjalna interpretacja w życiu uczniów;
- przygotowanie do obchodów świąt i uroczystości w duchu katolickim i zgodnie z polską tradycją;
- ukazanie życiorysów wybranych świętych Kościoła jako wzorów wiary i przewodników w drodze do nieba.

### Treści

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Istota roku liturgicznego (B.3).



- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Podstawy myśli ekumenicznej. Najważniejsze wyznania chrześcijańskie. Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).

## **Wymagania**

Uczeń:

- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedyne Mistorium Paschalnego (B.3.1);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- wskazuje inicjatywy ekumeniczne podejmowane w Kościele katolickim i innych kościołach oraz wspólnotach chrześcijańskich (E.8.3).

## **Postawy**

Uczeń:

- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- włącza się w działania ekumeniczne (E.8.c);
- pielęgnuje postawę jednoczenia (E.8.d);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Historia:
  - specyfika tolerancji religijnej w Rzeczypospolitej do początku XVII w.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski oraz wpływ religii na życie społeczne.

## **Wskazania do realizacji programu**

Klasa I szkoły branżowej I stopnia to dla młodzieży czas istotnych zmian – nie tylko ze względu na podjęcie edukacji w nowym typie szkoły, ale także w związku z kształtowaniem własnej tożsamości i zapoczątkowaną drogą do samodzielności. Treści podejmowane w tej klasie wspierają młodzież w tych procesach, koncentrując się na istotnym dla niej zagadnieniu, jakim jest wolność. W przeciwieństwie do promowanej współcześnie „wolności od...”, tematyka poszczególnych działań stanowi pomoc w odkrywaniu prawdziwej wolności, ku której wyswo-

bodził nas Chrystus (zob. Ga 5,1). To wolność, która jest wpisana w istotę człowieczeństwa, zamierzona przez Pana i – choć utracona wskutek nieposłuszeństwa człowieka – została przywrócona przez zbawczą mękę, śmierć i zmartwychwstanie Jezusa.

Ze względu na zróżnicowaną organizację praktyk zawodowych w szkołach nauczyciel religii winien dążyć do samodzielnego opracowania takiego rozkładu materiału, by wszystkie treści przewidziane w programie zostały przedstawione. Jednocześnie winien przy tym dbać o swoistą logikę ukazywanych zagadnień – zarówno spójność treści między sobą i ich logiczne następstwo, jak i – w miarę możliwości – współbieżność z zagadnieniami podejmowanymi w ramach innych przedmiotów.

Pierwsze dwa działy zmierzają do ukazania odpowiedzi na nurtujące młodzież pytanie: „kim jestem?”. Po ukazaniu różnorodnych stanowisk i koncepcji, działania katechety winny zmierzać do tego, by przedstawić wizję chrześcijańską jako optymalną i najbardziej korzystną dla człowieka. Tylko w takiej sytuacji odpowiedź zawarta w tytułach działów: „Jestem Bożym stworzeniem” i „Jestem odkupiony przez Chrystusa”, może zostać przez młodzież uznana za własną, co jest istotne dla kształtowania wiary dojrzałej. Działy te bowiem zakładają pogłębienie znajomości treści biblijnych jako słowa Bożego, a także odpowiedzi na nie w modlitwie. Rzeczywistość stworzenia i odkupienia ukazana w perspektywie *Credo* będzie także rzutowała na wychowanie moralne i postawy, zarówno względem Pana Boga, jak i drugiego człowieka oraz samego siebie. W wielu przypadkach będą to zachowania sprzeczne z lansowanymi przez media skierowane do młodych odbiorców. Ważne jest zatem z jednej strony rozeznanie katechety w tym, czym żyją młodzi: tytułach prasowych, filmach, portalach internetowych itp., z drugiej zaś pomocne będą źródła katolickie oraz świadectwa wiary rówieśników czy osób znaczących, uznawanych przez młodzież za autorytety.

Program nauczania religii w klasie I obejmuje także zagadnienia związane z dalszymi artykułami *Credo*, zatem treści dotyczące Kościoła – jego istoty, przymiotów, doktryny, a także początków i dziejów w starożytności i średniowieczu. Tematy te mogą wzbudzać kontrowersje, zwłaszcza w kontekście stereotypów dotyczących wybranych wydarzeń z przeszłości Kościoła. Konieczna zatem będzie korelacja religii z historią. Katecheta winien zorientować się, w jaki sposób prezentowane są zagadnienia z historii Kościoła na lekcjach historii oraz w podręczniku do tego przedmiotu, by stosownie podjąć korelację w jej funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Podejmując te tematy, warto również zaangażować uczniów w samodzielne opracowywanie tematów na podstawie wskazanych źródeł. Sam katecheta również winien być dobrze przygotowany do dyskusji, które mogą powstać na kanwie omawianych tematów. Podczas realizacji zagadnień podejmowanych w klasie I katecheta winien traktować uczniów z należytą powagą i taktem, odnosząc się rzeczowo do przytaczanych argumentów. Istotną wartością dla podejmowanych zagadnień będzie egzystencjalny punkt wyjścia, odzwierciedlający realne sytuacje i problemy, z którymi zmagają się młodzież.

Należy liczyć się z tym, że uczniowie będą próbowali odwieść nauczyciela religii od przekazu treści, podejmując dyskusje i zadając pytania na różne tematy, nierzadko kontrowersyjne. Jednak trzeba pamiętać, że szkoła branżowa I stopnia ma wyposażyć w podstawową wiedzę, umożliwiającą podjęcie pracy bądź kontynuację nauki w szkole branżowej II stopnia. Pewnym rozwiązaniem zadowalającym tak nauczyciela religii, jak i uczniów, może być częste stosowanie metod problemowych, opartych na samodzielnym dochodzeniu do wiedzy, a także praktycznych. Metody podające należy ograniczyć do minimum, starając się o przekaz fundamentalnych treści niezbędnych do kształtowania umiejętności i postaw

określonych w wymaganiach szczegółowych. Z racji ograniczonego wykorzystania metod asymilacji wiedzy, zaleca się wskazywanie uczniom źródeł, w których będą mogli samodzielnie odnaleźć interesujące ich zagadnienia. Dotyczy to także źródeł elektronicznych, których wskazywanie winno iść w parze z edukacją medialną i wdrażaniem młodzieży do właściwego, bezpiecznego korzystania z Internetu oraz odpowiedzialnego funkcjonowania w wirtualnej rzeczywistości.

Uczniowie klasy I szkoły branżowej I stopnia w większości będą już po sakramencie bierzmowania. Warto dołożyć wszelkich starań, by równoległe z przekazem treści o Kościele, następowało pogłębienie socjalizacji kościelnej młodych chrześcijan. W tym celu nauczyciel religii winien proponować uczniom konkretne możliwości zaangażowania ich w życie parafii, tak poprzez udział w liturgii i nabożeństwach, jak i w działalności charytatywnej i wolontariacie. Cenne będzie także zapoznanie uczniów z ofertą grup, ruchów i stowarzyszeń religijnych funkcjonujących na terenie parafii. Choć zaangażowanie religijne młodzieży i praktyki religijne nie podlegają ocenie szkolnej, to katecheta może powierzać uczniom zaangażowanym religijnie np. prowadzenie modlitw w czasie lekcji bądź zachęcać ich do udziału w konkursach czy olimpiadach przedmiotowych.

Nauczanie religii w szkołach ponadpodstawowych powinno mieć wymiar ewangelizacyjny. Nauczyciel religii winien pamiętać o zróżnicowanych doświadczeniach religijnych i odpowiednio do nich proponować różne zadania domowe bądź dodatkowe. Poza pracami domowymi sprawdzającymi stopień przyswojenia konkretnych wiadomości należy proponować młodzieży prace o charakterze zadaniowym, także realizowane w grupach, w środowisku rodzinnym lub rówieśniczym, tak by uwzględnić różny stopień ich wtajemniczenia chrześcijańskiego.

# Klasa II szkoła branżowa I stopnia

## *W poszukiwaniu nadziei*

W klasie II ukazujemy nadzieję jako cnotę, która jest potrzebna, aby przyjąć dar życia i mierzyć się z trudami codzienności. Należy mówić o nadziei, która dodaje otuchy i wiary w to, że Bóg ze swoją miłością towarzyszy człowiekowi na drogach wiary.

Realizacja tematyki działu I zmierza do wyposażenia uczniów w wiedzę, która uzdalnia do odróżniania dobra od zła i wartościowania oraz w umiejętność postępowania według norm chrześcijańskich. Celem omawiania treści z działu II jest umocnienie wiary uczniów w to, że Bóg jest Dawcą życia i stoi na jego straży, a poddanie się Jego planom warunkuje szczęście. Chodzi o umocnienie wiary uczniów w to, że na Bożym prawie można budować szczęśliwą rodzinę. Realizując tematy z działu III, należy ukazać jak świadomie przyjmować sakramenty. Układ programu przewiduje w dziale IV podjęcie tematów o Kościele, który został ustanowiony miejscem wzrastania w wierze i nawiązywania relacji z Bogiem. Jest mowa o nadziei, która rodzi się, dojrzewa, owocuje i jest obecna w Kościele. Dział V to ocena faktów historycznych prowadzących do refleksji pogłębiającej zrozumienie współczesnego Kościoła. Blok VI poświęcony został ukazaniu faktów historycznych, które wpłynęły na kształt życia społecznego, tworząc nowe oblicze Kościoła. Dział VII zamykający program nauczania dla klasy II doprowadza do przeżywania w liturgii zbawczych tajemnic wiary. Zaproponowane treści prowadzą do pogłębienia i podtrzymywania szacunku wobec tradycji i zwyczajów związanych z obchodami świąt i uroczystości.

## **1. W prawdzie ku dojrzałości**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie znaczenia wiary i rozumu w odkrywaniu prawdy o Bogu, świecie i człowieku;
- ukazanie możliwości poznania Boga na drodze rozumu i serca na przykładach postaci biblijnych i świętych;
- wyjaśnienie, w jaki sposób rozwijanie cnót prowadzi do samorozwoju;
- ukazanie wiary jako skarbu, który musi być dobrze strzeżony w zmieniającym się świecie;
- wyjaśnienie, w jaki sposób prawda i prawo regulują życie wierzących;
- rozwijanie umiejętności oceniania czynów w świetle prawa objawionego i prawdy;
- zapoznanie z argumentami potwierdzającymi, że Jezus jest Bogiem, a wiara w Niego zobowiązuje do dawania świadectwa;
- ukazanie modlitwy jako nieodłącznego elementu życia;

- rozwijanie umiejętności modlenia się za wstawiennictwem świętych oraz na wzór biblijnych postaci.

## **Treści**

- Wiara, akt wiary, wiara jako postawa, wiara i rozum, posłuszeństwo wiary (A.6).
- Jezus Chrystus jedyny Syn Boży – Pan (A.12).
- Biblijne wzory postuszeństwa (Abraham, Maryja), przykłady świętych (C.1).
- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Biblijne wzorce modlitwy (D.2).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Trudności na modlitwie (D.13).
- Świadeństwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).
- Świat znakiem Boga. Świat stworzony z niczego (A.8).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Życie w prawdzie (C.17).
- Wyjątkowość i nowość chrześcijaństwa (F.2).

## **Wymagania**

Uczeń:

- opisuje, czym jest wiara, rozumiana jako postawa całego życia (A.6.1);
- podaje znaczenie tytułów mesjańskich (A.12.5);
- charakteryzuje posłuszeństwo na wzór postaci biblijnych (C.1.1);
- uzasadnia wartość posłuszeństwa Bogu (C.1.2);
- wyjaśnia, czym są cnoty, i wymienia je (C.6.1);
- wskazuje na związek modlitwy z wiarą i nadzieją (Abraham) (D.2.1);
- omawia modlitwę Mojżesza jako modlitwę wstawienniczą (D.2.2);
- interpretuje biblijny nakaz trwania na modlitwie (D.11.1);
- omawia trudności związane z modlitwą i sposoby ich przezwyciężania (D.13.1);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5);
- wskazuje Boże pochodzenie świata i sens jego istnienia (A.8.1);
- uzasadnia wartość niezależnej od podmiotu prawdy obiektywnej w życiu osoby i społeczności (C.2.3);
- podaje definicję prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- charakteryzuje podstawy intelektualne oświecenia (deizm, racjonalizm, modernizm) (E.4.1);
- uzasadnia właściwą postawę chrześcijanina wobec sekt (F.2.5).

## **Postawy**

Uczeń:

- dba o rozwój własnej wiary (A.6.a);
- kształtuje postawę posłuszeństwa Bogu (A.12.c);
- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- kształtuje w sobie postawę posłuszeństwa Bogu (C.1.a);
- prowadzi życie według cnót (C.6.b);

- naśladuje omawiane postaci biblijne w życiu modlitewnym (D.2.a);
- ufa Panu Bogu (D.2.b);
- podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy” (D.11.a);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym na modlitwie (D.11.c);
- troszczy się o właściwą atmosferę i odpowiednie warunki do modlitwy (D.13.a);
- nie zraża się trudnościami (D.13.b);
- daje świadectwo swojej wiary (F.1.a);
- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- prawidłowo odczytuje obecność i działanie Boga w świecie (A.8.a);
- podejmuje trud samowychowania, podporządkowując się prawdzie, kierując się dobrem w znaczeniu chrześcijańskim (C.2.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c);
- zachowuje czujność wobec propozycji sekt (F.2.d).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - obraz kondycji egzystencjalnej i moralnej człowieka we współczesnym świecie w tekstach literatury i kultury;
  - modlitwa w wybranych tekstach literatury i kultury (*Psalmy, Bogurodzica, Kwiatki św. Franciszka*, piosenka literacka).

## **2. Bóg kocha człowieka i chce jego szczęścia**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie powołania mężczyzny i kobiety oraz ich roli w stwórczym i odkupieńczym planie Boga;
- przedstawienie życia jako daru Boga, nakreślenie granic nienaruszalności i świętości życia;
- zapoznanie z nauką Kościoła na temat świętości życia w wymiarze doczesnym i wiecznym;
- wyjaśnienie różnic między szabatem a niedzielą;
- kształtowanie umiejętności oceny moralno-etycznych granic ingerencji współczesnej medycyny w życie człowieka.

### **Treści**

- Człowiek stworzony jako mężczyzna i kobieta (A.11).
- Zmartwychwstanie Chrystusa a nasze zmartwychwstanie. Sens śmierci (A.24).
- Biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli (C.12).
- Poszanowanie godności i życia człowieka (C.14).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia konsekwencje stworzenia człowieka mężczyzną i kobietą (A.11.3);
- uzasadnia zamiar Boga wobec człowieka (A.11.4);
- prezentuje naukę Kościoła dotyczącą życia wiecznego i podaje przykłady zastosowania jej we własnym życiu (A.24.1);
- uzasadnia wyjątkowy charakter niedzieli dla chrześcijan (C.12.3);
- wyjaśnia, że życie ludzkie jest święte (C.14.2);
- wymienia sposoby poszanowania życia i godności człowieka (zdrowie, badania naukowe, *in vitro*, integralność cielesna) (C.14.4);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wskazuje związek między seksualnością a godnością ludzką (C.15.4);
- opisuje zagrożenia ideologii *gender*, odnosząc je do niewłaściwie definiowanej relacji natura – kultura (C.15.13).

## Postawy

Uczeń:

- szanuje godność własną i innych osób (A.11.b);
- odpowiedzialnie kształtuje swoją seksualność jako Boży dar (A.11.c);
- kształtuje perspektywę swojego życia wykraczającą poza doczesność (A.24.a);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);
- identyfikuje się z wartościami *pro life* (C.14.c);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - wartości uniwersalne: wiara i nadzieja, obecne w utworach literackich;
  - lektura: Biblia – fragmenty Księgi Rodzaju.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - wartości i pojęcia związane z płciowością człowieka: męskość, kobiecość, miłość, rodzina, rodzicielstwo;
  - role kobiet i mężczyzn w kontekście stereotypów;
  - komplementarność płci – wzajemne dopełnianie się płci w sferach: fizycznej, psychicznej, emocjonalnej i społecznej;
  - rozwój prenatalny dziecka.

## 3. Bóg obecny i działający

### Cele katechetyczne:

- wyjaśnienie znaczenia sakramentów na każdym etapie rozwoju człowieka;
- przedstawienie powiązań i zależności między sakramentami;
- kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym.

## Treści

- Działanie Trójcy Świętej w liturgii (B.1).
- Sakramenty ustanowione przez Chrystusa dla budowania Kościoła. Eucharystia zaproszeniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Celebracja sakramentu chrztu świętego. Celebracja sakramentu bierzmowania. Celebracja sakramentu Eucharystii. Znaki i symbole w liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5).
- Sakramenty uzdrowienia. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych. Skutki sakramentów uzdrowienia dla człowieka (B.6).
- Sakramenty w służbie wspólnoty. Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty (B.7).
- Modlitwa odpowiedzią na ludzkie potrzeby i zawierzeniem Bożej miłości (D.5).
- Tradycja modlitwy chrześcijańskiej. Formy modlitwy (D.8).

## Wymagania

Uczeń:

- wyjaśnia działanie Boga Ojca w liturgii (B.1.1);
- omawia dzieło Chrystusa w liturgii (B.1.2);
- opisuje działanie Ducha Świętego w liturgii (B.1.3);
- uzasadnia, że sakramenty zostały ustanowione przez Jezusa Chrystusa (B.4.1);
- argumentuje uczestnictwo w liturgii jako pogłębianie osobistej relacji z Jezusem i Kościołem (B.4.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- wyjaśnia, że chrzest, bierzmowanie i Eucharystia są sakramentami wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.1);
- interpretuje czynności wykonywane podczas liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5.2);
- uzasadnia wartość nadawania imion chrześcijańskich na chrzcie świętym (C.11.2);
- interpretuje znaki i symbole pojawiające się podczas Eucharystii (B.5.4);
- wymienia i charakteryzuje sakramenty uzdrowienia oraz przedstawia ich teologię (B.6.1);
- charakteryzuje teologię sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.1);
- uzasadnia, że Jezus wysłuchuje modlitwy pełnej wiary (D.5.2);
- podaje przykłady nawróceń (F.1.5).

## Postawy

Uczeń:

- spotyka się z Bogiem w liturgii (B.1.a);
- jako członek wspólnoty Kościoła oddaje w liturgii cześć Trójcy Świętej (B.1.b);
- z szacunkiem przyjmuje sakramenty święte (B.4.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);
- wyraża wdzięczność Bogu i ludziom za przyjęte sakramenty wtajemniczenia (B.5.a);
- rozwija w sobie świadomość przyjętego chrztu (B.5.b);



- pielęgnuje dary Ducha Świętego i żyje według nich (B.5.c);
- rozwija w sobie postawy eucharystyczne (B.5.d);
- coraz bardziej jednoczy się z Chrystusem (B.6.a);
- świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia (B.6.b);
- przekonuje innych o wartości sakramentów uzdrowienia (B.6.c);
- zwraca się do Boga w modlitwie (D.5.a);
- kształtuje postawę ufności i gotowości zawierzenia Bogu (D.5.b);
- świadomie uczestniczy w liturgii (D.8.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości uniwersalne obecne w utworach literackich;
  - motywy modlitwy w wybranych utworach literackich;
  - lektura: *Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią*.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - niepełnosprawność, starość, choroby w aspekcie życia rodzinnego.

## **4. Kościół to...**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie Ducha Świętego działającego w Kościele oraz w życiu człowieka;
- zapoznanie z widzialną rzeczywistością Kościoła: zadaniami papieża i hierarchii Kościoła, zadaniami osób świeckich i konsekrowanych;
- ukazanie Chrystusa, który jest obecny w Kościele;
- przybliżenie wiary zakorzenionej w liturgii i sakramentach;
- ukazanie roli Maryi w Kościele i dziele zbawienia świata;
- kształtowanie umiejętności budowania relacji z Bogiem Ojcem;
- kształtowanie umiejętności interpretacji wezwań modlitwy Ojciec nasz.

### **Treści**

- Jezus Chrystus obecny po prawicy Ojca i w swoim Kościele (A.18).
- Kościół zrodzony w sercu Ojca. Misterium Kościoła (A.20).
- Odpowiedzialność papieża, biskupów, prezbiterów, świeckich i osób konsekrowanych (A.22).
- Maryja w Bożym zamyśle zbawienia świata i człowieka (A.14).
- Maryja zjednoczona ze swoim Synem. Wniebowzięcie Maryi (A.23).
- Przykazania kościelne (A.27).
- Celebransi liturgii Kościoła. Sposób celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Czas celebracji liturgii Kościoła. Miejsce celebracji liturgii Kościoła (B.2).
- Układ roku liturgicznego (B.3).
- Eucharystia zaproszeniem do osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem (B.4).
- Eucharystia jako źródło miłości chrześcijańskiej (B.4).
- Istota i charakterystyczne cechy sakramentaliów. Rodzaje sakramentaliów (B.8).

- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Maryja Jako Orędowniczka i Pośredniczka łask (D.7).
- Wzór modlitwy chrześcijańskiej. Treść Modlitwy Pańskiej (D.14).
- Wprowadzenie w rzeczywistość Kościoła powszechnego i partykularnego (E.8).

## Wymagania

Uczeń:

- poprawnie wyjaśnia znaczenie wstąpienia Jezusa do nieba i Jego jednoczesne pozostanie ze swoim Kościołem (A.18.1);
- definiuje, czym jest Kościół (A.20.1);
- wyjaśnia specyfikę zadań i funkcji w Kościele, a także wynikającej z niej odpowiedzialności (A.22.2);
- opowiada historię Maryi i wyjaśnia Jej rolę w życiu Kościoła, świata i chrześcijanina (A.14.1);
- omawia cztery dogmaty maryjne: Boże Macierzyństwo, Wieczyste Dziewictwo, Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie (A.14.2);
- definiuje macierzyńską rolę Maryi wobec Kościoła i każdego wierzącego (A.23.2);
- wylicza i omawia przykazania kościelne (A.27.1);
- uzasadnia wartość przykazań kościelnych dla wspólnoty (A.27.2);
- wyjaśnia, kto, jak, kiedy i gdzie celebrować liturgię (B.2.1);
- wymienia najważniejsze uroczystości i święta kościelne (B.3.2);
- wyjaśnia, że Eucharystia jest źródłem i szczytem życia Kościoła (B.4.4);
- omawia istotę sakramentów i wymienia ich cechy charakterystyczne (B.8.1);
- omawia sposoby obecności Maryi w pobożności ludowej i polskiej tradycji katolickiej (B.10.1);
- charakteryzuje postać Maryi – Służebnicy Pańskiej jako wzoru modlitwy chrześcijańskiej (D.7.1);
- wyjaśnia znaczenie tytułów Maryi dotyczących Jej wstawienniczej roli (D.7.2);
- wskazuje okoliczności przekazania Modlitwy Pańskiej i omawia jej treść (D.14.1);
- omawia strukturę Modlitwy Pańskiej i jej siedem prośb (D.14.3);
- przedstawia najważniejsze fakty z historii oraz życia swojej diecezji i parafii (E.8.5).

## Postawy

Uczeń:

- budzi postawę wdzięczności za obecność Jezusa w Kościele (A.18.a);
- kształtuje postawę wdzięczności Bogu za Kościół (A.20.a);
- kształtuje postawę szacunku dla osób pełniących urzędy i funkcje w Kościele (A.22.c);
- kształtuje w sobie pobożność maryjną oraz matczyną relację z Matką Bożą (A.14.a);
- dąży do świętości, kształtuje w sobie postawę miłości do Maryi i naśladuje Ją w drodze do nieba (A.23.b);
- wypełnia przykazania kościelne (A.27.a);
- dostrzega w liturgii Kościoła drogę do przybliżania się ku Panu Bogu i pomocy w osiągnięciu doskonałości (B.2.a);
- angażuje się w obchody roku liturgicznego (B.3.a);
- docenia wartość systematycznego udziału w niedzielnej i świątecznej Eucharystii (B.4.c);

- jest przekonany o wartości sakramentaliów dla życia chrześcijańskiego (B.8.a);
- okazuje szacunek wobec sakramentaliów (B.8.b);
- pielęgnuje tradycje związane z pobożnością maryjną (B.10.a);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- z ufnością modli się do Boga przez wstawiennictwo Maryi (D.7.a);
- z szacunkiem odmawia Modlitwę Pańską jako tę, której nauczył Jezus Chrystus (D.14.a);
- poprzez wspólne odmawianie Modlitwy Pańskiej jednoczy się ze wspólnotą Kościoła (D.14.b);
- swoje codzienne życie uzgadnia z treścią Modlitwy Pańskiej (D.14.c);
- włącza się w akcje ewangelizacyjne, apostołskie i charytatywne (E.8.e).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - motyw pobożności ludowej w utworach literackich.
- Historia:
  - rola Kościoła katolickiego w Polsce (z uwzględnieniem m.in. roli pontyfikatu Jana Pawła II).

## **5. Bóg prowadzący Kościół**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie konsekwencji religijnych i kulturowych reformacji, Soboru Trydenckiego oraz unii brzeskiej;
- przygotowanie do interpretacji i oceny faktów historycznych prowadzących do zrozumienia współczesnego Kościoła.

### **Treści**

- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).
- Przyczyny reformacji i reformy katolickiej. Dzieło Soboru Trydenckiego (E.3).
- Polska krajem tolerancji religijnej. Unia brzeska i wschodnie Kościoły katolickie (E.6).

### **Wymagania**

Uczeń:

- wymienia i charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej od czasów odrodzenia i ich przedstawicieli (D.10.1);
- wskazuje przyczyny, przebieg i główne idee reformacji oraz reformy katolickiej, przedstawia postać św. Tomasza Morusa (E.3.1);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej: obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3);
- ocenia inicjatywy na rzecz jedności Kościoła i tolerancji religijnej podejmowane na ziemiach polskich (E.6.5).

## Postawy

Uczeń:

- pogłębia własną duchowość (D.10.a);
- kształtuje postawę postuszeństwa Kościołowi (E.3.a);
- stara się przemieniać Kościół przykładem swojego życia (E.3.b);
- modli się o jedność wyznawców Chrystusa (E.3.c);
- zajmuje stanowisko w ocenie wybranych wydarzeń z dziejów Kościoła (E.3.d);
- wykazuje modlitewną troskę o własną Ojczyznę (E.6.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji;
  - różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
  - mapa polityczna i wyznaniowa Europy w XVI w.;
  - prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.
- Geografia:
  - zróżnicowanie religijne ludności świata i Polski.

## 6. Zaangażowanie Kościoła w problemy świata

### Cele katechetyczne:

- ukazanie faktów historycznych zmieniających bieg wydarzeń jako szansy rozwoju Kościoła;
- wyjaśnienie, w jaki sposób człowiek może kształtować życie społeczne i religijne;
- przedstawienie postaci historycznych, które kształtowały nowe oblicze Kościoła;
- rozwijanie umiejętności oceniania faktów historycznych i ich znaczenia dla Kościoła.

### Treści

- Wyższość prawa Bożego nad prawem stanowionym (C.13).
- Troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Świadectwa życia w prawdzie: znani ludzie i święci (C.17).
- Kościół wobec wyzwania oświecenia i rewolucji francuskiej. Narodziny katolickiej nauki społecznej (E.4).
- Nauczanie papieskie po II Soborze Watykańskim (E.5).
- Wkład Kościoła w Polskę w rozwój nauki, szkolnictwa, procesu wychowawczego i opieki społecznej (E.6).
- Najważniejsze fakty i postaci z historii Kościoła w Polsce w okresie niewoli narodowej oraz w XX w. (E.7).

## Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia wyższość prawa Bożego nad stanowionym (C.13.7);
- omawia znaczenie pokoju jako wartości w życiu człowieka i społeczeństwa (C.14.8);
- definiuje pojęcie wojny sprawiedliwej, przeciwstawiając je określeniu wojna prewencyjna (C.14.9);
- podaje argumenty odnoszące się do kary śmierci, wynikające z nauczania Kościoła (C.14.11);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania się w sprawy społeczne w duchu Ewangelii (C.16.10);
- podaje przykłady osób, które oddały życie za prawdę (C.17.4);
- charakteryzuje problematykę stosunków państwa i Kościoła (E.2.5);
- wyjaśnia pojęcia: sekularyzacja, konkordat, laicyzacja, masoneria (E.4.2);
- opisuje przebieg prześladowań Kościoła w okresie rewolucji francuskiej (E.4.3);
- przytacza najważniejsze fakty z życia i działalności posoborowych papieży i streszcza ich nauczanie (E.5.3);
- omawia wysiłki na rzecz rozwoju nauki i szkolnictwa, wychowania, opieki nad biednymi, jedności chrześcijan i wolności religijnej (E.6.4);
- opisuje związek Kościoła z życiem narodu polskiego w okresie niewoli (E.7.1);
- prezentuje postaci i zaangażowanie polskich świętych i błogostawionych (E.7.2);
- przytacza najważniejsze wydarzenia z życia Kościoła w Polsce w XX w. (E.7.6).

## Postawy

Uczeń:

- angażuje się w budowanie i poszanowanie pokoju, modli się o pokój (C.14.d);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);
- troszczy się o wzrost swojej wiary (E.4.a);
- pogłębia swoją wiedzę o Kościele (E.4.b);
- zajmuje stanowisko w ocenie wydarzeń z dziejów Kościoła (E.4.c);
- modli się w intencji Kościoła na całym świecie (E.5.a);
- uwzględnia naukę soborów w swoim życiu (E.5.c);
- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.6.a, E.7.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Historia:
  - problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;
  - kierunki zmian cywilizacyjnych w Europie Zachodniej w XVIII w.;
  - rewolucja francuska próbą realizacji idei oświeceniowych;
  - postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki niemieckich i sowieckich okupantów, przykłady heroizmu Polaków, w tym: Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego;
  - rola Kościoła katolickiego w Polsce (z uwzględnieniem m.in. roli pontyfikatu Jan Pawła II);
  - postawy Polaków wobec stanu wojennego, formy oporu społecznego oraz rola ks. Jerzego Popiełuszki i okoliczności jego śmierci.

## 7. „Chcę błogosławić Pana w każdym czasie” (Ps 34,2)

### Cele katechetyczne:

- rozwijanie umiejętności przeżywania roku liturgicznego;
- uświadomienie zbawczego charakteru udziału w wydarzeniach roku kościelnego;
- pogłębianie wiedzy na temat polskich zwyczajów i tradycji związanych z obchodami religijnych świąt i uroczystości.

### Treści

- Hymn dziękczynienia – *Magnificat* (D.6).
- Bóg stał się człowiekiem (A.13).
- Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).
- Istota roku liturgicznego (B.3).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Różne formy celebracji pogrzebu (B.9).
- Cześć świętych w roku liturgicznym (B.11).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).

### Wymagania

Uczeń:

- omawia treść hymnu *Magnificat* (D.6.1);
- wymienia motywy przyjścia Boga na ziemię (A.13.2);
- wymienia najważniejsze wydarzenia z publicznej działalności Jezusa i interpretuje je (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- przedstawia formy kultu Bożego miłosierdzia (A.25.4);
- podaje przykłady świętych świadków Bożego miłosierdzia (A.25.5);
- omawia istotę roku liturgicznego jako rozwinięcia różnych aspektów jedyne Mistorium Paschalnego (B.3.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wyjaśnia, kto ma prawo do pogrzebu (B.9.3);
- wymienia formy obrzędów pogrzebu (B.9.4);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2).

### Postawy

Uczeń:

- uwielbia Boga na wzór Maryi (D.6.b);
- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- kształtuje postawę ucznia Jezusa zastuchanego w Jego słowa i podążającego za Nim (A.15.b);

- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);
- świadomie włącza się w sprawowanie różnych form kultu Bożego miłosierdzia (A.25.b);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- pogłębia więź z Chrystusem (B.3.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- świadomie i z wiarą uczestniczy w obrzędach pogrzebu (B.9.b);
- modli się za zmarłych i pamięta o nich (B.9.c);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - motyw pobożności ludowej w utworach literackich.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - umieranie i śmierć w aspekcie życia rodzinnego.

## **Wskazania do realizacji programu**

W klasie II szkoły branżowej I stopnia katecheta będzie pomagał uczniom w poszukiwaniu nadziei. Jest to niezmiernie istotne zadanie, ponieważ młodzież patrząc na świat dorosłych, czasem z trudem dostrzega nadzieję, a nawet zdarza się, że postrzega swą przyszłość jako pozbawioną nadziei. Należy zmienić tę perspektywę, wpisując w nią także wiarę jako relację z Bogiem, która jest źródłem nadziei i pozwala z optymizmem patrzeć na nadchodzącą dorosłość wraz ze wszystkimi związanymi z nią obowiązkami.

Ważny z punktu widzenia zmian zachodzących w uczniach jest także dział związany z prawdą i dojrzałością. Młodzież w różnych środowiskach próbuje dowieść swej dojrzałości i samodzielności, co odbywa się z różnym skutkiem. Wszelkie niepowodzenia w tej materii mogą spowodować zniechęcenie, a nawet rozpacz, dlatego warto uświadamiać uczniom, iż dojrzałość to nie jednorazowy akt czy możliwy do uchwycenia moment, ale swoista droga. Z kolei w odniesieniu do prawdy konieczne jest ukazanie jej jako fundamentalnej wartości, co nie dla wszystkich jest oczywiste w postmodernistycznym społeczeństwie. Analizując pojęcie prawdy, warto sięgać do innych dziedzin, jak również do przemyśleń i doświadczeń uczniów, a także ukazywać rolę prawdy w różnych obszarach życia, w tym również tak bliskim młodzieży, jak rzeczywistość medialna i wirtualna. Kwestie związane z prawdą stanowią punkt wyjścia dla dalszych treści, skoncentrowanych wokół trzech pierwszych przykazań Dekalogu. Ze względu na to, że w szkolnych lekcjach religii mogą uczestniczyć uczniowie o różnym poziomie religijności czy stosunku do wiary, należy wyakcentować różne formy prawa moralnego oraz niezależną od podmiotu wartość prawdy obiektywnej. Z kolei w omawianiu treści przykazań należy zwrócić uwagę na współczesne wykroczenia

przeciwko nim – m.in. uzależnienia od technologii informacyjnej i komunikacyjnej (gier, portali społecznościowych) jako „bożków” oraz na nadużycia odnośnie do przedstawiania Boga w kulturze i sztuce. Z uwagi na fakt, iż tematy dotyczą życia i moralności uczniów, cenę będzie uwzględnianie w lekcjach własnych opinii i przekonań uczniów oraz zachęcanie młodzieży do dyskusji. Niezależnie od przebiegu lekcji, konieczne jest czuwanie katechety nad tym, by nie zabrakło stosownego podsumowania i komentarza zawierającego wykładnię nauki Kościoła. Warto przy tym nie poprzestawać na wyliczeniu przykazań, ale podkreślać, dlaczego Bóg stawia człowiekowi takie wymagania, by ukazać Jego troskę i działanie na rzecz człowieka.

Działanie Boga na rzecz człowieka w jeszcze większym stopniu zostanie omówione w dziale przybliżającym sakramenty święte. Wychowanie liturgiczne jedynie w pewnym stopniu może być zrealizowane w szkole, zatem nieocenione stanie się w tym względzie świadectwo katechety oraz zachęcanie do aktywności na lekcjach uczniów, którzy są praktykujący. Tematy związane z życiem sakramentalnym oraz praktykami religijnymi mają wymiar inicjacyjny. Wpisują się przy tym w zagadnienie dojrzałości wiary i zgodności postaw z deklarowaną wiarą, potwierdzaną konkretnym postępowaniem. Katecheta winien z dużą roztropnością sięgać po właściwe środki dydaktyczne i pomoce, rozeznając wpierw, z jaką młodzieżą ma do czynienia. Świadectwa i argumenty przekonujące część uczniów mogą okazać się nieskuteczne w odniesieniu do pozostałych. W związku z tym konieczne jest odczytywanie konkretnych potrzeb uczniów w danej klasie oraz różnicowanie stosowania środków dydaktycznych. To wymaga pewnej elastyczności katechety oraz modyfikowania rozwiązań metodycznych wybieranych nawet w odniesieniu do tego samego tematu.

W omawianiu zagadnień moralnych oraz sakramentu pokuty i pojednania należy pamiętać, że czasem trudności w przystąpieniu do spowiedzi wynikają z nieuporządkowanego życia osobistego uczniów. Skuteczną metodą będzie omawianie tych treści na przykładzie bohaterów literackich lub filmowych, a także współczesnych świadków wiary, którzy przeżywali analogiczne rozterki. Ze strony katechety nie powinno zabraknąć wskazówek odnośnie do tego, gdzie lub w jaki sposób uczniowie mogą uzyskać pomoc w swoich problemach. Omawiane w ten sposób sytuacje stanowią również okazję do odkrywania słowa Bożego jako odpowiedzi na pytania egzystencjalne.

Jedną ze społeczności, którą uczniowie lepiej poznają w klasie II, będzie wspólnota Kościoła. Uczestnikami lekcji są na ogół osoby bierzmowane, dlatego warto zwrócić szczególną uwagę na rolę osób ochrzczonych w Kościele, prawa i obowiązki chrześcijanina podejmowane we wspólnocie parafialnej, a także na konieczność świadczenia o wierze własnym życiem. Z uczestnictwem w życiu Kościoła wiąże się też kwestia roku liturgicznego. Stanowi to doskonałą okazję do rozmowy z młodzieżą o tym, jak może wyglądać ich przeżywanie roku kościelnego w parafii, w rodzinie czy innych społecznościach. W tematach tych warto przekazać inicjatywę młodzieży i zachęcić ich do przeżywania wydarzeń roku liturgicznego w swojej parafii, diecezji, a także wydarzeń o zasięgu ogólnopolskim. Wsparciem w tego typu akcjach mogą być media społecznościowe oraz relacje z wydarzeń, które zostały zorganizowane w związku z danymi obchodami. Obchody liturgiczne i pobożność ludowa to obszary tematyczne sprzyjające korelacji międzyprzedmiotowej. Uczniowie nie tylko mogą poznawać pewne tradycje w sztuce i kulturze, ale także proponować własne sposoby przeżywania danych uroczystości czy okresów liturgicznych.



Katecheci mogą wspierać młodzież w tych inicjatywach, proponując organizację szkolnych rekolekcji wielkopostnych.

Wiele dyskusji może zrodzić się także na kanwie najnowszych dziejów Kościoła, dlatego należy umożliwić je uczniom. Istotne jest rzetelne prezentowanie faktów z życia Kościoła, a także dostarczanie uczniom licznych argumentów, pozwalających na prawidłową i samodzielną ocenę tych wydarzeń. W przekazie treści historycznych należy uwzględnić zagadnienia omawiane na lekcjach historii i podejmować względem nich korelację międzyprzedmiotową w funkcji uzupełniającej, integrującej lub polemicznej. Niezwykle cenne jest pokazanie młodzieży licznych wzorów osobowych – postaci, które w danym czasie ustrzegły swej wiary czy też okazały ją w sposób heroiczny, mimo niesprzyjających okoliczności. W przybliżaniu omawianych postaci warto zaangażować uczniów, by poszukiwali informacji w dostępnych sobie źródłach i w atrakcyjny sposób przedstawiali daną osobę na forum klasy. Istotnym walorem w przybliżaniu najnowszych dziejów Kościoła będzie też prezentowanie konkretnych danych (np. statystycznych), jednoznacznie potwierdzających zaangażowanie Kościoła na rzecz potrzebujących.

Szkoła branżowa I stopnia ma przygotować do pracy i życia w warunkach współczesnego świata. Istotnym celem nauki religii w tym typie szkoły jest zatem ukazywanie problemów w różnych społecznościach ludzkich, ze zwróceniem uwagi na ich źródła i możliwe rozwiązania w duchu chrześcijańskim. Ze względu na specyfikę szkoły branżowej, należy poświęcić wiele uwagi zagadnieniom dotyczącym życia społecznego i gospodarczego, aktywności i etyce zawodowej. Nauczanie religii pod tym względem ściśle koreluje z innymi przedmiotami, w ramach których kształtuje się u uczniów „postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej” (zob. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego*). Dla części uczniów motywacje religijne właściwego postępowania będą istotne i przekonujące, zaś wobec pozostałych warto podejmować funkcję ewangelizacyjną, akcentując fakt, iż Boże działanie i przykazania są ukierunkowane na dobro człowieka.

Podobnie jak w klasie I planowanie przebiegu lekcji religii winno uwzględniać zainteresowania uczniów oraz potrzebę wielostronnej aktywności. Warto angażować młodzież w przygotowywanie referatów lub wystąpień przybliżających rówieśnikom dane zagadnienie. Może to odbywać się z zastosowaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. We wszystkich podejmowanych tematach istotne jest umożliwienie uczniom stałego kontaktu ze słowem Bożym poprzez różnorodne metody pracy z tekstem biblijnym. Poza perykopami proponowanymi w ramach konkretnych jednostek warto prezentować liczne fragmenty służące modlitwie, jak również zachęcać młodzież do prac domowych – obowiązkowych lub dodatkowych – bazujących na wybranych tekstach Pisma Świętego.

# Klasa III szkoła branżowa I stopnia

## *W poszukiwaniu miłości*

Motywy powtarzającym się w programie nauczania w klasie III jest miłość rozumiana jako najwyższa wartość nadająca sens życiu. Treści programowe zostały tak zaplanowane, aby młodzież w trakcie zgłębiania tematyki miłości utwierdziła się w przekonaniu, że nie ogranicza się ona do uczuć, dobrego nastroju, związku między mężczyzną i kobietą, ale powinna stać się zasadą życia, której pełnia jest w Bogu. Uczeń w klasie III ma zrozumieć, że miłość jako fundament ma przełożenie na szacunek do siebie, drugiego człowieka, a także stanowi o jakości życia w społeczeństwie i państwie.

Realizując tematykę programową działu I, należy wyposażyć uczniów w wiedzę o naturalnych zdolnościach odróżniania dobra od zła. Trzeba kształtować postawy w oparciu o normy chrześcijańskie. W przekazie treści katechetycznych o miłości nie może zabraknąć wiedzy, która uświadomi uczniom, że nie żyją dla siebie, ale że w życiu liczy się dobro wspólne i ważna jest umiejętność życia według norm obowiązujących w społeczeństwie (dział II). Dział III kontynuuje omawianie miłości jako zasady warunkującej jakość uczuć, pracy i kultury. W ramach działu IV podjęte zostaną treści, które wynikają z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie. Tematyka jednostek lekcyjnych winna zostać tak skomponowana, aby tytuły odzwierciedlały konsekwencje płynące z wyboru lub odrzucenia miłości. Kolejny blok zagadnień to kształtowanie umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła – omawiane są przykazania odnoszące się do człowieka (dział V). Rodzina stanowi wspólnotę życia i miłości, dlatego w części VI programu podjęta zostaje problematyka etyki małżeńskiej i zasad wychowania potomstwa. Należy podjąć również zagadnienia przybliżające życie sakramentalne i modlitewne rodziny oraz obrzędowość rodzinną. Układ programu w ostatniej części w klasie III ma się przyczynić do odnalezienia przez młodych swojego miejsca w liturgii Kościoła oraz unikania aktywizmu, czyli podejmowania działań dla samego działania.

## **1. Dać odpowiedź (odpowiedzialność)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie Boga mówiącego przez sumienie;
- wyjaśnienie sposobów służących formacji sumienia;
- kształtowanie umiejętności samooceny w obliczu świętości Boga.

## Treści

- Obowiązywalność prawa naturalnego i objawionego (A.26).
- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Kryteria oceny moralnej czynów ludzkich (przedmiot, cel, okoliczności) (C.3).
- Zasady formacji sumienia (C.5).
- Pojęcie grzechu. Teologiczne rozróżnienie grzechów (C.7).
- Grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8).

## Wymagania

Uczeń:

- definiuje prawo moralne i łaskę Bożą jako niezbędną pomoc do zbawienia (A.26.1);
- wyjaśnia relacje pomiędzy wolnością a odpowiedzialnością (C.2.2);
- uzasadnia, że czyny ludzkie podlegają ocenie moralnej (C.3.1);
- charakteryzuje kryteria oceny moralnej czynu ludzkiego (C.3.2);
- uzasadnia potrzebę respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.3);
- wskazuje i opisuje skutki odrzucenia obiektywnych norm moralnych (C.3.4);
- przedstawia pojęcie sumienia zgodnie z KKK (C.5.1);
- wymienia rodzaje sumienia (C.5.2);
- definiuje pojęcie grzechu i różnicuje grzechy według przedmiotu i ciężaru (C.7.1);
- wyjaśnia, na czym polega grzech przeciwko Duchowi Świętemu (C.8.1).

## Postawy

Uczeń:

- rozwija w sobie postawę wiary i zaufania Bogu (A.7.a);
- jest przekonany, że prawo naturalne i objawione to wyraz miłości Boga do człowieka (A.26.b);
- bierze odpowiedzialność za własne postępowanie (C.2.a);
- właściwie korzysta z daru wolności (C.2.c);
- unika z wszelkich form zniewolenia (C.2.d);
- jest przekonany o konieczności respektowania obiektywnych norm moralnych (C.3.a);
- stara się podejmować czyny moralnie dobre (C.3.b);
- podejmuje wysiłek pracy nad formacją własnego sumienia (C.5.a);
- jest przekonany, że w formacji sumienia konieczne jest pogłębianie więzi z Chrystusem (C.5.b);
- unika sytuacji do popełnienia grzechu (C.7.b);
- dba o życie w łasce uświęcającej, wykazuje się odwagą w reagowaniu na zło (C.7.c);
- odczuwa potrzebę pogłębiania nauki Kościoła (C.8.a);
- modli się do Ducha Świętego (C.8.b);
- jest posłuszny natchnieniom Ducha Świętego (C.8.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - zasady etyki wypowiedzi, kryteria wartościowania wypowiedzi językowych, np.: prawda – fałsz, poprawność – niepoprawność.

- Wiedza o społeczeństwie:
  - normy prawne, religijne, moralne i obyczajowe;
  - normy prawne i konsekwencje ich łamania.

## **2. „Nikt nie jest samotną wyspą”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie na czym polega realizowanie w życiu drogi błogostawieństw;
- przedstawienie zasad chrześcijańskiej władzy w społeczeństwie;
- wyjaśnienie nauczania Kościoła na temat równości, solidarności oraz dobra wspólnego w społeczeństwie;
- kształtowanie umiejętności oceny mechanizmów powstawania nierówności społecznej oraz dyskryminacji;
- ukazanie nowego oblicza miłosierdzia i sposobów jego realizacji we współczesnym świecie;
- przedstawienie życia i działalności świadków miłosierdzia;
- kształtowanie umiejętności diagnozowania problemów współczesnego świata, poszukiwanie nowych sposobów pomocy ludziom potrzebującym.

### **Treści**

- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Władza w kontekście orędzia Ewangelii (C.13).
- Sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16).
- Pojęcie dobra wspólnego. Zasada solidarności i pomocniczości (E.12).
- Miłosierdzie – przymiot i dar Boga. Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).

### **Wymagania**

Uczeń:

- analizuje związki pomiędzy cnotami boskimi a kardynalnymi (C.6.2);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec władzy państwowej i przełożonych (C.13.4);
- omawia obowiązki chrześcijanina wobec państwa (C.13.6);
- przedstawia sens ludzkiej płciowości (C.15.7);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- wyjaśnia, czym jest dobro wspólne (E.12.1);
- definiuje działalność polityczno-społeczną jako dążenie do dobra wspólnego (E.12.2);
- wymienia skutki braku poszanowania dobra wspólnego w życiu społecznym (E.12.4).

### **Postawy**

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);

- świadomie rozwija cnoty boskie i kardynalne w relacjach z Bogiem i ludźmi (C.6.a);
- okazuje szacunek wobec rządzących i swoich przełożonych (C.13.c);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- kształtuje postawę sprawiedliwości i solidarności społecznej (C.16.e);
- troszczy się o dobro wspólne (C.16.f);
- szanuje i pomnaża dobro wspólne (E.12.a);
- wykazuje wrażliwość na potrzeby ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej (E.12.b);
- wyjaśnia relację między miłosierdziem a sprawiedliwością Boga (A.25.2);
- interpretuje przypowieść o synu marnotrawnym (A.25.3);
- podaje przykłady osób oraz świętych kierujących się miłością (C.15.3);
- wyraża Bogu wdzięczność za dar miłosierdzia (A.25.a);
- stara się praktykować miłosierdzie w codziennych relacjach z ludźmi (A.25.c);
- angażuje się w działalność organizacji charytatywnych (A.25.d);
- okazuje wdzięczność Bogu za otrzymane dobra (D.6.a).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Wiedza o społeczeństwie:
  - „Zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
  - środki ochrony praw i wolności w Polsce.

## **3. Żyję, aby kochać**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie uczuć jako daru Boga, które warunkują dobro i prowadzą do szczęścia;
- zapoznanie z nauką społeczną Kościoła na temat pracy;
- zaznajomienie z nauczaniem Kościoła rzymskokatolickiego na temat granic kultury;
- kształtowanie umiejętności analizowania poglądów i postaw wynikających z wiary i kultury;
- zapoznanie ze sposobami naśladowania miłości Boga w życiu codziennym;
- ukazanie modlitwy jako drogi przemiany człowieka;
- przedstawienie zadań wynikających z przykazania miłości, do których zaproszony jest chrześcijanin;
- rozwijanie umiejętności analizy i samooceny postępowania według przykazania miłości.

### **Treści**

- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia (C.1).
- Uczucia jako naturalne elementy psychiki ludzkiej. Ocena moralna uczuć (C.4).
- Wartość pracy człowieka (C.16).
- Życie w prawdzie (C.17).
- Skuteczność modlitwy (D.12).

- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).
- Dialog międzykulturowy i międzyreligijny (F.2).

## Wymagania

Uczeń:

- uzasadnia związek dążenia do szczęścia z prawdą i postuszeństwem Bogu (C.1.2);
- definiuje i opisuje uczucia ludzkie (C.4.1);
- wyjaśnia, kiedy uczucia nabierają wartości moralnej (C.4.2);
- wyjaśnia sens pracy ludzkiej (C.16.7);
- omawia i ocenia różne sposoby pozyskiwania dóbr (C.16.8);
- dowodzi konieczności związku modlitwy z czynami i czynów z modlitwą (D.12.2);
- wyjaśnia, na czym polega świadectwo chrześcijańskiego życia (F.1.1);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4);
- wyjaśnia zaangażowanie chrześcijan w tworzenie kultury (F.2.4).

## Postawy

Uczeń:

- dąży do szczęścia zgodnie z jego chrześcijańską wizją (C.1.b);
- panuje nad własnymi emocjami (C.4.a);
- kształtuje w sobie postawę bezinteresowności i odpowiedzialności (C.4.b);
- szanuje ludzką pracę (C.16.d);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- daje świadectwo swojej wiary (F.1.a);
- uzasadnia postawę katolika (F.2.b);
- zachowuje tożsamość katolika (F.2.c).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - problematyka egzystencjalna oraz wartości uniwersalne w utworach literackich.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - działania w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego;
  - współdziałanie w sprawach publicznych.

## 4. Miłość niejedno ma imię

### Cele katechetyczne:

- ukazanie prawdy, że bezwarunkowa miłość Boga stanowi źródło istnienia człowieka;
- wyjaśnienie, na czym polega odpowiedzialność wobec Ojczyzny, społeczeństwa i bliźniego;

- zapoznanie z nauczaniem Kościoła dotyczącym życia w społeczeństwie oraz stanowiskiem Kościoła na temat procesu globalizacji;
- zaznajomienie z wymaganiami Ewangelii mówiącymi o równości wszystkich wobec Boga;
- przedstawienie zadań osób wierzących wypływających z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie;
- ukazanie mechanizmów powstawania nierówności społecznych;
- kształtowanie umiejętności interpretacji tekstów źródłowych.

## **Treści**

- Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty dla człowieka (B.7).
- Rodzaje powołań w Kościele i sposób ich realizacji (C.9).
- Powołanie mężczyzny i kobiety (C.15).
- Życie zakonne (E.5).
- Patriotyzm – miłość do Ojczyzny (E.7).
- Wspólnotowy charakter powołania osoby ludzkiej (E.11).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).

## **Wymagania**

Uczeń:

- uzasadnia, że święcenia i małżeństwo są sakramentami w służbie drugiemu człowiekowi (B.7.2);
- definiuje powołanie (C.9.1);
- wymienia i charakteryzuje drogi realizacji powołania (C.9.2);
- charakteryzuje wybrane drogi powołania chrześcijańskiego (C.9.3);
- podaje przykłady ról społecznych uwarunkowanych pociowem (C.15.6);
- omawia działalność zakonów i ich rolę w dziejach Kościoła (E.5.2);
- omawia obecność wątków religijnych w kulturze narodu polskiego (literatura, muzyka, pieśni, sztuka, malarstwo) i rolę religii w kształtowaniu patriotyzmu i postaw społecznych (E.7.3);
- wyjaśnia, na czym polega patriotyzm (E.7.4);
- wyjaśnia i wskazuje, jakie niebezpieczeństwa niesie szowinizm, ksenofobia, antysemityzm, rasizm, kosmopolityzm (E.7.5);
- charakteryzuje uczestnictwo chrześcijanina w życiu społecznym (E.11.1);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).

## **Postawy**

Uczeń:

- jest przekonany o konieczności służby innym ludziom wynikającej z przyjętych sakramentów (B.7.a);
- wyraża ufność w pomoc Bożą udzielaną w sakramentach w służbie wspólnoty (B.7.b);
- rozpoznaje własne powołanie i podejmuje działania adekwatne do niego (C.9.a);
- dokonuje wyborów moralnych inspirowanych Ewangelią (C.9.b);
- pomaga innym w rozeznaniu powołania (C.9.c);
- modli się o powołania i za powołań (C.9.d);
- akceptuje i docenia własną pociowość (C.15.a);
- wspiera działalność zakonów duchowo i materialnie (E.5.b);

- z szacunkiem odnosi się do Kościoła w Polsce (E.7.a);
- angażuje się w jego rozwój i działalność (E.7.b);
- angażuje się w działalność na rzecz dobra społeczności, w których funkcjonuje (E.11.a);
- wykazuje zainteresowanie misyjną działalnością Kościoła (F.1.b);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - wartości uniwersalne i narodowe w utworach literackich: honor, patriotyzm, bohaterstwo.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - postawy obywatelskie;
  - podział zadań oraz wartości obowiązujące w życiu społecznym;
  - role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych.
- Historia:
  - rola zakonów w dziejach Europy;
  - przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej.

## **5. „A bliźniego swego jak siebie samego”**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazanie praw i obowiązków chrześcijanina wynikających z Dekalogu;
- wyjaśnienie znaczenia poszczególnych przykazań Dekalogu;
- rozwijanie umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła.

### **Treści**

- IV przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.13):
  - obowiązki chrześcijanina wobec rodziców, przełożonych i państwa.
- V przykazanie Boże i jego konsekwencje (C.14):
  - poszanowanie godności i życia człowieka;
  - grzechy przeciwko życiu.
- VI i IX przykazanie Boże (C.15):
  - powołanie do czystości;
  - wykroczenia przeciwko małżeństwu;
  - homoseksualizm jako problem moralny.
- VII i X przykazanie Boże (C.16):
  - poszanowanie dóbr drugiego człowieka;
  - własność prywatna i wspólna;
  - wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka.
- VIII przykazanie Boże (C.17):
  - życie w prawdzie;
  - wykroczenia przeciw VIII przykazaniu.



## Wymagania

Uczeń:

- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- uzasadnia, że Bóg jest Panem życia (C.14.1);
- przedstawia i uzasadnia naukę Kościoła na temat *in vitro* (C.14.5);
- wylicza zagrożenia życia i przypadki uprawnionej obrony (C.14.6);
- podaje przykłady zaangażowania w obronę życia (C.14.7);
- wymienia i omawia wykroczenia przeciwko V przykazaniu (zabójstwo zamierzone, aborcja, eutanazja, samobójstwo) (C.14.10);
- opisuje, na czym polega czystość i jej wartość przed małżeństwem i w małżeństwie (C.15.8);
- podaje przykłady pracy nad czystością serca (C.15.10);
- opisuje grzechy przeciw VI i IX przykazaniu (nierząd, prostytutka, gwałt, pornografia, erotomania) (C.15.12);
- wymienia rodzaje własności (C.16.4);
- przedstawia reguły postępowania wobec cudzej własności (także intelektualnej) (C.16.5);
- wyjaśnia, na czym polega sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16.6);
- wymienia czyny, które są kradzieżą (materialną i intelektualną) (C.16.12);
- podaje definicje prawdy i krzywoprzysięstwa (C.17.1);
- streszcza naukę Jezusa na temat przysięgania (C.17.2);
- przedstawia destrukcyjne działanie kłamstwa (C.17.5).

## Postawy

Uczeń:

- wykazuje troskę o zdrowie i życie własne oraz innych (C.14.a);
- broni zagrożonego życia (C.14.b);
- kształtuje pozytywne relacje z bliźnimi (C.14.e);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- podejmuje walkę z postawami zagrażającymi szczęściu (C.15.g);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a);
- szanuje własność wspólną i prywatną (C.16.b);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- przejawia postawę odpowiedzialności za słowo (C.17.b);
- odrzuca zachowania niszczące prawdę (C.17.e);
- dochowuje powierzonych tajemnic (C.17.f).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - pojęcia: manipulacja, dezinformacja, postprawda, stereotyp;
  - etyczna ocena elementów erystyki w dyskusji.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

- organizacje pozarządowe broniące praw człowieka;
- sprawy regulowane przez prawo cywilne, rodzinne, administracyjne i karne.
- Historia:
  - postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem „Sprawiedliwych”, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - cielesność, płciowość, integracja seksualna;
  - przedmiotowe traktowanie człowieka w dziedzinie seksualnej;
  - profilaktyka przedwczesnej inicjacji seksualnej;
  - szacunek dla ludzkiego życia od poczęcia do naturalnej śmierci;
  - dziecko z niepełnosprawnością – aspekt medyczny, psychologiczny, społeczny.

## 6. W miłości ku szczęśliwej rodzinie

### Cele katechetyczne:

- ukazanie zadań Kościoła domowego w społeczeństwie i Kościele powszechnym;
- ukazanie czystej miłości jako wartości;
- przedstawienie obowiązków rodziców i dzieci, o których mówi Pismo Święte i nauka Kościoła;
- zapoznanie z zadaniami małżeńskimi ze szczególnym uwzględnieniem odpowiedzialnego rodzicielstwa;
- kształtowanie umiejętności oceniania postaw, które służą budowaniu święteckiego charakteru niedzieli w rodzinie;
- rozwijanie umiejętności analizowania zadań rodziny w Bożym planie stworzenia.

### Treści

- Liturgia Kościoła domowego (B.4).
- Przeżywanie niedzieli w rodzinie (C.12).
- Obowiązki chrześcijanina wobec rodziców (C.13).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Miłość, płodność, powołanie do czystości. Dziecko jako dar Boga (C.15).
- Rodzina podstawowym miejscem życia i wychowania. Zadania rodziny w planie stworzenia, zbawienia i uświęcenia (E.13).

### Wymagania

#### Uczeń:

- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego i uzasadnia potrzebę jej sprawowania (B.4.3);
- omawia prawidłowe sposoby przeżywania niedzieli (C.12.4);
- definiuje pojęcia: miłość, wdzięczność i szacunek w kontekście IV przykazania (C.13.1);
- analizuje zadania rodziny w Bożym planie stworzenia (C.13.2);

- wymienia obowiązki dzieci wobec rodziców oraz rodziców wobec dzieci, wiążąc je z czcią, jaka należy się samemu Bogu (C.13.3, E.13.1);
- opisuje istotę miłości małżeńskiej i jej cechy (C.15.1);
- definiuje pojęcia: wierność, czysta miłość, wstyd, wstydlivość (C.15.2);
- wyjaśnia, że dziecko jest darem Boga i owocem miłości rodziców (C.15.11).

## **Postawy**

Uczeń:

- pogłębia relację z Panem Jezusem (B.4.b);
- angażuje się w rodzinne świętowanie niedzieli (C.12.c);
- podejmuje starania o zachowanie świątecznego charakteru niedzieli w swojej rodzinie (C.12.d);
- przejawia postawę szacunku wobec rodziców i opiekunów (C.13.a);
- modli się za rodziców i opiekunów (C.13.b);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- modli się o czystość serca dla siebie oraz przyszłego współmałżonka (C.15.c);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- akceptuje nauczanie Kościoła odnośnie do życia i rodzicielstwa (C.15.f);
- inicjuje modlitwę w rodzinie i za rodzinę (E.13.a);
- pielęgnuje relacje w rodzinie (E.13.b);
- troszczy się o członków rodziny (E.13.c);
- chętnie pomaga (E.13.d).

## **Korelacja z edukacją szkolną**

- Wiedza o społeczeństwie:
  - małżeństwo, wspólnota majątkowa, prawa i obowiązki rodziców oraz dziecka, w tym pełnoletniego, obowiązek alimentacyjny.
- Wychowanie do życia w rodzinie:
  - prawa i obowiązki małżonków oraz rodziców; prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny;
  - odpowiedzialność w przeżywaniu własnej płciowości;
  - odpowiedzialność za sferę seksualną i prokreację;
  - metody rozpoznawania płodności;
  - antykoncepcja – jej rodzaje i skutki w aspekcie medycznym, psychologicznym i moralnym.

## **7. „Śpiewajcie Panu pieśń nową” (Ps 96,1)**

### **Cele katechetyczne:**

- ukazywanie wydarzeń roku liturgicznego jako konkretnych wyzwań dla życia i postępowania względem Boga i bliźnich;

- pogłębianie znajomości Pisma Świętego przybliżanego w wybranych obchodach liturgicznych;
- pogłębianie rozumienia roli Maryi oraz innych świętych i błogostawionych w życiu Kościoła i narodu polskiego;
- wdrażanie do przeżywania roku kościelnego w kontekście świadectwa chrześcijańskiego;
- kształtowanie umiejętności dostrzegania religijnego wymiaru życia poszczególnych osób wierzących i narodu polskiego.

## Treści

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Świadectwo chrześcijańskiego życia warunkiem głoszenia Ewangelii (F.1).
- Boże Narodzenie, dzieciństwo i życie ukryte Jezusa. Najważniejsze wydarzenia publicznej działalności Jezusa i ich znaczenie (A.15).
- Męka i śmierć Jezusa oraz ich rozumienie w świetle wiary (A.16).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Maryja w liturgii i w pobożności ludowej. Maryja w polskiej tradycji katolickiej (B.10).
- Kult świętych w roku liturgicznym (B.11).
- VII i X przykazanie Boże: troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Kościół w życiu narodu polskiego (E.6).

## Wymagania

Uczeń:

- omawia wydarzenia związane z Bożym Narodzeniem i ich kontekst (A.15.1);
- wymienia okoliczności wydarzeń Wielkiego Tygodnia, omawia przebieg wydarzeń męki i śmierci Jezusa (A.16.1);
- wyjaśnia, że pobożność wiernych i religijność ludowa są drogą przekazu tradycji (B.8.3);
- wymienia najważniejsze uroczystości i święta maryjne (B.10.2);
- uzasadnia kult świętych w obchodach roku liturgicznego (B.11.1);
- wymienia obchody ku czci największych świętych Kościoła (B.11.2);
- podaje przykłady akcji społecznych zwalczających ubóstwo i głód (C.16.9);
- ukazuje rolę Maryi w historii Polski dla zachowania wolności i tożsamości chrześcijańskiej: hymn *Bogurodzica*, obrona Jasnej Góry, ogłoszenie Maryi Królową Polski przez Jana Kazimierza, odsiecz wiedeńska (E.6.3);
- uzasadnia obowiązek dawania świadectwa przez uczniów Chrystusa (F.1.3);
- uzasadnia potrzebę zaangażowania chrześcijanina w dzieło misyjne (F.1.4).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem wypowiada tytuły Jezusa i używa ich w osobistej modlitwie (A.13.a);
- przygotowuje się do owocnego przeżywania świąt Bożego Narodzenia (A.15.a);
- wyraża wdzięczność za zbawczą Mękę i Śmierć Jezusa (A.16.a);
- jest przekonany o wartości udziału w nabożeństwie drogi krzyżowej i Gorzkich żali (A.16.b);

- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- włącza się w obchody uroczystości i świąt ku czci Maryi (B.10.b);
- modli się do Matki Bożej (B.10.c);
- pogłębia swoją więź z Matką Bożą (B.10.d);
- ma świadomość konieczności oddawania czci i szacunku świętym (B.11.a);
- wzoruje się na świętych i prosi o ich wstawiennictwo (B.11.b);
- angażuje się w pomoc biednym, uchodźcom i potrzebującym (C.16.c);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.c);
- stara się być wytrwałym w modlitwie (D.11.c);
- wykazuje modlitewną troskę o własną Ojczyznę (E.6.d);
- wykazuje zainteresowanie misyjną działalnością Kościoła (F.1.c);
- włącza się w pomoc duchową lub materialną na rzecz misji (F.1.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Wiedza o społeczeństwie:
  - wybrane problemy społeczne w Rzeczypospolitej Polskiej.

## **Wskazania do realizacji programu**

Trzeci rok nauki religii w szkole branżowej I stopnia konsekwentnie wpisuje się w kształtowanie dojrzałej wiary uczniów. Ideą, wokół której koncentrują się zagadnienia podejmowane w tej klasie, jest odpowiedzialność rozumiana jako odpowiedź na omawianą rok wcześniej nadzieję. Skoro bowiem mowa o młodzieży, warto w pierwszej kolejności popatrzeć na nią oczami św. Jana Pawła II – jako na „nadzieję Kościoła”. Pokładane w młodych nadzieje dotyczą m.in. wolności i kształtowania sumienia według Bożej nauki. Trudność tych zagadnień polega na tym, że poruszanie kwestii moralnych i nazywanie konkretnych grzechów może wywołać opór czy wręcz bunt młodych uczniów, zwłaszcza jeśli uczniowie będą mieli inną ocenę moralną danych zachowań. Wiele w tej kwestii będzie zależało od postawy katechety oraz jego stosunku do uczniów. Przekonanie o życzliwości nauczyciela wobec uczniów i głębokiej trosce o nich może przemawiać do nich silniej niż jakiegokolwiek inne argumenty.

Dla młodzieży w szkole ponadpodstawowej rówieśnicy stanowią bardzo istotne i opiotwórcze środowisko. Warto zatem właśnie tę grupę uczynić punktem wyjścia dla rozważań o obowiązkach chrześcijanina względem różnych społeczności, w których funkcjonuje lub będzie funkcjonował. W podejmowanych tematach warto jak najczęściej udzielać głosu młodzieży, umożliwiając w klasach ścieranie się różnych poglądów. Tego typu dyskusje – moderowane przez katechetę i odpowiednio skomentowane – będą niezwykle owocne w kontekście przyszłego życia społecznego i obowiązków podejmowanych względem rodziny, państwa czy Kościoła. Podejmując na lekcjach religii dyskusje z młodzieżą, jak również zachęcając uczniów do podejmowania dyskusji w grupach, należy zwracać uwagę na słownictwo i język, którym będą się posługiwać. Kształtowanie umiejętności poprawnego posługiwania się językiem polskim jest zadaniem spoczywającym na nauczycielach wszystkich przedmiotów.

Nauczanie religii na omawianym etapie edukacyjnym stanowi pomoc w odkrywaniu powołania. Jeden z obszarów tematycznych na lekcjach religii w III klasie szkoły branżowej I stopnia to różne drogi życiowe, na których człowiek realizuje swe powołanie do życia w miłości. W związku z tym omawiane są sakramenty w służbie wspólnoty. To również okazja do uświadomienia uczniom, iż miłość jako pragnienie dobra innych powinna stanowić siłę napędową wszelkich działań podejmowanych na gruncie rodzinnym, społecznym i zawodowym. Będą służyły temu przykłady osób, które realizują swe powołanie oraz misję w sposób zgodny z wolą Bożą i na rzecz innych. Warto zachęcać uczniów, by szukali takich wzorów wśród bliskich lub znanych sobie osób, jak również w swoim gronie. W jednostkach lekcyjnych służących wychowaniu do życia wspólnotowego za punkt wyjścia można także obracać aktywność uczniów, którzy w tym wieku często angażują się w inicjatywy o charakterze społecznym. Kwestią do dyskusji, w którą niewątpliwie młodzież zechce się włączyć, jest właściwie rozumiana równość społeczna i tolerancja. Na te zagadnienia należy przeznaczyć odpowiednio dużo czasu, by każda ze stron mogła wypowiedzieć swe stanowisko oraz zapoznać się z argumentami strony przeciwnej.

W klasie III na lekcjach religii wielokrotnie będzie podejmowany temat relacji międzyludzkich – na przykładzie błogostawieństw czy przykazań Dekalogu (od IV do X). Są to zagadnienia, w omawianiu których katecheta nie może ograniczyć się do przekazania uczniom nauki Kościoła bez uwzględnienia doświadczeń i poglądów młodych ludzi. Nie powinno wówczas zabraknąć tematów dyskusyjnych, zaś dyskusje nie zawsze będą spowodowane przekorą młodzieży czy skłonnością do buntu. Czasem stanowisko uczniów będzie wynikało z sytuacji egzystencjalnej lub tego, czego doświadczają oni w rodzinie i otoczeniu. Sposobem na wyrażenie przez uczniów ich niepokojów czy poglądów może być odpowiednio zaplanowana praca domowa. Innym rozwiązaniem jest przeprowadzenie wśród uczniów anonimowej ankiety odnoszącej się do zagadnień z danego działu. Po zapoznaniu się z jej wynikami katecheta będzie zorientowany w tym, jakie argumenty będą szczególnie potrzebne w danej klasie. Poruszając tematy dotyczące relacji międzyludzkich i grzechów przeciw przykazaniom od IV do X, w podsumowaniu wybranych lekcji, warto zawrzeć informację o tym, gdzie lub do kogo uczniowie mogą zwracać się po pomoc – niezależnie od tego, czy to oni wyrządzili krzywdę, czy zostali pokrzywdzeni. Wykorzystując jako podstawę typową dla młodzieńczego wieku wrażliwość, warto zaangażować uczniów w działalność charytatywną i wolontariat, np. na rzecz misji lub osób z niepełnosprawnością.

Tematyka omawianego roku dotyczy również tego, co jest szczególnie interesujące z punktu widzenia młodego człowieka, a zatem poszukiwania miłości. Jednym z zagadnień podejmowanych w tym dziale jest kwestia uczuć i ich moralnej oceny. Uczniowie na tym etapie dość intensywnie przeżywają wszelkie uczucia, dlatego przydatne będą wskazania odnośnie do ich poprawnej oceny.

Planując realizację zagadnień przewidzianych w programie klasy III szkoły branżowej I stopnia, należy zapewnić optymalną liczbę godzin na realizację działań poświęconych małżeństwu i rodzinie. Nauczanie religii na tym etapie edukacyjnym dla większości uczniów może być ostatnią okazją do systematycznego poznawania nauki Kościoła w tej kwestii. Nie może zatem zabraknąć treści związanych z powołaniem do życia w małżeństwie i rodzinie. Odpowiednio dużo czasu trzeba przeznaczyć na swoistą diagnozę stosunku młodzieży do tych zagadnień. Katecheta, podejmując tematy dotyczące życia w małżeństwie i rodzinie, nie może ograniczać się do prezentacji nauczania Kościoła, dla części uczniów bowiem nie będzie ono stanowiło argumentu w dyskusji. Konieczna jest znajomość zagadnień na

innych płaszczyznach i odnoszenie się do osiągnięć nauki. Jednocześnie w podsumowaniu wszelkich dyskusji winno jasno wybrzmieć stanowisko Kościoła w omawianych sprawach.

Tematyka życia małżeńskiego i rodzinnego winna być przesycona pozytywnymi przykładami, których brakuje zarówno w przestrzeni publicznej, przekazie medialnym, jak również w rodzinach niektórych uczniów. Zagadnienia te warto podejmować w dialogu z innymi przedmiotami. Pozytywne przykłady powinny dotyczyć także organizacji życia religijnego w rodzinie, przeżywania świąt i uroczystości, a także promowania wspólnot i ruchów religijnych adresowanych do małżeństw i rodzin. Zachęcając uczniów do odkrywania własnego powołania, nie można zapomnieć o modlitwie jako skutecznym środku wspierającym we właściwym wyborze drogi życiowej i realizacji powołania zgodnie z wolą Bożą.

Niezależnie od rozwiązań metodycznych i środków zaproponowanych w poradnikach dla nauczycieli, katecheci winni nieustannie weryfikować owocność własnych działań i podejmować takie środki i sposoby pracy, które zapewnią możliwie pełną realizację celów w danej klasie. Nie powinni przy tym żałować „trudu i pomysłowości, aby lekcje religii miały swój blask i świeżość, a także ten szczególny urok, jaki z natury Objawienia Bożego jest im właściwy” (Jan Paweł II, *Przemówienie do katechetów, nauczycieli i uczniów, Włocławek, 6 czerwca 1991*).





# **SZKOŁA PONADPODSTAWOWA – BRANŻOWA II STOPNIA**

*Katecheza tożsamości chrześcijańskiej*

---

Tytuł programu: ***Z Bogiem w dorosłym życiu***

**Program nr AZ-5-01/18**



# Szkoła branżowa II stopnia

## *Z Bogiem w dorosłym życiu*

Młodość to czas poszukiwania własnej tożsamości, próba znalezienia odpowiedzi na pytania: kim się jest, czego się chce i dokąd się zmierza? Rozwojowi własnej tożsamości towarzyszy poczucie odpowiedzialności za swoje czyny oraz duża wrażliwość ukierunkowana na wolność osobistą i prawo do samostanowienia. Należy ten potencjał wykorzystać i uświadomić uczniom, że skoro Bóg stworzył człowieka wolnym, to znaczy że ma on swoje życie tworzyć, a nie odtwarzać.

Program nauczania religii w szkole branżowej II stopnia przewiduje odkrywanie swojego życia z Bogiem. Rozpoczyna się od poszukiwania odpowiedzi na pytanie o sens istnienia w oparciu o poglądy filozoficzne mówiące o pochodzeniu człowieka i świata. Prowadzi też do kształtowania umiejętności poszukiwania i odkrywania szczęścia (dział I). W dziale II tematy dotyczą modlitwy jako środka komunikacji z Bogiem. Pojawiają się m.in. zagadnienia, takie jak: eschatologia, bóstwo i człowieczeństwo Jezusa, miłosierdzie, Biblia jako księga objawiona. Tematy działu III omawiają Kościół jako wspólnotę, w której człowiek się realizuje i wzrasta w wierze. Jedność tego Kościoła jest dziełem Ducha Świętego, który działa przez sakramenty. W dziale IV zaproponowane są zagadnienia prezentujące postaci i fakty historyczne, które dowodzą, że chrześcijanie nie są ludźmi idącymi za jakąś filozofią, ale na mocy namaszczenia Duchem Świętym są umiłowanymi dziećmi Boga. Treści działu V wyposażają uczniów w wiedzę, że naturalne zdolności odróżniania dobra od zła oraz zdolność wartościowania i umiejętność postępowania według norm chrześcijańskich to dary Boga. To swoista „nawigacja”, w którą ludzie zostali wyposażeni, aby umożliwić im poszukiwanie drogi do szczęścia, będącego celem życia. W przekazie treści katechetycznych nie może zabraknąć wiedzy, która uświadomi uczniom, że nie żyją dla siebie, ale że w życiu liczy się dobro wspólne i ważna jest umiejętność życia według norm obowiązujących w społeczeństwie (dział V). Ostatnia część zagadnień to przekaz umiejętności samooceny w świetle norm Dekalogu i nauczania Kościoła dotyczących przykazań odnoszących się do drugiego człowieka.

## **1. „Nie jesteś już niewolnikiem, lecz synem” (Ga 4,7)**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie poglądów filozoficznych mówiących o pochodzeniu człowieka i świata;
- ukazanie, na czym polega realizowanie w życiu drogi błogosławieństw;
- kształtowanie umiejętności wartościowania czynników warunkujących szczęście.

## Treści

- Koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1).
- Drogi poznania Boga (A.2).
- Tajemnica pozornej niemocy Boga (A.7).
- Świat znakiem Boga. Świat stworzony z niczego (A.8).
- Boże pochodzenie świata, piękno świata (A.10).
- Boskie pochodzenie pragnienia szczęścia. Chrześcijańska wizja szczęścia (C.1).
- Poszanowanie godności i życia człowieka (C.14).
- Powołanie mężczyzny i kobiety. Kościół wobec ideologii *gender* (C.15).
- Rodzina podstawowym miejscem życia i wychowania. Zadania rodziny w planie stworzenia, zbawienia, uświęcenia (E.13).

## Wymagania

Uczeń:

- charakteryzuje główne koncepcje dotyczące człowieka i świata (A.1.3);
- charakteryzuje drogi poznania Boga (człowiek i świat) (A.2.1);
- definiuje transcendencję i immanencję Boga wobec świata (A.7.2);
- wyjaśnia istotową różnicę pomiędzy tworzeniem (przekształcaniem) a stwarzaniem (z niczego) (A.8.2);
- wskazuje w świecie na piękno i harmonię, które są pieczęcią Boga (A.10.1);
- wskazuje we współczesnej kulturze zafałszowane wizje szczęścia (materialistyczny konsumpcjonizm, hedonizm) (C.1.3);
- uzasadnia potrzebę głoszenia wartości życia (C.14.3);
- wskazuje różnice prowadzące do integracji płciowej (C.15.5);
- wyjaśnia, jak troszczyć się o czystość w miłości (C.15.9);
- omawia znaczenie modlitwy w rodzinie jako Kościele domowym (E.13.2).

## Postawy

Uczeń:

- identyfikuje się z chrześcijańską koncepcją człowieka i świata oraz konsekwentnie stosuje ją w swoim życiu (A.1.a);
- jest otwarty na poszukiwanie Boga (A.2.a);
- rozwija w sobie postawę wiary i zaufania Bogu (A.7.a);
- umacnia w sobie postawę wdzięczności za stworzony świat i za dar życia (A.8.b);
- kształtuje w sobie postawę wrażliwości na piękno świata i natury, widzi w tym obraz Bożego piękna (A.10.a);
- odrzuca postawy materialistyczno-konsumpcyjne (C.1.c);
- identyfikuje się z wartościami *pro life* (C.14.c);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- urzeczywistnia w swoim życiu postawę czystości (C.15.e);
- inicjuje modlitwę w rodzinie i za rodzinę (E.13.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - gatunki literackie;
  - treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

- żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - społecznie akceptowany system aksjologiczny;
  - katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim;
  - role społeczne człowieka;
  - współczesne typy rodziny.

## **2. „Panie, do kogóż pójdziemy? Ty masz słowa życia wiecznego” (J 6,68)**

### **Cele katechetyczne:**

- przedstawienie Biblii jako księgi objawionej, przez którą Bóg pozwala się poznać i uczy modlitwy;
- ukazanie nowego oblicza miłosierdzia i sposobów jego realizacji we współczesnym świecie;
- rozwijanie umiejętności postępowania się różnymi formami modlitwy;
- ukazanie modlitwy jako nieodłącznego elementu życia;
- rozwijanie umiejętności modlenia się za wstawiennictwem świętych oraz na wzór biblijnych postaci;
- ukazanie wiary jako skarbu, który musi być dobrze strzeżony w zmieniającym się świecie.

### **Treści**

- Bóg stał się człowiekiem. Jezus – prawdziwy Bóg i prawdziwy człowiek (A.13).
- Miłosierdzie – przymiot i dar Boga. Odpowiedź człowieka na Boże miłosierdzie (A.25).
- Obcowanie świętych jako komunია dóbr duchowych oraz komunია Kościoła w niebie i na ziemi (A.23).
- Tradycja a Pismo Święte. Interpretacja depozytu wiary – Urząd Nauczycielski Kościoła (A.4).
- Modlitwa uwielbieniem Boga za dzieło stworzenia (D.1).
- Biblijne wzorce modlitwy (D.2).
- „Księga modlitwy” – Księga Psalmów (D.3).
- Modlitwa odpowiedzią na ludzkie potrzeby i zawierzeniem Bożej miłości (D.5).
- Tradycja modlitwy chrześcijańskiej. Formy modlitwy (D.8).
- Świadkowie modlitwy (D.9).
- Różne rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10).
- Rytm życia modlitewnego (D.11).
- Skuteczność modlitwy (D.12).
- Wzór modlitwy chrześcijańskiej. Treść Modlitwy Pańskiej (D.14).
- Cztery prawa życia duchowego. Wyznanie wiary (E.9).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje na wypełnienie zapowiedzi Starego Testamentu w Jezusie Chrystusie (A.13.1);
- definiuje pojęcia: miłosierdzie i wyobraźnia miłosierdzia (A.25.1);
- wyjaśnia istotę obcowania świętych (A.23.1);
- charakteryzuje istotę Tradycji i formy jej przekazywania (A.4.2);
- uzasadnia, że Bóg inicjuje dialog z ludźmi (D.1.1);
- ukazuje potrzebę poddania się woli Bożej jako istotny element modlitwy (Dawid) (D.2.3);
- wyjaśnia, że psalmy są „arcydziałem modlitwy w Starym Testamencie” (D.3.1);
- wyjaśnia, na czym polega nowość modlitwy chrześcijańskiej zanoszonej „nie tylko przez Chrystusa, lecz także w Nim” (KKK) (D.5.1);
- omawia biblijne podstawy modlitwy wspólnotowej (D.8.1);
- wyjaśnia wstawienniczą rolę świętych (D.9.2);
- charakteryzuje rodzaje duchowości chrześcijańskiej (D.10.1);
- interpretuje biblijny nakaz trwania na modlitwie (D.11.1);
- omawia rytm modlitwy w cyklu roku liturgicznego, tygodnia i dnia (D.11.2);
- wyjaśnia związek posiadanego obrazu Boga ze skutecznością modlitwy (D.12.1);
- wyjaśnia, że Modlitwa Pańska jest najdoskonalszą z modlitw i na jej przykładzie wskazuje cechy modlitwy chrześcijańskiej (D.14.2);
- omawia znaczenie Modlitwy Pańskiej w pierwszych wspólnotach, w sakramentach wtajemniczenia (D.14.4);
- podaje cztery prawa życia duchowego i omawia sposoby odniesienia ich do swojego życia (E.9.1).

## Postawy

Uczeń:

- uznaje w Jezusie Boga (A.13.b);
- wyraża Bogu wdzięczność za dar miłosierdzia (A.25.a);
- modli się za wstawiennictwem świętych (A.23.a);
- kształtuje postawę szacunku i posłuszeństwa wobec Pisma Świętego (A.4.a);
- odczytuje wybrane sytuacje z życia jako zaproszenie do dialogu z Bogiem (D.1.a);
- ufa Panu Bogu (D.2.b);
- modli się psalmami w określonych sytuacjach egzystencjalnych (D.3.a);
- zwraca się do Boga w modlitwie (D.5.a);
- świadomie uczestniczy w liturgii (D.8.a);
- modli się na wzór świętych (D.9.a);
- pogłębia własną duchowość (D.10.a);
- podejmuje codzienne obowiązki w duchu „nieustannej modlitwy” (D.11.a);
- praktykuje każdy rodzaj modlitwy (D.11.b);
- stara się być wytrwałym na modlitwie (D.11.c);
- kształtuje postawę pokory, ufności i wytrwałości w zwracaniu się do Boga na modlitwie (D.12.a);
- z szacunkiem odmawia Modlitwę Pańską jako tę, której nauczył Jezus Chrystus (D.14.a);
- poprzez wspólne odmawianie Modlitwy Pańskiej jednoczy się ze wspólnotą Kościoła (D.14.b);
- kieruje się prawami życia duchowego (E.9.a).

**Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - Biblia, w tym fragmenty Księgi Koheleeta, Księgi Psalmów;
  - Jan Kochanowski, wybrane psalmy, w tym Psalm 13, Psalm 47, tren IX, X, XI, XIX;
  - biblizmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
  - motyw modlitwy w wybranych utworach literackich.

**3. „I na tej skale zbuduję mój Kościół” (Mt 16,18)****Cele katechetyczne:**

- kształtowanie umiejętności analizowania związku pomiędzy wiarą a życiem sakramentalnym;
- przedstawienie Ducha Świętego działającego w Kościele oraz w życiu człowieka;
- przybliżenie wiary zakorzenionej w liturgii i sakramentach;
- przedstawienie zadań osób wierzących, które wypływają z powołania do życia w Kościele, społeczeństwie i rodzinie.

**Treści**

- Cechy ludu Bożego (A.21).
- Kościół zrodzony w sercu Ojca. Misterium Kościoła (A.20).
- Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Celebracja sakramentu chrztu świętego. Celebracja sakramentu bierzmowania. Celebracja sakramentu Eucharystii. Znaki i symbole w liturgii sakramentów wtajemniczenia (B.5).
- Sakramenty uzdrowienia. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania. Sprawowanie sakramentu namaszczenia chorych. Skutki sakramentów uzdrowienia dla człowieka (B.6).
- Sakramenty w służbie wspólnoty. Znaczenie i skutki sakramentów w służbie wspólnoty (B.7).
- Pogrzeb chrześcijański jako obrzęd liturgiczny Kościoła (B.9).
- Formy pobożności wiernych i religijności ludowej (B.8).
- Tradycje liturgiczne (obrzędk) (B.2).
- Liturgia Kościoła domowego (B.4).
- Charyzmat w Kościele i dla Kościoła (E.10).

**Wymagania**

Uczeń:

- wylicza i omawia cechy ludu Bożego (kapłański, prorocki i królewski) (A.21.1);
- charakteryzuje poszczególne etapy przygotowania i istnienia Kościoła (zapowiedziany, przygotowany, ustanowiony, ukazany i wypełniony) (A.20.2);
- analizuje i interpretuje obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego (B.5.3);
- analizuje i interpretuje teksty liturgiczne odnoszące się do poszczególnych sakramentów uzdrowienia (B.6.3);

- interpretuje teksty i czynności obecne w liturgii sakramentów w służbie wspólnoty (B.7.3);
- wyjaśnia, że pogrzeb chrześcijański jest obrzędem liturgicznym Kościoła (B.9.1);
- wymienia formy pobożności ludowej (B.8.3);
- wymienia tradycje liturgiczne obecne w Kościele (B.2.2);
- charakteryzuje poszczególne tradycje liturgiczne (obrządków) (B.2.3);
- wymienia elementy liturgii Kościoła domowego i uzasadnia potrzebę jej sprawowania (B.4.3);
- wymienia charyzmaty i wyjaśnia ich specyfikę (E.10.1);
- wskazuje na związek między charyzmatem i urzędem w Kościele (E.10.2).

## Postawy

Uczeń:

- włącza się w realizację kapłańskiej, prorockiej i królewskiej misji Kościoła (A.21.a);
- umacnia swoją tożsamość jako członek ludu Bożego (A.21.b);
- kształtuje w sobie postawę wdzięczności Bogu za Kościół (A.20.a);
- wyraża wdzięczność Bogu i ludziom za przyjęte sakramenty wtajemniczenia (B.5.a);
- świadomie korzysta z sakramentów uzdrowienia (B.6.b);
- wyraża ufność w pomoc Bożą udzielaną w sakramentach w służbie wspólnoty (B.7.b);
- świadomie i z wiarą uczestniczy w obrzędach pogrzebu (B.9.b);
- docenia wartość pobożności ludowej (B.8.c);
- okazuje szacunek wobec innych tradycji liturgicznych (obrządków) (B.2.b);
- pogłębia relację z Jezusem, angażuje się w dzieła miłości (B.4.b);
- odkrywa szczególne dary, którymi został obdarzony (E.10.a);
- rozwija posiadane zdolności i dary Ducha Świętego w służbie innym (E.10.b).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - rola symbolu i metafory w przekazie wartości kulturowych (duchowych), moralnych i wartości *sacrum* w tekstach literatury i kultury.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - potrzeby człowieka i ich hierarchia;
  - zasady wzajemności, zaufania i pomocy w relacjach społecznych.

## 4. „A bramy piekielne go nie przemogą” (Mt 16,18)

### Cele katechetyczne:

- budowanie świadomości dotyczącej znaczenia historii Kościoła, wagi poświęcenia oraz siły, jaką mają one w budowaniu tożsamości religijnej;
- ukazanie roli świętych w historii Kościoła;
- ukazanie faktów historycznych zmieniających bieg wydarzeń jako szansy rozwoju Kościoła;



- przygotowanie do interpretacji i oceny faktów historycznych prowadzących do zrozumienia współczesnego Kościoła;
- kształtowanie odpowiedzialności za realizację własnego powołania w wymiarze wspólnotowym.

## Treści

- Formowanie się *Credo*. Św. Augustyn (E.1).
- Kościół w średniowieczu: rola zakonów i klasztorów; działalność świętych: Benedykta i Franciszka oraz dzieło podjęte przez benedyktynów i franciszkanów. Schizma wschodnia, reforma gregoriańska, wyprawy krzyżowe, życie umysłowe XII i XIII w., spór o ewangeliczne ubóstwo, Kościół w społeczeństwie feudalnym, inkwizycja, powstanie uniwersytetów (E.2).
- Zapoznanie z osobą św. Tomasza z Akwinu (E.2).
- Przyczyny reformacji i reformy katolickiej. Dzieło Soboru Trydenckiego (E.3).
- Kościół wobec wyzwania oświecenia i rewolucji francuskiej. Narodziny katolickiej nauki społecznej (E.4).
- I Sobór Watykański. Nauczanie II Soboru Watykańskiego. Współczesne życie zakonne. Posoborowe nauczanie papieskie (E.5).
- Obecność i działanie Ducha Świętego w historii zbawienia i w Kościele (A.19).

## Wymagania

Uczeń:

- wskazuje na kwestie związane ze spotkaniem świata pogańskiego i kultury antycznej z chrześcijaństwem (E.1.3);
- omawia znaczenie edyktu mediolańskiego (E.1.6);
- wskazuje ogólnie proces formułowania prawd wiary (E.1.7);
- wyjaśnia pojęcia: dogmat i herezja (E.1.8);
- prezentuje rolę średniowiecznych zakonów i klasztorów (E.2.1);
- wymienia średniowieczne zakony i przybliża ich założycieli (E.2.2);
- wykazuje aktualność idei benedyktyńskiej i franciszkańskiej (E.2.3);
- streszcza najważniejsze uchwały Soboru Trydenckiego (E.3.2);
- charakteryzuje podstawy intelektualne oświecenia (deizm, racjonalizm, modernizm, masoneria) (E.4.1);
- określa wyzwania społeczne w Europie XIX w. i udzieloną na nie odpowiedź Kościoła (E.4.4);
- przedstawia rozwój nauczania Kościoła podczas soborów watykańskich (E.5.1);
- rozpoznaje działanie Ducha Świętego w tekstach biblijnych, w historii Kościoła i znakach czasu (A.19.2).

## Postawy

Uczeń:

- z szacunkiem odnosi się do Kościoła i jego historii (E.1.a);
- odważnie przeciwstawia się stereotypom na temat wybranych wydarzeń z przeszłości Kościoła (E.2.a);
- wzoruje się na duchowości św. Benedykta i św. Franciszka (E.2.c);

- zajmuje stanowisko w ocenie wydarzeń z dziejów Kościoła (E.3.d);
- pogłębia swoją wiedzę o Kościele (E.4.b);
- uwzględnia naukę soborów w swoim życiu (E.5.c);
- kształtuje osobistą relację z Duchem Świętym (A.19.a);
- współpracuje z darami Ducha Świętego (A.19.c).

### **Korelacja z edukacją szkolną**

- Język polski:
  - główne prądy filozoficzne oraz ich wpływ na kulturę kolejnych epok.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - Kościoły i inne związki wyznaniowe funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej.

## **5. „Ku wolności wyswobodził nas Chrystus” (Ga 5,1)**

### **Cele katechetyczne:**

- wyjaśnienie sposobów formacji sumienia;
- wyjaśnienie nauczania Kościoła na temat równości, solidarności oraz dobra wspólnego w społeczeństwie.

### **Treści**

- Wolność jako dążenie do prawdy i dobra (C.2).
- Zasady formacji sumienia (C.5).
- Cnoty boskie i kardynalne (C.6).
- Władza w kontekście orędzia Ewangelii (C.13).
- Sprawiedliwość i solidarność społeczna (C.16).
- Życie w prawdzie (C.17).
- Pojęcie dobra wspólnego. Zasada solidarności i pomocniczości (E.12).
- Troska o potrzebujących, uchodźców, walka z głodem na świecie (C.16).
- Wpływ ustroju społeczno-politycznego na życie człowieka (C.16).

### **Wymagania**

Uczeń:

- opisuje zagrożenia związane z negacją prawdy obiektywnej (C.2.4);
- podaje przykłady skutków niewłaściwego korzystania z wolności (C.2.5);
- wymienia uniwersalne zasady formacji sumienia (C.5.4);
- hierarchizuje cnoty i wskazuje praktyczne możliwości ich nabywania (C.6.3);
- interpretuje stosunek Jezusa do władzy (C.13.5);
- charakteryzuje naukę społeczną Jezusa (C.16.1);
- wyjaśnia, czym jest katolicka nauka społeczna (C.16.2);
- objaśnia sposoby walki z zagrożeniami globalizacji (C.16.11).

## Postawy

Uczeń:

- unika wszelkich form zniewolenia (C.2.d);
- podejmuje wysiłek formacji własnego sumienia (C.5.a);
- prowadzi życie według cnót (C.6.b);
- okazuje szacunek wobec rządzących i swoich przełożonych (C.13.c);
- przyjmuje postawę odpowiedzialności za świat stworzony, siebie i drugiego człowieka (C.16.a).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Wiedza o społeczeństwie:
  - różnice w przestrzeganiu praw człowieka w państwie demokratycznym i niedemokratycznym;
  - prawa mniejszości narodowych i etnicznych;
  - współczesne społeczeństwo (otwarte, postindustrialne, konsumpcyjne, masowe i informacyjne);
  - problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim.

## 6. „Tylko nie bierzcie tej wolności jako zachęty do hołdowania ciału” (Ga 5,13)

### Cele katechetyczne:

- ukazanie zależności między normami wyływającymi z przykazań Dekalogu a postępowaniem człowieka;
- rozwijanie umiejętności oceniania relacji człowieka z Bogiem w świetle I, II i III przykazania Dekalogu;
- ukazanie praw i obowiązków chrześcijanina wynikających z Dekalogu.

### Treści

- Wiara w jednego Boga (I przykazanie Boże) (C.10):
  - wykroczenia przeciwko wierze i Bogu;
  - współczesne wyobrażenia Boga.
- III przykazanie Boże (C.12):
  - stosunek Jezusa do szabatu:
    - \* zmartwychwstanie jako początek nowego czasu;
    - \* biblijne uzasadnienie świętowania niedzieli;
    - \* przeżywanie niedzieli w rodzinie.
- VI i IX przykazanie Boże (C.15):
  - powołanie do czystości.
- VII i X przykazanie Boże (C.16):
  - własność prywatna i wspólna.
- VIII przykazanie Boże (C.17):
  - życie w prawdzie;
  - wykroczenia przeciw VIII przykazaniu.

## Wymagania

Uczeń:

- podaje przykłady wpływu ateizmu, symonii, zabobonu, bałwochwalstwa, wróżbiarstwa, magii na relację z Bogiem (C.10.2);
- wymienia zasady religijne obchodzenia szabatu przez Żydów (C.12.1);
- omawia stosunek Jezusa do szabatu (C.12.2);
- wskazuje różnice prowadzące do integralności płciowej (C.15.5);
- wyjaśnia, jak troszczyć się o czystość w miłości (C.15.9);
- omawia sposoby właściwego korzystania z dóbr ziemskich, wskazując na granice uprawnionej autonomii rzeczywistości ziemskiej (C.16.3);
- rozróżnia interpretację VIII przykazania w Starym Testamencie od interpretacji w Nowym Testamencie (C.17.3);
- ocenia treści informacji w środkach przekazu w kontekście VIII przykazania (C.17.8).

## Postawy

Uczeń:

- podejmuje walkę z grzechami przeciwko I przykazaniu (C.10.d);
- podejmuje starania o zachowanie świętecznego charakteru niedzieli w swojej rodzinie (C.12.d);
- akceptuje i docenia własną płciowość (C.15.a);
- troszczy się o czystość serca (C.15.b);
- inspiruje innych do zachowania czystości (C.15.d);
- szanuje własność wspólną i prywatną (C.16.b);
- troszczy się o dobro wspólne (C.16.f);
- kształtuje postawę prawdomówności (C.17.a);
- weryfikuje treści otrzymywanych informacji (C.17.d).

## Korelacja z edukacją szkolną

- Język polski:
  - elementy erystyki w dyskusji i ich etyczna ocena;
  - multimedialne oraz internetowe źródła informacji i ich krytyczna ocena.
- Informatyka:
  - prywatność informacji i ochrony danych oraz praw własności intelektualnej.
- Wiedza o społeczeństwie:
  - przekazy medialne i przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy;
  - przejawy patologii życia publicznego i ich negatywny wpływ na życie publiczne;
  - mechanizmy korupcji.

## Wskazania do realizacji programu

Szkoła branżowa II stopnia stanowi kontynuację kształcenia ogólnego w szkole branżowej I stopnia. Nauka w tym typie szkoły służy wyposażeniu uczniów w niezbędną wiedzę. Przekazane treści i umiejętności stanowią fundament wykształcenia i mają służyć uczeniu się przez całe życie.

Założenia programowe nauki religii w szkole branżowej II stopnia przewidują realizację materiału bez podziału na klasy. Rolą nauczyciela religii w konkretnej szkole będzie rozkład tego materiału na dwa lata, w sposób umożliwiający optymalny przekaz treści oraz kształtowanie umiejętności i postaw. Ze względu na wewnętrzną logikę programu, zalecane jest realizowanie poszczególnych działów w takiej kolejności, w jakiej zostały one zaprezentowane.

Podobnie jak w kształceniu ogólnym, tak i na lekcjach religii podstawą kształtowanych umiejętności i postaw jest konkretna wiedza. Nie można zatem lekceważyć wymagań szczegółowych odnoszących się do treści religijnych, definicji czy faktów z życia Kościoła. W pierwszym roku pracy z uczniami warto zdiagnozować wpieryw tę wiedzę, by uzupełniać ją lub odwoływać się do wiadomości już posiadanych przez uczniów. Jest to szczególnie istotne i cenne w szkołach w przypadku, gdy nauczanie religii w szkole branżowej I stopnia prowadził inny nauczyciel religii. Absolwenci szkoły branżowej II stopnia będą mogli ubiegać się o miejsce na wybranym kierunku studiów wyższych, zatem winni posiadać wiadomości na odpowiednim poziomie. Ponadto do celów szkoły na omawianym etapie należy kształtowanie szacunku do wiedzy. W realizacji tego celu nie bez znaczenia będzie postawa nauczyciela religii, który z szacunkiem odniesie się do treści i nie zrezygnuje z ich przekazu, choćby nawet uczniowie mieli co do niego takie oczekiwania. Taka postawa będzie wyrażała się m.in. poprzez stosowne wymagania wobec uczniów dotyczące kryteriów oceniania.

Zagadnienia podejmowane na lekcjach religii mają konkretne zastosowanie życiowe. Warto uświadamiać to uczniom, zachęcając do poszukiwania sposobów zastosowania przekazanej wiedzy w praktyce. Istotna jest zatem aktywizacja uczniów w kreatywnym rozwiązywaniu problemów dotyczących wiary i moralności, z uwzględnieniem nauczania Kościoła. Ważne jest przy tym zaprezentowanie uczniom źródeł, z których będą mogli korzystać lub do których odwołają się w razie potrzeby już po zakończeniu edukacji w szkole. Przy stosowaniu metod i narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnej, nauczyciel winien wdrażać uczniów do odpowiedzialnego i bezpiecznego korzystania z tych zdobyczy techniki.

Doceniając wiek uczniów oraz kształtującą się dojrzałość, należy pozostawić im pewną swobodę w poszukiwaniu źródeł i pomocy, a także dokonywaniu ich selekcji i wartościowania. Takie działanie przyczyni się do większej samodzielności w myśleniu i działaniu w dorosłym życiu.

Dobre efekty dydaktyczne, a także wychowawcze przyniesie korelacja międzyprzedmiotowa, podejmowana nie tylko na poziomie programów, ale także podręczników we współpracy z nauczycielami innych przedmiotów. Dzięki temu wiedza z różnych dyscyplin zostanie zintegrowana, a uczniowie łatwiej dostrzegą związek religii z życiem.

Z punktu widzenia uczniów ważne jest w omawianym typie szkoły zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów oraz uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu (zob. *Podstawa programowa kształcenia ogólnego w szkole branżowej II stopnia*). Lekcje religii mogą i powinny stać się swoistą „szkołą dialogu”, jeśli nauczyciel umożliwi uczniom prowadzenie dyskusji, a także sam będzie otwarty na opinie i sądy odmienne od jego własnych. Niejednokrotnie to właśnie szacunek dla rozmówcy, także tego o innych poglądach, wraz z rzeczowymi argumentami przyczyniają się do tego, że stanowisko Kościoła może zostać uznane za własne. Dyskusje na niektóre tematy mogą wzbudzać silne emocje. Należy to przewidywać i uwzględniać w procesie nauczania-uczenia się. Wszelkie dyskusje warto rozpoczynać od przypomnienia obowiązujących w nich zasad, uprzedzać uczniów o planowanym temacie, by mogli we własnym zakresie poszukać argu-

mentów, a w przypadku pracy w grupach warto mieć na uwadze poziom wiedzy uczniów, jak również ich wzajemne relacje. Nauczyciel religii poprzez swoje działania, podobnie jak inni nauczyciele, ma rozwijać wrażliwość społeczną, moralną i estetyczną uczniów. Cenne będzie w tej kwestii odwoływanie się do doświadczeń uczniów, jak również reagowanie na bieżące sprawy i wydarzenia z życia publicznego.

Pod względem metodycznym zalecane jest stosowanie zróżnicowanych metod i sposobów nauczania, ze szczególnym uwzględnieniem metod poszukujących, aktywizujących i praktycznych. Niektórym tematom będą dobrze służyły metody eksponujące. W ich przypadku należy jednak pamiętać, że projekcja filmu, prezentacja multimedialna czy jakkolwiek inny sposób nie może wyręczyć nauczyciela. Rolą nauczyciela jest wprowadzenie uczniów w rzeczywistość, której mają doświadczyć za pomocą ekspozycji, jak również opatrzenie go komentarzem. Wszelkie projekcje stosowane na lekcjach muszą mieć związek z tematem i celami konkretnej jednostki.

Korzystając z bogactwa metod i środków znanych współczesnej dydaktyce, nauczyciel religii nie powinien zapominać o metodach katechetycznych. Szczególnie często warto sięgać po metody biblijne, aby słowo Boże stało się uczniom bliższe. Otwierając Biblię, nie można czynić z niej zbioru historii umoralniających czy dowodzić nią własnych twierdzeń. Dla niektórych uczniów lekcje religii będą jedyną okazją do kontaktu z Biblią. Warto zatem wykorzystać ten czas na uświadomienie młodzieży, że w słowie Bożym znajdzie odpowiedzi na własne pytania i dylematy. Posłuży temu przypomnienie zasad właściwego czytania Biblii oraz egzystencjalna interpretacja tekstów biblijnych.

W nauczaniu religii nie powinno zabraknąć zachęt do udziału w praktykach religijnych i zaangażowania się uczniów w życie parafii. Choć te pierwsze nie podlegają ocenie szkolnej, to wiążą się z postawami odpowiadającymi przekazywanym treściom. Ponadto nauczyciel winien wykazywać troskę o dalszą formację duchową i życie sakramentalne uczniów, którzy w większości przyjęli już sakrament bierzmowania. Przy okazji tematów dotyczących wychowania do życia we wspólnocie Kościoła warto dokonać prezentacji ruchów i grup parafialnych, wskazując na wartość przynależności do nich. Jeśli w klasie są uczniowie należący do wspólnoty religijnej, ich świadectwo może być dodatkową motywacją do przystąpienia do niej kolejnych osób.

W szkolnym nauczaniu religii uczestniczy młodzież o zróżnicowanym poziomie życia religijnego – zarówno wierzący, jak i poszukujący oraz deklarujący brak wiary. Często postawy te wynikają z braku wsparcia religijnego w środowisku rodzinnym. Uczniowie na nowo winni poznać wartość modlitwy, która na lekcjach ma przyjąć formę prawdziwego dialogu z Bogiem. Potrzebne jest modyfikowanie modlitw odmawianych na lekcjach, z uwzględnieniem tematu i celów lekcji, aktualnego okresu roku liturgicznego, a także ich konkretnej sytuacji życiowej.

Nauczanie religii w szkole branżowej II stopnia stanowi duże wyzwanie dla nauczyciela religii. Z jednej strony ma on sprostać wszelkim wymaganiom dydaktycznym w realizacji procesu nauczania-uczenia się na najwyższym poziomie, a jednocześnie – jak przypominał Jan Paweł II – „ma być głosem, który odsyła do Słowa, przyjacielem, który prowadzi do Obłubieńca” (*Homilia z okazji Jubileuszu Katechetów i Nauczycieli Religii, 10 XII 2000*). W ten sposób zrealizuje on ostateczny cel katechezy, którym jest doprowadzenie nie tylko „do spotkania z Chrystusem, ale zjednoczenia a nawet głębokiej z Nim zażyłości” (por. CT 5).

## Współpraca środowisk wychowawczych

### a. Rodzina

1. Współpraca katechety z rodzicami zmienia swój kształt ze względu na coraz większe usamodzielnienie młodzieży. Niezmiernie należy wskazywać na rolę integralności w działaniach środowisk wychowawczych, a także na znaczenie relacji w rodzinie dla harmonijnego rozwoju młodego człowieka, jego wizji rodziny i małżeństwa. Ważne jest też ukazywanie zależności między dobrą atmosferą w rodzinie a większą odpornością na różnego rodzaju uzależnienia i niebezpieczeństwa na drodze osiągnięcia dorosłości.
2. Konieczne jest poznawanie środowiska, w którym dorasta i funkcjonuje młodzież.
3. Istotne jest nawiązywanie kontaktów z rodziną przy różnych okazjach. Jest to zadanie tym bardziej pilne, że do szkoły ponadpodstawowej uczęszcza młodzież z różnych parafii, dlatego katecheta kontaktuje się z rodzicami uczniów głównie poprzez szkołę. Tymczasem dzienniki elektroniczne, które pojawiają się w szkołach w miejsce tradycyjnych, znacznie osłabiają relacje rodziców ze szkołą i osobiste kontakty z nauczycielami.

### b. Parafia

1. Działania podejmowane w tym środowisku zmierzają do zapoznania i wprowadzenia młodzieży w ruchy religijne i stowarzyszenia istniejące w parafii (w szczególności: Ruch Światło-Życie, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, służba liturgiczna). Działania te powinny być naturalną konsekwencją wcześniejszych przygotowań do przyjęcia sakramentu bierzmowania.
2. W czasie nauki w szkole ponadpodstawowej zadania parafii dotyczą także formacji młodzieży do podjęcia zadań związanych z realizacją życiowego powołania, przyjęciem sakramentu małżeństwa i tworzeniem Kościoła domowego.
3. W związku z tym, że ocena roczna wystawiona na świadectwie szkolnym w miejscu *religia/etyka* nie potwierdza udziału w zajęciach z religii rzymskokatolickiej, parafia, na której terenie znajduje się szkoła ponadpodstawowa, powinna prowadzić rzetelną dokumentację udziału uczniów w nauce religii. Wydaje się uzasadnione wydanie młodzieży kościelnego dokumentu poświadczającego udział w nauczaniu religii w zakresie szkoły ponadpodstawowej.





**DUSZPASTERSTWO  
KATECHETYCZNE W PARAFII  
DLA MŁODZIEŻY  
ZE SZKÓŁ  
PONADPODSTAWOWYCH**

---



## Cztery Ewangelie i etapy dojrzewania chrześcijańskiego według C.M. Martiniego

Ewangelia	Św. Marka	Św. Mateusza	Św. Łukasza	Św. Jana
Cel	<b>Przedchrzcielny</b> Nawrócenie Mk 4,11; 5,39	<b>Postchrzcielny</b> Wejść do Kościoła i uczestniczyć w życiu wspólnoty Mt 5-7; 10; 13; 18; 24	<b>Teologiczny</b> Praktyczny: przygotować się do ewangelizacji Teoretyczny: zrozumieć istotę wspólnoty chrześcijańskiej Łk 24 – Dz	<b>Dojrzałość</b> Proste i kontemplatywne rozumienie w wierze i miłości tego, co stanowi serce każdego życia chrześcijańskiego: Trójcy Przenajświętszej
Doświadczenie życia sakramentalnego	Chrzest	Chrzest i sakrament pokuty – wyznawanie grzechów – pojednanie	Bierzmowanie – modlitwa	Eucharystia – sakrament kapłaństwa – sakrament małżeństwa
Rodzaj modlitwy	Mk 10,46-51; Niewidomy pod Jerychem: <i>Jezusie, Synu Dawida, ulituj się nade mną!</i> <i>Rabbuni, żebym przejrzał,</i> także Dz 2,37-38; 16,30	Mt 6,9-19; Ojcze nasz, także Dz 8,30-39; Filip i dworzanie etiopski	Ewangelia modlitwy – Kościół zjednoczony, który łamie się chlebem Łk 24,53; Dz 2,46; 4,22-30	Modlitwa kapłańska o jedność J 17,1nn
Charyzmat	Kerygmat – proklamacja świadka (świadectwo)	Mt 25, 31nn Manifestacja aktów miłości	Diakonia – męczeństwo; Szczepan świadek przez postawę służebną	Dojrzała postawa służby we wspólnocie
Refleksja religijna	Mk 7,21-23; lista wad	Nauczanie społeczne i na temat życia wspólnotowego	Refleksja teologiczna	Każdy wysiłek podjęty, aby uczestniczyć w historii zbawienia
Etapy formacji ucznia	Uwierzyć Jezusowi, aby stanąć po Jego stronie i być z Nim	Wstąpić do wspólnoty w Jezusa, aby wzmocnić swoją wiarę i więź ze wspólnotą Kościoła	Pogłębiać swoją wiarę, aby odczytywać obecność Boga w aktualnej historii świata i stawać się ewangelizatorem „tu i teraz”	Otworzyć się na doświadczenie mistyczne: na zażyłą więź i przyjaźń z Jezusem, który wprowadza w boskie życie Trójcy

## Cztery Ewangelie jako cztery etapy formacji chrześcijańskiej<sup>2</sup>

„Nie trzeba zatem wyszukiwać nowego programu. Program już istnieje: ten sam co zawsze, zawarty w Ewangelii i żywej Tradycji. Jest on skupiony w istocie rzeczy wokół samego Chrystusa, którego mamy poznawać, kochać i naśladować...”

Jan Paweł II, *Novo millennio ineunte*, nr 29

### Wprowadzenie

Każda z czterech Ewangelii choć przekazuje tę samą Dobrą Nowinę, to jednak charakteryzuje się jedyłą w swoim rodzaju, niepowtarzalną perspektywą teologiczną. Stawia także odmienne akcenty w formacji ucznia Jezusa i wspólnoty.

Warto zwrócić uwagę na najważniejsze akcenty w formacji ucznia, które pojawiają się w kolejnych Ewangeliach. We wszystkich istnieje jeden główny temat: jest nim wiara pojmowana jako żywa, osobowa relacja z Jezusem. Do jej przeżywania zaproszony jest uczeń Jezusa. Ewangelie odstawiają cztery kolejne fazy w rozwoju ucznia, by mógł on ostatecznie pójść za Jezusem. Warto zatem zwrócić uwagę na akcenty formowania do wiary w poszczególnych Ewangeliach.

### I etap – Ewangelia według św. Marka

Ewangelista Marek zostawia nam „podręcznik chrześcijańskiego powołania”: kluczowe przesłanie ewangeliczne, dzięki któremu możemy uchwycić tożsamość Jezusa i Jego uczniów. Natchniony przez Ducha Świętego Marek pozostawił kompendium drogi, którą ma przejść uczeń, aby wybrać Jezusa i pozostać z Nim na zawsze – aby uwierzyć Jezusowi. Redagując Ewangelię, mocno podkreśla problem braku wiary i niedojrzałości uczniów w kroczeniu za Jezusem. Mówiąc prościej: uczniowie tworzą wspólnotę przeżywającą momenty kryzysu wiary i odejść. Chociaż są blisko Jezusa, pozostają słabi i krusi, zdolni do niewierności i odejścia, aż do utraty wiary. Ewangelia Marka jest wezwaniem do katechezy przedchrzcielnej, do powrotu do pierwszej miłości, do pierwszych wyborów pójścia za Jezusem. Iść za Jezusem oznacza w Ewangelii Marka uwierzyć Jezusowi, stanąć po Jego stronie, być z Nim, utożsamiać się z Jego życiem pomimo własnej słabości.

### II etap – Ewangelia według św. Mateusza

Ewangelia św. Mateusza skierowana jest do uczniów, którzy dopiero co przyjęli Jezusa do swojego życia. Można powiedzieć, że jest to uczeń niedawno ochrzczony; uczeń tak nowy w wierze, jak świeże są na nim oleje sakramentu chrztu. Jest to uczeń małej wiary. To spostrzeżenie jest niezwykle ważne. Jezus wielokrotnie będzie to wypominał uczniom: Mt 8,26 – przerażeni uczniowie podczas burzy na morzu słyszą od Jezusa: „Czemu tak bojaźliwi jesteście, małej wiary?”; Mt 14,31 – do tonącego Piotra, który woła: „Panie, ratuj mnie!”, Je-

<sup>2</sup> Krzysztof Wons, *Uwierzyć Jezusowi. Rekolekcje ze św. Markiem*, Kraków 2004; tenże: *Powierzyć się Jezusowi. Rekolekcje ze św. Mateuszem*, Kraków 2005; tenże, *Pogłębić wiarę w Jezusa. Rekolekcje ze św. Łukaszem*, Kraków 2005; tenże. *Trwać w Jezusie. Rekolekcje ze św. Janem*, Kraków 2007.

zus powie: „Czemu zwątpiłeś, małej wiary?”; Mt 16,7-8 – kiedy uczniowie będący świadkami cudownego rozmnożenia chleba martwią się, że nie zabrali ze sobą na drogę chleba, słyszą od Jezusa: „Ludzie małej wiary, czemu zastanawiacie się nad tym, że nie wzięliście chleba?”. Uczeń w Ewangelii Mateusza to ten, który podjął już życie z Jezusem, idzie za Nim, ale jego wiara jest krucha, dopiero uczy się drogi wiary.

Ewangelia Mateusza jest nazywana „katechizmem” wiary. Zbudowana jest na pięciu wielkich mowach Jezusa. Jezus objawia się jako „katecheta”, który naucza początkujących i słabych w wierze. Daje nam poznać, np. w Kazaniu na górze (por. Mt 5-7), co oznacza być uczniem Chrystusa: to oznacza spotkać się z kruchością swojej wiary, z prawdą, że ta wiara potrzebuje wzmocnienia, potrzebuje słowa Bożego.

### **III etap – Ewangelia według św. Łukasza**

Ewangelista Łukasz czyni krok dalej w kierunku pogłębienia wiary. Co to znaczy? Jeśli Mateusz pisał Ewangelię głównie do środowisk żydowskich, to Łukasz pisze ją przede wszystkim do pogan, którzy po nawróceniu muszą nauczyć się przeżywać wiarę i odczytywać obecność działającego Jezusa w konkretnej historii życia: tu i teraz. Łukasz jest często nazywany „Ewangelistą teologów”. Łukasz formuje tych, którzy mają ewangelizować świat pogański, czyli ukazywać Boga w świecie, który żyje „tak jakby Bóg nie istniał”. Ewangelizator to ten, który przede wszystkim pozwala, aby Ewangelia najpierw weszła do jego życia, bo to w sobie ma on pogłębiać swoją wiarę. „Być teologiem” oznacza być człowiekiem, który jest coraz bardziej dojrzały w wierze tam, gdzie świat jest niedojrzały i nie potrafi dojrzeć bliskości Boga.

### **IV etap – Ewangelia według św. Jana**

Ewangelia Jana adresowana jest przede wszystkim do ucznia, który wykazuje się pewną dojrzałością w wierze. Jan pisze Ewangelię z zamiarem, aby uczeń Jezusa stał się mistykiem. Co to znaczy? Mistyk to człowiek, który doświadcza łaski wejścia w tajemnicę wewnętrznej relacji z Bogiem, głębokiego zjednoczenia z Jezusem, zażyłej przyjaźni z Nim. To właśnie ta relacja czyni go zdolnym do przyjęcia wszystkiego, co daje codzienność. Często mamy mylne pojęcia: kim jest mistyk? Kojarzy się często z „bujaniem w obłokach”, bardzo słabym stąpieniem po ziemi, człowiekiem bez poczucia realizmu. Tymczasem mistyk to ktoś, kto odczytuje wydarzenia dnia codziennego nie tylko jako rzeczywistość ludzką, ale również boską. Doświadcza, że mieszka w niej Bóg. Owa zażyłość z Jezusem, głębokie zjednoczenie z Nim w trudnej, szarej rzeczywistości – także wtedy gdy trzeba nieść krzyż – jest celem życia każdego ucznia, jego ostatecznym powołaniem: nie tylko być z Jezusem, ale też w Nim trwać.

## **Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – liceum**

- Klasa I – droga z Markiem
  - Otworzyć się na Jezusa (Mk 1,1-13)
  - Stanąć po stronie Jezusa (Mk 1,14-20; 2,13-17; 3,7-19)
  - Słuchać Jezusa (Mk 4,1-20; 26-32)
  - Tracić dla Jezusa (Mk 8,31-38; 9,31-32; 10, 32-34)
  - Poznać swój grzech (Mk 14,26-52)
  - Wpatrywać się w Jezusa do końca (Mk 15,33-47)
  - Rozpoznać nowe życie z Jezusem (Mk 16,1-14)
- Klasa II – droga z Mateuszem
  - Powierzyć się Jezusowi, który błogostawi (Mt 5,1-12)
  - Powierzyć się Jezusowi, który wymaga „więcej” (Mt 5,17-48)
  - Powierzyć się Ojcu Jezusa (Mt 6,1-18)
  - Powierzyć swój wybór Jezusowi (Mt 10,24-42)
  - Powierzyć Jezusowi najślabszych (Mt 18,1-22)
  - Powierzyć się obietnicy Jezusa i czuwać (Mt 24,32-44)
  - Powierzyć się Jezusowi, który posyła (Mt 1,16-23)
- Klasa III – droga z Łukaszem
  - Rozeznać sposób objawiania się Boga w codzienności (Łk 1,26-38)
  - Otworzyć się na Słowo, które spełnia się „dzisiaj” (Łk 4,14-30)
  - Rozeznać głębiej stan swojej wiary (Łk 8,2-25)
  - Podjąć przełomową decyzję (Łk 9,51-62)
  - Przyłgnąć do serca Ewangelii (Łk 1,1-32)
  - Trwać w sercu Ewangelii i otworzyć się na przebaczenie (Łk 23,33-49)
  - Pogłębić paschalne powołanie (Łk 23,13-35)
- Klasa IV – droga z Janem
  - Zaproszenie do przyjaźni z Jezusem (J 1,35-51)
  - Pragnienia w przyjaźni z Jezusem (J 4,1-42)
  - Wiara w przyjaźni z Jezusem (J 6,26-71)
  - Wierność w przyjaźni z Jezusem (J 13,1-32; 15, 1-11)
  - Odkrywanie Ojca w przyjaźni z Jezusem (J 14,1-14; 17, 1-8)
  - Przyjaźń z Jezusem aż po krzyż (J 19,16-37)
  - Nowe życie w przyjaźni z Jezusem (J 20,1-29)

## **Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – technikum**

- Klasa I – droga z Markiem
  - Otworzyć się na Jezusa (Mk 1,1-13)
  - Stanąć po stronie Jezusa (Mk 1,14-20; 2,13-17; 3,7-19)
  - Słuchać Jezusa (Mk 4,1-20; 26-32)
  - Tracić dla Jezusa (Mk 8,31-38; 9,31-32; 10,32-34)
  - Poznać swój grzech (Mk 14,26-52)
  - Wpatrywać się w Jezusa do końca (Mk 15,33-47)
  - Rozpoznać nowe życie z Jezusem (Mk 16,1-14)
- Klasa II – droga z Mateuszem
  - Powierzyć się Jezusowi, który błogostawi (Mt 5,1-12)
  - Powierzyć się Jezusowi, który wymaga „więcej” (Mt 5,17-48)
  - Powierzyć się Ojcu Jezusa (Mt 6,1-18)
  - Powierzyć swój wybór Jezusowi (Mt 10,24-42)
  - Powierzyć Jezusowi najślabszych (Mt 18,1-22)
  - Powierzyć się obietnicy Jezusa i czuwać (Mt 24,32-44)
  - Powierzyć się Jezusowi, który posyła (Mt 1,16-23)
- Klasa III – droga z Łukaszem
  - Rozeznać sposób objawiania się Boga w codzienności (Łk 1,26-38)
  - Otworzyć się na Słowo, które spełnia się „dzisiaj” (Łk 4,14-30)
  - Rozeznać głębiej stan swojej wiary (Łk 8,2-25)
  - Podjąć przełomową decyzję (Łk 9,51-62)
  - Przyłgnąć do serca Ewangelii (Łk 1,1-32)
  - Trwać w sercu Ewangelii i otworzyć się na przebaczenie (Łk 23,33-49)
  - Pogłębić paschalne powołanie (Łk 23,13-35)
- Klasa IV i V – droga z Janem
  - Zaproszenie do przyjaźni z Jezusem (J 1,35-51)
  - Pragnienia w przyjaźni z Jezusem (J 4,1-42)
  - Wiara w przyjaźni z Jezusem (J 6,26-71)
  - Wierność w przyjaźni z Jezusem (J 13,1-32; 15,1-11)
  - Odkrywanie Ojca w przyjaźni z Jezusem (J 14,1-14; 17,1-8)
  - Przyjaźń z Jezusem aż po krzyż (J 19,16-37)
  - Nowe życie w przyjaźni z Jezusem (J 20,1-29)

## **Tematyka spotkań w ramach duszpasterstwa katechetycznego w parafii – szkoła branżowa**

- Klasa I szkoły branżowej I stopnia – droga z Markiem
  - Otworzyć się na Jezusa (Mk 1,1-13)
  - Stanąć po stronie Jezusa (Mk 1,14-20; 2,13-17; 3,7-19)
  - Słuchać Jezusa (Mk 4,1-20; 26-32)
  - Tracić dla Jezusa (Mk 8,31-38; 9,31-32; 10,32-34)
  - Poznać swój grzech (Mk 14,26-52)
  - Wpatrywać się w Jezusa do końca (Mk 15,33-47)
  - Rozpoznać nowe życie z Jezusem (Mk 16,1-14)
- Klasa II szkoły branżowej I stopnia – droga z Mateuszem
  - Powierzyć się Jezusowi, który błogostawi (Mt 5,1-12)
  - Powierzyć się Jezusowi, który wymaga „więcej” (Mt 5,17-48)
  - Powierzyć się Ojcu Jezusa (Mt 6,1-18)
  - Powierzyć swój wybór Jezusowi (Mt 10,24-42)
  - Powierzyć Jezusowi najstarszych (Mt 18,1-22)
  - Powierzyć się obietnicy Jezusa i czuwać (Mt 24,32-44)
  - Powierzyć się Jezusowi, który posyła (Mt 1,16-23)
- Klasa III szkoły branżowej I stopnia – droga z Łukaszem
  - Rozeznać sposób objawiania się Boga w codzienności (Łk 1,26-38)
  - Otworzyć się na Słowo, które spełnia się „dzisiaj” (Łk 4,14-30)
  - Rozeznać głębiej stan swojej wiary (Łk 8,2-25)
  - Podjąć przełomową decyzję (Łk 9,51-62)
  - Przyłgnąć de serca Ewangelii (Łk 1,1-32)
  - Trwać w sercu Ewangelii i otworzyć się na przebaczenie (Łk 23,33-49)
  - Pogłębić paschalne powołanie (Łk 23,13-35)
- Klasa I/II szkoły branżowej II stopnia – droga z Janem
  - Zaproszenie do przyjaźni z Jezusem (J 1,35-51)
  - Pragnienia w przyjaźni z Jezusem (J 4,1-42)
  - Wiara w przyjaźni z Jezusem (J 6,26-71)
  - Wierność w przyjaźni z Jezusem (J 13,1-32; 15,1-11)
  - Odkrywanie Ojca w przyjaźni z Jezusem (J 14,1-14; 17,1-8)
  - Przyjaźń z Jezusem aż po krzyż (J 19,16-37)
  - Nowe życie w przyjaźni z Jezusem (J 20,1-29)



# **Uchwała Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski**

**z dnia 19 września 2018 roku wraz ze zmianami wprowadzonymi  
w dniu 5 grudnia 2018 roku – tekst jednolity**

## **w sprawie obowiązywania *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* i programów nauczania religii oraz oceny podręczników**

### § 1

1. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 9 czerwca 2018 roku obowiązuje w tych placówkach, w których stosuje się programy i podręczniki zatwierdzone na jej podstawie, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. W sytuacji korzystania z dotychczasowych programów i podręczników stosuje się *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 8 marca 2010 roku.
3. Programy nauczania i podręczniki zgodne z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, o której mowa w ust. 1, mogą najwcześniej obowiązywać:
  - 1) od dnia 1 września 2020 roku w grupach przedszkolnych oraz klasach I i V szkoły podstawowej;
  - 2) od dnia 1 września 2021 roku w klasach: II i VI szkoły podstawowej;
  - 3) od dnia 1 września 2022 roku w klasach: III i VII szkoły podstawowej;
  - 4) od dnia 1 września 2023 roku w klasach: IV i VIII szkoły podstawowej.
4. Programy nauczania i podręczniki zatwierdzone w oparciu o *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, o której mowa w ust. 1, obowiązują obligatoryjnie:
  - 1) od dnia 1 września 2020 roku dla klas I szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
  - 2) od dnia 1 września 2021 roku dla klas II szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
  - 3) od dnia 1 września 2022 roku dla klas III szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia);
  - 4) od dnia 1 września 2023 roku dla klas IV szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum), klasy V technikum oraz szkoły branżowej II stopnia.

### § 2

1. *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* z dnia 19 września 2018 roku obowiązuje od dnia 1 września 2020 roku, pod warunkiem stosowania podręczników zatwierdzonych w oparciu o ten program, z zastrzeżeniem § 1 ust. 3-4.
2. Przepisy ust. 1 stosuje się też do pozostałych programów nauczania religii, zgodnych z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 9 czerwca 2018 roku.
3. Programy nauczania i podręczniki zgodne z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 8 marca 2010 roku mogą znajdować się w użytku szkolnym do dnia 31 sierpnia 2024 roku, z zastrzeżeniem § 3.
4. Podręczniki dopuszczone do użytku ogólnopolskiego są zatwierdzane w trybie opisanym w uchwale Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z dnia 20 września 2001 roku *Regulamin zatwierdzania programów nauczania i podręczników w szkolnym nauczaniu religii dzieci i młodzieży*, zgodnie z kwestionariuszem, stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

### § 3

**1.** W szkołach ponadgimnazjalnych, w tym trzyletnich liceach, czteroletnich technikumach oraz szkołach zawodowych, stosuje się *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 8 marca 2010 roku do czasu wygaszenia tych szkół, co oznacza, że obowiązują dla tych szkół decyzje o zatwierdzeniu do użytku szkolnego podręczników do klas:

- 1) I szkół ponadgimnazjalnych (liceum, technikum, szkoły zawodowej) do dnia 31 sierpnia 2020 roku;
- 2) II szkół ponadgimnazjalnych (liceum, technikum, szkoły zawodowej) do dnia 31 sierpnia 2021 roku;
- 3) III szkół ponadgimnazjalnych (liceum, technikum) do dnia 31 sierpnia 2022 roku;
- 4) IV szkół ponadgimnazjalnych (technikum) do dnia 31 sierpnia 2023 roku.

**1a.** W szkołach ponadpodstawowych, w tym czteroletnich liceach, pięcioletnich technikumach oraz szkołach branżowych I stopnia, stosuje się *Podstawę programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z dnia 8 marca 2010 roku jedynie w klasach, które rozpoczynają naukę w tych szkołach w roku szkolnym 2019/20, co oznacza, że:

- 1) w klasach I szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia) używa się do dnia 31 sierpnia 2020 roku dotychczasowych podręczników do klasy III gimnazjum;
- 2) w klasach II szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia) używa się do dnia 31 sierpnia 2021 roku podręczników do klas I dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych;
- 3) w klasach III szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum, szkoły branżowej I stopnia) używa się do dnia 31 sierpnia 2022 roku podręczników do klas II dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych;
- 4) w klasach IV szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum) oraz na II stopniu szkoły branżowej używa się do dnia 31 sierpnia 2023 roku podręczników do klas III dotychczasowych szkół ponadgimnazjalnych;
- 5) w klasie V pięcioletniego technikum używa się do dnia 31 sierpnia 2023 roku podręczników do klasy IV dotychczasowego technikum czteroletniego.

**2.** Ponadto tracą moc wszystkie decyzje o zatwierdzeniu do użytku szkolnego podręczników do klas:

- 1) I i V szkoły podstawowej w dniu 1 września 2021 roku;
- 2) II i VI szkoły podstawowej w dniu 1 września 2022 roku;
- 3) III i VII szkoły podstawowej w dniu 1 września 2023 roku;
- 4) IV i VIII szkoły podstawowej w dniu 1 września 2024 roku.

**3.** W dniu 1 września 2024 roku tracą moc wszystkie zatwierdzenia programów nauczania i podręczników dla klas niewymienionych w ust. 1-2, zgodnych z *Podstawą programową katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* inną niż ta, o której mowa w § 1 ust. 1.

### § 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Sekretarz Komisji Wychowania Katolickiego  
Konferencji Episkopatu Polski  
Ks. Marek Korgul

Przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego  
Konferencji Episkopatu Polski  
bp Marek Mendyk

## **Recenzja podręcznika do nauczania religii**

### **1. Ogólna charakterystyka podręcznika**

- 1.1. Dla której klasy i dla jakiego rodzaju szkoły jest przeznaczony?
- 1.2. Jaki ma układ i na jakie grupy tematyczne jest podzielony?
- 1.3. Jakie są główne założenia, idee i myśli przewodnie? Czy da się je odczytać?
- 1.4. Jaka jest szata graficzna podręcznika?
- 1.5. Inne uwagi.

### **2. Zgodność recenzowanego podręcznika z programem nauczania**

- 2.1. Do jakiego programu napisany jest podręcznik?
- 2.2. W jakim zakresie realizowane są zapisane w programie szczegółowe cele katechetyczne, wskazania realizacyjne i opis osiągnięć?
- 2.3. Czy w ramach poszczególnych klas istnieje odpowiedniość treści między programem a podręcznikiem?
- 2.4. W jakim zakresie podręcznik realizuje wskazania dotyczące korelacji z innymi przedmiotami szkolnymi i ze ścieżkami edukacyjnymi zapisanymi w programie? Czy są też jakieś odstępstwa w tej materii?

### **3. Ocena poprawności katechetycznej**

- 3.1. Jaki model katechezy reprezentuje podręcznik?
- 3.2. W jakim zakresie podręcznik wypełnia podstawowe funkcje katechezy (wychowania, nauczania, wtajemniczenia)? W jaki sposób prowadzi do katechezy we wspólnocie Kościoła?
- 3.3. W jaki sposób podręcznik wypełnia funkcję ewangelizacyjną?
- 3.4. W jakim zakresie obecny jest w podręczniku element doświadczenia ludzkiego? Czy opisywane sytuacje życiowe są rzeczywiście przeżywane lub doświadczane przez uczniów?
- 3.5. W jakim zakresie obecne jest w podręczniku wychowanie do życia we wspólnocie kościelnej, narodowej i rodzinnej?
- 3.6. W jakim zakresie obecne jest w podręczniku wychowanie do misji?

#### **4. Ocena poprawności teologicznej**

- 4.1. Jaki model teologii reprezentuje podręcznik? Czy jest to teologia II Soboru Watykańskiego?
- 4.2. W jakim zakresie podręcznik odwołuje się do źródeł katechezy (Biblii, tekstów Magisterium Kościoła, liturgii, życia Kościoła, jego historii, świadectwa świętych, refleksji teologicznej, autentycznych wartości religijnych i moralnych poza chrześcijaństwem)?
- 4.3. Czy podręcznik zawiera błędy teologiczne? Jeśli tak, to jakie?
- 4.4. Czy podręcznik budzi pewność wiary? Czy w podręczniku znajdują się koncepcje mające charakter hipotez teologicznych?

#### **5. Ocena poprawności pedagogicznej i metodycznej**

- 5.1. Czy podręcznik jest dostosowany do wieku adresatów?
- 5.2. Czy podręcznik zawiera błędy pedagogiczne lub metodyczne? Jeśli tak, to jakie?
- 5.3. Jakie metody proponuje podręcznik? Czy są one zróżnicowane i czy są to również metody aktywizujące? Czy metody są adekwatne do wieku adresatów?
- 5.4. Jakim językiem postępuje się podręcznik? Czy jest to język żywy, zrozumiały, adekwatny do wieku adresatów?
- 5.5. W jakim zakresie podręcznik wykorzystuje teksty literackie, przykłady i świadectwa? Czy zdolne są one przemówić do wyobraźni, a zawarte w nich argumenty do rozumu?
- 5.6. Na co kładzie się w podręczniku szczególny nacisk: na przekaz samej tylko wiedzy czy też na kształtowanie postaw chrześcijańskich?
- 5.7. Czy materiał graficzny ubogaca metodycznie podręcznik? Czy materiał graficzny jest trafny?

#### **6. Ocena poprawności poradnika metodycznego**

- 6.1. Czy poradnik metodyczny zgodny jest odnośnie do treści i założeń pedagogicznych z podręcznikiem?
- 6.2. Jakie metody proponuje poradnik metodyczny? Czy są one zróżnicowane i czy są to również metody aktywizujące?
- 6.3. Czy w poradniku metodycznym znajduje się narzędzie pomiaru efektów kształcenia (wiedzy i umiejętności ucznia) po nauczaniu na poziomie danej klasy? W jakim zakresie to narzędzie jest zgodne z instrukcją pomiaru dydaktycznego znajdującą się w załączniku nr 2?

#### **7. Konkluzja**

- 7.1. Jakie postulaty proponuje recenzent?
- 7.2. Jakie błędy zawiera podręcznik? W związku z tym jakie zmiany winny być kategorycznie dokonane?
- 7.3. Czy podręcznik w obecnym kształcie może zostać dopuszczony do użytku szkolnego?

Data sporządzenia recenzji .....

Podpis recenzenta .....

## **Instrukcja dla Autorów podręczników metodycznych do konstruowania narzędzi pomiaru dydaktycznego efektów nauczania religii w szkole**

### **Cel konstruowania narzędzia pomiaru dydaktycznego:**

1. W związku ze zmianami kryteriów oceny pracy, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2018 r. (Dz. U. 2018 poz. 1133) dotyczących analizowania przez nauczyciela własnej pracy, poprawności merytorycznej i metodycznej prowadzonych zajęć dydaktycznych oraz diagnozowania, ocenia i monitorowania postępów uczniów, należy w poradniku metodycznym podać przykładowe narzędzie pomiaru dydaktycznego. Ma ono służyć nauczycielom religii zainteresowanym taką formą pomocy.

2. W pomiarze dydaktycznym osiągnięcia ucznia są odnoszone do wymagań programowych. Punktem wyjścia do oceny osiągnięć ucznia, zgodnie z zasadami pomiaru dydaktycznego, jest więc analiza treści kształcenia, określenie umiejętności i wiadomości wynikowych, czyli odpowiedź na pytanie: Jakie są efekty pracy z uczniem po zakończonym procesie dydaktycznym na danym etapie edukacyjnym lub po danej klasie?

Narzędzie to pozwoli nauczycielowi przeanalizować wyniki swojej pracy, wyciągnąć wnioski i zmodyfikować działania adekwatnie do zdiagnozowanych potrzeb i możliwości uczniów. Wdrażane wnioski winny przyczynić się do uzyskiwania pozytywnych efektów pracy poprzez indywidualizację nauczania oraz umożliwienie modyfikacji metod pracy.

# Proponowane w poradniku metodycznym narzędzie pomiaru dydaktycznego powinno zawierać:

## I. Arkusz dla nauczyciela powinien zawierać:

### 1. Tytuł pomiaru

Przykład: Test sprawdzający wiedzę i umiejętności ucznia w zakresie przedmiotu religii. Test przeznaczony jest do badań diagnozująco-sumujących w IV klasie szkoły podstawowej.

### 2. Cel pomiaru dydaktycznego

Przykład: Zmierzanie osiągnięć (wiedzy i umiejętności) uczniów w stosunku do podstawy programowej i programu nauczania religii na rozpoczęcie (lub: zakończenie) IV klasy szkoły podstawowej.

### 3. Charakter pomiaru i jego przeznaczenie

Narzędzie pomiaru dydaktycznego ma służyć obiektywizacji efektów nauczania na diagnozowanym poziomie, nie musi jednak przekładać się na konkretną ocenę szkolną, nawet częściową.

### 4. Instrukcję dla nauczyciela

W instrukcji należy uwzględnić kryteria poprawności i punktację – szczególnie w przypadku zadań otwartych.

### 5. Uproszczoną kartotekę testu

Uproszczona kartoteka ma zawierać przede wszystkim wykaz wiedzy i umiejętności podstawowych ucznia, ale może także ująć osobno osiągnięcia ponadpodstawowe. Pozostawia się katechecie możliwość rozszerzenia zakresu testu. O tym, jaki rodzaj zadania ma być użyty w teście pisemnym, decyduje rodzaj umiejętności badanych w teście. Maksymalnie w teście może się znaleźć od 8 do 10 umiejętności, z tym że każdej z tych umiejętności należy przyporządkować dwa do trzech zadań.

Nazwa umiejętności	Poziom wymagań	Numer zadania w teście
1. Wymienia postawy wyptywające z uczestnictwa w Eucharystii – F.1.1	Podstawowy	3, 12
2. Uzasadnia, że przykazania strzegą wolności i godności człowieka – C.1.4	Podstawowy	6, 1, 4
3.		

## **II. Klucz odpowiedzi dla nauczyciela**

### **III. Arkusz testu dla ucznia**

Przez *arkusz testu* rozumie się pisemny zapis zbioru zadań do rozwiązania w czasie jednej jednostki lekcyjnej tak dobranych, aby na podstawie wyników tych zadań można było wnioskować o określonych osiągnięciach uczniów.

#### **Test dla ucznia powinien zawierać:**

- tytuł testu,
- datę testowania,
- zakodowane imię i nazwisko,
- numery zadań,
- wolne miejsce w wypadku zadań otwartych,
- w wypadku zadań zamkniętych możliwość zaznaczania odpowiedzi,
- instrukcję dla poszczególnych pytań w teście,
- czas na rozwiązanie testu,
- wykaz dopuszczalnych pomocy (np. Pismo Święte, mapy),
- punktację zadań,
- różnorodne zadania dostosowane do poziomu edukacji:
  - zamknięte (typu: prawda/fałsz, zadania na dobieranie, zadania wielokrotnego wyboru);
  - zadania otwarte typu: zadanie z luką, które polega na uzupełnieniu luk (np. luka w treści może występować w zdaniu, rysunku, schemacie, wzorze), zadania krótkiej odpowiedzi (w której zdający ma udzielić kilkuzdaniowej odpowiedzi na zadane w treści zadania pytanie lub polecenie), zadania rozszerzonej odpowiedzi.

### **IV. Zapis testu**

Zapis testu ma być obliczony procentowo i opracowany graficznie w formie wykresu słupkowego przy wykorzystaniu systemów informatycznych.

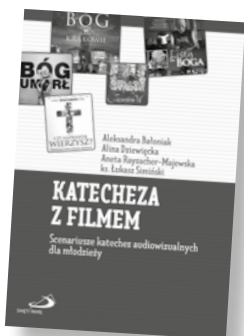


br. Tadeusz Ruciński FSC  
**Nasz teatrzyk jak się patrzy**  
Inscenizacje dla dzieci młodszych

format: 16,5 x 23,5 cm  
strony: 152  
oprawa: broszurowa  
ISBN 978-83-7797-880-1

Dorota Szlendak  
**Dzieci na scenie**  
Inscenizacje teatralne dla przedszkoli i szkół

format: 16,5 x 23,5 cm  
strony: 584  
oprawa: broszurowa  
ISBN 978-83-7797-883-2

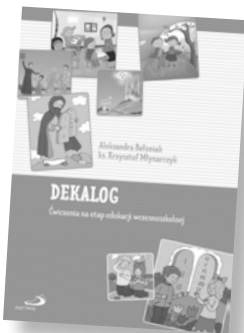


Aleksandra Bałoniak, Alina Dziewięcka,  
Aneta Rayzacher-Majewska, ks. Łukasz Simiński  
**Katecheza z filmem**  
Scenariusze katechez audiowizualnych dla młodzieży

format: 16,5 x 23,5 cm  
strony: 168  
oprawa: broszurowa  
ISBN: 978-83-7797-886-3

Monika Topolewska  
**Czuć, rozumieć i wierzyć**  
Scenariusze katechez dla uczniów  
z niepełnosprawnością intelektualną  
w stopniu umiarkowanym i znacznym

format: 16,5 x 23,5 cm  
strony: 120  
oprawa: broszurowa  
ISBN: 978-83-7797-887-0



Aleksandra Bałoniak,  
ks. Krzysztof Młynarczyk

**Dekalog**  
Ćwiczenia na etap edukacji wczesnoszkolnej

format: 20,5 x 28,5 cm  
strony: 24  
oprawa: zeszytowa  
ISBN 978-83-7797-885-6

Aleksandra Bałoniak  
**Sakramenty**  
Ćwiczenia dla uczniów starszych klas szkoły podstawowej

format: 20,5 x 28,5 cm  
strony: 32  
oprawa: zeszytowa  
ISBN 978-83-7797-303-5

